ÎS Bystrov

„Întrebare rusă”

în 1917-începutul anului 1920:

Rusia sovietică și marile puteri ·BP*

ACADEMIA RUSĂ DE ȘTIINȚE

INSTITUTUL DE ISTORIE RUSIE

N.E Bystrova

„Întrebare rusă”

în 1917 - începutul anului 920

Rusia Sovietica

și mari puteri

Centrul pentru Inițiative Umanitare

Moscova – Sankt Petersburg 2016

UDC 94(47)

BBC 63.3(2)251

B95

Seria Historia Russica a fost fondată în 2015.

Design de serie: Yu.V. Balabanov

Aprobat pentru publicare de către Consiliul Academic al Institutului de Istorie Rusă al Academiei Ruse de Științe

Recenzători:

Doctor în științe istorice L.A. Sidorova, doctor în științe istorice V.A. Nevezhin

Bystrova, N.E.

B95 „Chestiunea rusă” în 1917 - începutul anului 1920: Rusia sovietică și marile puteri [Text] / N.E. Bystrov; Institutul de Istorie Rusă al Academiei Ruse de Științe. - M .: Institutul de Istorie Rusă al

Academiei Ruse de Științe: Centrul pentru Inițiative Umanitare, 2016. - 368 p. - (Istoria Rusică).

ISBN 978-5-8055-0297-3

Monografia este dedicată unei probleme științifice urgente - relația dintre Rusia sovietică și marile puteri ale Occidentului după octombrie 1917, când problema rusă, care a atras invariabil atenția apropiată a liderilor țărilor europene, a devenit deosebit de acută. Problemele geopoliticii începutului de secol al XX-lea ridicate de autor. nu și-au pierdut claritatea în timpul nostru. Monografia urmărește influența dezvoltării politice interne a Rusiei sovietice asupra formării politicii externe în perioada inițială a existenței sale. Pe baza unei baze de surse ample și variate, cuprinzând atât documente de arhivă, cât și documente publicate introduse pentru prima dată în circulația științifică, precum și memorii care nu și-au pierdut valoarea, cartea dezvăluie noi aspecte ale fondului diplomatic al intervenției ţările Antantei, se arată că lumea ştia ce se întâmpla în acea epocă în Rusia şi cum a reacţionat el la aceste evenimente. Autorul a căutat să determine primatul uneia dintre cele două direcții principale în politica externă a Rusiei Sovietice: lupta pentru crearea condițiilor internaționale favorabile dezvoltării statului și promovarea procesului revoluționar mondial; explorează căutarea de către liderii țării a oportunităților de afirmare geopolitică a acesteia.

ISBN 978-5-8055-0297-3

Dedicat memoriei mamei

Cuprins

Rusia nu este o țară care poate fi neglijată.

A. Briand

Introducere

Problema relațiilor dintre Rusia sovietică și țările occidentale după evenimentele din octombrie 1917 este atât de multidimensională încât, în ciuda complexului mare de literatură dedicat acesteia, rămâne relevantă.

„Chestiunea rusă” a apărut odată cu căderea puterii militare și economice a Rusiei după răsturnarea monarhiei, s-a manifestat cu o acuitate deosebită tocmai din octombrie 1917, devenind o chestiune a viabilității statului sovietic. Din acest punct de cotitură în istoria Rusiei - apariția Rusiei sovietice, care a început să formeze noi baze pentru politica externă și relațiile internaționale, începe cercetarea autorului. A fost adusă la începutul anului 1920, când blocada economică a Rusiei sovietice a fost efectiv ridicată, trupele străine au fost retrase de pe teritoriul său, iar marile puteri au realizat că

era imposibil să construiască o ordine internațională stabilă fără implicarea Rusiei ca cel mai mare stat eurasiatic.

În ciuda faptului că Rusia a fost un aliat al țărilor Antantei, nu a existat niciodată o apropiere „cordială” între ele. Nici Marea Britanie, nici Franța, nici Statele Unite nu și-au dorit o Rusia puternică și, căutând să o folosească în interesele lor geopolitice și strategice, ar fi preferat retragerea ei din politica mondială ca forță influentă – o mare putere1. ministru de externe

1 Termenul „Marea Putere” a fost adoptat la Congresul de la Viena din 1815 pentru a desemna statele care joacă un rol de conducere în relațiile internaționale și poartă responsabilitatea specială pentru menținerea păcii și a securității internaționale. Inițial, cinci state au primit acest statut: Imperiul Rus, Prusia - Imperiul German (din 1871), Austria - Austro-Ungaria (din 1867), Regatul Angliei - Imperiul Britanic (din 1878) și Franța. Mai târziu acest statut a fost acordat Italiei (1867), SUA (1898) și Japoniei (1905).

Afacerile Guvernului provizoriu P.N. Miliukov a spus pe bună dreptate la vremea lui că statul are propriile sale interese vitale, vitale, indiferent dacă Rusia este guvernată de liberali, socialiști sau oficiali țariști. Rusia sovietică, care a crescut pe ruinele Imperiului Rus, care a luptat în rândurile coaliției victorioase, creatorul unei mari puteri teritoriale, a devenit prima victimă a redistribuirii teritoriale. Plasându-se în afara sistemului mondial de relații internaționale, și-a considerat totuși sarcinile de politică externă de a ieși din izolare și de a restabili relațiile cu toate statele. Prinsă în „umbra” politicii externe, Rusia sovietică a încercat să se angajeze în activitate economică externă. Cu toate acestea, nivelul de dezvoltare a relațiilor economice, precum și a celor politice, a fost limitat de atitudinile ideologice atât din partea sovietică, cât și din partea țărilor occidentale.

Autorul nu pretinde o acoperire cuprinzătoare a întregului complex de probleme legate de tema studiată, înțelegând complexitatea și diversitatea acestuia. O atenție deosebită în monografie este acordată reacției lumii exterioare la ceea ce se întâmpla în Rusia sovietică în primii ani de existență.

Noutatea lucrării constă în faptul că s-a bazat în mare parte pe materiale de presă străină și recenzii ale presei ruse și străine întocmite de personalul NKID, care, împreună cu materialele diplomatice, au jucat un rol important în furnizarea acelui minim de informații care a permis conducerii sovietice să-și dezvolte propria linie de politică externă. Termenul guvern sovietic în sensul juridic internațional necesită clarificare. Așadar, diplomatul sovietic, reprezentant al RSFSR în Italia V.V. Vorovski, într-una dintre scrisorile sale din 1922, arăta: „Într-un concert internațional, suntem doar Guvernul Rusiei, eventual cu titlul Muncitori și țărani, fie că suntem sovietici sau nu, aceasta nu este a lor, ci treaba noastră. , mai ales că nu avem oficial un asemenea titlu... Guvernul sovietic nu a ocupat niciodată un loc în concertul european, dar a fost ocupat de guvernul rus, iar noi îi revendicăm locul”2.

Monografia se bazează pe documente din Arhiva Politicii Externe a Federației Ruse, dintre care unele sunt introduse pentru prima dată de către

2 Arhiva Politicii Externe a Federației Ruse (AVP RF). F. 0418. Pe. 1. D. 36. P.2.L.92.

10

torus în circulație științifică. Pentru prima dată, sunt utilizate pe scară largă materialele fondului Departamentului de presă NKID, Buletinele Departamentului de presă NKID, care, pe lângă recenziile analitice ale presei străine și ruse, decupaje din ziare și reviste ruse și străine, conțin informații documentare importante despre situația politică internațională și internă din Rusia sovietică; despre activităţile emigraţiei albe. Valoarea acestor materiale pentru dezvăluirea subiectului este dincolo de orice îndoială: ele permit, într-o oarecare măsură, urmărirea evoluției opiniilor politicienilor occidentali asupra evenimentelor care au loc la acea vreme în Rusia; în mare parte datorită presei, liderii sovietici au aflat despre intențiile și acțiunile lor.

Lucrarea a folosit și materiale din fondurile G.V. Chicherina, M.M. Litvinova, L.M. Karakhan, alți membri ai Consiliului și angajați responsabili ai NKID: A.A. Ioffe, H.G. Rakovsky, L.B. Krasin. Materiale informative despre țări (fonduri de referință ale marilor puteri), corespondență muzicală, înregistrări ale conversațiilor comisarului poporului, adjuncților săi, plenipotențiarii cu reprezentanții străini, textele și proiectele de tratate și acorduri - toate aceste documente ale WUA RF care au devenit disponibile a contribuit la dezvăluirea subiectului studiului, precum și a publicațiilor oficiale ale documentelor de politică externă americană și britanică3 și a publicat colecții de documente despre istoria politicii externe a URSS4.

De mare valoare sunt publicațiile de memorii și documente, cum ar fi, de exemplu, o colecție de memorii ale liderilor și participanților la intervenția în Rusia: diplomați care au fost în 1917-1918. în Rusia: ambasadorul SUA și Doyen al corpului diplomatic D. Francis, ambasadorul Franței J. Noulens, generalul britanic W.E. Ironside; înregistrările din jurnal ale baronului Karl von Bothmer, reprezentant al Înaltului Comandament Suprem la misiunea diplomatică germană - un martor ocular

3 См., напр.: Pàpere Relating to the Foreign Relations of the United States. 1917. Suppl. 2. Wash., 1932. Vol. 1; 1918. Rusia. Wàsh., 1931. Vol. 1. (Далее: FRUS); Documente privind politica externă britanică. Seria Firet. Marea Britanie. Parlament. Dezbateri parlamentare. Camera Comunelor. 29.11.1917, voi. 99, col. 2191.

4 Vezi, de exemplu: Documentele de politică externă ale URSS. M., 1957-1958. T. 1-2. (În continuare: DVP URSS); Decretele puterii sovietice. M., 1957. T 1-2; Documente de relații internaționale și politică externă a URSS (1917-1945). M., 1996; Istoria sistematică a relațiilor internaționale: evenimente și documente, 1918-2000: în 4 vol. M., 2000. Vol. 2: Documentele anilor 1910-1940 Comintern și ideea revoluției mondiale: documente. M., 1998; Moscova - Berlin. Politica și

diplomația Kremlinului, 1920-1941: Sat. doc.: în 3 vol. M., 2011. T. 1: 1920-1926; si etc.

unsprezece

și un participant la epopeea de la Brest5; alte surse6. De o importanță deosebită pentru dezvăluirea subiectului studiului nostru este lucrarea lui I.P. Goldenberg7 „Cartea despre relația dintre țările Antantei și Rusia în 1917-1918”. (manuscrisul, din păcate, a rămas neterminat din cauza morții subite a autorului la 1 ianuarie 1922).

Studiile istorice consacrate acestei perioade a istoriei Rusiei, atât în istoriografia internă, cât și în cea străină, sunt foarte numeroase. Deci, lucrările lui V.I. Goldin, demonstrând trăsăturile care caracterizează geneza intervenției și Războiului Civil la nivel regional (în nordul Rusiei), dezvăluie totuși tendințele integral rusești. Cercetătorul atribuie intervenției rolul de catalizator pentru „războiul civil la scară largă” care a avut loc în vara anului 19188. O nouă privire asupra problemei rolului intervenției în războiul civil rus este prezentată în studiul lui L.G. Novikova9. Împărtășim concluzia ei că intervenția într-o regiune atât de importantă din punct de vedere geopolitic precum Nordul Rusiei, unde interesele multor state s-au ciocnit, în anii Războiului Civil arată ca un episod semnificativ, dar extrem de controversat, care nu a avut un impact decisiv asupra rezultatul confruntării politice și militare. În acest sens, cuvintele diplomatului englez J. Buchanan par a fi legitime că intervenția s-a dovedit a fi atât de nereușită în practică încât a fost condamnată în principiu de toată lumea ca o politică eronată, și cheltuită pentru

5 Bothmer K. fon. Cu contele Mirbach la Moscova: jurnale și documente pentru perioada 19 aprilie - 24 august 1918. New York, 1999.

6 Abandonat în uitare: intervenția în Nordul Rusiei (1918-1919) prin ochii participanților săi / comp. IN SI. Goldin. Arhangelsk, 1997; Buchanan J. Memorii ale unui diplomat. M., 2001; si etc.

7 Iosif Petrovici Goldenberg (Meshkovsky) (1873-1922) - scriitor, membru al RSDLP din 1903. Din 1910 până în 1914 a fost în exil, din martie până în octombrie 1917 - membru al redacției Izvestia și al Comitetului Executiv al Sovietul de la Petrograd. După Revoluția din octombrie, a fost corespondent la Stockholm pentru Novaia Zhizn, în 1920-1921. a lucrat în Biroul sovietic al prizonierilor de război din Berlin, la începutul lunii august a preluat funcția de șef al Departamentului de presă și informare al NKID.

8 Goldin V.I. : 1) Prolog revoluționar și război civil în Rusia la cotitura istoriografică de la sfârșitul secolului XX - începutul secolului XXI. // Probleme ale celei mai noi istorii a Rusiei: Sat. Art.: la împlinirea a 70 de ani de la nașterea lui G.L. Sobolev. SPb., 2005. S. 196-197; 2) Intervenții sau aliați?: „nodul” Murmansk în martie-iunie 1918//Otechestvennaya istoriya. 1994. Nr 1. S. 74-88.

9 A se vedea, în special: Novikova L.G. Intervenția și războiul civil în nordul Rusiei: spre o reevaluare a problemei // Istorie patriotică. 2007. Nr 4. S. 113-126.

banii ei au fost aruncați în vânt; guvernele aliate, neavând o politică clar definită, au recurs la jumătăți de măsură, al căror eșec era aproape o concluzie dinainte. Astfel, nu intervenția a întărit rândurile Armatei Roșii, ci teama că aliații intenționau să dezmembraze Rusia10. Politica țărilor Antantei în raport cu Rusia sovietică la sfârșitul anului 1917 - începutul anului 1918 este dedicată cărții R.Sh. Ganelina11; strategia internaţională a bolşevismului de la sfârşitul primului război mondial este considerată de A. Yu. Vatlin12.

V.A. Zubaciov-sky13. El observă pe bună dreptate că, deși Rusia sovietică a proclamat o nouă abordare a politicii externe, dar în 1917-1923. se urmărește și continuitatea tradițională pentru statul rus în asigurarea securității naționale, în special în legătură cu problemele regiunii Vilna, Galiției de Est și regiunii Memel. L.N. Nejinski a analizat temeinic fundamentele doctrinal-conceptuale și concret-practice ale politicii externe sovietice, acțiunile acesteia în domeniul diplomației și Komintern, respectarea sau nerespectarea acesteia cu interesele publice și de stat14. În monografia lui V.A. Șișkin, în raport cu învelișul „sovietic” sau „socialist” a intereselor național-statale, arată continuitatea tradiției naționale și geopolitice în politica Rusiei15. Este mai bine de înțeles de ce intervenția, desfășurată după un scenariu extrem de complex, s-a încheiat cu o politică externă gravă și eșec militar al țărilor participante, determinând în mare măsură caracterul de confruntare al relațiilor dintre puterile occidentale și Rusia sovietică timp de mulți ani, ajută

10 A se vedea: Buchanan, J. Decree. op. p. 395-396.

11 Ganelin R.Sh. Relațiile sovieto-americane la sfârșitul anului 1917 - începutul anului 1918. L., 1975.

12 Vatlin A.Yu. Strategia internațională a bolșevismului la sfârșitul Primului Război Mondial și Probleme de istorie. 2008. Nr 3. S. 72-82.

13 A se vedea, de exemplu: Zubachevsky V.A. Politica Rusiei față de partea de est a Europei Centrale (1917-1923) Aspect geopolitic. Omsk, 2005.

14 Nejinski L.N. În interesul poporului sau în ciuda lor?: Politica externă sovietică în 1917-1933. M., 2004.

15 Shishkin V.A. Formarea politicii externe a Rusiei post-revoluționare (1917-1930) și a lumii capitaliste: de la „occidentalismul” revoluționar la „bolșevismul național”. SPb., 2002.

S.V. Listikov devotat poziției forțelor antibolșevice ruse16.

Cercetătorii străini ai istoriei diplomației în perioada inițială a revoluției ruse, în special, R. Worth, au încercat să răspundă la întrebarea cum s-au transformat țările Antantei din aliații Rusiei în

dușmani17. Fenomenul Rusiei „sub bolșevici” face obiectul studiilor lui R. Pipes, J. Kennan, J. Thomson, F. Schumann și alții.18

Cu toate acestea, în aceste lucrări, întrebările de natură politică și diplomatică, de regulă, completează doar componenta militaro-politică, etapa inițială a luptei pentru recunoașterea Rusiei Sovietice de către marile puteri nu a primit o reflectare demnă în istoriografie. .

„Chestiunea rusă”, a cărei considerare a ocupat un loc central în această monografie, este și problema organizării luptei împotriva Rusiei sovietice; intervenția a devenit o piatră de poticnire în relațiile Rusiei cu marile puteri. Luând în considerare documentele care au devenit disponibile, autorul a căutat să prezinte într-un mod nou preistoria diplomatică a intervenției țărilor Antantei, diferitele sale forme: „acoperite” - acordarea de asistență forțelor interne anti-bolșevice și „deschisă” - intervenția armată în afacerile Rusiei, care a agravat războiul civil.

Aflați ce știa lumea despre evenimentele din Rusia în timpul erei revoluționare și cum au reacționat ei la ceea ce se întâmpla; care a fost locul și rolul Rusiei sovietice în relațiile internaționale de atunci - aceste întrebări au fost puse de autor, care a încercat și să determine primatul uneia dintre cele două direcții principale în politica externă a Rusiei sovietice: lupta pentru crearea condițiilor internaționale pentru întărirea și dezvoltarea statului și promovarea procesului revoluționar mondial.

16 Listekov S.V. : 1) Diplomați albi despre „politica rusă” a puterilor occidentale // Sistemul Versailles-Washington: apariție, dezvoltare, criză, 1919-1939: col. sg. / resp. ed. E.Yu. Sergheev. Moscova: IVI RAN, 2011, p. 153-169; 2) „urme rusești” în intervenția americană // Istoria Rusiei. 2012. Nr 5. S. 139-151.

17 Worth R. Antanta și revoluția rusă, 1917-1918. M., 2006.

18 Vezi: Pipes R. Revoluţia Rusă: în 3 cărţi. M., 2005. Cartea. 3: Rusia sub bolșevici, 1918-1924; Williams A.R. Călătorie în Revoluție; Rusia în incendiul Războiului Civil, 1917-1918. M., 2006; Keppap GF Rusia părăsește războiul. Princeton, ©1956; Schuman FL Politica americană față de Rusia din 1917: un studiu al istoriei diplomatice, al dreptului internațional și al opiniei publice. L., 1928; Rothwell VH British \№r Aims and Peace Diplomacy, 1914-1918. Oxford, 1971; si etc.

În monografia adusă în atenția cititorilor, autorul a încercat să analizeze gradul de implementare a sarcinilor de politică externă ale statului sovietic, relațiile acestuia cu marile puteri - Marea Britanie, Franța, Italia, Statele Unite ale Americii, Germania. ; pentru a arăta esenţa diferenţelor lor tactice în evaluarea chestiunii ruse. După încheierea primului război mondial, „chestiunea rusă” a devenit parte integrantă a strategiei geopolitice a țărilor occidentale. Cu toate acestea, nici recunoașterea diplomatică a Rusiei sovietice de către puterile conducătoare la mijlocul anilor 1920 nu a dus la soluționarea acesteia.

Studiul problemelor care au fost în centrul politicii europene în prima jumătate a anilor 1920, a căror soluție depindea în mare măsură de trăsăturile tactice ale stabilirii relațiilor diplomatice între Rusia sovietică și marile puteri (probleme datoriilor, soluționarea chestiunii reparațiilor). , asigurând garanții ale frontierelor internaționale etc.), dezvoltarea diverselor „formule de recunoaștere" va face obiectul următoarei noastre cărți, care acoperă perioada 1920-1925.

Capitolul 1

Relațiile dintre Rusia sovietică și țările Antantei

sfârşitul anului 1917 - mijlocul anului 1918.

Prolog

Rusia a fost prima putere care nu a putut suporta povara anilor de război. Noile forțe politice, ajunse la putere după căderea monarhiei, nu au putut să scoată țara din criza economică și socio-politică. A fost destul de dificil pentru guvernul provizoriu să fie recunoscut drept succesorul cu drepturi depline al Rusiei țariste în afacerile internaționale de către aliații săi, care erau îngrijorați de participarea în continuare a Rusiei la război și de situația sa politică internă. Abia pe 22 martie 1917, Rusia a fost recunoscută de jure de Statele Unite, iar apoi de alți aliați. Scăderea eficienței frontului rus a afectat volumul asistenței militare și economice din partea puterilor occidentale. Slăbirea puterii militare ruse a dus la o scădere a prestigiului Rusiei în lume, deși Guvernul provizoriu a păstrat până la urmă statutul de mare putere, pretinzând o poziție egală cu alte mari puteri din coaliție. Scăderea prestigiului internațional al Rusiei s-a manifestat în mod clar la conferințele de la Paris și Londra din iulie-august 1917[1], la care, fără participarea ei, s-au discutat întrebări despre măsurile de menținere a Rusiei în coaliție până la sfârșitul războiului și despre acțiunile a aliaților în cazul în care Rusia totuși o părăsește. . Fără participarea Rusiei, „chestiunea rusă" a fost luată în considerare la o ședință a șefilor delegațiilor britanice, franceze și italiene, la care a fost aprobat proiectul francez de delimitare a „sferelor de asistență" guvernului provizoriu. Proiectul vorbea direct despre „reorganizarea administrativă a Rusiei" sub controlul misiunilor străine pentru a o menține în rândurile coaliției și a combate „decăderea internă"[2]. În august - septembrie 1917, au avut loc negocieri secrete între finanțatorii germani și anglo-francezi.

1 Vezi: Eseuri despre istoria Ministerului Afacerilor Externe al Rusiei, 1802-2002: în 3 vol. M., 2002. Vol. 2. P. 28.

2 Ibid. S. 29.

despre condițiile lumii viitoare, pe baza căreia germanii au propus un plan de dezmembrare a Rusiei în state mici. Finanțatorii germani au motivat planul, recunoscut de britanici drept acceptabil, prin faptul că păstrarea unității Rusiei a fost benefică în primul rând Statelor

Unite ale Americii. Odată cu declinul prestigiului Rusiei în țările dependente, influența aliaților mai puternici a crescut: Anglia în Orientul Mijlociu și Japonia în Orientul Îndepărtat.

În octombrie 1917, Guvernul provizoriu a încercat să-și formuleze programul de politică externă ținând cont de interesele naționale și de stat ale Rusiei: inviolabilitatea teritoriului rus, asigurarea independenței economice a țării, menținerea statutului de mare putere. Independența economică a însemnat libertatea de acces la Marea Baltică și la Marea de Sud, adică prevenirea creării unor „state tampon autonome" în statele baltice care să graviteze spre Germania și un acord favorabil Rusiei cu privire la statutul Mării Negre. strâmtori. La aceasta s-a adăugat și dorința de libertate de autodeterminare a popoarelor slave din Austro-Ungaria.

Puterile Antantei și-au legat speranțele pentru renașterea puterii de luptă a Rusiei nu numai cu controlul străin, ci și cu lovitura de stat a generalilor de dreapta - revolta Kornilov, ale cărei consecințe au dus totuși la o criză în relațiile lor cu Guvernul provizoriu3. Oficial, Aliații au aderat la neutralitatea strictă; în mod neoficial, comportamentul reprezentanților lor în Rusia și tonul organelor lor influente de presă nu au lăsat îndoieli cu privire la considerentele care au ocupat cercurile de conducere ale Marii Britanii și Franței. Misiunile militare aliate au menținut contact strâns cu L.G. Kornilov, iar acest sprijin nu a fost îndreptat împotriva „amenințării bolșevismului", ci împotriva guvernării democratice a unui aliat prieten cu două luni înainte ca bolșevicii să preia puterea. Decanul corpului diplomatic, ambasadorul britanic George Buchanan, a scris în memoriile sale că eșecul tentativei de lovitură de stat de la Kornilov i-a distrus ultimele speranțe de îmbunătățire a situației atât în față, cât și în spate. „Datoria noastră", a recunoscut sincer Buchanan, „era să încercăm să menținem Rusia în război, astfel încât resursele ei bogate să nu fie folosite de Germania"4.

3 Ibid. S. 30.

4 Buchanan J. Memorii ale unui diplomat. M., 2001. S. 351.

În sprijinul lui Kornilov, aliații încercau să discearnă semnele unei intervenții iminente în Rusia. „Pentru viitorul istoric al relațiilor dintre Rusia și Antanta, cazul Kornilov este un turneu. Dacă este dificil de fapt și din punct de vedere juridic să dovedești că aliații și-au avut partea lor în cazul Kornilov, dacă nu este posibil să se stabilească date specifice privind participarea lor din materialele din ziare și cărți disponibile până acum, atunci, în orice caz, acest material este suficient. să emită un verdict de vinovăție clar și distinct asupra aliaților în acest caz. , deși bazat doar pe certitudinea morală", își începe cercetarea Iosif Petrovici Goldenberg5, încercând să arate că intervenția în afacerile rusești a început cu mult înainte de debarcarea aliaților din Arhangelsk și Vladivostok. . El a numit prima perioadă de pregătire pentru intervenție perioada din noiembrie 1917 până în martie 1918. Crezând că există suficient material pentru ca reprezentanții misiunilor aliate din Rusia și liderii acestora din Londra, Paris, Washington și Tokyo să

înțeleagă că ar putea veni un moment când vor trebui să înceapă o luptă împotriva Rusiei și a revoluției ruse, Goldenberg a amintit de explozia de indignare, fără precedent ca furie și durată, cu care presa țărilor Antantei, în special a britanicilor, a primit vestea eșecului loviturii de stat a lui Kornilov. atentat, încercare. S-a limitat la fragmente din două discursuri rostite ulterior în Parlamentul englez, considerându-le un fel de document obiectiv, rezumativ în raport cu epoca Kornilov. Așadar, la 12 februarie 1918, R. Macdonald, deputat în parlament, într-o dezbatere asupra politicii generale a guvernului, își evaluează politica în „chestiunea rusă": „De îndată ce revoluția rusă a început să se întărească și să câștige , au început să fie supărați aici... Parlamentarii mai au amintiri proaspete despre răscoala Kornilov. Își pot imagina membrii parlamentului cum trebuie să fi fost poziția lui Kerenski în Rusia când a fost înconjurat de dușmani din toate părțile, când avea două sarcini incredibile în fața lui: să mențină frontul german, să calmeze Rusia în interior și când au fost articole. fiind trimis la el în același timp „Moning Post" și „Times"…"6. Un alt vorbitor a criticat starea de spirit a cercurilor publice influente din Anglia: „Am permis ziarelor noastre să atace guvernul revoluționar cu blesteme scandaloase, am permis mor-

5 WUA RF. F. 56-6. op. 1. D. 1. П. 1. L. 1.

6 Ibid. L. 2.

Ning Post" pentru a numi acest guvern „păsări de închisoare"... Dar și mai rău, când Kornilov și contrarevoluția au apărut pe scenă, am permis ziarelor noastre să acorde sprijin maxim acestei contrarevoluții și să-l glorifice pe Kornilov ca viitorul salvator. a Rusiei și a țarismului "7.

Cum au reacționat ambasadele aliate de la Petrograd la rebeliunea Kornilov, potrivit corespondenților? Rene Marchand, corespondent pentru Le Figaro, scria că înainte de răscoala Kornilov, burghezia rusă „s-a săturat de revoluție și mulți dintre membrii corpului diplomatic aliat au fost de acord cu burghezia rusă în această problemă. În toate cercurile au apărut gânduri despre necesitatea instaurării unei dictaturi militare deschise sau deghizate. Am început să căutăm generali. A început o campanie în ziar în favoarea unui guvern mai energic. Această tendință s-a remarcat în special în Ambasada Marii Britanii, deoarece în acel moment a fost reînviată formula pregătită în prealabil înainte de revoluția rusă în cazul apariției acesteia: revoluția nu trebuie să depășească în niciun caz schimbarea ministerului. , dând putere partidului Kadet. După discursul lui L.G. Kornilov, generalul britanic, care a reprezentat oficial misiunea britanică la Conferința de la Moscova din iulie 1917, a exclamat: „Iată un dictator!". Aliații și-au pus speranțele în această personalitate puternică. William Hart în cartea „The Raymond Robins Story", la care se referă adesea I.P. Goldenberg a transmis conversația dintre atașatul militar al misiunii britanice de la Petrograd, generalul A. Knox și colonelul R. Robins: „Ar fi trebuit să fii cu Kornilov", i-a spus generalul Knox lui Robins. – Ai fost cu el, spuse Robins. Generalul se înroși. „Da", a spus el, poate că această încercare a fost prematură, dar nu mă interesează guvernul Kerensky; este prea slab, e nevoie de o

dictatură militară, e nevoie de cazaci; acest popor are nevoie de un bici. Dictatura este exact ceea ce este nevoie. Această conversație a avut loc la 2 noiembrie 1917. Materialul prezentat nu lasă îndoială că răscoala Kornilov nu a avut loc fără știrea și aprobarea ambasadorului britanic. „Întrucât intervenția nu a fost doar o operațiune militară, ci și una morală

7 Ibid.

8 Ibid. L. 3.

9 Ibid. L. 4. Vezi și: Hard și <Propria poveste a lui Raymond Robins. New York: Harper & Brothers, 1920. 247 p.

sprijinul oferit de ambasadele aliate ale uneia dintre țările revoluției, în măsura în care intervenția aliată în afacerile ruse, - a remarcat pe bună dreptate Goldenberg, - a început cu mult înainte de debarcarea din Arhangelsk și Vladivostok "10 Confirmând această idee, el a citat o intrare din jurnalul fiicei ambasadorului englez Mirel Buchanan: Timp de săptămâni, s-a vorbit despre revolta bolșevică ca despre ceva ce se putea întâmpla în orice moment, dar când tatăl meu l-a îndemnat pe Kerensky, se pare că nu cu mult înainte de lovitura de stat din octombrie, să ia măsuri stricte împotriva Bolșevici, Kerenski a răspuns că guvernul nu poate lua inițiativa.La 11 noiembrie 1917, ziarul englez The Glob, un organ al cercurilor militariste, care mai târziu a devenit liderul presei de intervenție, scria: „Acum este cel mai bun moment pentru acţiunea diplomaţiei aliate. Din păcate, aliații au privit până acum neputincioși cum Rusia își taie singur gâtul. Din momentul în care s-a auzit cuvântul magic „revoluție” la Petrograd, politicienii noștri au fost parcă hipnotizați, dar nu este prea târziu pentru a corecta situația. Iar Puterile Occidentale trebuie să o corecteze trimițându-și cei mai capabili ofițeri în Rusia pentru a menține contactul între guvernul Kerensky și armatele aliate. Aliații din Rusia aveau la acea vreme suficienți ofițeri pentru a menține un astfel de „contact”. Misiunile militare aliate au menținut un contact deosebit de strâns cu Kornilov, asigurându-l în mod repetat de sprijinul lor moral. Atașatul militar britanic, generalul A. Knox, a făcut acest lucru într-un mod destul de ciudat. De fapt, generalul Knox însuși a fost considerat un participant la conspirație, acțiunile sale împotriva lui Kornilov erau atât de suspecte. La sfârșitul lunii august, Knox a plecat în Anglia, unde a cerut cu încăpățânare ca cabinetul de război să-l sprijine pe Kornilov. Ambasadorul Angliei în Rusia, John Buchanan, mărturisind că simpatiza cu Kornilov din toată inima, a refuzat să ia parte la tentativa de lovitură de stat12.

După victoria asupra „kornilovismului”, s-a creat o nouă situație politică, care i-a adus pe bolșevici în prim-planul politic. În zilele din octombrie 1917, când soarta Rusiei era decisă, iar guvernul provizoriu s-a dovedit a fi slab și neajutorat, însăși posibilitatea ca bolșevicii să câștige și

10 WUA RF. F. 56-6. op. 1.D. 1. P. 1. L.4.

11 Ibid.

12 WortR. Antanta și revoluția rusă, 1917-1918. M., 2006. S. 142-143.

propriul guvern, nimeni nu ia în considerare serios. În noaptea de 8 noiembrie (după noul stil), a început o nouă istorie a Rusiei. Guvernul provizoriu a fost răsturnat. Guvernul sovietic condus de V.I. Lenin a introdus o schimbare fundamentală în înțelegerea și definirea intereselor național-state ale țării în domeniul politicii externe. În pregătirea partidului pentru cucerirea puterii, în 1917, Lenin și alți lideri bolșevici au contat pe revoluția din alte țări ca o condiție importantă pentru victoria revoluției din Rusia. În același timp, spre deosebire de revendicările de pace, pământ și libertate suferite de covârșitoarea majoritate a populației ruse, teza unei revoluții proletare mondiale a fost mai degrabă un produs al pasiunilor utopice, intelectuale și doctrinare ale elitei bolșevice, mai degrabă decât rezultatul unei analize ştiinţifice şi politice serioase a realităţii. Proletariatul occidental s-a dovedit a nu fi atât de conștient de clasă pe cât se așteptau bolșevicii, iar componentele mesianice ale conștiinței au fost impuse muncitorului rus mai târziu14.

La 8 decembrie 1917, în prima (și, după cum s-a dovedit mai târziu, și ultima) declarație oficială după Revoluția din octombrie, ambasadorul britanic a adresat un cuvânt de avertisment democrației ruse, ai cărei lideri au fost inspirați de dorința de a crea o fraternitatea muncitorilor din întreaga lume. Simpatizând cu acest scop, el a cerut să ia în considerare dacă metodele lor sunt potrivite pentru democrația altor țări, în special engleză. „Liderii democrației ruse creează, poate neintenționat, impresia că au în vedere mai degrabă proletariatul german decât cel englez”, a spus Buchanan. „Atitudinea lor față de noi ar ucide mai degrabă decât să atragă simpatia muncitorilor britanici. În timpul marelui război care a urmat Revoluției Franceze, discursurile îndreptate împotriva Marii Britanii și încercările de a provoca revoluție în țara noastră nu au făcut decât să întărească hotărârea poporului britanic de a lupta până la capăt, adunând poporul britanic în jurul guvernului său. Dacă nu mă înșel, istoria se repetă în secolul al XX-lea.

În țările aliate, lovitura de stat din octombrie a fost întâmpinată cu groază și indignare, „dar cu o conștientizare incompletă a enormului său

13 Nejinski L.N. În interesul poporului sau în ciuda lor?: Politica externă sovietică în 1917-1933. M, 2004. S. 14.

m Buldakov V.P. Necazurile roșii: natura și consecințele violenței revoluționare. M., 1997. S. 102.

15 WUA RF. F. 56-6. op. 1. D. 1. П. 1. L. 26.

semnificaţie”16. Șocul inițial a fost temperat de credința larg răspândită că bolșevicii și-au datorat victoria unei simple coincidențe

și vor fi în curând înlăturați de la putere. Potrivit participantului la acele evenimente, socialistul V.A. Myakotin, membru al Uniunii pentru Reînvierea Rusiei, tuturor sau aproape tuturor li s-a părut că „această putere ar trebui să se prăbușească de îndată ce ochii maselor înșelate își deschid ochii asupra consecințelor crude ale loviturii de stat bolșevice și ale politicii bolșevice” 17.

Primul contact (mult timp a devenit ultimul) al unui oficial aliat cu noul guvern sovietic a avut loc la cererea Lady Buchanan. Soția ambasadorului britanic l-a convins pe generalul A. Knox să încerce să salveze batalionul de femei capturate de presupusa pregătire pentru ei „o soartă mai rea decât moartea”18. Generalul s-a dus la Smolny, a cerut secretarului Comitetului Militar Revoluționar să elibereze femeile. În cele din urmă, ordinul necesar a fost dat și executat.

Pe 8 noiembrie, la Ambasada Marii Britanii din Petrograd a avut loc prima întâlnire a întregului corp diplomatic, convocată, potrivit ambasadorului SUA D.R. Francis, la inițiativa ambasadorului francez de a discuta problema siguranței străinilor. La o ședință a corpului diplomatic s-a luat o decizie asupra acțiunilor independente ale fiecărei misiuni. Din câte se pare, ambasadorii nu au ignorat ultima cerere adresată lor de ministrul-președinte al Guvernului provizoriu A.F. Kerensky nu a recunoscut guvernul sovietic, pe care l-a predat cu o zi înainte, în dimineața zilei de 7 noiembrie, lui Francis prin intermediul secretarului Ambasadei Americane, S. Whitehouse, a cărui mașină a folosit-o pentru a părăsi Petrogradul. J. Buchanan scria în memoriile sale că această cerere era adresată tuturor ambasadorilor aliați19. Nu întâmplător, a doua zi după întâlnirea ambasadorilor, ambasada britanică, într-o declarație specială, s-a grăbit să infirme raportul de presă despre decizia luată de ambasadori de a părăsi Rusia în cazul consolidării puterii sovietice20, care, desigur, avea o bază.

16 Wr/r. Decret. op. S. 185.

17 Op. Citat din: Pipes R. Moscow Centers: The Political Front in the Civil War in Russia and Issues of History. 2009. Nr 2. S. 52.

18 Worth R. Decret. op. S. 182.

19 Buchanan J. Decret. op. S. 356.

20 Vezi: Ganelin R.Sh. Relațiile sovieto-americane la sfârșitul anului 1917 - începutul anului 1918. L., 1975. S. 14-15.

Puterile Antantei nu au recunoscut noul guvern. În același timp, nu i-au rechemat pe ambasadorii de la Petrograd, menținând un canal de dialog cu bolșevicii, pe care au încercat fără succes să-i convingă să continue războiul cu Germania. Tonul principal a fost dat de presa Marii Britanii. Așadar, după ce a primit vești despre lovitura de stat, pe 8 noiembrie 1917, ziarul pro-conservator Daily Express a scris că orice intervenție în evenimentele din Rusia nu va face decât să-i agraveze situația și a sugerat ca Anglia să lase Rusia singură pentru o

perioadă. În aceeași zi, conservatorul Moming Post a înaintat un fel de slogan de intervenție, spunând că adepții lui Lenin erau dușmani ai Antantei și prieteni deschisi ai Germaniei, așa că nu putea fi nicio afacere cu ei. Aliații, scria ziarul, aveau o singură sarcină: să stabilească, prin orice mijloace, contactul cu poporul rus și cu elementele acestuia loiale aliaților. Ca și cum ar urma sfatul liberalului Westminster Gazette din 9 noiembrie „să nu facem nimic care să le permită maximaliștilor (bolșevicii au fost numiți acest termen. - N.B.) să spună că noi, și nu germanii, suntem dușmani, că suntem încercând să le dicteze”, guvernul și cercurile publice britanice au decis să aștepte și să vadă. Timp de două săptămâni, s-a observat o anumită reținere în publicațiile presei engleze: majoritatea articolelor s-au limitat la compararea informațiilor despre evenimentele din Rusia; nu au vorbit despre recunoaşterea guvernului sovietic. Să aruncăm o privire la acest fapt. Când pe 10 noiembrie junkerii au pus mâna pe stația telegrafică din Petrograd pentru câteva ore, au reușit să trimită telegrame că guvernul sovietic a fost răsturnat; presa engleză, deși cu rezerve, a fost înclinată să aibă încredere în aceste rapoarte. Stockholm a început să acopere evenimentele din Rusia din acele zile, spunând că P.N. a intrat în Sankt Petersburg în fruntea trupelor învingătoare. Krasnov. În general, însă, primele zile post-octombrie au fost zile de așteptare. Aşteptările au dominat şi Parlamentul britanic. Pe 12 noiembrie, ca răspuns la o anchetă despre starea de lucruri din Rusia, ministrul de externe A.J. Balfour a răspuns că nu poate face alte rapoarte decât cele apărute în presă. O săptămână mai târziu, pe 19 noiembrie, a urmat o nouă cerere, forțându-l pe Balfour să admită faptul „victoriei” guvernului sovietic. Regele parlamentar a întrebat dacă ministrul de Externe cunoștea situația din Petrograd; a fost

dacă a fost în comunicare telegrafică cu J. Buchanan în ultima săptămână; dacă vreunul dintre reprezentanţii diplomatici a părăsit Petrogradul din motive de securitate. Balfour a răspuns că situația din Rusia este încă neclară, deși, se pare, extremiștii au capturat complet Petrogradul și Moscova, comunicarea telegrafică cu trimisul britanic la Petrograd, întreruptă la un moment dat, a fost reluată; Sir Buchanan a rămas la postul lui. Balfour nu avea informații despre restul reprezentanților diplomatici21.

Pe 22 noiembrie, King l-a întrebat din nou pe Balfour dacă a fost atent la necesitatea unei noi și mai puternice reprezentanțe diplomatice în Rusia și s-a gândit, având în vedere situația de acolo, problema trimiterii unei misiuni speciale în Rusia? Ministrul blocadei22 Lordul Robert Cecil a dat un răspuns negativ la ambele părți ale întrebării. De remarcat că nemulțumirea față de Buchanan a fost observată în acel moment în cercurile de dreapta și de stânga moderată britanice: de dreapta pentru că „nu a împiedicat Revoluția din octombrie”, de stânga moderată pentru că nu a susținut guvernul. lui A. Kerensky. Problema trimiterii unei misiuni în Rusia nu a fost discutată în presă, deși a fost discutată în cercurile guvernamentale. Despre ce ar trebui să fie această misiune - o notă a unui corespondent diplomatic al ziarului Daily Mail din 23 noiembrie 1917. Nota a raportat că cercurile britanice influente simpatizează cu ideea trimiterii unei misiuni cu autoritate în Rusia, în fruntea căreia ar putea fi un activist de om de

stat atât de responsabil, precum ministrul proviziilor de război Winston Churchill. Cu toate acestea, o astfel de misiune putea fi trimisă doar la invitația poporului rus; dificultatea constă și în modul de a găsi o autoritate cu autoritate care să poată vorbi în numele Rusiei. Pe viitor, o astfel de misiune condusă de Churchill nu a fost menționată în presă.

Primul oficial din Anglia care a folosit termenul „guvern rus” în relație cu puterea sovietică a fost deputatul laburist Noel Bexton, care l-a întrebat pe Balfour despre ce informații au venit de la guvernul rus cu privire la termenii acordului care ar fi avut loc între rus și german. guvernele . Nesatisfacut

21 WUA RF. F. 56-6. op. 1.D. 1. P. 1. L. 8.

22 Ministerul blocadei a coordonat blocada navală a Germaniei și a aliaților săi.

Ca răspuns lui Balfour, care nu avea informații în acest sens, Backton a trimis o anchetă despre decretul guvernului sovietic privind pacea, a cărui apariție a fost ignorată de presa engleză: este adevărat că decretul a fost discutat în presa franceză, dar in Anglia era interzis sa fie publicat? Pe 21 noiembrie, secretarul de Interne J. Cave a răspuns la această întrebare, spunând că zvonurile că declarația despre condițiile de pace din Rusia ar fi fost interzisă publicării de către cenzor nu corespund realității.

Decretul privind pacea, adoptat de cel de-al II-lea Congres al Sovietelor Panto-Rusiei la 8 noiembrie 1917, i-a speriat pe aliați, indicând disponibilitatea noului guvern rus de a intra în negocieri de pace cu toate țările, inclusiv cu Germania. După ce a condamnat războiul ca fiind cea mai mare crimă împotriva umanității, guvernul sovietic a propus tuturor popoarelor beligerante și guvernelor lor să înceapă imediat negocierile pentru o pace democratică justă, fără anexări și despăgubiri. Nou în practica relațiilor internaționale a fost respingerea diplomației secrete și intenția de a publica tratate secrete confirmate sau încheiate de Guvernul provizoriu al Rusiei în perioada februarie-25 octombrie 1917. Decretul privind pacea a proclamat și o respingere completă a toate formele de agresiune, principiul autodeterminării națiunilor, ideea egalității națiunilor mari și mici.

Lenin și susținătorii săi și-au dat seama, fără îndoială, că condițiile păcii nu vor fi acceptate de niciunul dintre beligeranți, dar erau și mai acut conștienți de necesitatea unui armistițiu. Punând bazele mecanismului de stat-propaganda, Decretul a opus popoarelor din diferite țări guvernelor lor. Adresând oferta de pace tuturor guvernelor și popoarelor din toate țările beligerante, guvernul sovietic a făcut un apel special către muncitorii conștienți de clasă din cele trei țări cele mai avansate ale lumii – Anglia, Franța și Germania. Mai târziu, la 3 ianuarie 1918, președintele american W. Wilson, într-o conversație cu ambasadorul britanic, a remarcat că, fără îndoială, Decretul privind pacea în Italia și în Anglia și Franța a avut probabil efect. Există agitație activă în Statele Unite, iar dacă

nu se face nimic pentru a o neutraliza, influența ei va crește23. Considerând mişcările naţionale aliate fireşti în lupta împotriva sistemului imperialismului, guvernul sovietic a adoptat

23 Vezi: Utkin A.I. Umilirea Rusiei: Brest, Versailles, Munchen. M., 2004. S. 41.

încă două documente menite să promoveze ascensiunea mișcării de eliberare națională în întreaga lume și prăbușirea imperiilor coloniale: „Declarația drepturilor popoarelor din Rusia” din 15 noiembrie 1917 și „Apelul la toți musulmanii muncitori din Rusia”. și Răsăritul” din 3 decembrie 1917.

După cum se știe, toate guvernele puterilor beligerante au ignorat atât Decretul în sine, cât și propunerile cuprinse în acesta. Pe 20 noiembrie, Consiliul Comisarilor Poporului a emis un ordin generalului N.N. Dukhonin, comandantul șef al armatei ruse, să facă apel la toate țările în război cu o propunere de armistițiu, o zi mai târziu, pentru refuzul de a respecta ordinul, generalul a fost înlăturat și Ensign N.V. a fost numit la postul de Comandant Suprem. Krylenko. Decretul privind pacea a fost trimis pe 21 noiembrie ambasadorilor Puterilor Aliate de Primul Comisar al Poporului pentru Afacerile Externe al Rusiei Sovietice L.D. Troţki, care a propus să se considere acest document ca „o propunere oficială pentru un armistiţiu imediat pe toate fronturile şi deschiderea imediată a negocierilor de pace”24. Telegrafând acest lucru Ministerului de Externe, Buchanan a sfătuit ca nota lui Troţki să fie lăsată fără răspuns; Guvernul Majestății Sale ar fi trebuit să declare în Camera Comunelor, a scris ambasadorul britanic, că este gata să discute termenii păcii cu un guvern legal format, nu le poate discuta cu un guvern care a încălcat obligațiile asumate de unul dintre predecesorii săi în acordul din 5 septembrie 1914 .25, conform căruia statele aliate au convenit să nu încheie o pace separată. Pe 22 noiembrie, la o întâlnire a șefilor ambasadelor și misiunilor aliate la Buchanan, s-a hotărât în unanimitate să nu se acorde atenție notei sovietice. În aceeași zi, la o ședință a cabinetului militar britanic, a fost luată în considerare problema posibilității recunoașterii guvernului sovietic. Cu toate acestea, a doua zi, lordul R. Cecil a declarat că nu poate fi vorba nici de a accepta propunerea guvernului sovietic, nici de a-l recunoaște însuși26. Dar câteva zile mai târziu, la 27 noiembrie, J. Buchanan, al cărui instinct diplomatic a prevalat asupra poziției sale anti-bolșevice, după cum a notat foarte bine R. Worth27, a scris în jurnalul său despre necesitatea reconsiderării poziției.

24 DVP URSS. M „ 1957. T. 1. S. 16-17.

25 Buchanan J. Decret. op. p. 370-371.

26 Keppap GF Rusia părăsește războiul. Princeton, 1956. P. 94.

27 Worth P. op. op. S. 193.

cu privire la Rusia sovietică: „Am ajuns la concluzia că singurul lucru care ne mai rămâne este să punem fața bună unui joc rău”28. Temându-se de o alianță ruso-germană după război, care ar reprezenta, în opinia ambasadorului, o veșnică amenințare pentru Europa, în special pentru Marea Britanie, a propus eliberarea Rusiei de obligațiile sale de a continua războiul. Cu toate acestea, de teamă să nu fie suspectat de loialitate față de guvernul bolșevic, Buchanan a adăugat că nu a susținut deloc niciun acord cu guvernul bolșevic, ci, dimpotrivă, a crezut că adoptarea cursului său le va scoate armele din mâinile lor, întrucât nu ar putea să le reproșeze Aliaților faptul că aceștia din urmă îi împing pe soldații ruși la măcel de dragul scopurilor lor imperialiste. Concluzia despre necesitatea de a recomanda o schimbare drastică de tactică a fost făcută și de Buchanan din cauza incapacității misiunilor militare aliate de a-i împiedica pe bolșevici să încheie un armistițiu.

Potrivit lui R.Sh. Ganelin, dacă în Anglia, în absența unității de puncte de vedere asupra politicii în „chestiunea rusă”, a existat un proces clar distingabil al dezvoltării sale, atunci guvernul Statelor Unite și-a permis de ceva timp să pară să ignore octombrie Revoluție, aflând despre ea doar din ziare și sperând la fragilitate puterea sovietică 29. O încercare de a elabora un acord interaliat privind nerecunoașterea noului guvern din Rusia a fost făcută de Franța, care la 24 noiembrie a trimis o cerere Statelor Unite în legătură cu acest lucru. Formula acestei cereri – „nici un nou guvern rus” – a însemnat că guvernul sovietic era considerat nu numai nerecunoscut, ci și nemenționat. Statele Unite au refuzat să fie legate de un astfel de acord. Totuși, în aceeași zi, secretarul de stat american R. Lansing l-a asigurat pe B.A. Bakhmetev, ambasadorul guvernului provizoriu, că guvernul american îl va considera în continuare ambasadorul Rusiei la Washington30. S-ar putea iubi sau ura pe bolșevici, așa cum A.I. Utkin, dar intrarea lor pe arena internațională a dat un nou început politicii mondiale și, „acceptând să înceapă din nou turul diplomației mondiale, conducerea wilsoniană spera să-și întărească poziția în Europa”31.

28 Buchanan J. Decret. op. S. 372.

29 Ganelin R.Sh. Decret. op. S. 38.

30 Schuman FL Politica americană față de Rusia din 1917: un studiu al istoriei diplomatice, al dreptului internațional și al opiniei publice. L., [1929]. p. 56.

31 Utkin A.I. Decret. op. S. 40.

Aliații au considerat imposibil să recunoască regimul sovietic, deși L.D. Troțki și a căutat să stabilească parteneriate cu ei. Cu toate acestea, ca răspuns la explicațiile diplomaților că inițiativa de a invita ambasadorii ar trebui să vină de la el și, conform protocolului, noul ministru ar trebui să le notifice oficial în scris numirea sa, Troțki a considerat o astfel de procedură ca fiind incompatibilă cu noul conditii. Comisariatul Poporului pentru Afaceri Externe nu a

urmărit să stabilească activitatea operațională a departamentului care i-a fost încredințat, considerând diplomația ca pe o „relicvă burgheză”. După cum știți, doar câțiva foști angajați ai Ministerului rus de Externe au fost de acord să coopereze cu noul guvern. Abia până la sfârșitul anului 1917, aparatul Comisariatului Poporului pentru Afaceri Externe al Republicii Sovietice (NKID) a fost format în principal pentru a desfășura relații practice cu lumea exterioară și era format din 125 de angajați. Membrii RSDLP (b) (din 1918 - RCP (b)), participanți la mișcarea muncitorească internațională, au fost atrași în primul rând de funcții de conducere. Nivelurile mijlocii și inferioare ale aparatului erau reprezentanți ai inteligenței raznochinny, fără partid, care vorbeau limbi străine.

Marea majoritate a diplomaților care lucrează în străinătate, nerecunoscând Revoluția din octombrie, au refuzat să coopereze cu noul guvern. Prin ordinul Comisariatului Poporului pentru Afaceri Externe din 9 decembrie 191732 au fost eliberați din funcție . În calitate de reprezentanți ai săi în străinătate, Consiliul Comisarilor Poporului a numit revoluționari emigranți care nu au avut timp să se întoarcă în Rusia, precum V.V. Vorovsky, M.M. Litvinov. Cu toate acestea, vechile misiuni diplomatice și consulare au continuat să funcționeze în puteri străine timp de câțiva ani.

Politica externă strategică a statului și tactica implementării acesteia au fost aprobate de cea mai înaltă autoritate a partidului. De la înființarea sa, NKID a fost subordonată conducerii politice de vârf a țării. Mai târziu, la sfârșitul lunii februarie 1918, Comitetul Central al RSDLP (b) a adoptat o decizie, inițiată de Troțki, de a separa NKID de conducerea politică a politicii externe: „Chicherin poate conduce afacerile curente, și politica

32 Eseuri despre istoria Ministerului Afacerilor Externe al Rusiei ... T. 2. P. 35.

Lenin trebuie să preia conducerea. Acest principiu formulat de Troţki a stat la baza abordării sovietice a mecanismului deciziilor de politică externă. În teoria modernă a relațiilor internaționale, „mecanismul deciziilor de politică externă” este înțeles ca „un set (sistem) de organe de stat organizate și interacționând într-un anumit fel care participă la procesul de elaborare și implementare a deciziilor de politică externă”34. . Mecanismul de politică externă sovietică a fost o interacțiune complexă între cea mai înaltă autoritate a partidului - Biroul Politic al Comitetului Central al PCR (b) - VKP (b) și comisariatele și departamentele poporului economic și de stat, având ca scop dezvoltarea și implementarea reciproc avantajoase și optime. decizii de politică externă. Inițial, acest mecanism s-a format ca un organ colegial de luare a deciziilor în domeniul politicii externe. Al Doilea Congres al Sovietelor al Rusiei, declarat organul politic suprem al țării, a fost chemat să stabilească direcțiile principale și cele mai importante sarcini ale politicii externe a statului sovietic. Pentru perioada dintre congresele sovieticilor, Comitetul Executiv Central All-Rusian (VTsIK)35 avea cea mai înaltă competență în a decide problemele de război și pace și situația internațională a țării. Consiliul Comisarilor Poporului, condus de Lenin, i s-a încredințat

soluționarea practică a sarcinilor din domeniul politicii externe. Potrivit Decretului Comitetului Executiv Central Panto-Rus din 30 noiembrie 1917, Consiliul Comisarilor Poporului era un organism responsabil în fața Comitetului Executiv Central Panto-Rus și era obligat să prezinte acestuia din urmă spre examinare și aprobare toate actele legislative şi ordine de natură politică externă36. Pentru a desfășura activități operaționale în domeniul politicii externe, a fost creat un comitet pentru afaceri externe, care a fost transformat în curând în Comisariatul Poporului pentru Afaceri Externe, condus de Troțki. Consiliul Comisarilor Poporului și Comisariatul Poporului pentru Afaceri Externe au raportat în mod sistematic Comitetului Executiv Central al Rusiei despre munca depusă. Lenin a transmis în repetate rânduri mesaje și rapoarte despre probleme de politică externă Comitetului Executiv Central al Rusiei37. Toate link-urile principale

33 A se vedea: Al șaptelea congres de urgență al RCP(b). martie 1918. Înregistrare textuală. M., 1962. S. 273.

34 A se vedea: Makarenko P.V. Mecanismul deciziilor de politică externă în Rusia sovietică la începutul anilor 1920 // Otechestvennaya istoriya. 2008. Nr 4. S. 144.

35 Vezi: Decretele puterii sovietice, M., 1957. T. 1. S. 20-52.

36 Ibid. S. 102.

37 Vezi, de exemplu: Lenin V.I. Poli. col. op. T. 35. S. 376-380; T. 36. S. 241-267, 327-347.

Mecanismul de politică externă lumească - Congresul sovietic al întregii Rusii - Comitetul Executiv Central al Rusiei - Comisariatul Poporului pentru Afaceri Externe - în primele luni post-octombrie au fost subordonate Comitetului Central al Partidului Bolșevic. Ca urmare, nici o problemă semnificativă și serioasă din domeniul politicii externe nu a putut fi adoptată de Comisariatul Poporului pentru Afaceri Externe fără acordul și aprobarea Comitetului Central al PCR (b). După cel de-al VIII-lea Congres al PCR (b) (18-23 martie 1919), Comitetul Central al PCR (b), ca centru de luare a deciziilor de politică externă, a făcut loc noului Birou Politic al Comitetului Central, fără a cărui sancţiune nu se putea lua nicio decizie de politică externă. Înlocuit L.D. Comisarul Poporului Troţki pentru Afaceri Externe G.V. Chicherin și cei mai apropiați asistenți ai săi din Comisariatul Poporului pentru Afaceri Externe nu erau apropiați de elita de partid, care lua decizii în probleme importante de politică externă. Ei erau considerați „nu sunt suficient de maturi din punct de vedere politic” și, conform membrilor Biroului Politic, nu erau „bolșevici 100%”38.

Activitățile Ministerului de Externe al Rusiei Sovietice au început odată cu îndeplinirea sarcinii stabilite de noul guvern - publicarea tratatelor secrete. Era considerată „cea mai ascuțită armă împotriva burgheziei” și nu ridica nici cea mai mică îndoială cu privire la necesitatea ei, în ciuda faptului că la 5 decembrie 1917, consilierul ambasadei Franței la Petrograd a predat spre publicare textul deciziei. a adoptat la întâlnirea ambasadorilor țărilor Antantei că, dacă

guvernul sovietic publică documente secrete, va face astfel imposibilă comunicarea cu el ambasadorilor aliați. Principala lucrare privind publicarea tratatelor secrete și corespondență a căzut pe umerii departamentului de criptare și tipărire al Comisariatului Poporului pentru Afaceri Externe, condus de un marinar al Flotei Baltice N.G. Markin, deși Lenin a fost și el implicat direct în selecția documentelor. Publicarea în ziarele „Pravda”, „Izvestiya”, „Ziarul guvernului muncitoresc și țărănesc”, „Muncitor și soldat” pentru noiembrie 1917 - februarie 1918 aproximativ 130 de documente secrete (în mare parte a fost corespondența diplomatică a guvernelor din Țările Antantei, telegramele lor criptate) nu au putut să nu complice situația internațională a Rusiei sovietice. În același timp, toate aceste materiale au fost combinate într-o publicație separată - „Colectarea documentelor secrete din arhivele fostului Minister al Afacerilor Externe”: în total au existat

38 Makarenko P.V. Mecanismul deciziilor de politică externă în Rusia sovietică la începutul anilor 1920. S. 145.

” Eseuri despre istoria Ministerului Afacerilor Externe al Rusiei ... T. 2. P. 39.

au fost publicate șapte astfel de volume. Apariția în presa sovietică a corespondenței diplomatice secrete a guvernelor țărilor Antantei, care le-a compromis în mare măsură, a trezit cel mai profund interes în cercurile guvernamentale ale diferitelor țări. Puterile Aliate au protestat aspru în acest sens. Presa mondială a trecut însă în mare măsură peste aceste documente în tăcere sau, publicând scurte fragmente, le-a minimalizat importanța, considerându-le a fi falsificări. Doar ziarul din Manchester Thè Guardian, cea mai mare publicație a Partidului Liberal, și New York EveningPost au retipărit documentele integral.

Publicarea sovietică a documentelor secrete i-a pus pe liderii Antantei, în special Marea Britanie, într-o poziție foarte dificilă. La 29 noiembrie 1917, imediat după publicare, R. Cecile, vorbind în numele guvernului, a refuzat să răspundă la întrebările parlamentarilor despre aceste documente41. La 29 ianuarie 1918, la întrebările persistente ale membrilor Parlamentului cu privire la Tratatul de la Londra din 1915, care promitea Italiei Tirol de Sud și vaste posesiuni de pe coasta de est a Adriaticii, el a răspuns succint: „Ar fi greșit să răspund la întrebare despre tratat, care chiar în cererea numit secret”. Până atunci, potrivit cercetătorului rus A.M. Fomin, termenii acestor documente nu mai corespundeau intereselor Marii Britanii, iar Londra s-a îndreptat spre demontarea lor, pe viitor, anunțarea acestor documente de către bolșevici ar putea juca în mâna britanicilor. Discuția publică pe scară largă a acordurilor secrete, refuzul Statelor Unite de a-și respecta termenii au facilitat revizuirea tratatelor într-un sens favorabil pentru Londra. A fost nevoie doar de o anumită dexteritate diplomatică pentru a prezenta această revizuire ca rezultat al triumfului principiului autodeterminării. După cum a remarcat pe bună dreptate A.M. Fomin, în ultimă analiză, soarta unui anumit teritoriu depinde în cea mai mare măsură de controlul real asupra acestuia, iar

aici Imperiul Britanic avea destule atuuri. În Asia și Africa, spre deosebire de Frontul de Vest, succesul a fost însoțit de britanici

40 Rusia. Ministerul Afacerilor Externe. Culegere de documente secrete din arhivele fostului Minister al Afacerilor Externe / [responsabil. ed. N. Markin]. | Pg., 1917-1918]. 7 vol. (Ed. Comitetul Popular pentru Afaceri Externe, Afaceri; Nr. 1-7).

41 Marea Britanie. Parlament. dezbateri parlamentare. Camera Comunelor. 29.11.1917. Vbl. 99, col. 2191.

42 Op. Citat din: Fomin AM Obiectivele militare și politice ale Marii Britanii în etapa finală a Primului Război Mondial // Istorie modernă și contemporană. 2012. Nr 3. P. 83.

armele cerului. Toate coloniile germane au fost cucerite, Bagdadul și Ierusalimul au rămas în urma soldaților britanici și indieni, epuizarea extremă a Turciei nu a lăsat nicio îndoială că Damasc, Alep și Mosul vor urma în curând.

Pe 24 noiembrie, Lordul Cecil, în numele guvernului britanic, a făcut prima declarație oficială de nerecunoaștere a puterii sovietice, domnul a spus că, deși este imposibil să se evite complet relațiile de afaceri (în special, în chestiunile legate de arestare). a supușilor britanici) cu un guvern care incită soldații să-și aresteze generalii și să deschidă negocieri de pace cu inamicii, dar „nu poate fi vorba de recunoaștere diplomatică și de relații cu ei (bolșevicii. - N.B.)”44.

În aceeași seară după declarația lui Cecil, ziarul Thè Evening Standard a scris că, dacă are loc o contrarevoluție în Rusia, aliații ar trebui să fie gata, prin crearea celei mai autoritare comisii, să ajute la restabilirea ordinii și să ofere asistență militară lui A.M. Kaledin, L.G. Kornilov și armata română.

Istoricii se referă la 24 noiembrie 1917 ca fiind ziua în care guvernul britanic și-a declarat pentru prima dată consimțământul de principiu la intervenție45 46. La fel a gândit și I. Goldenberg, remarcând un fapt interesant: ambasadorul britanic în Rusia, J. Buchanan, a numit o astfel de intervenție. gând clar exprimat despre R. Cecil. Astfel, la 29 noiembrie 1917, într-o declarație făcută în numele Ambasadei Marii Britanii la Petrograd, Buchanan a explicat refuzul Aliaților de a răspunde propunerii lui Troțki de armistițiu general pe motive pur tehnice, că propunerea Rusiei a fost precedată de un ordin. de la Înaltul Comandament să deschidă negocieri de pace și, prin urmare, Aliații s-au trezit în fața faptului împlinit. Aliaților li s-a prezentat un fapt împlinit. Declarația ambasadorului britanic spunea: Scrisoarea domnului Troțki către ambasador prin care propunea un armistițiu general a sosit la Ambasadă la 19 ore după ce comandantul șef rus a primit ordinul de a deschide imediat negocierile.

43 Ibid. S. 84.

44 WUA RF. F. 56-6. op. 1. D. 1. П. 1. L. 10.

45 Vezi, de exemplu: Maltsev DA. Antanta și operațiuni militare în sudul Rusiei în 1918-1920. Și intervenția militară și războiul civil în Rusia (1918-1920). M., 2009. S. 93.

46 WUA RF. F. 56-6. op. 1. D. 1. П. 1. L. 12. Fait accopli - a fait accompli (fr.).

șanț pentru un armistițiu cu inamicul. Aliații s-au confruntat astfel cu un fapt împlinit cu care nu s-a purtat nicio discuție preliminară cu ei. În aceeași declarație, Buchanan a scris că, într-un interviu cu un reprezentant Reuters, Robert Cecil ar fi spus că guvernul britanic nu poate recunoaște noul guvern rus și i-a instruit ambasadorului său să se abțină de la orice acțiune care ar putea fi interpretată ca o recunoaștere din partea sa a lovitura de stat.. Fără îndoială, Buchanan era la curent cu declarația lui Cecil, dar a considerat-o nepotrivită în acel moment, încercând să-i dea un caracter dubios cu sintagma „parcă”.

În Apelul Guvernului sovietic către guvernele și popoarele țărilor beligerante cu propunerea de aderare la negocierile privind un armistițiu din 28 noiembrie 191748 * se spunea că, ca răspuns la propunerea unui armistițiu imediat pe toate fronturile , în vederea încheierii unei păci democratice - fără anexări și indemnizații, cu garantarea dreptului la autodeterminare națională, comandantul general german a fost de acord să conducă negocieri de pace. Comandantul-șef suprem al Armatei Republicii, Ensign Krylenko, a propus amânarea cu 5 zile a începerii negocierilor de armistițiu pentru a invita din nou guvernele aliate să-și determine atitudinea față de discuțiile de pace. „Guvernul unei revoluții victorioase nu are nevoie de recunoașterea profesioniștilor din diplomația capitalistă. Dar întrebăm popoarele: diplomația reacționară își exprimă gândurile și aspirațiile? Sunt popoarele dispuse să permită diplomației să rateze marea oportunitate de pace deschisă de Revoluția Rusă? Pe 1 decembrie începem discuțiile de pace. Dacă popoarele aliate nu își trimit reprezentanții, vom negocia singuri cu germanii. Dar dacă burghezia ţărilor aliate ne obligă să încheiem o pace separată, responsabilitatea va cădea în întregime asupra lor...”4'.

Aliații au rămas tăcuți ca răspuns la propunerea Consiliului Comisarilor Poporului de a se alătura negocierilor privind un armistițiu. Germania a fost de acord. Guvernele aliate au tăcut și ele pentru că popoarele Europei, dacă au fost într-adevăr, așa cum sperau bolșevicii, și pregătite pentru revoluție, nu știau aproape nimic despre aceste proclamații admonestatoare. Cu toate acestea, aliați

47 DVP URSS. v. 1. p. 31.

48 Ibid. pp. 28-30.

4' Ibid. S. 30.

kov nu a putut să nu-și facă griji cu privire la perspectiva pierderii unui al doilea front în lupta împotriva unui inamic comun. Adevărat, premierul britanic D. Lloyd George a recunoscut că bolșevicii nu au apelat la trupele germane, nu au găsit o limbă comună cu germanii la Brest-Litovsk, mai mult, au lansat un război de propagandă împotriva militarismului prusac. „Bolșevicii au spart frontul opus armatei germane, dar încearcă să ia această armată cu „foame ideologică””50.

Nu a existat o unitate de opinii cu privire la „chestiunea rusă” între aliați. Toată lumea a fost de acord că bolșevismul era o „doctrină pernicioasă” și că ar fi corect din punct de vedere moral și politic să nu recunoaștem un guvern care a profesat opinii maligne și a fost aliat nominal. Cu toate acestea, până când o pace separată a devenit realitate, înțelepciunea politică a unor astfel de tactici a fost pusă la îndoială. Datorită faptului că a existat posibilitatea unui armistițiu, până la sfârșitul lunii noiembrie 1917, contactul cu Rusia sovietică părea inevitabil și el.

Guvernul bolșevic nu a căutat negocieri separate cu Germania și aliații săi, deoarece, dacă au succes, astfel de negocieri ar întări pozițiile țărilor din Uniunea Cvadruplă, slăbind în același timp pozițiile țărilor Antantei. Având în vedere ocuparea efectivă la acea vreme de către trupele Germaniei și Austro-Ungariei a unui număr de țări vestice ale fostului Imperiu Rus, o astfel de creștere nu corespundea intereselor Rusiei. Prin urmare, „Consiliul Comisarilor Poporului și Comisariatul Poporului pentru Afaceri Externe al RSFSR au continuat să atace literalmente cu note nu numai guvernele țărilor Cvadruplei Alianțe, ci și Antanta și Statele Unite, oferindu-se să înceapă imediat discuţie asupra posibilităţii încheierii unui armistiţiu general”52.

Cu toate acestea, formula adoptată la 28 noiembrie 1917 la Paris la Conferința Antantei a confirmat nerecunoașterea puterii sovietice: fiecare guvern trebuia să-și informeze ambasadorul la Petrograd despre disponibilitatea aliaților de a revizui obiectivele războiului cu participarea. a Rusiei, de îndată ce avea un guvern stabil, cu care puteau coopera.

Guvernul francez, ca și cel britanic, au declarat foarte clar nerecunoașterea Consiliului Comisarilor Poporului. 23 noiembrie, înainte

50 Cit. Citat din: Utkin A.I. Decret. op. S. 48.

51 în valoare de R. Decret soch S. 199.

52 Nejinski L.N. Decret soch S. 22.

53 FRUS. 1917. Suppl. 2. Spălați. 1932. 1. R. 352.

apariția lordului Cecil, agenți militari ai misiunilor aliate din Rusia l-au trimis pe fostul comandant șef, generalul N.N. Dukhonin protestează împotriva încălcării de către Rusia a acordului din 5 septembrie 1914 privind nesemnarea unei păci separate. Pe 25 noiembrie, șeful misiunii militare franceze în Rusia, generalul A.M. Vertelo a

adus în atenția generalului Dukhonin o telegramă din partea guvernului său că Franța nu recunoaște autoritatea Consiliului Comisarilor Poporului și se aștepta ca acesta să respingă categoric toate negocierile criminale și să mențină armata rusă pe front împotriva inamicului comun. „Franța a declarat deja”, se raporta telegrama, „și acum declară și mai clar că nu recunoaște niciun guvern rus capabil să încheie un acord cu inamicul.”54 Ziarul francez Temps, care reflecta punctele de vedere ale Ministerului Afacerilor Externe, a raportat pe 26 noiembrie că, la deschiderea Conferinței Inter-Aliate de la Paris, guvernul francez va propune să publice o declarație în care să sublinieze pericolul la care era expusă Rusia. sub guvernul bolșevic și condamnând încălcarea de către acesta a obligațiilor aliate. Întrucât Franța era un aliat al Imperiului Rus chiar înainte de război, ea avea motive deosebit de întemeiate de nemulțumire și cel mai mare drept de a lua inițiativa în acest protest. Franța a mers și mai departe pe calea nerecunoașterii și a boicotării guvernului sovietic, invitându-l în mod special pe V.A. Maklakov, în calitate de ambasador al Guvernului provizoriu, cu condiția ca invitația să fie neoficială. În aceeași zi, ministrul de externe Balfour a confirmat declarația făcută de Lord Cecil pe 24 noiembrie în Parlamentul britanic, privind nerecunoașterea SNK, spunând că în Rusia de la căderea Guvernului provizoriu nu a existat niciun guvern cu care să se poată intra in relatii55.

Guvernul american, spre deosebire de britanic și francez, a evitat declarațiile oficiale despre nerecunoașterea bolșevicilor, aderând la poziția de toleranță în „chestiunea rusă”. Potrivit corespondentului de la Washington al Associateci Press la 1 decembrie 1917, guvernul SUA nu avea nicio intenție să trateze Rusia ca pe un inamic, chiar dacă ar fi încheiat un armistițiu cu Germania. În acest sens, dacă Conferința Inter-Aliată a decis să lanseze un avertisment amenințător Rusiei, delegații americani

54 WUA RF. F. 56-6. op. 1. D. 1. П. 1. L. 15.

55 Ibid. L. 19.

nu ar participa la acest avertisment. În aceeași zi, șeful misiunii militare americane, generalul W.V. Judson, care era evident conștient de aceste sentimente în cercurile guvernamentale americane, l-a vizitat pe Smolny și i-a spus lui Troțki că, deși nu are încă dreptul să vorbească în numele guvernului american, care nu recunoscuse încă noul guvern, a venit totuși cu scopul de a lega actul sexual și de a afla o serie de circumstanțe. După ce a primit declarația oficială a lui Troțki cu privire la politica de pace a statului sovietic, Judson a cerut permisiunea de a transmite această declarație la Washington și a adăugat că, dacă a existat vreodată un moment pentru proteste și amenințări împotriva guvernului sovietic, acum acel moment a trecut57. Însuși faptul unei conversații între unul dintre liderii Rusiei Sovietice și reprezentantul oficial al aliaților a trezit cel mai viu interes în presă, dar majoritatea comentariilor străine au fost negative, deoarece acest pas a fost perceput parțial ca o recunoaștere a sovieticului . guvern. Deloc surprinzător, Washingtonul l-a rechemat pe Judson câteva săptămâni mai târziu pentru încălcarea interdicției privind contactul direct cu sovieticii. Se pare că acest lucru s-a

întâmplat după ce, la sfârșitul lunii decembrie 1917, ambasadorul american D. Francis, convins de R. Robins, agent neoficial al SUA și șef al Crucii Roșii Americane la Petrograd, că guvernul sovietic era mai puternic decât credeau reprezentanții Aliaților. , l-a instruit pe Judson să notifice informal liderii bolșevici că, dacă armistițiul se va termina și Rusia va continua războiul împotriva Puterilor Centrale, Francisc a recomandat guvernului său să ofere Rusiei un posibil sprijin și asistență58 *. Pe 2 ianuarie 1918, Francisc a scris la Washington că situația din țară era atât de incertă și în continuă schimbare încât trebuia să poată lua propria acțiune împotriva guvernului bolșevic. Ambasadorul a subliniat că tot ceea ce a făcut nu va fi o recunoaștere oficială a acestui guvern, dar necesitatea unor negocieri informale în acel moment era atât de importantă încât „ar fi făcut o mare greșeală dacă nu ar fi decis să-și asume responsabilitatea pentru pașii care ar putea fi luată „5’. Conținutul acestui mesaj a fost esența unei telegrame pe care nu a trimis-o niciodată Departamentului de Stat. Curios este faptul

56 Tamzhe.L.21.

57 Ibid. L. 14.

58 Tamzhe.L. 112.

" Chiar acolo.

că nici măcar decretul guvernului sovietic privind naţionalizarea băncilor, adoptat la 27 decembrie 1917, nu a făcut o impresie semnificativă asupra reprezentanţilor americani60. Ulterior, Francisc a ales tactica francezilor și britanicilor, legând „contactul cu sovieticii” cu sprijinul forțelor contrarevoluționare.

Dacă declarațiile guvernamentale ale țărilor lider ale lumii vorbeau doar despre nerecunoașterea Rusiei sovietice, atunci problema intervenției a fost deja pusă în presa europeană semi-oficială și de dreapta. Totuși, în general, a existat o anumită tendință, mai ales în ceea ce privește Marea Britanie, de a vorbi cât mai puțin despre Rusia, așteptând rezultatele negocierilor care s-au deschis la 3 decembrie 1917 la Brest-Litovsk. „Chestiunea rusă”, dacă a fost ridicată, a fost interpretată în principal în cadrul neutralității maxime în raport cu guvernul sovietic și al maximului prietenie în raport cu poporul rus61. Chiar și cu privire la problema spinoasă a anulării datoriilor, guvernul britanic s-a abținut de la a face declarații obligatorii, darămite amenințări. Așadar, pe 12 decembrie, în cadrul dezbaterii parlamentare, liderul Camerei Comunelor, Cancelarul Finanțelor (ministrul Finanțelor) E. Bonar-Low, referindu-se la problema datoriilor rusești, a spus că în întreaga istorie a datoriile publice internaționale nu a existat nici un caz când un stat mare a refuzat să le plătească integral. Și ținând cont de faptul că Rusia este o țară cu o bogăție naturală enormă și că mai devreme sau mai târziu Rusia va avea un guvern stabil care va înțelege că dezvoltarea bogăției sale și prosperitatea ei este de neconceput fără sprijin financiar din partea altor țări, el nu crede că Anglia nu avea să-i primească banii înapoi,

mai devreme sau mai târziu. Este ceea ce a îndemnat Bonar-Low să-și amintească atunci când a fost vorba de anularea datoriilor Rusiei62.

În aceeași zi, Balfour a refuzat să răspundă la o serie de întrebări adresate de membri ai Parlamentului, în special dacă Ucraina ar trebui considerată un stat independent și dacă a fost recunoscută de guvernul britanic; a făcut K.D. Nabokov, care nu a recunoscut noul regim rus, să reprezinte guvernul rus în Marea Britanie; Care este starea chestiunii intereselor economice ale Angliei în Rusia, în valoare de 60 de milioane de lire sterline?63

60 Ganelin R.Sh. Decret. op. S. 110.

61 WUA RF. F. 56-6. op. 1. D. 1. П. 1. L. 23.

62 Ibid. L. 27.

63 Ibid. L. 28.

Atunci când au decis să deschidă negocieri cu Germania și aliații săi în orașul ales de Germania - Brest-Litovsk, pe teritoriul rus ocupat de germani, liderii sovietici au pornit de la convingerea că statele beligerante, în primul rând Germania și Austro-Ungaria, se aflau pe pragul revoluției, de aceea se așteptau să folosească discuțiile de pace pentru a accelera procesul revoluționar. Începutul negocierilor a fost un eveniment extraordinar, întrucât a însemnat recunoașterea de facto a legitimității noului guvern rus de către statele europene participante la negocieri. Delegația sovietică, condusă de un membru al Comitetului Central al RSDLP (b) A.A. Ioffe, alegând tactica de a târî negocierile, a sugerat ca puterile Alianței Cvadruple să încheie un armistițiu pe o perioadă de un an. Dar, după ce au respins hotărât propunerea sovietică, reprezentanții acestor țări au fost în același timp de acord cu condiția interzicerii transferului de trupe germano-austriece de pe Frontul de Est pe Frontul de Vest pe durata negocierilor, asupra cărora delegația sovietică. a insistat ferm, pentru a evita acuzațiile puterilor Antantei de a trece efectiv de partea inamicului64. Trebuie remarcat faptul că protestele publice ale guvernului sovietic împotriva unor astfel de transferuri de trupe germane, dacă au fost sincere, de regulă, nu au dus la nimic, „din moment ce nu a fost posibil să-i controleze pe germani și partea germană a răspuns invariabil oricărei declarații. din partea sovietică că transferurile în curs erau planificate încă înainte de începerea negocierilor. A fost semnat un acord de armistițiu din 17 decembrie 1917 până în 14 ianuarie 1918.

Mai mulţi aliaţi, dar deja intervenţionişti

Respingând propunerile Consiliului Comisarilor Poporului din țara Antantei, în special, reprezentanții cercurilor politico-militar din Londra și Paris, la 4 decembrie 1917, au semnat o versiune scurtă, iar la 23 decembrie, o versiune extinsă a „Convenția dintre Franța și Anglia privind acțiunile lor în sudul Rusiei”. Potrivit acestui document, francezilor li s-a dat dreptul de a-și dezvolta activitățile

64 A se vedea: Sidorov A.Yu., Kleimenova N.E. Istoria relaţiilor internaţionale, 1918-1939 Moscova, 2006, p. 40.

65 Felshtinsky Yu.G. Prăbușirea revoluției mondiale. Pacea de la Brest, octombrie 1917 - noiembrie 1918. Moscova, 1992, p. 147.

acțiuni în teritoriul de la nord de Marea Neagră, îndreptându-i împotriva inamicilor (germilor și trupelor rusești ostile), britanicilor - în estul Mării Negre, împotriva Turciei. Convenția a mai reținut că generalul M.V. Alekseev din Novocherkassk implementează un program de organizare a respingerii inamicului și de stabilire a controlului aliaților de acolo. Potrivit convenției, Rusia a fost împărțită în „sfere de influență", reflectând interesele geostrategice ale ambelor țări: zona britanică - Caucaz, Armenia, Georgia și Kurdistan; Franceză - Ucraina, Basarabia, Crimeea. Aliații, prin acțiunile lor în timpul intervenției, au confirmat existența unui astfel de acord. Astfel, se poate vorbi de o tactică de intervenție bine gândită, deși punerea în aplicare a convenției nu a fost avută în vedere până la sfârșitul războiului mondial.

Guvernul italian a aflat despre această decizie a aliaților la 31 decembrie 1917 și a reacționat foarte dureros la aceasta, întrucât în acel moment nu era posibil să-și trimită trupele în Rusia66.

Între timp, s-au făcut încercări de a crea un centru pentru consolidarea forțelor pro-aliate. Încă din 14 decembrie, Procesul-verbal nr. 298 al Cabinetului de Război Britanic dispunea: să nu se refuze banii solicitați pentru susținerea rezistenței la autoritățile centrale din sud-estul Rusiei, dacă Ministerul de Război și Ministerul de Externe consideră necesar. În aceeași zi, Anglia și Franța au furnizat generalului A.M. Kaledin 10 milioane de lire sterline pentru a crea o armată de 2 milioane de oameni.67 Un memorandum pregătit pe 21 decembrie de către Cabinetul de Război britanic vorbea despre necesitatea menținerii legăturilor cu Ucraina, Finlanda, Siberia, Caucaz și încercarea de a convinge armata rusă de sud să reia războiul. Cea mai importantă sarcină a fost acordarea de subvenții pentru reorganizarea Ucrainei, pentru întreținerea cazacilor și a trupelor caucaziene. S-a remarcat și necesitatea implicării Statelor Unite ale Americii în acest sens. Informarea guvernului său despre condițiile diviziunii anglo-franceze a sferelor de influență în Rusia („Agenții francezi ar trebui să exercite conducerea generală a mișcărilor politice din România și Ucraina, agenții britanici din Caucaz și Persia cu stabilirea unei conduceri mixte de o natură neantagonistă pentru regiunea Don"),

66 Hormach I.A. Relațiile dintre statul sovietic și Italia, 1917-1924 M., 1993. S. 15.

67 Intervenția militară și războiul civil în Rusia (1918-1920). M., 2009. S. 93.

Reprezentantul SUA în Europa, Crosby, a subliniat: „Pentru mine este clar că acțiunile britanice în Persia și Armenia sunt dictate în mare măsură de interesele speciale ale Marii Britanii, unele dintre ele au rezultat din operațiunile de dinainte de război și toate nu au nimic de-a face cu marele război”68. Cu toate acestea, Washingtonul nu și-a exprimat oficial atitudinea față de diviziunea anglo-franceză a sferelor de influență din Rusia. Statele Unite, care în general au perceput puterea sovietică mai puțin ostil decât Franța și Anglia, au aderat și ele la tactica nerecunoașterii, considerând în același timp necesar să existe o politică de neamestecare în treburile interne ale Rusiei sovietice . Dar, în secret, au susținut totuși inițiativele britanice și franceze, oferind, în special, asistență financiară generalului Kaledin și susținătorilor săi prin Anglia și Franța.

Timpul de anxietate, dezamăgire și incertitudine pentru reprezentanții oficiali și neoficiali ai aliaților din Rusia poate fi numit perioada în care a avut loc procesul de negociere la Brest-Litovsk. Propriile guverne i-au condamnat la izolare, interzicându-le să intre în contact cu autoritățile bolșevice, necesare îndeplinirii zilnice a îndatoririlor diplomatice. Într-o astfel de situație, agenții neoficiali ai marilor puteri: Raymond Robins (SUA), Bruce Lockhart (Marea Britanie) și căpitanul Jacques Sadoul (Franța) au făcut un mare serviciu. Acești oameni aveau inițiativă și o perspectivă largă și, deși erau foarte critici la adresa regimului sovietic, bunul simț le-a permis să perceapă revoluția ca pe un fapt împlinit. Robins, de exemplu, sperând ca Rusia să continue războiul cu Germania, credea în posibilitatea de a schimba natura politicii guvernului sovietic de la internaționalismul revoluționar la sarcini naționale, în cazul stabilirii de legături cu Antanta și America; era sceptic cu privire la legenda despre bolşevici ca agenţi germani. Ajuns la Petrograd la sfârșitul lunii noiembrie 1917, un reprezentant al departamentului de propagandă al SUA - Comitetul pentru Informații Publice - Edgar Sisson l-a numit pe Francis „un ambasador fără politică”. După cum a remarcat pe bună dreptate R.Sh. Ganelin, această expresie captivantă se referea în esență la poziția generală a diplomației americane în „chestiunea rusă”, iar împreună cu Robins și Judson, Sisson a început să „facă politică”69. R. Robins, J. Sadoul și B. Lockhart, în esență, au fost adevărați

„Cit. de: Ganelin R.Sh. Decret. op. S. 15.

69 Ibid. S. 96.

liderii țărilor lor din Rusia, deoarece numai datorită lor s-au stabilit contacte între Comisariatul Poporului pentru Afaceri Externe și misiunile aliate.

În februarie și martie 1918, Lockhart, potrivit lui Goldenberg, a fost unul dintre cei trei reprezentanți aliați în Rusia care au încercat serios să aducă Rusia sovietică mai aproape de Aliați și au protestat categoric împotriva intervenției70. Încercările de a apropia Rusia sovietică de aliați, pe baza intereselor Franței și a succesului rezistenței acesteia în fața Germaniei, au fost făcute și de căpitanul Sadoul, membru al misiunii militare franceze.

Misiunea lui Lockhart, trimisă în Rusia în locul lui J. Buchanan, care a fost rechemat sub pretextul unei boli, a fost legată de deciziile generale ale aliaților cu privire la „chestiunea rusă”, a cărei esență era că nu era doar inutilă. , dar și imposibil de ignorat existența puterii sovietice. În cazul în care Lockhart a fost acceptat de guvernul bolșevic ca reprezentant neoficial, guvernul britanic a promis că va acorda aceleași concesii lui M.M. Litvinov, numit în ianuarie 1918 ambasador al Rusiei în Anglia71. Sadoul, Robins și apoi Lockhart au considerat aparent necesar să recunoască puterea bolșevicilor pentru a-i împiedica să semneze pacea de la Brest. Au încercat să-i influențeze pe ambasadorii aliați în această direcție, pentru ca ei, la rândul lor, să influențeze guvernele aliaților. Robins, pe care Francis l-a considerat o sursă valoroasă de informații primite la Smolny, a reușit să-l câștige pe Francis de partea lui pentru o vreme, Sadoul - să facă același lucru în legătură cu Nulance. Cu toate acestea, lucrurile nu au mers mai departe de atât.

Dacă înfățișăm grafic planurile de intervenție ale Aliaților, putem observa că curba agitației pentru intervenție a început să crească imediat după Revoluția din octombrie 1917, atinsă maximul până la începutul ședinței Consiliului Interaliat de la Paris și a scăzut brusc, la mijlocul lunii februarie 1918 a început să crească din nou. De la sfârșitul lunii februarie, curba planurilor de intervenție a urcat irezistibil, atingând un vârf până la sfârșitul lunii martie; a rămas la același nivel până în iunie, apoi a urcat din nou, atingând punctul culminant în august, când, conform recunoașterii oficiale, a început intervenția militară împotriva Rusiei sovietice.

70 de AUA din Federația Rusă. F. 56-6. op. 1. D. 1.P. 1. L. PE.

71 Ibid. L. 111.

Pe 20 decembrie 1917, reprezentantul de stânga al parlamentului britanic, King, a pus din nou întrebarea fără răspuns dacă guvernul ar putea oferi vreo informație despre politica sa față de Rusia. Premierul Lloyd George a ținut un discurs despre situația militară și politică generală a Aliaților, în care a fost menționată doar semnificația militară a retragerii Rusiei din război. Un deputat din partidul guvernamental, în discursul său după acest discurs, a remarcat că Anglia consideră în continuare Rusia ca aliată. În același timp, membrii opoziției, care au criticat aspru comportamentul guvernului britanic în raport cu revoluția rusă, nu s-au atins de politica actuală72. Astfel, guvernul britanic a rămas cât se poate de reținut în „chestiunea rusă”. Japonia a decis o „repetiție de intervenție” prin debarcarea unui număr mic de trupe la Vladivostok în decembrie 1917.

Pe 13 decembrie 1917, în presa franceză au apărut primele informații că japonezii au debarcat trupe la Vladivostok, dar știrile s-au dovedit a fi inexacte. Nu a fost vorba despre debarcare, după cum a scris corespondentul de la Tokyo al The Times, ci doar despre întărirea detașamentelor japoneze aflate deja la Vladivostok. Cu toate acestea, aproape întreaga presă europeană a scris despre performanța japoneză ca un prevestitor al intervenției militare. Ziarul francez Éco de Paris a

relatat pe 13 decembrie: „Extremiștii au devenit o amenințare pentru japonezi și aliații lor. Prin urmare, în acord cu America, japonezii au confiscat toate bunurile aflate în Vladivostok pentru a le proteja de prizonierii de război austro-ungari și germani aflați în apropiere de Vladivostok. Ziarul liberal englez Daily Chronicle a remarcat cu satisfacție pe 14 decembrie că Japonia și Statele Unite sunt de acord cu privire la măsurile luate.

Vladivostok a fost un punct strategic foarte important pentru Aliați: exista o cantitate imensă de echipamente militare și alte provizii; acolo au fost trimiși un număr mare de prizonieri de război inamici, a căror eliberare sau fuga era important de prevenit; era o puternică bază de operații din Pacific care nu ar fi trebuit să fie la dispoziția submarinelor germane. Gazeta liberală Westminster, aprobând acțiunile Japoniei, a scris că acestea au fost luate doar ca măsură de precauție. În viitor, informații referitoare la Vladivostok de

72 Tai la fel. L. 31.

site-urile devin din ce în ce mai confuze. Deci, pe 15 decembrie, Daily Mail a raportat că Ministerul Afacerilor Externe, nefiind confirmat de zvonuri despre ocuparea Vladivostokului de către japonezi, a considerat astfel de acțiuni ale Japoniei destul de probabile pentru a proteja rezervele militare ale aliaților, dar autoritățile britanice nu aveau nicio informație exactă. Cu o zi înainte, un corespondent al aceluiași ziar televizase de la Washington: „Secretarul de Externe al SUA Lansing a anunțat jurnaliştii pe 13 că tocmai a primit un cablu de la consulul american la Vladivostok, în care anunța că au loc ciocniri grave între diferite partide ruse. la Vladivostok și recomandând cu tărie trimiterea de trupe americane”. Raportul lui Lansing dă impresia că nu avea cunoștințe oficiale despre debarcarea trupelor japoneze. Corespondentul The Times la Washington a transmis pe 14 decembrie că, deși din punct de vedere tehnic, mișcarea japoneză poate fi văzută doar ca o întărire, în practică ea a echivalat cu o declarație către bolșevici: „Din mâinile Vladivostok și a căii ferate transsiberiene”. Corespondentul a continuat să scrie că Japonia a fost în contact strâns cu Statele Unite în privința situației din Rusia. Această telegramă a dat motiv pentru The Manchester Guardian pe 15 decembrie să informeze cititorii că acțiunile japoneze au însemnat ocuparea Vladivostokului, Rusia a fost un aliat al Japoniei în războiul cu un inamic comun, cu toate acestea, fără acordul Rusiei, Japonia ocupă cel mai important port rusesc. Întrebând dacă alți aliați au luat parte la acțiunea japoneză, ziarul a scris că nu există informații că acest pas a fost făcut cu cunoștințele și cu atât mai mult cu aprobarea Statelor Unite și până când nu va exista o notificare oficială în acest sens, se putea Nu spunem că Statele Unite, Franța, Italia și Anglia poartă o anumită responsabilitate pentru participarea la aceste acțiuni. „Cu toții avem dreptul să nu ne placă bolșevicii”, a scris ziarul, „dar asta nu le dă Aliaților dreptul de a pune mâna pe teritoriul Rusiei”. Pe 19 decembrie, în Parlamentul Angliei, la întrebarea regelui: ministrul Afacerilor Externe are vreo informație despre debarcarea trupelor japoneze la Vladivostok și, dacă da, dacă guvernul britanic sau aliații erau conștienți de acest lucru din timp? , Robert Cecil a răspuns: „Din

câte știe guvernul britanic, nu există niciun motiv să credem că trupele japoneze au debarcat la Vladivostok”73.

73 Ibid. L. 35.

Problema Vladivostok a fost pusă în presa britanică abia la sfârșitul lunii februarie 1918, când valul de planuri de intervenție a atins o înălțime fără precedent. Aterizarea pare să fi fost o mișcare tentativă sau o încercare de a provoca artificial o intervenție atunci când Aliații au considerat-o prematură.

În viitor, de îndată ce japonezii s-au mutat de-a lungul căii ferate transsiberiene, Londra a simțit că evenimentele iau o întorsătură nedorită. Marea Britanie nu a vrut să dea Siberia japonezilor și, în același timp, să piardă toată Rusia - Frontul de Vest depindea de rezistența rusă. Japonia a fost informată în mod special despre plecarea lui Lockhart la Petrograd pentru contacte cu Lenin și Troțki, pentru a-i clarifica că Marea Britanie nu va accepta niciodată o situație în care Germania ar deține partea europeană a Rusiei și Japonia partea asiatică. Londra a cerut lui Tokyo să-și coordoneze acțiunile din Orientul Îndepărtat cu el de dragul realizării intereselor comune74.

Istoria încheierii păcii de la Brest este binecunoscută. Etapele sale au fost luate în considerare în mod repetat de cercetători interni și străini. Propunerea guvernului bolșevic de a începe negocierile de pace a devenit imediat centrul vieții politice din Germania. A fost susținut aproape în unanimitate de reprezentanții celor mai diverse orientări politice deja la sfârșitul lunii noiembrie 1917. Atitudinea germanilor față de noul guvern din Rusia în ultimele luni ale anului 1917 a fost predominant pozitivă, iar în unele cercuri chiar entuziastă75. Cu toate acestea, în viitor, sub impresia acțiunilor guvernului bolșevic (împrăștierea Adunării Constituante, începutul Războiului Civil), atitudinea față de Rusia sovietică în rândul stângii germane s-a schimbat. Dispersarea Adunării Constituante în ianuarie 1918, în special, a fost privită de germani ca fiind o disponibilitate evidentă a bolșevicilor de a pune capăt războiului cu orice preț76. Guvernul german se temea că guvernul sovietic, la ordinul majorității Adunării Constituante, va întrerupe discuțiile de pace. Troţki a scris mai târziu că, după dispersarea Adunării, tonul şefului delegaţiei germane, R. von Kühlmann la Brest, „a devenit imediat mai îndrăzneţ”77.

74 Utkin A.I. Decret. op. S. 79.

75 Vezi: Sluch S.Z. Germania și URSS în 1918-1939: motive și consecințe ale deciziilor de politică externă // Rusia și Germania în anii de război și pace (1941-1995). M., 1995. S. 28.

76 Felashtinsky Yu.G. Decret. op. S. 230.

77 Trotsky L.D. Olenin: materiale pentru un biograf. M., [1924]. S. 80.

Punând întrebarea ce a determinat părțile să semneze Tratatul de la Brest-Litovsk, cercetătorii, în special S.Z. Întâmplător, ei cred pe bună dreptate că Lenin nu a mizat imediat doar pe realizarea păcii cu Germania. Poziția liderului sovietic în legătură cu dilema - dacă să ducă război împotriva imperialismului mondial (împreună cu Germania revoluționară) sau, după ce a încheiat pacea cu imperiul Kaiser, l-a pus împotriva Antantei - sa schimbat în primele luni ale bolșevicilor în putere78. Mizând pe o explozie revoluționară în Germania, delegația sovietică de la Brest-Litovsk nu a contat pe semnarea rapidă a unui tratat de pace, ci pe tragerea negocierilor. Totuși, speranțele bolșevicilor au fost zadarnice: în februarie 1918, viitorul lider al Cominternului, G.E. Zinoviev a recunoscut că momentul a fost pierdut, iar pacea ar fi trebuit să se încheie în noiembrie.

La negocierile privind încheierea păcii dintre Rusia Sovietică și puterile Cvadruplei Alianțe, care au început la 22 decembrie 1917, R. Kuhlmann a prezentat părții sovietice un proiect de tratat de pace, din care rezultă că Germania nu intenționează să retrage trupele din teritoriile ruse ocupate, deoarece populația lor non-rusă a vorbit pentru secesiunea de Rusia și tranziția sub patronajul german. În viitor, tonul ultimatumului și natura anexionistă a revendicărilor teritoriale s-au intensificat. Așadar, la 18 ianuarie 1918, Rusia a fost obligată să se separe nu numai ținuturile poloneze, Lituania, Curlanda, părți ale Estoniei și Livoniei, ci și o parte semnificativă a Belarusului. Cu toate acestea, potrivit cercetătorilor, aceste condiții nu ar trebui considerate prea dure, deoarece bolșevicii înșiși au abandonat majoritatea teritoriilor enumerate chiar înainte de Brest Diktat79, recunoscând independența Finlandei la 31 decembrie 1917. În 1918, Antanta a susținut suveranitatea acestei țări. Despărțirea Balticii părea și ea inevitabilă, mai ales că germanii urmăreau cu râvnă să creeze acolo un fel de „cordon sanitaire”, împiedicând pătrunderea bolșevismului în Germania. În esență, „nemții nu au depășit cerințele realizate de cursul evenimentelor. Și se puteau aștepta ca guvernul sovietic să fie de acord cu condițiile pe care le-au propus.

78 Sluch S.Z. Decret. op. S. 28.

79 Felyitinsky Yu.G. Decret. op. S. 169.

80 Ibid.

Chiar la începutul negocierilor, ministrul Afacerilor Externe al Austro-Ungariei, O. Chernin, în numele tuturor statelor blocului german, a anunțat că vor fi de acord cu semnarea unei „păci democratice fără anexări și indemnizații”. pentru autodeterminarea popoarelor” numai dacă aceste principii ar fi fost recunoscute de toţi beligeranţii. Dar această condiție a fost imposibil de îndeplinit: țările Antantei au refuzat să participe la negocieri. Când la 19 decembrie 1917, ambasadorul francez în Rusia, J. Noulens, a informat Ministerul de Externe despre o conversație cu Troțki, care a oferit Franței să se alăture negocierilor, ministrul de externe S. Pichon a răspuns că nu este înclinat să se alăture păcii. negocieri între guvernul german și „maximaliști”. Pe 21 decembrie, Pichon i-a

telegrafat lui Noulens că guvernul francez „nu acceptă în niciun fel să intervină – oficial sau nu – în negocierile de pace ale maximaliştilor şi să vorbească despre interesele Franţei cu pseudoguvernul”81. Unii cercetători, în special, Yu. Felyptinsky, au considerat încercarea de a implica Antanta în negocieri ca un banal pas de propagandă folosit de guvernul sovietic și pentru a întârzia negocierile82. Au existat diferențe foarte serioase în desfășurarea negocierilor atât în Cvadruplă Alianță (între Germania și Austro-Ungaria), cât și în Germania însăși: poziția ministrului de externe R. Kuhlmann a fost criticată de înaltul comandament militar, care reprezenta o linie mai dură. în negocieri cu guvernul sovietic. După cum se știe, Partidul Bolșevic nu a fost unit nici în chestiunile de negocieri cu Germania. De asemenea, majoritatea membrilor guvernului sovietic s-au declarat împotriva semnării păcii cu Germania.

O încercare de a încheia o pace separată cu Austro-Ungaria a fost făcută de Marea Britanie, care la sfârșitul lui 1917 și începutul lui 1918 a purtat negocieri secrete cu austriecii din Elveția (așa-numitele negocieri Smuts-Mensdorf)83. Principala piatră de poticnire în negocieri au fost atunci revendicările teritoriale ale Italiei. Cu toate acestea, iluzia posibilității unei păci separate cu Austro-Ungaria s-a risipit destul de repede.

Aliații, care au urmărit îndeaproape cursul negocierilor de la Brest-Litovsk, nu au răspuns tuturor chemărilor Consiliului Comisarilor Poporului de a lua parte la acestea, dar nici nu au putut ignora procesul de menținere a păcii. 8 ianuarie

81 Op. de: Acolo. S. 153.

82 Ibid.

83 Lloyd George D. Memorii de război. M., 1935. T. V 1918. S. 25-38.

În 1918, președintele SUA W. Wilson și-a prezentat programul pentru o reglementare pașnică la sesiunea comună a Camerelor Congresului. Cel mai frapant din discursul de 14 puncte al președintelui a fost aprobarea de către acesta a negocierilor de la Brest-Litovsk și diplomația autorităților bolșevice la aceste negocieri, care, în opinia lui Wilson, meritau cele mai mari laude pentru declarația sa absolut clară a principiilor unei politici pașnice. aşezarea şi mijloacele de realizare a acesteia. Wilson, care considera transparența intențiilor în diplomație cea mai înaltă manifestare a simțului timpului și a unei datorii corect înțelese față de umanitatea sângeroasă, în spatele căreia se făcea politica mondială84, a găsit deosebit de demnă dorința reprezentanților sovietici de a negocia deschis, fără a se ascunde. din opinia publică mondială. În timp ce condamna diplomația secretă, Wilson, totuși, a preferat să rezolve problemele cu ușile închise.

În discursul despre „14 puncte”, numit mai târziu injecția lui Z. Brzezinski de idealism american susținut de puterea americană în geopolitica europeană, tema Rusiei a fost centrală. „14 puncte” ale lui Wilson includeau principii democratice precum respingerea diplomației secrete, libertatea navigației pe mări în afara apelor teritoriale atât

în timp de pace, cât și în timp de război, libertatea comerțului internațional, rezolvarea echitabilă a problemelor coloniale cu luarea în considerare indispensabilă a drepturilor. și interesele populației coloniilor, reducerea armamentului la minim. Programul a atins, de asemenea, probleme specifice ale reglementării europene: retragerea necondiționată a trupelor germane din teritoriile ocupate, restaurarea Belgiei, întoarcerea Alsaciei și Lorenei în Franța, corectarea granițelor Italiei pe baza principiului național, asigurarea Serbiei cu acces la mare, crearea unui stat polonez independent în limitele etnice, asigurarea autonomiei popoarelor Austro-Ungaria și Imperiului Otoman.

Al șaselea punct cerea eliberarea întregului teritoriu al Rusiei, soluționarea problemelor care o afectează în așa fel încât să-i garanteze asistența deplină și gratuită din partea altor națiuni în determinarea independentă a dezvoltării sale politice și a politicii naționale, pentru a-i asigura. admiterea în comunitatea popoarelor libere.

84 Malkov V.L. Woodrow Wilson și Noua Rusie (februarie 1917 - martie 1918) // New and Modern History.. 2000. Nr. 1. P. 123.

85 A se vedea: System History of International Relations: Events and Documents, 1918-2003: in 4 volumes: M., 2000. Vol. 2: Documents of the 1918-1940s. pp. 27-28.

sub formă de guvernare pe care o alege pentru ea însăși și orice sprijin în tot ceea ce are nevoie. Atât pentru bolșevici, cât și pentru adversarii lor, mesajul lui Wilson s-a dovedit a fi – în fiecare caz în felul său – o surpriză neplăcută. Bolşevicii, conform lui V.L. Malkov, a fost greu să ne explicăm nouă înșine și poporului sinceritatea captivantă, patosul antiimperialist și pacificator al puterii capitaliste de conducere. A existat chiar şi iluzia unei posibile recunoaşteri a experimentului bolşevic86. Cu toate acestea, numind planul lui Wilson o capcană, cercetătorul consideră că Wilson a căutat să ajungă la o soluție care să pună Rusia în situația unei țări închise în problemele sale interne (în principal naționale) până la victoria în război și, dacă este posibil, chiar mai departe. . Adevărata semnificație a lui Wilson și a asistentului său, colonelul E.M. Casa intrigii urma să-i implice pe bolșevici în subminarea marii puteri rusești din interior, menținând în același timp, cel puțin nominal, integritatea teritorială a Rusiei (cu excepția Poloniei, Finlandei și, eventual, a Ucrainei). Președintele american a primit mustrări deosebit de aspre din partea emigrației interne și externe a Rusiei. Propunerile lui Wilson s-au bazat pe cercetări efectuate de un grup de experți precum W. Lippman, S. Meses, D. Miller și alții care colectau materiale pentru o viitoare conferință de pace și au fost corectate de președinte după comentariile colonelului House. . Aceste presupuneri nu au fost de acord cu Aliații.

Tonul prietenos al discursului lui Wilson, liderii sovietici nu puteau să nu observe, cu toate acestea, nu s-a menționat nicio recunoaștere a guvernului sovietic. La 11 ianuarie 1918, în timpul unei conversații cu Lenin, al cărei subiect a fost discursul președintelui american, R.

Robins și E. Sisson au încercat cu insistență să atragă atenția liderului bolșevic asupra atitudinii prietenoase a lui V. Wilson față de guvernul sovietic, el, la rândul său, a întrebat de ce în acest caz, Statele Unite nu vor recunoaște oficial Rusia sovietică. Deși Lenin părea sincer mulțumit, era evident că nu îl considera pe Wilson ca fiind persoana lui care avea aceleași idei, ci doar un adversar de clasă drept și tolerant. Cu toate acestea, Lenin a numit discursul un pas uriaș

„Malkov V.L. Decret. op. S. 124.

” Ganelin R.Sh. Decret. op. S. 134; FRUS. 1918. Rusia. Wash., 1931. Voi. 1. P. 426.

spre pacea pe pământ și nu s-a opus răspândirii acesteia. Ziarul Pravda a publicat cea mai mare parte a discursului lui Wilson, oferindu-i comentarii, Izvestia l-a tipărit integral cu comentarii favorabile din partea redactorului. Discursul lui Wilson a fost larg răspândit atât în Rusia, cât și în rândul trupelor germane. Jurnalistul american Albert Rhys Williams, care a lucrat cu John Reid în biroul de informare al Departamentului de Propaganda Internațională Revoluționară din cadrul Ministerului Afacerilor Externe, a amintit că „14 puncte” ale lui Wilson au fost distribuite pe front împreună cu pliante și ziare, „the cuvintele președintelui Hrisostom au fost împrăștiate în tranșee germane sau predate soldaților germani și austro-ungari în punctele indicate unde avea loc fraternizarea, ziarele erau trimise în lagărele de prizonieri de război din toată Rusia”88.

Țările europene ale Antantei au lăsat fără comentarii programul lui Wilson, ceea ce a creat impresia în opinia publică că îl susțin pe deplin. Puterile Centrale, pe de altă parte, au refuzat foarte categoric să ia în considerare acele puncte din programul lui Wilson care au atins în vreun fel problemele teritoriale. Mai mult, refuzul Antantei de a lua parte la negocierile Breit-Lituania a servit drept motiv pentru ca Berlinul și Viena să renunțe la acele principii relativ liberale pe care le-au proclamat la 25 decembrie 191789 în Declarația Ministrului Afacerilor Externe al Austriei. Ungaria, contele O. Chernin, ca răspuns asupra principiilor păcii propuse de bolșevici (renuntarea la anexiuni și indemnizații, recunoașterea dreptului nelimitat al națiunilor la autodeterminare) și propunerile acestora făcute la prima sesiune plenară a conferinței din Brest-Litovsk în decembrie 2290. Cernin a recunoscut oficial aceste principii, dar le-a interpretat în așa fel încât s-au întors cu totul împotriva țărilor Antantei. Astfel, renunțând oficial la anexări, a amânat retragerea trupelor din teritoriile ocupate pentru un viitor nedefinit91.

În decembrie 1918, contele Cernin, care conducea delegația Austro-Ungariei la Brest-Litovsk, în legătură cu mențiunea păcii

88 Williams A.R. Călătorie în Revoluție; Rusia în incendiul Războiului Civil, 1917-1918. M., 2006. S. 226-227.

89 Fomin A.M. Decret. op. S. 87.

90 Klyuchnikov Yu.V., Sabanina A. Politica internațională a timpurilor moderne în tratate, note și declarații. M., 1926. Partea 2: De la războiul imperialist la ridicarea blocadei din Rusia sovietică. S. 102.

91 Fomin A.M. Decretul op. S. 74.

în temeiul tratatelor de la Brest-Litovsk și de la București,92 a făcut mai multe declarații interesante care aruncă lumină asupra stării de lucruri care exista între Germania și monarhia duală într-un moment în care războiul încă continua. Cernin a încercat să demonstreze că numai sub presiunea germană a fost de acord cu o pace forțată la Brest-Litovsk și că el însuși a venit cu propuneri ca să nu existe concesii teritoriale, să nu se ceară compensații pentru pierderile militare și că Polonia, Curland și Livonia trebuie să-și determine propria soartă. Între timp, comanda germană, potrivit acestuia, i-a atacat brusc pe reprezentanții germani pentru moliciune excesivă, subminând poziția lui Kühlmann, care la acea vreme era ministrul german de externe. Contele Cernin a susținut că a făcut tot posibilul pentru a-l păstra pe Kühlmann pe baza aspirațiilor sale iubitoare de pace și chiar a amenințat că, dacă va fi necesar, Austria va încheia o pace separată cu Rusia. După o pauză a negocierilor de la începutul lunii ianuarie 1918, Cernin a continuat, Austria avea nevoie de ajutor alimentar din partea Germaniei și, prin urmare, a fost nevoită să abandoneze amenințarea unei păci separate. În plus, generalul Hoffmann, purtătorul de cuvânt al armatei germane, a declarat că „nu ar conta dacă Austro-Ungaria a încheiat sau nu o pace separată cu Rusia, pentru că în orice caz, germanii pot merge înainte la Petrograd dacă guvernul rus nu cedează. Contele Cernin a mai spus că s-a adresat guvernului militar, subliniind posibilitatea unei păci separate între Austria și Rusia și că, în principiu, posibilitatea unui astfel de pas a fost recunoscută. După reluarea negocierilor de pace, contele a făcut o nouă propunere la Brest-Litovsk, dar a rămas fără nimic din cauza opoziției lui Troțki. În cele din urmă, fostul ministru de externe a declarat că împăratul Charles, contele Thiesse și el însuși s-au opus cu toții introducerii războiului submarin, dar că ar trebui să intre în conflict ascuțit cu Germania.

Revenind la discursul președintelui american Wilson, observăm că aliații săi, premierul britanic D. Lloyd George și premierul francez J. Clemenceau, nu au putut să nu prindă momente în acesta îndreptate împotriva pozițiilor lor în lume. Dar nu și-au exprimat deschis nemulțumirea, punându-și speranțele în 12 divizii americane, care

92 Tratatul de pace de la București din 1918 este un tratat de pace separat încheiat de România cu statele din Cvadruplă Alianță la 7 mai 1918.

” WUA RF. F. 56-6. op. 9. D. 1. П. 110. L. 64.

Shington a promis că va fi staționat pe Frontul de Vest în 1918 și la sosirea cuirasatelor americane în apele europene. La începutul lunii

februarie 1918, Consiliul Suprem de Război al Puterilor Aliate a declarat că inițiativa lui Wilson nu a evocat din partea inamicului un asemenea răspuns care să permită să sperăm la negocieri de pace94. Răspunsul Germaniei la cele 14 puncte ale lui Wilson a fost să învingă puterile occidentale și să slăbească Rusia cât mai mult posibil.

La 14 ianuarie 1918, Lenin s-a întâlnit pentru prima dată cu diplomați străini în legătură cu protestul lor împotriva arestării trimisului român în Rusia, K. Diamandi, care fusese arestat cu o zi înainte pentru a forța guvernul român. pentru a opri dezarmarea trupelor ruse şi arestările reprezentanţilor ruşi în această ţară. Incidentul diplomatic a fost rezolvat destul de repede. Diamandi a fost eliberat și s-a oferit în scurt timp să părăsească țara, iar „rezerva de aur românească, dusă mai devreme în timpul războiului la Moscova pentru păstrare, a primit ordin să fie păstrată ca proprietate a poporului român și să nu aibă acces la ea de către oligarhia română. ”95. Banii au fost confiscați în favoarea Rusiei ca înlocuire parțială a pierderii Basarabiei, anexată câteva săptămâni mai târziu de România. Capturarea în ianuarie 1918 a Basarabiei a fost primul act de intervenție militară. Ca răspuns la aceste acțiuni, la 26 ianuarie 1918, Rusia sovietică a întrerupt relațiile diplomatice cu România și și-a rechiziționat rezervele de aur96. Ulterior, în noiembrie 1918, adunarea legislativă locală a proclamat încorporarea Basarabiei în România; în octombrie 1920, Franţa, Marea Britanie, Italia şi Japonia au recunoscut Basarabia ca parte a României. Din 1918, guvernul sovietic a declarat în repetate rânduri nerecunoașterea includerii Basarabiei în România. Anexarea Basarabiei, după cum se știe, a durat până în 1940.

Un fapt curios este că atunci când Diamandi, la una dintre întâlnirile ambasadorilor aliați, le-a sugerat să părăsească Petrogradul în semn de protest față de dispersarea Adunării Constituante, niciunul dintre ambasadori nu l-a susținut. Potrivit lui R.Sh. Ganelin, dizolvarea Adunării Constituante nu a implicat nicio schimbare semnificativă în „politica rusă” a Statelor Unite, precum și o altă

94 Utkin A.I. Decret. op. S. 58.

95 Worth R. Decret. op. S. 212.

96 Artsybashev V.A. Evaluarea situației internaționale de către serviciile de informații militare sovietice în a doua jumătate a anilor 1920 // Military History Journal. 2011. Nr 6. P. 46.

măsura puterii sovietice este anularea împrumuturilor de la guvernele țariste și provizorii97. Dar aceste măsuri implementate au avut un efect extrem de negativ asupra opiniei publice. Diplomația americană le-a răspuns cu gesturi de natură pur formală. Când decretul privind anularea împrumuturilor a fost adoptat de Comitetul Executiv Central al Rusiei, ambasadorul SUA Francis a luat parte la protestul corpului diplomatic din 12 februarie 1918, dar i-a convins pe ambasadorii britanici și francezi să refuze proteste suplimentare împotriva naţionalizarea terenurilor şi alte măsuri economice. În aceste zile, ambasada britanică la Washington a fost instruită de la Londra să informeze Departamentul de Stat că „deși în prezent este imposibil să

se accepte recunoașterea deplină a guvernului bolșevic, ar fi extrem de nedorit să riscăm o ruptură completă cu acesta."98

„Șansa de recunoaștere"

Politica practică a forțat compromisuri de ambele părți. „Adevăr absolut incontestabil: un compromis între valorile occidentale și bolșevism este imposibil", scria Arthur Bullard, unul dintre cei mai apropiați consilieri ai colonelului E. House, în nota sa analitică despre „chestiunea rusă" la începutul anului 1918. Cu toate acestea, concluzia generală la care a ajuns a fost oportunitatea contactelor informale cu guvernul bolșevic pe o bază pur de afaceri99. Consimțământul la recunoașterea formală putea fi dat, în opinia autorului notei, doar în schimbul unor concesii importante în domeniul democratizării sistemului de stat. „O șansă de recunoaștere", „un atu al recunoașterii" (expresia lui Bullard) a devenit doar un mijloc de a influența situația din Rusia. Nu se poate decât să fie de acord cu V.L. Malkov că miza în acest mare joc era extrem de mare: „deschideți teritoriul Rusiei în formațiuni naționale autoguvernante, care sunt ghidate de modele liberale occidentale și își construiesc politicile interne și externe în mare măsură independent de centru"100.

Atâta timp cât a avut loc războiul mondial, amenințarea germană în ochii aliaților a rămas mai periculoasă decât amenințarea bolșevismului. Mai târziu Brest

" Vezi: Ganelin R.Sh. Decret. op. S. 138.

" Chiar acolo. S. 148.

" Malkov V.L. Decret. op. S. 128.

'Acolo. S. 129.

pacea cu Rusia sovietică a arătat clar ce pregătea Germania pentru învinși.

La începutul lunii ianuarie 1918, Marea Britanie, de la nerecunoașterea ostilă a regimului sovietic, și apoi maximă reținere, cu mari ezitari, a făcut un pas spre recunoașterea guvernului sovietic. Recunoașterea a fost făcută, „în anumite condiții", dependentă „de evenimente ulterioare", în primul rând la discuțiile de la Brest-Litovsk. Presa din acele vremuri aproape că nu s-a pronunțat împotriva posibilității, „în anumite condiții", de a recunoaște puterea sovietică, dar, în același timp, a considerat nerezonabil să se abțină de la a proceda la fel cu alte „guverne rusești" care au avut format în Ucraina, pe Don și în Siberia. De exemplu, la 5 ianuarie 1918, ziarul englez pro-conservator Manchester Dispatch a scris că politica Aliaților ar trebui să fie de a sprijini Rusia de Sud și Asia și de a lucra prin guvernele create acolo, și nu prin cel de la Petrograd, pentru a lucra la refacerea tarii.

5 ianuarie 1918, ziua dizolvării Adunării Constituante, a devenit o frontieră definitivă în relațiile dintre Rusia și țările din Occident.

Guvernul sovietic și-a anunțat guvernul britanic intenția de a numi un reprezentant la Londra. În caz de refuz, șederea reprezentanței britanice în Rusia ar fi pusă în discuție. O ruptură completă cu bolșevicii i-ar priva pe britanici de posibilitatea de a folosi influența ambasadei lor de la Petrograd, lăsând germanilor multă libertate de acțiune în Rusia. Totuși, continuarea negocierilor de la Brest-Litovsk i-a împins pe britanici la o astfel de pauză. 6 ianuarie 1918 a fost ultima zi a șederii lui J. Buchanan în capitala Rusiei; Pe 17 ianuarie a sosit la Londra. Cu toate acestea, în conversațiile cu Balfour și alți membri ai guvernului, Buchanan s-a pronunțat împotriva unei rupturi complete cu guvernul bolșevic. Au circulat zvonuri că, în legătură cu întoarcerea lui Buchanan de la Petrograd, candidaturile deputaților săi erau discutate intens. În legătură cu numirea lui M.M. Litvinov în calitate de reprezentant sovietic la Londra, a fost lansată o campanie în presă pentru a trimite în Rusia reprezentanți ai partidelor de stânga în locul lui Buchanan, pentru recunoașterea puterii sovietice.

Într-o notă a Ministerului Britanic de Externe adresată reprezentantului Rusiei Sovietice la Londra, Litvinov, din 10 ianuarie 1918, ca răspuns la solicitarea acestuia din urmă de a se întâlni personal cu Balfour, s-a raportat că Guvernul Majestății Sale nu a găsit încă acest lucru. posibil să se recunoască Troţki şi colaboratorii săi ca

stabilit de Guvernul Rusiei, iar în asemenea condiţii admiterea sa la Ministerul Afacerilor Externe putea fi înţeleasă greşit[101]. Cu toate acestea, Balfour, realizând nevoia ca Litvinov să predea mesajele de la Troțki pentru el, s-a oferit să folosească serviciile lui R. Liper ca intermediar neoficial.

La rândul său, M.M. Litvinov, într-o notă către A. Balfour din 14 ianuarie 1918[102], prin care confirma primirea scrisorii sale din 10 ianuarie, a declarat că a găsit propunerea Guvernului Majestății Sale cu privire la relațiile indirecte dintre el, Reprezentantul Guvernului Rusiei și Ministerul Afacerilor Externe, foarte nesatisfăcător și acceptabil doar ca măsură temporară până când se va putea rezolva o problemă mai satisfăcătoare. După cum se știe, membrii ambasadei britanice la Petrograd au tratat direct cu Troțki și era de neînțeles de ce aceeași procedură nu putea fi adoptată de guvernul britanic. „Totuși, la fel ca domnul Troțki, nu acord prea multă importanță chestiunilor de etichetă și formalităților inutile”, a scris Litvinov, „și nu contează pentru mine dacă Ministerul Afacerilor Externe mă primește personal sau nu.”[103] De asemenea, Litvinov a considerat necesar să indice că îl va considera pe Liper ca reprezentant oficial al Ministerului Afacerilor Externe, iar toate mesajele transmise de acesta să vină de la Ministerul Afacerilor Externe. În plus, Litvinov a indicat că intenționează să folosească acest traseu nu numai pentru a transmite mesajele pe care le-a primit de la Troțki, ci și pentru a atrage atenția lui Balfour asupra cererilor și cererilor pe care le consideră necesare în interesul guvernului sovietic și al cetățeni ruși care se aflau în Marea Britanie.

Până la începutul lunii ianuarie 1918, în cercurile guvernamentale japoneze, dorința de a înlătura acuzațiile de planuri de intervenție din partea ei era atât de puternică încât, potrivit corespondentului de la Tokyo al lui Berliner Tageblatt din 3 ianuarie, „guvernul japonez a decis să reia relațiile diplomatice cu noul guvern rus”. Această știre, care părea doar o „răță” de ziar, era foarte caracteristică acelui moment. Guvernul britanic a eliberat-o din închisoare pe GV Chicherin și i-a oferit ocazia să plece în Rusia. „Noua situație din Rusia”, „Trezirea Rusiei” - au apărut articole cu astfel de titluri

101 WUA RF. F. 69. Op. Z.D. 6. P. 2. L. 2.

102Ibid. L. 3.

103 Ibid.

multe ziare străine. Astfel, Daily Chronicle din 4 ianuarie 1918 scria că Rusia este o țară cu posibilități nelimitate și reluarea războiului este destul de probabilă. Dacă acest lucru s-ar întâmpla, atunci, firesc, ar urma recunoașterea puterii bolșevice ca guvernare actuală. Ziarul a publicat un interviu amplu cu Litvinov, în tonuri loiale Rusiei sovietice.

La 5 ianuarie 1918, la Caxton Hall, prim-ministrul britanic D. Lloyd George, expunând reprezentanților sindicatelor părerile guvernului asupra naturii și scopurilor războiului104, a spus despre Rusia, al cărei viitor a devenit inevitabil unul dintre punctele centrale ale oricărui program de organizare postbelică, că „politica sa s-a dezvoltat atât de rapid de la revoluție, a trecut prin atâtea etape, încât este greu de spus care va fi situația când vor fi termenii păcii europene. discutat. Actualii conducători ai Rusiei poartă acum negocieri separate cu un inamic comun, fără a acorda atenție acelor țări pe care Rusia le-a atras în război. „Nu vreau să reproșez”, a spus Lloyd George, „vreau doar să precizez faptele pentru a afla de ce Anglia nu poate fi făcută responsabilă pentru o decizie luată fără ea, fără sfatul ei și fără a apela la ea pentru ajutor.” 105. În plus, prim-ministrul, vorbind despre soarta acelor regiuni rusești care se aflau în mâinile germanilor, a declarat că Anglia va lupta cu mândrie până la capăt cot la cot cu noua democrație rusă, iar America, Franța și Italia vor face la fel; dar dacă conducătorii Rusiei iau măsuri independent de aliații lor, atunci nu va exista nicio oportunitate ca Anglia să intervină pentru a preveni catastrofa care se va abate în mod inevitabil asupra Rusiei. Rusia, potrivit lui Lloyd George, ar putea fi salvată doar de propriul ei popor. Cercetătorii interpretează această expresie drept „carte blanche” Ger

104 Acest discurs a fost cea mai importantă declarație publică britanică cu privire la scopurile războiului, care a avut o importanță fundamentală pentru clarificarea poziției britanice, întrucât „14 puncte” ale lui Wilson au fost recunoscute de Marea Britanie, Franța și Italia abia în octombrie 1918 și chiar atunci nu necondiționat. Decizia privind necesitatea unui astfel de discurs a fost luată la o ședință a Cabinetului Militar din 31 decembrie 1917. În pregătirea acestuia, raportul secretarului Cabinetului Militar M. Henka a fost folosit cu o

analiză a declarației sovietice a 22 decembrie și declarația ministrului de externe al Austro-Ungariei, contele O. Czernin, făcută la numit după Puterile Centrale la negocierile bret-lituaniene din 25 decembrie 1917. Vezi: Fomin A.M. Decret. op. pp. 74-78.

105The Times. 1918.06.01.

manie pentru Rusia. Ulterior, după Tratatul de la Brest-Litovsk, Lloyd George a exprimat ideea, care nu a fost susținută de alți membri ai cabinetului britanic, că pacea cu Germania ar putea fi realizată pe baza recunoașterii cuceririlor sale în Est în schimbul unor concesii. la aliaţii din Occident (Alsacia-Lorena, Belgia) şi respingerea coloniilor. Era absolut inacceptabil ca Imperiul Britanic să acorde Germaniei acces la resursele din sudul Rusiei și Caucazului, precum și posibilitatea pătrunderii sale „de tranzit” către Persia și India prin Caucaz și Asia Centrală. Marea Britanie a trebuit să lupte împotriva Tratatului de la Brest-Litovsk nu din motive altruiste, ci în numele propriilor interese106. Desigur, cel mai bun rezultat pentru ea ar fi înființarea în Rusia a unui guvern prietenos cu Londra, gata să continue războiul chiar și în adâncurile Rusiei. Declarația primului ministru britanic a fost izbitor de diferită de cea a lordului Cecil din 24 noiembrie 1917 și de cea a secretarului de externe Balfour din 9 martie 1918.

La 8 ianuarie 1918, în același timp cu discursul lui Wilson, ziarele engleze au relatat că guvernul britanic nu va trimite un nou trimis în Rusia până când guvernul rus va deveni „mai ordonat”. Westminster Gazette a scris în acest sens că este imposibil să se facă fără un ambasador în Rusia, Marea Britanie avea nevoie de o figură care să poată vorbi cu autoritate cu guvernul rus actual. Ziarul radical Thè Star a legat problema reprezentantului britanic în Rusia cu discursul lui Wilson, subliniind că politica președintelui american față de guvernul rus este mai înțeleaptă, mai concretă și mai corectă decât politica guvernului britanic și a cerut recunoaștere. a politicii lui Wilson de diplomație deschisă. Totuși, presa „reacționară”, în timp ce a tăcut chestiunea trimiterii unui reprezentant în Rusia sovietică, în comentariile sale la discursul lui Wilson a ignorat acea parte a acestuia care privea Rusia. Tăcerea nu a fost întâmplătoare, ea a subliniat diferitele poziții ale lui Wilson și Lloyd George. Ziarul conservator Morning Post a publicat pe 11 ianuarie materialul corespondentului său de la Washington - o telegramă din 9 ianuarie. Textul telegramei spunea: „După ce a citit ultimul discurs al lui Lloyd George,

l<*Rothwell V.N. Obiectivele Ή&τ britanice și diplomația păcii, 1914-1918. Oxford, 1971. P. 190-197.

m Decretul Fomin AM. op. S. 86.

Wilson a fost dezamăgit, pentru că Lloyd George în discursul său s-a exprimat în favoarea de a lăsa Rusia în seama destinului ei, cel puțin asta a fost impresia făcută de discursul lui Wilson. În efortul de a

umple acest gol, a scris corespondentul, Wilson a atribuit Rusiei un loc atât de important în discursul său.

Așadar, după o scurtă perioadă de ezitare, guvernul britanic a revenit la politica de nerecunoaștere a Rusiei sovietice, abținându-se de la a face declarații obligatorii în acest sens.

Franța, în ianuarie 1918, a pornit cu hotărâre pe calea ajutorării dușmanilor guvernului sovietic, acordând un împrumut Radei Centrale ucrainene, care se afla în opoziție deschisă cu bolșevici, și trimițând o misiune militară guvernului său. După ce a trimis un reprezentant oficial la Kiev (unul britanic a apărut în curând acolo), guvernul francez a refuzat în același timp categoric să trimită chiar și un reprezentant neoficial la Petrograd. Planurile franceze pentru Ucraina și, în special, speranțele puse pe Rada cu privire la continuarea războiului cu germanii, au fost împărtășite și de unele cercuri britanice. Cu toate acestea, The Manchester Guardian s-a dovedit a avea dreptate, raportând la 29 ianuarie 1918 că aceste speranțe nu se bazau pe nimic, iar Rada va fi prima care va încheia o pace separată cu germanii. Într-adevăr, la 9 februarie 1918, Rada ucraineană a semnat pacea cu Alianța Cvadruplă.

Considerând că este imposibil să accepte recunoașterea deplină a guvernului sovietic, nici Marea Britanie nu a vrut să riște o rupere cu acesta. După cum a raportat Daily Mail la 16 ianuarie 1918, Ministerul de Externe britanic ajunsese la concluzia că, cel puțin pentru moment, guvernul bolșevic din Rusia era puternic înrădăcinat și nu se putea câștiga nimic ignorând puterea sa reală. În acest sens, guvernul britanic a dorit extinderea relațiilor informale stabilite cu Petrogradul prin M.M. Litvinov, însă, opinia publică a trebuit să tragă o linie clară de demarcație între această metodă de creare a unui canal de comunicare în scopuri pur practice și ceea ce putea fi perceput ca recunoaștere a statului bolșevic. Ziarul a continuat să precizeze motivele pentru care guvernele britanice și alte guverne aliate s-au abținut de la o astfel de recunoaștere. Printre acestea se numără și lipsa unui doc

108 AVP al Federației Ruse. F. 56-6. op. 1. D. 1. P. 1.L. 48.

dovezi că guvernul sovietic reprezintă majoritatea legitimă a națiunii ruse; trădarea față de aliați, exprimată în nerecunoașterea tratatelor încheiate cu Rusia; distrugerea armatei ruse și distrugerea posibilității de asistență a acesteia pentru aliați; subminarea sistemului de credit rusesc, confiscarea băncilor, crearea haosului și anarhiei; si altele.Daca preluarea puterii de catre bolsevici ar fi recunoscuta de catre aliati, atunci fiecare dintre puterile aliate ar putea fi acuzata ca si-a tradat prietenii. Guvernul britanic a considerat de cuviință să-și ajute prietenii. Actele regimului bolșevic, oricât de pacifiste în scopurile lor, nu puteau fi privite ca o dovadă a prieteniei față de aliați.

Astfel, ziarul a încercat să-și convingă cititorii că guvernul britanic nu a ascuns relațiile cu reprezentantul Rusiei sovietice Litvinov. În declarațiile parlamentare, guvernul britanic a încercat să minimizeze

relația ca un rău necesar și a încercat să rămână la tactica încercată de a refuza să răspundă la întrebările despre Rusia. La o ședință a Parlamentului din 16 ianuarie 1918, ministrul de externe britanic a declarat: „Nu am recunoscut autoritățile de la Petrograd ca guvern actual și legal al Rusiei, dar desfășurăm afacerile necesare în mod neoficial printr-un agent care acționează la instrucțiunile lui. ambasada noastră din Petrograd . Autoritățile bolșevice l-au numit pe Litvinov ca reprezentant al lor la Londra și intenționăm să intrăm în relații neoficiale similare cu el. Subliniind caracterul temporar al acordului, Balfour a recunoscut că, deși nu poate fi inclus în cadrul obișnuit al relațiilor diplomatice, este cel mai bun care răspunde nevoilor momentului.

La aceeași întâlnire, membrul Parlamentului King l-a întrebat pe Balfour dacă fostul ambasador Nabokov, demis oficial din funcția sa de noul guvern rus, are vreo relație cu guvernul britanic. Balfour a răspuns că nu poate pretinde că Nabokov a fost concediat oficial și nu poate adăuga nimic nou la declarația sa. Nemulțumit de această informație, King a pus o altă întrebare: „Având în vedere încercările partidului din care aparține Nabokov de a pune Anglia împotriva actualului guvern de la Petrograd, Balfour consideră că este posibil să aflăm dacă suntem în vreun fel înrudit cu

109Ibid. L. 54.

relații cu oameni care conspira împotriva autorităților existente în Rusia?” Balfour nu avea nimic de adăugat la declarația sa anterioară.

Primul semn al întoarcerii Japoniei la intervenție a fost reflectat într-un raport Reuters de la Tokyo din 15 ianuarie 1918, potrivit căruia o navă de război a fost trimisă la Vladivostok pentru a proteja interesele străine. Pe 22 ianuarie, premierul japonez Terauchi a spus că este foarte alarmat de ultimele informații din Rusia despre răspândirea dezordinii interne în posesiunile sale din Asia de Est. Japonia se considera responsabilă pentru menținerea păcii în regiune; în caz de pericol, guvernul japonez era gata să ia toate măsurile necesare pentru a-și proteja interesele. Declarația lui Terauchi a fost urmată de un mesaj în Manchester Dispatch că, în cazul inacțiunii Angliei, Japonia va începe să acționeze: „Suntem informați că guvernul nostru nu va recunoaște actualul guvern de la Petrograd, dar în același timp ia toate măsurile necesare pentru a menține Rusia ca parte a Antantei. Aceasta este o sarcină foarte dificilă; guvernele Angliei și Franței sunt angajate în negocieri importante în legătură cu implementarea sa, care, se poate spera, vor duce la rezultate satisfăcătoare. În absența acestora, potrivit unor surse autorizate, guvernul japonez va lua măsuri împotriva Rusiei care sunt incompatibile cu relațiile de prietenie”. În aceeași zi, 22 ianuarie, conservatorul britanic Pali Mail Gazette a scris că guvernul britanic este în contact strâns cu Petrogradul, obiectivele Aliaților de acolo sunt înțelese mai bine decât înainte, cu toate acestea, Aliații vor continua politica de așteptare, nu făcând orice ar fi natura amestecului în afacerile interne ale Rusiei.

Dar chiar și micul pas făcut de guvernul britanic prin intrarea în relații neoficiale cu Litvinov, în februarie 1918, a încercat să-l dezavueze. Presa a lansat o campanie împotriva reprezentantului sovietic în Marea Britanie. Pe 9 februarie, conservatorul Morning Post a cerut ca M. Litvinov să fie închis într-un lagăr de concentrare sub pretextul de a conduce propagandă revoluționară. Și pe 14 februarie, ziarele au publicat o declarație a Ministerului Afacerilor Externe despre atenția serioasă pe care a acordat-o activităților lui Litvinov și

110 Ibid.

111 Daily Mail. 1918.29.01.

despre posibilele măsuri din partea guvernului în acest sens. Ziarul Globe a cerut chiar a doua zi guvernului să anuleze poziția diplomatică a lui Litvinov, „dacă are una" și să-l expulzeze imediat din Anglia. Această campanie a fost suprapusă unei campanii mai ample de intervenție. Presa franceză a acționat ca instigator, în special, organul cercurilor militare, ziarul Éco de Paris.

La sfârșitul lunii ianuarie 1918, în presa franceză au apărut rapoarte că politica de nerecunoaștere a bolșevicilor era pasivă și era timpul să trecem la acțiune activă. Un anumit rol în pregătirea morală și psihologică a intervenției antisovietice l-au jucat și așa-numitele „documente Sisson" despre „bolșevici – agenți germani". Aceste documente au fost publicate în Franța la începutul lunii februarie, dar nu au provocat o rezonanță politică serioasă din cauza naturii lor evident falsificate112. Trebuie avut în vedere că atenția principală a diplomației aliate la acea vreme s-a îndreptat către probabila reluare a ostilităților de pe Frontul de Est.

Un val de campanie antisovietică a apărut și în presa britanică: au început să fie publicate materiale despre insecuritatea cetățenilor britanici din Rusia, despre confiscarea proprietăților acestora de către guvernul sovietic și despre necesitatea de a le proteja interesele.

bucla Brest

Înțelegând imposibilitatea Rusiei de a continua războiul în legătură cu prăbușirea vechii armate, numărul mic al Gărzii Roșii și imprevizibilitatea momentului revoluției germane, V.I. Lenin a ajuns la concluzia că este necesar să se încheie imediat o pace separată cu Germania și aliații săi în cele mai dificile condiții propuse de aceștia. În conformitate cu acestea, teritoriile ocupate de germani au fost smulse din Rusia, care includeau ținuturile poloneze, lituaniene, o parte din ținuturile letone, insulele estoniene din Marea Baltică, o parte semnificativă a Belarusului. Rusia a trebuit să-și retragă trupele de pe teritoriul Imperiului Otoman și al Austro-Ungariei. Lenin a trebuit să demonstreze majorității membrilor Comitetului Central care s-au opus

1I2Vezi, de exemplu: Makarenko P.V. Factorul german în revoluția din octombrie 1917. Întrebări de istorie. 2008. Nr 5. S. 30-45.

încheierea unei păci separate, că semnarea ei nu numai că ar oferi bolșevicilor garanții reale de menținere a puterii în țară, ci și să creeze condiții externe favorabile în care continuarea războiului dintre cele două grupuri imperialiste nu le-ar permite să se unească. împotriva Rusiei sovietice. Astfel, dintre cele 63 de persoane prezente la o întâlnire a membrilor Comitetului Central cu lucrătorii de partid din 21 ianuarie 1918, majoritatea nu a susținut poziția lui Lenin (doar 15 persoane s-au pronunțat pentru propunerea sa de a semna pacea); 32 de persoane au votat pentru susţinerea sloganului „războiului revoluţionar" susţinut de „comuniştii de stânga" conduşi de N.I. Buharin; 16 - susținută de L.D. Troţki cu formula sa „nici război, nici pace": „Starea de război se încheie, armata se demobilizează, mergem acasă pentru a construi Rusia socialistă"113.

La 10 februarie 1918, la discuțiile de la Brest-Litovsk, Troțki a făcut o declarație despre refuzul RSFSR de a semna tratatul anexionist privind încetarea stării de război cu Germania, Austro-Ungaria, Turcia și Bulgaria și despre demobilizarea completă. a armatei ruse. „Ne retragem din război", a declarat el, „informăm toate popoarele și guvernele lor despre acest lucru... Așteptăm și credem cu fermitate că alte popoare vor urma în curând exemplul nostru. În același timp, declarăm că condițiile propuse nouă de guvernele Germaniei și Austro-Ungariei sunt fundamental contrare intereselor tuturor popoarelor... Refuzăm să sancționăm acele condiții pe care imperialismul german și austro-ungar le scrie cu un sabie pe trupul popoarelor vii. Nu putem semna revoluția rusă în condiții care aduc opresiune, durere și nenorocire milioane de ființe umane. Guvernele Germaniei și Austro-Ungariei vor să dețină pământurile și popoarele prin dreptul de confiscare militară. Lasă-i să-și facă treaba deschis. Nu putem consacra violența. Ne retragem din război, dar suntem forțați să refuzăm să semnăm un tratat de pace."114 Delegații germani au fost uimiți de această afirmație. Max Hoffmann, care a condus delegația germană, și-a amintit că toată lumea a fost uluită. Delegația sovietică a părăsit Brest în aceeași zi. La Berlin, declarația lui Troțki a fost percepută ca o întrerupere reală a armistițiului, iar pe 18 februarie, după ce trimișii germani contele Mirbach și viceamiralul R. Keyser au părăsit Petrogradul,

113 Op. de: Nejinski L.N. Decret. op. S. 34.

■^ Istoria sistematică a relaţiilor internaţionale... Vol. 2, pp. 12-13.

Ling, germanii au reluat ostilitățile de-a lungul întregii linii a frontului, care de fapt nu mai exista. Germanii au continuat să avanseze fără a întâmpina rezistență și au ocupat mai multe orașe: pe 18 februarie - Dvinsk, pe 19 - Minsk, pe 20 - Polotsk, în noaptea de 24 - Pskov și Yuryev, pe 25 - Borisov și Revel. „Dar cel mai surprinzător lucru a fost", a scris Felyptinsky, „că germanii înaintau fără o

armată. Aceștia au funcționat în mici detașamente împrăștiate de 100-200 de oameni, și nici măcar în unități obișnuite, ci în echipe de voluntari. Din cauza panicii care domnea în rândul bolșevicilor și a zvonurilor despre apropierea miticelor trupe germane, orașele și gările au rămas fără luptă chiar înainte de sosirea inamicului. Dvinsk, de exemplu, a fost luat de un detașament german de 60-100 de oameni. Cu slăbiciunea unei părți și panica celeilalte, rușii au oferit totuși rezistență pe alocuri. Astfel, Narva s-a apărat până în martie 4116.

În ciuda faptului că, în ianuarie 1918, un val de greve și demonstrații muncitorești a cuprins multe orașe din Germania și Austro-Ungaria în sprijinul poziției sovietice la negocierile de la Brest-Litovsk, autoritățile au reușit să stopeze această manifestare de solidaritate revoluționară cu sovietici. Rusia. Astfel, tactica de a târî negocierile, mizând pe o explozie revoluționară în țările Europei, nu s-a justificat.

Atitudinea lui Troțki, cunoscută drept formula „nici război, nici pace”, este cel mai adesea văzută în istoriografie ca fiind demagogică. Între timp, potrivit lui Felshtinsky, această formulă avea o semnificație practică foarte specifică. „Pe de o parte, ea a pornit de la faptul că Germania nu era în măsură să desfășoare operațiuni ofensive majore pe frontul rusesc (altfel nemții nu s-ar fi așezat la masa negocierilor), iar pe de altă parte, avea avantajul că bolșevicii „în sens moral” au rămas „clari” în fața clasei muncitoare din toate țările.”117 De asemenea, era important să respingem credința că bolșevicii erau mituiți de germani. Troțki însuși a scris mai târziu că nu el personal, ci majoritatea Comitetului Central, la sugestia sa, a decis să nu semneze pacea. „Pentru Brest-Litovsk”, a scris el, „am plecat pentru ultima dată cu o decizie complet definitivă a partidului: să nu semnez acorduri. Toate acestea pot fi ușor verificate prin protocoalele Comitetului Central.”118

piFelyitinsky Yu.G. Decret. op. S. 260.

116 ChubaryanA.O. Brest pace. M., 1964. S. 174.

1.7Felshtinsky Yu.G. Decret. op. S. 231.

118 Op. de: Acolo. S. 235.

Liderii sovietici, între timp, negociau cu aliații în speranța de a primi ajutor de la ei. Astfel, Troţki a apelat la Lockhart, căutând asistenţă militară de la Londra; La o întâlnire cu Robins din 13 februarie, Lenin a vorbit despre perspectivele cooperării economice sovieto-americane; la 15 februarie, a avut loc o reuniune a Colegiului de Politică Economică din cadrul Consiliului Suprem al Economiei Naționale (VSNKh), cu participarea reprezentanți ai Consulatului Britanic și un reprezentant al Consulatului SUA pe probleme specifice de stabilire a relațiilor economice. Lenin a negociat și cu reprezentantul misiunii militare a Franței Sadoulem. Neoficial, Franța și-a oferit asistența financiară în cazul în care Rusia ar rezista Germaniei.

Principalul lucru pentru țările Antantei a fost să mențină activ Frontul de Est. Temându-se că Antanta va ajunge în cele din urmă la un acord cu țările din Cvadruplă Alianță și va încheia pacea pe Frontul de Vest, bolșevicii au fost nevoiți să urmeze o politică de echilibrare între Germania și Antanta, lăsându-i acestuia din urmă speranța unei posibile schimbări în vector al politicii externe sovietice de la pro-german la pro-Antantă.

La 19 februarie 1918, ambasadorul francez în Rusia, J. Noulens, l-a informat pe Troțki că Franța ar putea ajuta guvernul sovietic cu bani și alte mijloace dacă acesta din urmă ar dori să reziste germanilor119. Britanicii au abordat și guvernul sovietic cu o propunere similară. În timpul negocierilor cu reprezentanții Antantei, Comisarul Poporului pentru Afaceri Externe le-a făcut să înțeleagă că, dacă Aliații ar oferi asistență, va putea trece prin Consiliul Comisarilor Poporului o decizie privind reluarea ostilităților. La o ședință a Comitetului Central al RSDLP (b) din 22 februarie, a fost adoptată o rezoluție, în care, în interesul armelor și echipamentelor armatei, a fost recunoscut că era posibil să achiziționeze tot ceea ce este necesar de la imperialist. state. Rezoluția a fost aprobată cu 6 voturi la 5 (Sverdlov, Dzerjinski, Ioffe, Sokolnikov, Troțki și Smilga au votat în favoarea rezoluției; Buharin, Lomov, Bubnov, Krestinsky și Uritsky au votat împotrivă). Primii erau interesați de reînnoirea războiului cu Germania; în al doilea rând, caracterul intransigent al revoluției ruse și respingerea oricărui fel de înțelegeri cu guvernele burgheze. Lenin nu a fost prezent la întâlnire, dar

1, „Ibid. S. 281.

120 Protocoale ale Comitetului Central al RSDLP (b), august 1917 - ianuarie 1918. S. 206-208.

a trimis o notă: „Vă rog să adăugați votul meu pentru capturarea cartofilor și a armelor de la tâlharii capitalismului anglo-francez”121.

La 15 iunie 1918, J. Sadoul, într-o scrisoare către socialistul Albert Thomas, fostul ministru francez al armamentului, a citat declarația făcută de liderii bolșevici cu privire la sprijinul militar și financiar al Rusiei din Franța: „La sfârșitul Februarie, în ajunul semnării Păcii de la Brest, sub amenințarea unei ofensive germane asupra Petrogradului, misiunea franceză ar fi fost de acord să pună la dispoziția lui Troțki un anumit număr de ofițeri și soldați pentru a organiza distrugerea căilor ferate care duc la capitală, și să organizeze detașamente pentru apărarea capitalei. Evident, această ofertă întârziată a Antantei a fost doar o păcăleală; de fapt, doar unul sau doi ofițeri și câțiva ingineri au fost puși la dispoziția autorităților noastre militare. Desigur, acest ajutor nesemnificativ nu ne-ar putea fi de nici un folos și cum ar putea superiorii tăi - profesioniști militari cu experiență - să spere că acest ajutor ar putea opri înaintarea inamicului?

Înaintarea germanilor și înaintarea lor rapidă în interiorul țării i-au forțat pe aliați să renunțe la orice promisiuni. Consimțământul

guvernului sovietic față de termenii germani de pace a fost considerat de ei drept un argument în favoarea intervenției aliate. „Insist cu ardoare”, a telegrafat D. Francis la Washington pe 21 februarie, „ca ne stabilim controlul în Vladivostok, iar britanicii și francezii asupra Murmanskului și Arhangelskului, pentru a preveni ca materialele depozitate acolo să cadă în mâinile germanilor.”123 Este timpul ca aliații să acționeze.

Sfârșitul perioadei de fraze revoluționare a fost proclamat și de Lenin, care a fost nevoit să treacă de la sloganurile declarative la „politica reală”. La 23 februarie 1918, în ziua în care a fost înmânat Petrogradului un nou ultimatum german, cuprinzând cereri și mai stringente, la o ședință a Comitetului Central al PSRDS (b) Lenin, cu mare dificultate, sub amenințarea demisiei, la al cincilea vot a reuşit să ajungă la un acord asupra condiţiilor de pace germane . Lenin a fost susținut de șapte membri ai Comitetului Central, patru au votat împotrivă, patru, inclusiv Troțki, s-au abținut. În baza deciziei adoptate în noaptea de 24 februarie la o ședință de urgență a Comitetului Executiv Central al Rusiei cu majoritatea

121 Felshtinsky Yu.G. Decret. op. S. 281.

122 WUA RF. F. 56-6. op. 1. D. 1. П. 1. L. 123.

123 Op. de: Ganelin R.Sh. Decret. op. S. 163.

După o decizie, Consiliul Comisarilor Poporului a acceptat termenii germani de pace, pe care Lenin i-a numit extrem de opresivi, de prădători.

De teamă de o invazie germană a Petrogradului, pe 27 februarie, angajați ai ambasadelor americane și japoneze, precum și ai misiunii diplomatice chineze, au plecat la Vologda. Reprezentanțe ale altor țări, în special Franța și Italia, li s-au alăturat mai târziu.

La 28 februarie 1918, delegația sovietică, condusă de G.Ya. Sokolnikov, a ajuns la Brest-Litovsk. La 3 martie 1918 a avut loc semnarea unui tratat de pace între Rusia Sovietică și puterile Cvadruplei Alianțe, în cele mai dificile condiții care i s-au prezentat. Contractul, după cum a remarcat pe bună dreptate S.Z. Cazul, foarte condiționat, ar putea fi numit pașnic. 780 de mii de metri pătrați au fost smulși din Rusia sovietică. km de teritoriu cu o populație de 56 de milioane de oameni; poloneză, lituaniană, letonă, estonă și o parte din ținuturile belarusului. Acest teritoriu cuprindea o cincime din rețeaua feroviară a țării, producea 73% fier și 89% cărbune125. Rusia trebuia să facă pace cu Rada Centrală ucraineană; să-și retragă trupele de pe teritoriul Ucrainei și Finlandei, precum și din regiunile transcaucaziene Ardagan, Kars și Batum care se învecinează cu Turcia. Părțile contractante și-au asumat obligația de a se abține de la orice agitație sau propagandă împotriva guvernului sau a instituțiilor de stat și militare de cealaltă parte. Rusia sovietică urma să efectueze demobilizarea completă a armatei sale, inclusiv a unităților militare nou formate de guvern126. Anexele la tratat, precum și acordurile

suplimentare încheiate ulterior, au determinat relațiile economice ale Rusiei Sovietice cu fiecare dintre țările Uniunii Cvadruple.

Deși liderii sovietici considerau Tratatul de la Brest-Litovsk ca fiind temporar, doar un „răgaz”, o bucată de hârtie neobligatorie, după cum afirma Lenin127, „germanii aveau atunci putere reală și și-au asigurat suficiente garanții și o poziție strategică avantajoasă. pentru a insista asupra punerii în aplicare a tratatului”128.

124 Vezi: Lenin V.I. Poly col. op. T. 35. S. 376, 379.

125 Eseuri despre istoria Ministerului Afacerilor Externe al Rusiei ... T. 2. S. 41-42.

126DVP URSS. T. 1. S. 119-124.

127Lenin V.I. Poli. col. op. T. 36. S. 331.

128 Din „Eseuri despre problemele rusești” de A.I. Denikin // Istoria sistemică a relaţiilor internaţionale: evenimente şi documente, 1918-2000: în 4 vol. M., 2000. T. 2. P. 15.

Pacea de la Brest-Litovsk a fost o lovitură grea pentru puterile aliate. Reprezentanții lor neoficiali au încercat să împiedice ratificarea tratatului promițând sprijin din partea guvernelor lor, totuși, în realitate, influența lor asupra politicii aliaților a fost foarte limitată. Astfel, Lockhart l-a avertizat pe Balfour că, dacă Aliații le-ar permite japonezilor să intre în Siberia, perspectivele de cooperare cu Rusia ar deveni fără speranță.

În țările Antantei s-a discutat intens problema intervenției militare, în special sprijinirea de către Franța și Anglia a intenției Japoniei de a invada Orientul Îndepărtat al Rusiei și de a-și dezvolta intervenția în Siberia. Statele Unite, în ciuda presiunii din ce în ce mai mari de la Paris și Londra, și-au exprimat îndoielile cu privire la oportunitatea intervenției. Interesele geopolitice ale Statelor Unite au avut un efect: refuzul de a contribui la întărirea principalului său competitor din regiunea Pacificului - Japonia, precum și propriul interes în Siberia și Orientul Îndepărtat. Unul dintre principalele modalități prin care Londra și Paris au influențat Washingtonul în favoarea participării sale la intervenția în Rusia din primăvara anului 1918 au fost deciziile Consiliului Militar Suprem Aliat, care a fost format din reprezentanți militari ai țărilor participante la ostilitățile din Vest. Față. La sfârșitul lunii februarie 1918, a avut loc o anumită schimbare în atitudinea Statelor Unite față de invazia japoneză, deoarece exista pericolul ca invazia să se producă fără participarea lor. Pe 26 februarie, presa americană a publicat un interviu cu șeful Statului Major francez F. Foch, despre care ziarele europene au tăcut. Foch a declarat că Germania preia Rusia; America și Japonia trebuie să se întâlnească cu Germania în Siberia, au tot posibilul pentru asta și trebuie să ia măsuri decisive în această problemă importantă. Semnificația acestei afirmații era considerabilă: F. Foch se bucura la acea vreme de un mare prestigiu, în plus, era foarte rar ca ofițerii superiori să acorde interviuri politice în

timpul războiului. Pe 27 februarie, în presa americană a apărut o telegramă de la Londra în care se spunea că, având în vedere demoralizarea tot mai mare a Rusiei, în cercurile politice londoneze exista o opinie din ce în ce mai mare că a venit timpul ca Japonia să acționeze. Și în cele din urmă, pe 28 februarie, în ziarele americane a fost tipărit un raport semi-oficial de la Washington, care spunea că Japonia

129 Worth R. Decret. op. S. 265.

130AVP RF. F. 56-6. op. 1. D. 1. П. 1. L. 67.

a făcut o propunere Americii și Aliaților de a începe operațiuni militare comune în Siberia pentru a salva vastele depozite militare concentrate la Vladivostok și de-a lungul căii ferate siberiei. O campanie de intervenție a început în presa americană și europeană și a continuat în prima jumătate a lunii martie.

Cercurile anglo-franceze au început să înțeleagă cu evidența lor că nimic nu se poate realiza prin negocieri cu America și a apărut dorința, atât în sfera militară, cât și în cea diplomatică, de a prezenta Statelor Unite un fapt împlinit. Pe 6 martie, în ziarele engleze au apărut rapoarte de la Reuters și alte agenții de telecomunicații conform cărora guvernul chinez ar fi ordonat trupelor sale de frontieră să se miște împotriva bolșevicilor, cercurile industriale din Vladivostok abdicau de la responsabilitatea pentru securitatea aprovizionării militare și că luptele deja începută pe calea ferată siberiană între bolşevici şi generalul Semionov.

Într-o perioadă în care a existat o dezbatere acerbă în Rusia cu privire la ratificarea Tratatului de la Brest-Litovsk, președintele american Wilson a încetat să vadă guvernul bolșevic ca reprezentând de facto poporul rus și competent să exercite guvernul de stat și politica națională. În încercarea de a găsi o justificare convingătoare pentru o posibilă interferență, împreună cu japonezii, în afacerile rusești, V. Wilson le-a instruit oficialilor Departamentului de Stat să tragă o linie clară între poporul rus și conducătorii săi: „Poporul rus este în toate privințele noastre. prieteni și aliați în lupta împotriva inamicului comun”, regimul radical existent nu merită decât un singur lucru - desconsiderarea totală. „De fapt”, a declarat Wilson, „nu există niciun guvern rus cu care să se ocupe. Statele Unite nu au recunoscut niciodată așa-zisul guvern sovietic și, dacă da, nu vor recunoaște niciun act legal sau orice alte acte care decurg din acesta. Cu toate acestea, chiar și în iulie 1918, unul dintre cei mai hotărâți susținători ai democrației americane, diplomatul rus B.A. Bakhmetev afirma cu amărăciune că americanii, „din păcate, se vor teme mereu de spectrul reacției”133.

131 Ibid.

132 Op. de: Malkov V.L. Decret. op. S. 132.

™ Listikov S. V. Diplomații albi despre „politica rusă” a puterilor occidentale // Sistemul juridic internațional Versailles-Washington:

apariție, dezvoltare, criză, 1919-1939: col. Artă. / resp. ed. E.Yu. Sergheev. M.: IVI RAN, 2011. P. 158.

În presă au început să se audă apeluri de a încredința conducerea „diplomației războiului" Washingtonului, cel puțin în „chestiunea rusă". Jurnalistul american Lincoln Colford a scris în Națiunea, pe 10 ianuarie 1920, că la 28 februarie 1918, Washingtonul a trimis o telegramă lungă în care afirmă că Japonia a făcut o ofertă Americii și Aliaților de a organiza o acțiune militară comună în Siberia, pentru pentru a salva proviziile militare de hrană în Vladivostok și calea ferată din Siberia. Cu toate acestea, Japonia a mers mai departe, insistând asupra unei acțiuni unice fără ajutorul aliaților. Această propunere a întâmpinat o rezistență viguroasă din partea lui Wilson, așa cum o demonstrează nota sa nepublicată (un prim exemplu de diplomație militară) adresată guvernului japonez.

Notă de V. Wilson din 3 martie 1918. opoziţie faţă de intervenţie. Este discursul lui A. Balfour un apel la intervenție?

La 3 martie 1918, V. Wilson le-a adus la cunoștința trimișilor britanici, francezi, italieni și japonezi cu nota sa. Cu toate acestea, nu a fost publicată și nicio informație despre el nu a intrat în presă până la 21 februarie 1920, când a apărut în revista americană Nation. Biletul a fost trimis ambasadorului american în Rusia, D. Francis, dar acesta nu știa cui îi era destinată biletul și i-a trimis-o colonelului Robins, pentru ca acesta să aducă fragmente din ea în atenția guvernului sovietic. La trimiterea notei, ambasadorul a însoțit-o cu următoarea remarcă: „Nu pot stabili cui i-a fost destinată și cui i-a fost dată, dar nota stabilește politica noastră cu privire la problema invaziei japoneze. Această notă a fost citită la Washington pe 3 martie de către secretarul adjunct al Afacerilor Externe Polk, la o cină a trimișilor francezi, englezi și italieni. Robins a păstrat acest document și l-a citit abia la mijlocul anului 1919 la insistențele comisiei formate la acea vreme de Senat pentru a investiga „chestiunea rusă".

Nota spunea că guvernul american era pe deplin conștient de pericolul anarhiei care amenință provinciile siberiene și riscul unei invazii germane, dar caracterul rezonabil al intervenției era îndoielnic pentru el. Acum, dacă s-ar oferi o asigurare că intervenția a fost întreprinsă de Japonia, ca aliat al Rusiei, în interesele și în scopul acesteia

134AVP RF. F. 56-6. op. 1. D. 1. P. 1. L. 76.

securitatea ei din Germania, altfel Puterile Centrale ar putea prezenta problema ca Japonia făcând în Est ceea ce face Germania în Vest. În opinia Statelor Unite, intervenția ar fi generat resentimente în Rusia și s-ar fi întâlnit cu aprobarea dușmanilor revoluției ruse, față de care guvernul SUA a avut o simpatie caldă, în ciuda nenorocirilor rezultate în urma revoluției. Guvernul Statelor Unite „dorește încă o dată să-și exprime guvernului japonez cea mai caldă și mai prietenoasă încredere și îi cere încă o dată să accepte această hotărâre, exprimată

în dreptul la prietenie sinceră”[135]. Descriind nota, Colford a scris că este împotriva intervenției, deoarece intervenția nu ar face decât să întărească elementele extrem de revoluționare din Rusia și ar fi contrară obiectivelor democratice, compromițând poziția morală a Statelor Unite. În acest sens, nota spunea că America era împotriva intervenției japoneze în Siberia, chiar dacă Japonia ar putea declara o încălcare a integrității politice și teritoriale a Rusiei.

Cu acest bilet, dacă ar fi fost publicat în timp util, Wilson ar fi protestat împotriva intervenției; argumentele sale ar fi fost acceptate de cercurile liberale din Japonia ca punct de vedere oficial american. Aparent, de aceea nota nu a fost publicată. Campania de intervenție s-a intensificat. The English Daily Mail scria pe 5 martie 1918: „Aliații ar trebui să invite Japonia să intre în Siberia, să apuce drumul siberian și regiunile bogate de la est de Urali, să creeze o contrabalansare față de Rusia asiatică față de Rusia europeană. Fiecare zi în care un astfel de plan este amânat este o pierdere pentru interesele vitale atât ale Aliaților, cât și ale Japoniei”. Cu o zi înainte, un corespondent al The Times a transmis prin cablu de la Washington că știrile de la Berlin despre încheierea păcii cu Rusia au fost primite aici de o dorință generală de a încheia imediat un acord între Aliați și Statele Unite asupra mișcării japoneze, crezând că odată ce un s-a ajuns la un acord, urma să urmeze o declarație oficială. Dar a apărut abia șase luni mai târziu, după ce opoziția lui Wilson fusese învinsă. Până la 7 martie 1918, atitudinea negativă a Statelor Unite față de intervenție era destul de clară. The Globe, un susținător al intervenției, a scris pe 2 martie că acțiunea japoneză este amânată „datorită nebuniei diplomației aliate”. Dar campania „pentru intervenție” a luat o asemenea amploare încât în ciuda „subacvatice”.

IЭ5Ibid. L. 77.

piatră” — nota lui Wilson, nu s-a oprit până nu a dus la declarațiile lui R. Cecil — 9 martie și A. Balfour — 14 martie 1918.

Lordul Cecil pe 9 martie și Balfour pe 14 martie, conștienți de nota lui Wilson împotriva amestecului în treburile rusești, s-au pronunțat în favoarea intervenției, pe care Franța o dorea foarte insistent și la care Italia era destul de indiferentă. Dar începutul intervenției a fost împiedicat nu atât de dezacordul SUA, cât de ofensiva germană pe frontul de vest de la sfârșitul lunii martie 1918. Printre alți factori, trebuie remarcat atât neîncrederea Americii în Japonia, cât și incapacitatea Marii Britanii, din cauza la situația militară și politică generală, pentru a pune presiune asupra Japoniei. Acesta din urmă, la rândul său, nu a îndrăznit să acționeze singur din cauza fricțiunilor politice interne și a relațiilor dificile cu China. Pentru guvernul sovietic, amenințarea cu intervenția Japoniei era la fel de grea ca și a Germaniei.

„Ambasada Rusiei” la Paris (V.A. Maklakov) într-o notă adresată ministrului Afacerilor Externe S. Pichon a anunțat că nu recunoaște pacea de la Brest. Matin, comentând nota, a scris că dacă oriunde în Rusia este creat un guvern care nu recunoaște pacea cu Germania, este

important ca Franța și Antanta să explice Rusiei adevăratul sens al intervenției japoneze. Pe 8 martie, The Times a clarificat acest sens: intervenția japoneză este importantă pentru că nu se limitează la ocuparea Vladivostokului și a zonelor înconjurătoare, ea își propune să avanseze de-a lungul căii ferate siberiei și face din armata japoneză un fel de punct de raliu pentru toate elementele sănătoase ale Rusiei.

Robert Cecile, vorbind la 9 martie 1918, a făcut o declarație că s-ar bucura dacă Japonia ar face demersurile necesare în interesele ei și interesele Aliaților, pentru a preveni germanizarea Rusiei. Vorbitorul nu a avut nicio îndoială că, dacă Japonia și-a asumat responsabilitatea de a împiedica pătrunderea Germaniei în Est, ea și-ar fi îndeplinit-o cu loialitate și într-o manieră de afaceri. Întrebarea cât de departe va ajunge Japonia, Cecile a refuzat să discute. În ceea ce privește teama că, din cauza intervenției japoneze, Rusia ar putea fi atrasă de partea Germaniei, el a afirmat că multe personalități rusești influente sunt în favoarea cu ardoare a planurilor de asistență japoneză împotriva invaziei germane. Această afirmație a fost destul de restrânsă, Cecile a subliniat că și-a exprimat un punct de vedere personal.

136Ibid. L. 98.

Evident, până atunci a devenit clar că rezistența lui Wilson nu va permite Japoniei să primească „mandat de a acționa” în numele tuturor aliaților; Aliații nu au îndrăznit să facă un astfel de pas fără America.

Principala luptă asupra întrebării dacă ar trebui să existe o intervenție a fost purtată nu la Tokyo, unde Japonia deja hotărâse această chestiune pentru ea însăși, nu la Washington sau la Paris, deoarece Franța a fost de acord cu intervenția japoneză fără nicio condiție, ci în Marea Britanie, care nu putea ignora poziția Statelor Unite.

La 14 martie 1918, Balfour a făcut o declarație în Camera Comunelor, în care a recunoscut că încă nu se poate lua o decizie finală: „Dacă Japonia se va prezenta, va fi doar ca prieten al Rusiei pentru a proteja Rusia. din trădarea germană. Rusia este acum lipsită de orice forță de rezistență, pătrunderea germană este dezastruoasă pentru Rusia însăși și periculoasă pentru aliați. Rusia a fost întotdeauna o țară a surprizelor și așa rămâne în acest moment, a spus ministrul de externe. „De ce ne este cel mai mult teamă pentru Rusia? Personal, mă tem de următoarele: sub impulsul marii revoluții, ordinea socială a fost zguduită până la temelii și s-au produs multe nenorociri și crime. Cred că este în interesul Germaniei să continue și să intensifice această stare de dezordine. Care va fi rezultatul acestui lucru? Rezultatul va fi că în Rusia, într-o țară în care sentimentul de unitate națională este foarte slab, vor apărea cercuri care, unele dintre ele motive patriotice, altele egoiste, vor primi pe toți cei care le dau spectrul unui guvern stabil . Cred că atunci când va veni momentul potrivit, Germania, prin metode deschise și secrete, își va exercita puterea în Rusia și va restabili acolo, în formă veche sau nouă, fosta autocrație și apoi toate speranțele noastre pentru dezvoltarea libertății în

Rusia. va trebui să dispară. Rusia sub guvernul creat de Germania va fi doar un ecou al Puterilor Centrale. S-a spus că Aliații au vrut să ofere Rusiei ajutor și simpatie, nu invazie și jaf. Balfour a vorbit, de asemenea, împotriva acuzațiilor de necinste și egoism în motivele Japoniei; numind ca singurul scop al Marii Britanii dorința de a vedea Rusia puternică și nevătămată, în siguranță și liberă.

Comentând discursul lui Balfour, presa engleză a remarcat două puncte principale: un apel la intervenție și un indiciu de obstacol.

137Ibid. L. 104-107.

138Ibid. L. 105.

pe drumul ei. S-a ajuns la concluzia că Aliații nu ajunseseră încă la un acord cu privire la problema intervenției japoneze. Între timp, venise momentul să folosească vastele rezerve japoneze pentru a ajuta Rusia, în timp ce Japonia nu trebuia să acționeze brusc, la propria discreție; și a trebuit să intre în Rusia cu acordul nu numai al tuturor aliaților, ci și al elementelor sănătoase ale Rusiei. Balfour nu a vorbit deschis, ci doar a făcut aluzie asupra posibilității intervenției Japoniei, care dăduse anterior o garanție a integrității teritoriale a Rusiei. Argumentele pentru intervenția militară a Aliaților, așa cum se menționează în presă, depindeau de presupunerea că Rusia, fără această intervenție, nu avea putere să reziste Germaniei. Există un singur mod prin care Rusia poate fi salvată, a scris, de exemplu, Daily Chronicle'. aliații trebuie să lupte pentru aceasta, chiar dacă aceasta presupune o ocupare aliată a teritoriului rus și trebuie să fie clar că ocupația este în interesul Rusiei însăși. Daily News s-a îndoit, însă, că acest lucru ar putea fi clar: „Există destule fapte care demonstrează că în Rusia acțiunea japoneză va fi interpretată ca un pas care nu este justificat sau necesar, mai ales când considerați că există două puncte de vedere pentru această întrebare, atât în Japonia însăși, cât și printre aliații săi. În plus, ziarul a dezvoltat tema creării celei mai curând a Ligii Națiunilor, subliniind că, dacă ar trebui să aibă loc ocuparea teritoriului rus, atunci sub auspiciile Ligii Națiunilor, și nu Japoniei.

După încheierea Tratatului de la Brest-Litovsk, nu a mai fost nevoie nici măcar de o justificare juridică internațională formală pentru intervenția japoneză. Un asistent al atașului militar britanic la Beijing a remarcat că „dacă Japoniei nu i se dă mână liberă într-o anumită parte a Orientului Îndepărtat, atunci există pericolul ca ea să poată trece de partea inamicului (adică , Germania)." Și mai departe: „Cu Rusia, slab neutră între ele, Japonia și Germania ar face o combinație extrem de puternică care ar amenința toate posesiunile aliaților (adică Anglia și Franța) din Asia și chiar din Australia”141.

,39Ibid. L. 107.

14ST la fel. L. 108.

141 Op. Citat din: Sergeev E.Yu. Politica britanică în Asia de Est în ajunul și după Conferința de la Washington // Sistemul juridic

internațional Versailles-Washington: apariție, dezvoltare, criză, 1919-1939: col. Artă. M.: IVI RAN, 2011. S. 291.

La Londra la acea vreme, ei ascultau mai mult nu pe Lockhart, ci pe fostul lor reprezentant militar în Rusia, generalul Knox, care a exclus cooperarea cu sovieticii.

Notă a lui L. D. Troţki din 5 martie 1918: este intervenţia acceptabilă?

La începutul lui martie 1918, NKID, condus de G.V. Chicherin, căruia i-au fost încredințate competențele comisarului poporului pentru afaceri externe, s-a mutat la Moscova împreună cu guvernul țării și alte instituții ale statului din cauza amenințării unei ofensive a trupelor germane asupra Petrogradului. Pe 5 martie, în toiul luptei pentru ratificarea Tratatului de la Brest-Litovsk, guvernul sovietic a întreprins un demers menit să prevină intervenția japoneză și, în același timp, să stabilească relații de afaceri cu țările Antantei. Nota transmisă de Troțki lui Robins a întrebat dacă guvernul sovietic poate conta pe sprijin în lupta sa împotriva Germaniei și sub ce formă ar putea fi furnizat în cazul în care Congresul Panto-Rus al Sovietelor ar refuza să ratifice tratatul de pace cu Germania sau dacă Germania guvernul, cu încălcarea tratatului, reia ofensiva, sau dacă guvernul sovietic este forțat de acțiunile Germaniei să abandoneze tratatul de pace și să reia ostilitățile142. „Ce fel de sprijin poate fi oferit chiar de Statele Unite dacă Japonia, în virtutea unui acord deschis sau secret cu Germania sau fără un astfel de acord, ar încerca să pună mâna pe Vladivostok și calea ferată din Siberia de Est, care ar amenința că va tăia Rusia de Oceanul Pacific și ar interfera serios cu concentrarea trupelor sovietice în Urali. În acest sens, s-a întrebat ce măsuri vor fi întreprinse de alți aliați, în special de Statele Unite, pentru a preveni o debarcare a Japoniei în Orientul Îndepărtat și pentru a asigura comunicații continue cu Rusia de-a lungul drumului siberian. De asemenea, au întrebat despre posibila asistență din partea Marii Britanii prin Murmansk și Arhangelsk. Toate aceste întrebări au fost conduse de presupunerea că „politica internă și externă a guvernului sovietic va continua să fie îndreptată în conformitate cu principiile socialismului internațional și că guvernul sovietic va păstra

142DVP URSS. T. 1. S. 208-209.

independența sa completă față de toate guvernele nesocialiste.

R.Sh. Ganelin scrie că Robins a cerut să-l vadă pe Lenin pentru a auzi de la el însuși apelul guvernului sovietic către guvernele Antantei și SUA și să-l primească în scris din mâinile președintelui Consiliului Comisarilor Poporului. În aceeași zi, americanul s-a întâlnit cu Lenin, care a aprobat traducerea în limba engleză a textului documentului. Acest bilet a fost predat lui Francis pe 5 martie pentru a fi trimis în SUA. Poziția lui Wilson a coincis într-o anumită măsură cu poziția exprimată în nota lui Troțki. Dar nu s-a primit niciun răspuns la nota sovietică.

Robins i-a prezentat lui Lockhart nota lui Troțki, care a trimis un mesaj la Londra că Troțki l-a notificat despre o posibilă declarație de război sfânt împotriva Germaniei pe 12 martie la Congresul Sovietelor sau despre un astfel de pas care ar face declarația de război a Germaniei inevitabilă. Cu toate acestea, pentru succesul unei astfel de politici, a fost necesar cel puțin un indiciu de sprijin din partea Aliaților. Dar dacă Aliații vor permite Japoniei să ocupe Siberia, atunci situația, în opinia reprezentantului britanic, va deveni fără speranță: intervenția japoneză în Siberia după încheierea războiului va înarma întreaga populație rusă împotriva Aliaților. Aceleași avertismente au fost exprimate de el cu privire la planurile Marii Britanii de a ocupa Arhangelsk și Murmansk. Temându-se că rezultatul unor astfel de măsuri, dacă ar fi luate, ar fi creșterea influenței germane în Rusia și distrugerea tuturor speranțelor de rezistență rusă, Lockhart a scris cu consternare că condițiile germane de pace oferă Aliaților o șansă de popularitate în Rusia și, dacă aceștia permit Japoniei să intre în Siberia, vor anula beneficiile poziției lor. Lockhart a cerut guvernului britanic să nu ignore oportunitățile apărute, dându-i autoritatea de „a-l informa pe Lenin că problema intervenției japoneze a fost amânată, că vom convinge China să ridice interdicția aprovizionării cu alimente, că suntem gata să sprijinim. bolșevicii în măsura în care ar rezista Germaniei și că îi invităm să-i informeze despre cel mai bun mod de a ajuta. În schimb, există toate șansele ca războiul să fie declarat Germaniei și să stârnească entu în Rusia.

143 Ibid.

144Ganelin R.Sh. Decret. op. S. 171.

zyasm"145. Guvernul britanic nu a primit niciun răspuns la această telegramă.

La 5 martie 1918, corespondentul ziarului britanic Harold Williams, care, potrivit lui Robins, era un agent confidențial al guvernului britanic, a trimis un mesaj lui Lloyd George din Londra și ziarului Daily Chronicle că particularitățile tacticii revoluționare ale Bolșevicii nu le-au permis să accepte pacea cu Germania ca finală; va exista o puternică agitaţie la Congresul Sovietelor în favoarea unui război sfânt cu Germania. Această mișcare poate deveni nucleul unei adevărate rezistențe naționale; și din moment ce bolșevicii sunt singurul partid cu putere reală în Rusia, ei pot ajuta la renașterea națională. Zvonurile despre presupusa intervenție în Siberia sporesc sentimentul de umilire al întregii populații ruse, transferând furia de la germani către aliați. Williams nu a primit niciun răspuns de la Lloyd George. Ziarul nu a tipărit mesajul.

La 9 martie 1918, Francisc, îngrijorat de zvonurile tot mai mari de intervenție, nu a primit niciun răspuns de la guvernul american și a mai trimis două telegrame. Prima telegramă: „Mă tem că dacă congresul ratifică pacea, aceasta va fi rezultatul amenințării ocupației japoneze a Siberiei. Troțki i-a spus lui Robins că nici guvernul, nici poporul rus nu aveau nimic împotriva supravegherii americane a tuturor

transporturilor de mărfuri din Vladivostok în Rusia și nici nu aveau nimic împotriva controlului de facto al Căii Ferate Siberiei. În același timp, Troțki a spus că Japonia va distruge în mod natural posibilitatea rezistenței germane și ar putea transforma Rusia într-o provincie germană. După părerea mea, ofensiva japoneză va părea acum proastă până în ultimul grad. Vă trimit această telegramă în mod special pentru ca să vă folosiți toată influența pentru a o preveni. În telegrama următoare, el relatează despre nebunia intervenției japoneze, în ciuda posibilității ratificării de către congres a păcii de la Brest. „Dacă Rusia a primit o asigurare de la dumneavoastră că nu există nicio amenințare cu un pericol japonez, cred că Congresul Sovietelor va refuza să ratifice această pace. Guvernul sovietic este singura forță capabilă să reziste crimei germane.

145 AVP al Federației Ruse. F. 56-6. op. 1. D. 1.P. 1. L. 117-118.

146 Ibid. L. 119.

,47 Ibid. L. 120.

148 Ibid.

Prima dintre aceste telegrame a arătat că argumentul oficial în favoarea intervenției (nevoia de a controla calea ferată siberiană) nu a rezistat controlului, deoarece guvernul rus însuși a sugerat ca Aliații să exercite un astfel de control. Cât de eficient ar fi putut fi ajutorul aliaților Rusiei în acel moment și dacă ar fi putut într-adevăr paraliza pericolul pătrunderii germane în Siberia, este dovedit de o citare dintr-o scrisoare a lui J. Sadoul către Albert Thomas din 7 mai 1918 despre o conversație. la Vologda la începutul lunii martie cu Francisc, care l-a asigurat că intervenția japoneză trebuie amânată, limitată și nu trebuie să fie anti-rusă. „Statele Unite, potrivit lui Francis, i-au ajutat pe bolșevici cu mâncare, au trimis ofițeri și instructori și chiar au trimis mai multe divizii. Un grup de specialiști feroviari trebuia să ajute la organizarea transportului. Guvernul american trebuie să întindă oficial mâna către poporul rus și să recunoască, cel puțin de fapt, guvernul sovietic. Potrivit lui Sadul, fără ajutorul aliaților, bolșevicii nu puteau face nimic. „Putem pune la dispoziție specialiști care să pregătească pe tot frontul apărarea și distrugerea, dacă este cazul, a liniilor de cale ferată", a scris el. „Acești specialiști pot ajuta la evacuarea proviziilor de viață și a echipamentelor militare din spate, dar și din Petrograd și Moscova, pentru reorganizarea armatei ruse. În plus, specialiștii noștri pot contribui la formarea unei noi armate de voluntari"150. Planurile de cooperare, despre care Sadul a scris în scrisoarea sa, au rămas însă doar pe hârtie.

Dar dacă în negocierile cu misiunea SUA era vorba deja de întocmirea unor planuri concrete, iar reprezentantul american a susținut cu tărie guvernului său răul intervenției japoneze și necesitatea ajutorului Rusiei, ca, într-adevăr, reprezentantul britanic, atunci există nu era nimic de acest fel în relaţiile cu Franţa. Scrisorile lui Sadoul către Thomas au rămas fără răspuns; Poziția lui Sadoul nu a întâlnit simpatia ambasadorului Noulens, care l-a amenințat că îl trimite în Franța.

Potrivit lui Goldenberg, aceste materiale au arătat că declarațiile de intervenție ale lui Cecil și Balfour erau false,

14 'Acolo. L. 121.

150Ibid.

deoarece au afirmat că intervenția, dacă ar fi cazul, ar fi în interesul Rusiei151. Pe 20 ianuarie 1920, jurnalistul american Lincoln Colford scria în revista Nation că nu există nicio legătură logică între intervenția japoneză în Siberia și situația din Rusia europeană: Lenin putea semna o duzină de tratate de pace, armatele germane puteau lua Moscova, dar Japonia nu a putut de la Vladivostok să împiedice acest lucru, la fel cum Germania nu a putut amenința Japonia. Intervenția japoneză este una, amenințarea germană este alta; și nu aveau nimic în comun. Singura modalitate de a preveni semnarea păcii și de a paraliza amenințarea cu ocuparea Moscovei de către trupele germane a fost acordarea de asistență Rusiei sovietice, la care guvernul sovietic a fost de acord cu anumite condiții. Aliații, știind acest lucru, nu au oferit asistență - în plus, s-au depus toate eforturile pentru a se asigura că intervenția japoneză a fost efectuată. Acest lucru a fost anunțat oficial de puterile Antantei la începutul lunii august 1918, în timp ce perioada 15 martie-august a fost momentul în care pregătirile pentru intervenție au fost efectuate nu atât în Occident, cât în Rusia însăși. Etapele sale au fost debarcarea de la Vladivostok din aprilie 1918, acordul de la Murmansk și răscoala cehoslovacă.

Au existat dispute acerbe în cercurile aliate cu privire la problema intervenției japoneze, care era justificată de necesitatea de a proteja Orientul Îndepărtat de Germania. Nota sovietică din 5 martie 1918 vorbea despre apărarea întregii Rusii. Dar dacă Aliații au avut în vedere intervenția Japoniei împotriva guvernului sovietic sub pretextul luptei împotriva Germaniei, atunci bolșevicii au lăsat să se înțeleagă acceptarea unei intervenții de cu totul alt tip - a Statelor Unite și a Angliei împotriva Germaniei, cu condiția ca nicio amestecare în afacerile interne ale Rusiei. Nu s-a primit niciun răspuns la nota lui Troțki. Nu se poate decât să fie de acord cu Yu. Felshtinsky că pentru Lenin răspunsul „de hârtie” al Antantei la nota „de hârtie” sovietică din 5 martie ar fi putut avea o anumită semnificație, chiar dacă acest răspuns ar fi fost scris în termenii cei mai încurajatori153. În Statele Unite, însă, apelul lui V. Wilson la Congresul al IV-lea Extraordinar al Sovietelor, care și-a exprimat simpatia pentru poporul rus în momentul în care „Germania și-a abandonat

151 Ibid. L. 124.

152Ibid. L. 116.

153 Felshtinsky Yu.G. Decret. op. S. 300.

forțe armate adânc în țară pentru a preveni lupta pentru libertate și a distruge toate câștigurile acesteia și, în loc de voința poporului rus, pentru a duce la îndeplinire planurile Germaniei. Dar cuvintele președintelui american despre incapacitatea guvernului SUA în acest moment de a oferi Rusiei un sprijin direct și activ au însemnat refuzul de a manifesta această simpatie în practică.

Nota guvernului sovietic din 5 martie 1918 nu a dus la refuzul ratificării Tratatului de la Brest-Litovsk sau la un acord privind „intervenția prin invitație”. La 15 martie 1918, Tratatul de la Brest-Litovsk a fost ratificat cu votul majorității delegaților congresului: 784 de delegați au votat pentru, 261 împotrivă, 115 s-au abținut155. Pe 26 martie, a fost ratificat de Germania. În mod formal, tratatul includea recunoașterea de drept a Republicii Sovietice de către alți participanți, ceea ce era o consecință inevitabilă a încheierii păcii.

Germania, devenind prima putere care a stabilit relații diplomatice cu Rusia Sovietică, adică a recunoscut regimul bolșevic de facto și de jure, a fost prima care a încălcat Tratatul de la Brest-Litovsk. „Starea de război a continuat, cu o pace încheiată formal”156. Profitând de cele mai dificile interne (din primăvara anului 1918, în Rusia s-a dus o politică de comunism de război) și de poziția internațională a Rusiei Sovietice, Germania s-a deplasat din ce în ce mai spre est de granița convenită la Brest. Absența granițelor ferm stabilite între Rusia și Ucraina, aflate de fapt sub ocupația germană, a condus în aprilie 1918 la invazia trupelor germane în provinciile Kursk, Oryol și Voronezh. În mai, au capturat Crimeea, a existat un avans activ către Caucazul de Nord. Forțe semnificative ale armatei germane au rămas în Marea Baltică, creând o potențială amenințare dinspre sud-vest până la Petrograd. Din nord-vestul Rusiei Sovietice, formațiunile militare germane, împreună cu unitățile finlandeze albe, au înaintat adânc în Istmul Karelian, amenințate. Ca urmare a semnării păcii de la Brest între Rusia sovietică și Germania în nord-vestul Rusiei, următoarele au intrat în zona de ocupație germană: provinciile Kovno și Vilna, Curland, Livonia, Estonia, parțial teritoriul Pskov, județele Ostrovsky, Opochetsky și Gdovsky Pskov

I54DVP URSS.T. 1. S. 212.

155 Procesul verbal textual al celui de-al IV-lea Congres extraordinar al Sovietelor deputaților muncitorilor, soldaților, țăranilor și cazacilor. M., 1920. S. 64.

156DVP URSS.T. 1.S.312.

provinciile Moscova și Petrograd. Administrarea acestor teritorii era efectuată de comanda Armatei a 8-a germane și comandantul acesteia, feldmareșalul G. von Kirbach, al cărui cartier general se afla în Kovno157.

Evaluând Tratatul de la Brest-Litovsk, S. Sluch a evidențiat două puncte cele mai semnificative: în primul rând, ambele părți erau interesate să pună capăt războiului de pe Frontul de Est, iar în al doilea rând, de ambele părți, tratatul era doar un mijloc, nu un scop.

Totuși, spre deosebire de Lenin, care miza pe obiectivul greu de atins, dar real, de a menține și consolida puterea, conducerea germană din 1918 era orientată către un obiectiv clar nerealist de a obține victoria în Occident158. Potrivit cercetătorului, Lenin și regimul bolșevic au primit din Tratatul de la Brest-Litovsk mult mai mult decât se putea aștepta, în timp ce Kaiserul Germania, dimpotrivă, a primit mult mai puțin, și anume: posibilitatea de a prelungi războiul din Occident pentru unii. timp, să scoată o anumită cantitate de alimente din zonele aflate sub controlul său (în primul rând Ucraina).

După Brest: Rusia, Germania, aliați

La 16 aprilie 1918, ziarul Pskov Vestnik a publicat un ordin de la comandamentul german „privind contribuția rezidenților locali a restanțelor fiscale din 1916-1917 la biroul administrativ al diviziei a 5-a”. În acest sens, NKID a cerut guvernului german „să sublinieze comandamentului tuturor trupelor staționate pe teritoriul Rusiei greșeala unor astfel de acțiuni, fapt care se datorează faptului că trupele germane sunt încă ghidate de regulile ocupației militare, care permit încasarea impozitelor şi impunerea de rechiziţii. Din momentul în care a fost încheiat tratatul de pace, asemenea acțiuni sunt greșite.”159 Anterior, pe 21 martie, Comisariatul pentru Afaceri Externe a anunțat că declarații provocatoare, nefondate, au fost distribuite sistematic din surse necunoscute.

157 Mic în A. V. Trupele germane în Marea Baltică şi mişcarea Albă în condiţiile sfârşitului Primului Război Mondial // Rusia şi Germania în sistemul relaţiilor internaţionale: de-a lungul secolelor de istorie. SPb., 2012. S. 140.

158Sluch S.Z. Decret. op. S. 31.

159AVP RF. F. 56-6. op. 1. D. 12. P. 2. L. 2.

zvonurile că Germania intenționează și are dreptul, conform tratatului, să creeze comisii de control în diferite orașe ale Rusiei. Acordul prevedea formarea unor comisii germano-ruse care să reglementeze schimbul de prizonieri de război, compensarea reciprocă a pierderilor, returnarea reciprocă a navelor capturate, revizuirea acordurilor și trasarea unei linii de frontieră la sol. Crearea oricăror comisii de control nu era prevăzută în acord, „și guvernul sovietic nu ar fi niciodată de acord cu o asemenea invazie a vieții sale interne și a independenței”160. În ciuda negării, astfel de zvonuri au continuat să circule; s-a spus chiar că o comisie de control stătea la Petrograd sub președinția contelui Fredericks și, fără permisiunea acestuia, părăsirea Petrogradului era interzisă.

La 4 aprilie 1918, Cicerin a protestat împotriva ocuparii de către trupele ucrainene-germane a provinciei Kursk, teritoriu fără îndoială rusesc161. Pe 17 aprilie, a fost primită o telegramă de la guvernul german în care se spunea că anumite unități ale Flotei ruse de la Marea Neagră au atacat forțele navale aliate în apropiere de Herson, precum și în largul coastei caucaziene, arătând astfel că „nu se consideră conectate cu prizonierul dintre Rusia și aliați printr-un tratat de

pace prevăzut la art. A cincea ședere imobilă sau dezarmare a tuturor instanțelor militare ruse. Preocupate de siguranța propriilor forțe navale, Puterile Aliate nu pot cere o asemenea atitudine comandanților ruși, ci trebuie să ceară aplicarea art. al V-lea Tratat de Pace, de asemenea tuturor tribunalelor militare ale Flotei Ruse de la Marea Neagră, chiar și în cazul în care aceste nave s-au transferat de la supremația de stat a Rusiei la orice altă supremație de stat extinzându-se pe fostele teritorii ruse”162. Guvernului rus i s-a cerut imediat „să oblige navele fostei Flote a Mării Negre, care se aflau în sfera de autoritate sau în posesia cărora pretindea”, la executarea articolului specificat din tratatul de pace încheiat cu Rusia. În caz contrar, după 20 aprilie, aceste nave urmau să fie considerate ostile.

În Ucraina, se credea că Germania își jefuiește rezervele de alimente, în Rusia exista o credință generală că foamea și lipsa

'Acolo. L. 1.

|b|Ibid. F. 028. Op. 1. D. 59453. P. 102. L. 3.

162 Ibid. L. 6.

fluxul de combustibil sunt o consecință a ocupației germane a Ucrainei. Alianța cu Ucraina a devenit piatra de temelie a politicii Germaniei față de Rusia. Capturarea Crimeei de către germani a provocat proteste atât din partea Moscovei, care nu considera Crimeea ca parte a Ucrainei aliate cu Germania, cât și din partea Turciei, care avea propriile opinii asupra acesteia. 21 aprilie 1918 Chicherin într-o telegramă radio către Berlin (în legătură cu solicitarea Ministerului de Externe german către autoritățile locale din Crimeea cu privire la steagul național), subliniind că Republica Tauride este parte integrantă a RSFSR, și-a exprimat încrederea că „guvernul german nu va încălca Tratatul de la Brest-Litovsk pentru a face presiuni asupra unei părți a Republicii Sovietice în sensul separării acestei părți”163. O zi mai târziu, Comisarul Poporului a transmis un mesaj Ministerului German de Externe în care afirmă că, conform raportului primit, trupele germano-ucrainene au trecut Perekop și se îndreptau spre Simferopol; între timp, chiar și conform declarației unilaterale a guvernului ucrainean, Crimeea nu este inclusă în Republica Populară Ucraineană. Astfel, avansul în Crimeea este o încălcare semnificativă a Tratatului de la Brest, întrucât este o invazie a Republicii Sovietice, care amenință flota rusă de la Marea Neagră, ceea ce poate duce la ciocniri. Comisariatul Poporului pentru Afaceri Externe și-a exprimat speranța că înaintarea în continuare a trupelor în Crimeea va fi suspendată164. Ambasadorul Germaniei a explicat înaintarea trupelor sale prin incidente întâmplătoare la frontieră.

La 28 aprilie 1918, guvernul Ucrainei a fost arestat de germani. Germania, neinteresată să păstreze conducerea, care, în opinia sa, a sabotat implementarea acordurilor alimentare, a dat o lovitură de stat în Ucraina, aducând guvernul hatmanului P.P. Skoropadsky, care a aderat la un curs deschis pro-german. Politica militară a Germaniei în Ucraina era subordonată obiectivelor alimentare, iar pacea încheiată de aceasta cu Rada era mai probabil „pâine” decât politică.

La 17 mai 1918, Cicherin l-a informat pe Reprezentantul Plenipotențiar al Rusiei Sovietice în Germania A.A. Ioffe despre scrisoarea trimisă contelui W. von Mirbach, în care se afirma că autoritățile militare germane de pe Frontul Don au refuzat categoric să încheie un acord privind suspendarea ostilităților,

163Ibid. L. 7.

1 și acolo. L. 9.

în ciuda propunerii sale şi în ciuda declaraţiilor guvernului german. Datorită faptului că delegații ruși se așteptau la deschiderea negocierilor cu guvernul Skoropadsky pe 22 mai, nu existau justificări pentru refuzul de a încheia un armistițiu pe Frontul Don, potrivit comisarului poporului165 . De asemenea, guvernul sovietic a considerat inacceptabilă blocarea Novorossiysk de către submarinele germane. La 24 mai 1918, Chicherin ia telegrafiat lui Ioffe că submarinele germane din Oceanul Arctic și Marea Albă i-au condamnat la înfometare pe toți pomorii care trăiau din pește și comerț maritim; până și pâinea era transportată în județe pe mare. În acest sens, în nordul Pomeraniei erau așteptate revolte alimentare cu o „creștere bruscă a sentimentului împotriva germanilor”166. La sfârșitul lunii mai, Ioffe a fost informat că, potrivit lui Mirbach, generalul Krasnov a apelat la reprezentanții germani A. Mumm și G. von Eichhorn la Kiev, oferindu-le serviciile sale și cerând bani și oameni pentru a ocupa regiunea Don și pentru a marș asupra Moscovei, dar ce „Potrivit relațiilor cu Berlinul, acest lucru i s-a refuzat categoric și a trecut la orientarea opusă și, conform informațiilor disponibile, primește bani din Anglia. De asemenea, conform acestor informații, și Dutov primește bani de acolo”167. Revenind la problema flotei, Cicherin a raportat că după ocuparea Sevastopolului de către trupele germane, navele Flotei Mării Negre au fost obligate să plece în portul rusesc, s-au dus la Novorossiysk. Întoarcerea navelor la Sevastopol ar însemna predarea completă a Flotei Mării Negre. Între timp, guvernul german, care a invocat Tratatul de la Brest-Litovsk, a ocupat Crimeea, sfidând acel tratat și sfidând declarația din 26 martie că Crimeea nu făcea parte din Ucraina. „Faptul că flota rusă se află în portul rusesc (Novorossiysk) nu prezintă niciun pericol pentru flota germană, este în concordanță cu Tratatul de la Brest și nu conferă germanilor dreptul de a ocupa teritoriul rus; asemenea acțiuni, dimpotrivă, trezesc în rândul populației credința că autoritățile germane folosesc zvonuri și pericole neverificabile pentru a ne ocupa teritoriul în totală contradicție cu starea de pace dintre Germania și Rusia. Ioffe a fost rugat încă o dată să aducă sfaturi guvernului german

165Ibid. L. 14.

166Ibid. L. 25.

167Ibid. L. 45.

,68Ibid. L. 71.

eroe declarație prin care se solicită încetarea tuturor ostilităților; pentru a atrage atenţia specială a Berlinului asupra anxietăţii maselor în legătură cu vestea despre presupusa iminentă ruptură a relaţiilor dintre Germania şi Rusia. Pe 6 iunie, Chicherin i-a trimis o telegramă lui Ioffe la Berlin prin care îl anunță că Rusia își predă navele de război Germaniei până la încheierea păcii, iar Germania în schimb va recunoaște dreptul sovieticilor la această flotă și le va da obligația „de a nu folosește aceste corăbii.”169 Pe 19 iunie, supunând unui alt ultimatum german, guvernul sovietic a transferat o parte din navele sale de la Novorossiysk la Sevastopol pentru a se preda Germaniei170.

Concesiile guvernului sovietic au delegitimat regimul bolșevic în ochii clasei active politic mai mult decât abolirea democrației și a proprietății private și, în cele din urmă, au dus la apariția unei opoziții organizate. În martie 1918, liberalii și conservatorii au fondat Centrul de Dreaptă. Membrii acestei organizații au început negocierile cu ambasada Germaniei, încercând să convingă Berlinul să nu mai susțină regimul bolșevic. La 23 aprilie 1918, contele Wilhelm von Mirbach, numit ambasador german, a sosit la Moscova. (Reprezentantul plenipotențiar al Rusiei sovietice în Germania, după cum s-a raportat deja, a fost oponentul păcii de la Brest, comunistul de stânga A.A. Ioffe, care era considerat unul dintre cei mai buni diplomați sovietici și un expert în Germania.) Negocierile cu Centrul de dreapta au fost condusă de consilierul K. Ritzler. La 20 iunie 1918, Mirbach l-a informat pe cancelarul Reichului H. von Gertling că biroul său era plin de cetățeni ruși care cereau Germaniei să-i răstoarne pe bolșevici. Cu toate acestea, Ministerul Afacerilor Externe l-a instruit să susțină regimul bolșevic atât politic, cât și financiar, în plus, acești petiționari, potrivit lui von Mirbach, nu meritau o atenție serioasă. Dar a menținut contactul cu aceștia pentru a „preveni unificarea elementelor antigermane și, de asemenea, pentru a se pregăti pentru un alt curs al evenimentelor în cazul prăbușirii regimului bolșevic”172. Mirbach și Rietzler și-au exprimat în mod privat îndoielile cu privire la viabilitatea regimului sovietic. Așa că, pe 25 iunie, Mirbach i-a spus ministrului de externe R. von Kuhlmann că regimul sovietic este „grav bolnav”, iar dacă va cădea, atunci mei

169 Felshtinsky Yu.G. Decret. op. S. 350.

|70Ibid. S. 352.

171 Conducte R. Decret. op. S. 53.

172 Ibid. S. 53.

SR-urile aliate, împreună cu corpul antisovietic al legionarilor cehoslovaci, vor readuce Rusia în rândurile oponenților Germaniei. El a sugerat să lucreze cu cadeții și Octobriștii conservatori pentru a preveni această posibilitate. Cu toate acestea, propunerile ambasadorului s-au dovedit atât de inacceptabile pentru Kaiser, încât era pe cale să-l recheme pe Mirbach de la Moscova. Ambasada Germaniei nu i-a susținut pe membrii pro-germani ai Centrului de Dreaptă, care s-

a prăbușit în scurt timp: locul său în mai-iunie 1918 a fost luat de Centrul Național, care a devenit cea mai eficientă dintre toate organizațiile politice antibolșevice173. În aprilie 1918, partidele de stânga au creat Uniunea pentru renașterea Rusiei pe o platformă antigermană și pro-aliată, ai cărei membri erau socialiști precum A.N. Potresov, V.N. Rozanov, V.O. Levitsky-Zederbaum și V.A. Myakotin. Uniunea și-a stabilit ca sarcină „restabilirea puterii de stat ruse, reunificarea regiunilor smulse cu forța din ea și protecția ei de inamicii externi"; În negocierile cu aliații, aceștia au discutat în primul rând propunerea lor de a transfera trupe pe teritoriul Rusiei pentru a deschide Frontul de Est174.

Dacă foștii aliați au încercat să deranjeze blocul germano-sovietic, atunci ambasadorul german Mirbach s-a concentrat în activitățile sale pe prevenirea acordurilor între guvernul bolșevic și țările Antantei. Sosirea sa în Rusia a coincis în timp cu lovitura de stat din Ucraina, cu ocuparea Finlandei de către trupele germane, cu înaintarea trupelor germane la est de linia conturată de Tratatul de la Brest. La 26 aprilie 1918, în timpul prezentării acreditărilor ambasadorului german, care s-a desfășurat într-o atmosferă foarte rece, simplă, guvernul sovietic i-a arătat clar lui Mirbach nemulțumirea sa; contele, la rândul său, l-a informat pe cancelarul Reich-ului G. Gertling că prima cauză a complicațiilor a fost ofensiva germană din Ucraina175.

La 16 mai 1918, Mirbach s-a întâlnit cu Lenin, care a spus că adevărata pace este departe, dar nu a amenințat cu o eventuală reorientare a politicii externe sovietice către foștii aliați. Lenin a trebuit să recunoască că numărul oponenților săi era în creștere, chiar și în propriul său partid, unde se formase aripa stângă. Adversarii lui Lenin din partid, precum și ai lor

173 Ibid. S. 54.

174 Ibid.

P5Felshtinsky Yu.G. Decret. op. S. 418.

foști aliați din coaliția guvernamentală - socialiștii revoluționari de stânga au cerut să încalce Tratatul de la Brest și să intre în război cu Germania. Cu toate acestea, chiar și SR Ya.G. Blyumkin 176 6 iulie 1918 la Moscova, asasinarea ambasadorului german Mirbach, deoarece pacea de la Brest era în interesul ambelor părți: pentru Germania - ca șansă pentru încheierea cu succes a războiului mondial, pentru Rusia sovietică - ca un necesitate vitală în condițiile izbucnirii războiului civil și intervenția forțelor aliate în puterile sale. Dar Tratatul de la Brest-Litovsk, desigur, nu a putut deveni baza pentru relațiile normale dintre țări. Ambele părți au considerat acest tratat ca fiind tactic și temporar. Teroriștii nu au fost reținuți, însă, o serie de dovezi circumstanțiale au indicat că F.E. știa și de atacul terorist programat pentru 6 iulie. Dzerzhinsky177, înlăturat temporar din funcția de președinte al Cecai. Potrivit unor cercetători, Consiliul Comisarilor Poporului a beneficiat doar de asasinarea lui Mirbach: după 6 iulie, influența germană asupra politicii sovietice s-a slăbit178. În „iulie", scria Yu. Felyptinsky, „când guvernul sovietic trecea printr-o

criză foarte gravă, asasinarea lui Mirbach, oricât de ciudat ar părea, a facilitat poziția guvernului leninist. Odată cu moartea lui Mirbach, cel mai încâlcit nod al relațiilor sovieto-germane a fost întrerupt și s-a deschis oportunitatea lichidării Partidului Socialist-Revoluționar de Stânga - ruperea celui de-al doilea, nu mai puțin încurcat nod al Bolșevic-Stânga-Socialist-Revoluționar. legături.

Critica politicii de la Brest a bolșevicilor de către SR de stânga a fost ascuțită: ei credeau că, datorită semnării păcii în politica externă a RSFSR, a avut loc un punct de cotitură, care a dus nu numai la pierderi teritoriale și economice, ci și la moartea tarii. Nemulțumirea a crescut și în cadrul Partidului Bolșevic. Chiar și comisarul poporului pentru afaceri Chicherin, care a căutat să stabilească relații diplomatice de lucru cu germanii, credea că Germania rămâne principalul dușman al Rusiei sovietice180.

176 Apropo, unii istorici (de exemplu, Yu. Felyiginsky) cred că, din motive neclare, au primit laurii ucigașului ambasadorului german - reprezentantul Tribunalului Revoluționar N. Andreev - teroristul care l-a însoțit pe Blumkin. la acesta din urmă. Pentru mai multe detalii, vezi: Ibid. S. 434.

177Vezi: Ibid. S. 449.

178Ibid. S. 450.

179 Ibid. S. 460.

180 Chicherin GV Politica externă a Rusiei sovietice timp de doi ani: un eseu, comp. la aniversarea a doi ani de la revoluţia muncitorească şi ţărănească. M., 1920. S. 7.

Un memorandum al Ministerului german de Externe, datat începutul lunii mai 1918, afirma că Tratatul de la Brest-Litovsk a fost ratificat doar de bolșevici și „în consecință, este în interesul nostru ca bolșevicii să rămână la putere deocamdată”181. Astfel, Germania nu numai că nu a amenințat, dar a fost și interesată să păstreze regimul bolșevic pe toată durata războiului. Poziția guvernului bolșevic a fost și mai complicată de faptul că puterea lor nu a fost recunoscută la periferia națională a fostului Imperiu Rus. Tratatul de la Brest-Litovsk a fost întâmpinat cu extremă indignare în Transcaucazia, unde s-a format Republica Democrată Federativă Transcaucaziană (ZDFR), care a decis să rupă oficială de Rusia Sovietică și să înceapă propriile negocieri cu Turcia. Din cauza amenințării emergente cu ocuparea întregii Transcaucazie de către turci, Rusia a apelat la Germania cu cererea de a interveni și de a le opri. În aprilie 1918, Germania a încheiat un acord cu Imperiul Otoman, conform căruia Azerbaidjanul a intrat în zona de influență turcă, iar Georgia și Armenia au trecut sub controlul Germaniei. După prăbușirea ZDFR în mai 1918 în trei state independente - Georgia, Armenia și Azerbaidjan, Imperiul Otoman a încheiat tratate de pace cu acestea, obținând concesii teritoriale semnificative pentru sine. În această perioadă critică, puterea bolșevică a trecut de la proclamarea democrației „pentru majoritate” la dictatura comunismului de război, de la toleranța separatismului local și a gardului național,

la subordonarea rigidă a politicii naționale și regionale la sarcina de a restabili integritatea teritorială și centralizarea. controlul periferiei fostului imperiu.

În presa rusă din acei ani, se punea adesea întrebarea dacă Aliații vor recunoaște Noua Rusie? La 24 mai 1918, ziarul Izvestia scria că până și calculul cercurilor diplomatice ale capitalului american, care erau bine familiarizați cu situația pieței, demonstrează că nu prea înțeleg situația actuală. Ei au oferit recunoașterea puterii sovietice în cazul în care Rusia ar accepta asistență temporară din partea aliaților, care a constat în primul rând în trimiterea de trupe chineze și japoneze, fără a realiza că Rusia ar avea nevoie de asistență militară dacă ar fi în război cu Germania. „Dacă guvernul rus declară deschis asta în cazul unui german

'''Sluch S.Z. Decret. op. S. 31.

1.2 Malkov VL. Decret. op. S. 132.

ofensiv, consideră posibil să accepte orice ajutor, nu rezultă de aici că intenționează să invite „ajutor” pentru a provoca o ofensivă germană”, a subliniat ziarul, menționând de asemenea că nu crede în dezinteresul lui. Intențiile Japoniei, dar nu a închis ochii la pericolul imperialismului german. Guvernul rus i-a declarat fără ambiguitate celui german, s-a raportat în continuare că, în calitate de guvern al unei țări neutre, încerca să stabilească relații economice cu toate țările; dacă aliații nu vor să atragă Rusia în război doar pentru a-și ușura situația militară de pe Frontul de Vest, ci chiar vor să o ajute într-o situație atât de dificilă, lăsați-i să se gândească la asistența economică de urgență și nu la nimic altceva.

În Occident, ratificarea Tratatului de la Brest a fost percepută ca o capitulare unilaterală a Rusiei în condițiile Germaniei, lichidarea Frontului de Est. După aceea, a devenit imposibil chiar să vorbim despre recunoașterea de facto a guvernului sovietic. Cea mai neplăcută surpriză a fost transformarea bolșevicilor din susținători ai ideii de „autodeterminare liberă” a popoarelor în campioni ai centralizării și purtători de stindard ai „mișcării unite”, care a doborât pământul de sub picioare. ai susținătorilor tradiționali ai marii puteri - monarhiști, octobriști, cadeți, social-patrioți etc. 183

Cercurile politice ale Antantei, extrem de preocupate de faptul că Tratatul de la Brest-Litovsk a facilitat foarte mult poziția militar-strategică a Germaniei și Austro-Ungariei, dându-le posibilitatea de a-și consolida potențialul în teatrele de operațiuni militare vest-europene și balcanice, și retrăgându-şi în acelaşi timp fostul aliat principal din Orient, Rusia, din război, a ajuns la concluzia că este necesar să se intervină urgent în procesele care se desfăşoară acolo184. Adevărat, în articolul profesorului Academiei Marelui Stat Major V.F. Novitsky (1922) „Legea marțială a Rusiei și Angliei în războiul mondial din 1914-18” s-a susținut că retragerea Rusiei din rândurile țărilor în război, desigur, a eliberat un anumit număr de trupe inamice și a oferit germanilor ocazia să-și transfere unitățile

în Franța, dar semnificația acestor măsuri a fost exagerată de foștii ei aliați și în mod incorect

este Buldakov V.P. Secolul XX al istoriei Rusiei și al sovietologiei post-comuniste Și Imperiul Rus, URSS, Federația Rusă: istoria unei singure țări? M., 1993. S. 29-30.

184 Nejinski L.N. Decret. op. S. 54.

a fost pus în legătură directă cu Tratatul de la Brest-Litovsk185. Acest transfer a început cu mult înaintea tratatului, de îndată ce s-a descoperit descompunerea armatei ruse, în plus, trupele germane sosite din Rusia în Franța, deja „propagate” semnificativ în timpul fraternizării cu trupele ruse și în timpul ocupației Ucrainei, au contribuit la descompunerea armatei germane și, prin urmare, potrivit lui Novitsky, ei nu i-au întărit, ci i-au slăbit pe germanii din Occident186. În primul rând, a scris el, „în timpul negocierilor de la Brest, reprezentanții noștri au insistat asupra includerii în tratatul de pace a unui articol prin care să interzice inamicul nostru să folosească pentru operațiuni militare în Occident acele trupe care se aflau pe frontul rus la începutul negocierilor. .” După cum se știe, o astfel de interdicție, deși foarte scurtă, a fost introdusă în condițiile armistițiului încheiat între părți în decembrie 1917. Dar dacă același lucru nu s-a putut realiza la redactarea textului tratatului de pace, atunci acesta a fost influențată de condițiile în care se afla la acea vreme Rusia, acea situație dificilă în care reprezentanții ruși au trebuit să negocieze după ofensiva din februarie a germanilor din 1918. În orice caz, Rusia „și-a dezvăluit clar dorința de a nu crea dificultăți inutile pentru aliați prin retragerea sa din război în lupta împotriva Germaniei și nu ei, bineînțeles, vinovăția că condițiile obiective aflate în afara controlului ei au împiedicat-o să transpună această dorință sinceră în realitate. În al doilea rând, nu toate trupele germane staționate pe frontul rus au fost transferate în Occident, dar trupele transferate acolo au fost retrase treptat de pe front. Novitsky a confirmat valabilitatea acestei opinii prin cuvintele generalului german E. Ludendorff că Tratatul de la Brest-Litovsk nu a dat o pace durabilă în Est, iar situația de acolo a rămas incertă; existau motive pentru a suspecta un acord tacit între Rusia Sovietică și Aliați. Această împrejurare nu a permis folosirea tuturor trupelor din Rusia pentru Frontul de Vest. Forțele care au rămas în Est erau încă semnificative; Germania a avut acolo doar o pace bine înarmată, a spus Ludendorff. În al treilea rând, „transferul trupelor germane de pe Frontul de Est pe Frontul de Vest în întregime nu are legătură cu Tratatul de la Brest și este finalizat doar parțial după aceea.

185AVP RF. F. 0418. Op. 1. D. 33. P. 2. L. 49.

| 86 Ibid. L. 95.

| 87 Ibid. L. 49-50.

| 88 Ibid. L. 50.

tratate”, a scris Novitsky. „Transportul acestor trupe a început deja din momentul în care germanii erau convinși că armata noastră în descompunere nu era un inamic periculos și nu era potrivită pentru operațiuni active.”189 În cele din urmă, în al patrulea rând, sosirea trupelor germane din Rusia nu a putut crește semnificativ puterea de luptă a Germaniei pe frontul de vest, deoarece „în majoritatea cazurilor ei își pierduseră deja o parte considerabilă din capacitatea lor de luptă și erau aproape de decădere. Inacțiunea prelungită pe frontul rusesc, fraternizarea frecventă cu trupele ruse descompuse și impactul negativ al ocupației militare a Ucrainei, toate acestea ar fi trebuit să aibă un efect extrem de nefavorabil asupra disciplinei și stării de spirit a maselor de soldați germani, printre care la acea vreme. exista deja o propagandă larg răspândită în favoarea păcii. Și, prin urmare, nu este nimic incredibil în presupunerea că unitățile militare aduse din Rusia au fost cele care au adus primele semințe de decădere în armatele germane din Occident. Acest lucru l-a determinat pe profesor la concluzia că „dacă transferul trupelor germane de pe Frontul de Est pe Frontul de Vest a dat o oarecare creștere numerică a armatelor inamice care operau împotriva aliaților, atunci semnificația acestei creșteri materiale a forțelor inamice a fost în mare măsură. slăbit de calitățile de luptă scăzute ale acestor întăriri deja în descompunere. Dacă luăm în considerare că triumful final al Aliaților asupra Germaniei nu a fost în niciun caz realizat prin superioritatea lor militară, nici prin priceperea lor în acțiuni strategice și tactice, deloc prin victoriile armelor lor, ci își datorează originea dezintegrarea forțelor armate germane, cauzată de condițiile politice și economice ale vieții interne a țării”, nu se poate să nu concluzioneze că transferul trupelor germane de la est la vest a adus mai multe beneficii Aliaților decât Germaniei. Potrivit lui V.F. Novitsky, revoluția rusă, care a măturat Germania ca un val, a fost cea care a oferit aliaților ocazia atât de rapid și ușor de a obține o înfrângere decisivă a inamicului lor, cândva puternic; Retragerea Rusiei din rândurile coaliției și încheierea unei păci separate cu germanii nu a antrenat consecințe grave pentru aliați. Îngrijorați de pierderea pieței ruse, au decis, sub pretextul luptei cu bolșevismul, să intervină în treburile interne ale Rusiei. Această intervenție a luat-o pe parcursul anilor 1918-1920. pe scară largă

189 Ibid. L. 51.

190 Ibid. L. 52.

cie dimensiuni; în sprijinul (material și moral) al forțelor contrarevoluționare, în blocarea frontierelor terestre și maritime ale Rusiei și în ocuparea diferitelor părți ale teritoriului rus cu exploatarea resurselor lor naturale. „Rezultatele acestui lucru, foarte dureroase pentru Rusia, au fost: a) necesitatea creării din nou a unor forțe armate mari care să respingă ofensiva Gărzii Albe, b) imposibilitatea restabilirii vieții economice a țării prin relațiile comerciale cu vecinii și c.) lipsind țara pentru perioade mai mult sau mai puțin lungi de fonduri din cele mai bogate regiuni care aveau o mare importanță economică. Aliații, a concluzionat Novitsky, sunt în

mare măsură responsabili pentru sacrificiile pe care Rusia le-a suferit în anii Războiului Civil și a intervenției.

În perioada 15-16 martie 1918 a avut loc la Londra o conferință a prim-miniștrilor și miniștrilor de externe ai Marii Britanii, Franței și Italiei (Statele Unite s-au abținut), la care a fost adoptată o declarație privind nerecunoașterea Tratatului de la Brest-Litovsk. Discutând problemele intervenției în Orientul Îndepărtat și nordul Rusiei și, în același timp, bazându-se pe forțele ostile guvernului bolșevic, puterile Antantei au stabilit un curs pentru interferența pe scară largă în treburile interne ale statului sovietic. Primele unități militare ale țărilor Concordului au apărut pe teritoriul Rusiei la începutul primăverii anului 1918. Și dacă în aprilie 1918 Japonia, cu sprijinul efectiv al Marii Britanii și Franței, a întreprins o intervenție deschisă în Orientul Îndepărtat, atunci debarcarea a trupelor britanice din Murmansk a fost convenită cu administrația locală sovietică în ajunul semnării Tratatului de la Brest și a fost justificată de protecția acestui port cel mai important de către germani.

Intervenție „bazată pe interese reciproce”

După ratificarea Tratatului de la Brest-Litovsk, care a spulberat speranțele Aliaților că Rusia va rămâne în război, Înaltul Comandament Aliat a decis să deschidă un nou front în Rusia, cerând Moscovei dreptul de a desfășura trupe terestre japoneze cu sprijinul Aliaților. Aceste propuneri au fost transmise simultan Comisarului Poporului pentru Afaceri Militare L.D. Troțki și membrii centrelor din Moscova. Troţki a informat ataşaţii militari aliaţi despre

1.1 Ibid. L. 92.

poziţia sa la începutul lunii aprilie 1918 într-o notă orală, cerând un răspuns scris la aceasta. Nota spunea că guvernul său va accepta propunerea cu condiția ca trupele să fie cu adevărat aliate (adică nu exclusiv japoneze), că ar fi o întreprindere pur militară, că trupele străine nu se vor amesteca în afacerile interne ale Rusiei și că, în schimb, pentru această permisiune, Aliații ar ajuta la organizarea Armatei Roșii. La rândul său, Uniunea pentru Reînvierea Rusiei a fost de acord cu debarcarea aliaților cu condiția ca, ca urmare a acordului de pace final, Rusia să nu sufere pierderi teritoriale și ca forțele străine să nu se amestece în afacerile interne ale Rusiei. . Reprezentantul Aliaților a considerat aceste condiții acceptabile.

La 5 aprilie 1918, la Vladivostok a debarcat un contingent restrâns de forțe japoneze (mai târziu, odată cu începerea intervenției, numărul japonezilor a crescut la 70 de mii de oameni), urmat de formațiuni americane, britanice, franceze și italiene. Cu toate acestea, după eșecul ofensivei germane din Franța, problema deschiderii unui al doilea front de Est a fost în afara agendei.

De la mijlocul lunii martie a început să se discute un al doilea plan de intervenție, o acțiune comună a aliaților, sub rezerva păstrării integrității și independenței Rusiei și a unui acord cu guvernul

sovietic, adică planul lui Sadoul, Robins și Lockhart193. „Indiciile” cu privire la acest plan emanat din Rusia au apărut în presa vest-europeană. Astfel, la 18 martie 1918, corespondentul din Petrograd al Daily Telegraph relata: intervenția aliaților, care nu însemna dominarea aliaților și ocuparea teritoriului Rusiei, va fi primită acolo cu bucurie. Rusia ar mai putea rezista, iar dacă bolșevicii au făcut vreun efort militar, ar fi foarte utilă cooperarea dintre ei și Aliați pe baza unor interese reciproce, dar este imposibil să vorbim despre existența unei alianțe între guvernele bolșevice și aliate. Pentru a întâmpina înțelegerea Rusiei, a fost necesară, în opinia autorului, acțiuni decisive ale tuturor aliaților, și nu o acțiune izolată japoneză. Ziarul liberal britanic Daily News a scris pe 20 martie că toate acțiunile aliaților ar trebui întreprinse numai cu acordul guvernului rus și pentru a proteja drepturile poporului rus.

1.2 Vezi: R. Pipes, op. op. pp. 55-56.

1.3 WUA RF. F. 56-6. op. 1. D. 1. П. 1. L. 129.

Susținătorii acestui plan au încercat să-l pună în aplicare: pe 26 martie, într-o scrisoare către Albert Thomas, căpitanul Sadoul a raportat că a început cooperarea dintre misiunile aliate și bolșevici pentru organizarea armatei; „Câțiva ofițeri francezi vor fi alături de Troțki și vor forma un fel de cabinet militar pentru a monitoriza acțiunile comisariatului militar”194. Mai eficientă a fost apropierea de autoritățile sovietice a misiunii militare americane, dar a dat peste un obstacol de netrecut de la Washington. La 19 martie 1918, R. Robins a telegrafiat de la Moscova ambasadorului D. Francis la Vologda că întâlnirea cu Troţki a avut un rezultat complet satisfăcător: Troţki a cerut 5 ofiţeri americani ca instructori în organizarea şi echiparea armatei sovietice, precum şi ajutorul. a lucrătorilor feroviari. Pe 21 martie, șeful misiunii militare americane în Rusia, Ruggles, care se afla la Vologda, a primit o telegramă de la reprezentantul său la Moscova, Riggs (asistentul atașatului militar american în Rusia): „Eu și Sadul l-am intervievat pe Troțki ieri și astăzi. Guvernul sovietic cere misiunii franceze să ofere instructori pentru noua armată. Cooperarea misiunii noastre feroviare ar fi de dorit. Sunt pe deplin convins că guvernul sovietic depune toate eforturile pentru a organiza forțele militare și recomand cu tărie ca acestea să fie sprijinite. Misiunea feroviară menționată mai sus a fost trimisă din SUA chiar înainte de lovitura de stat din octombrie pentru a restabili transportul și a fost amânată la Vladivostok. Încercările de a o face să vină la Moscova au fost fără succes.

Intervenția, despre care a fost discutată în presă în februarie și martie 1918 ca o cauză aliată, a fost considerată din aprilie doar ca o chestiune a Japoniei. Cu toate acestea, planul de intervenție nu a fost susținut de toate cercurile societății japoneze. Oponenții săi erau cercuri comerciale și au existat fricțiuni în guvern. La 17 martie 1918, ziarul de la Tokyo Asahi scria că au existat oponenți ai intervenției în Consiliul de Miniștri al Japoniei și, în ciuda sprijinului Franței, Angliei și Italiei, ministrul de externe japonez I. Motono nu a reușit să învingă rezistența colegilor săi. . Dar nu era doar atât: intervenția era imposibilă fără acordul Chinei.

194 Ibid. L. 130.

195 Ibid. L. 131.

Pe 26 martie, Moming Post a raportat despre victoria Chinei de Nord asupra Chinei de Sud în războiul civil, întărirea puterii centrale și schimbarea inevitabilă a politicii externe chineze în legătură cu aceasta. Pasul firesc pentru China, potrivit corespondentului, a fost să trimită trupe în Manciuria pentru a participa la mișcarea de prevenire a pătrunderii germane în Orientul Îndepărtat. Abia pe 19 mai guvernul chinez și-a anunțat acordul cu Japonia, încheiat pe 25 martie pentru apărare comună, care includea operațiuni militare în Siberia și Manciuria. Acordul nu a acordat Japoniei niciun privilegiu, nu trebuia să intre în vigoare până la pătrunderea influenței ostile în Siberia și, în absența unei amenințări, își va pierde forța196.

Prin acest acord, Japonia a câștigat libertatea de acțiune în Manciuria și Siberia. Pe 26 martie, într-un discurs parlamentar, vicontele Motono a declarat că Siberia capătă influență germană și că acest lucru este foarte îngrijorător nu doar pentru Japonia, ci pentru toți aliații. Guvernul japonez nu planifică și nu propune operațiuni militare în această regiune; Nici Japonia nu a primit astfel de propuneri de la aliați, dar dacă se va întâmpla acest lucru, ei le vor analiza cu atenție, sub rezerva deteriorării situației din Siberia și a necesității unei acțiuni decisive în interesele aliaților. Situația din Siberia s-a schimbat în rău pe 2 aprilie 1918, când un negustor japonez a fost ucis la Vladivostok, iar amiralul Kato, comandantul escadronului japonez, a debarcat acolo trupe pe 4 aprilie. Marinarii englezi au debarcat cu japonezii și în portul Vladivostok.

Semnificația debarcării din 4 aprilie 1918 nu a fost mai mare decât în decembrie 1917 - după cum scria Goldenberg în această privință, „încercări de naștere moartă”, „intervenții abortive”197, indicând că Japonia nu avea hotărârea de a realiza planul de intervenție în mod izolat. ; a fost doar o încercare de a-și crea propriul punct de referință pe coasta Orientului Îndepărtat. Vestea debarcării japoneze a fost întâmpinată cu nedumerire în presa aliată: debarcarea nu putea fi considerată implementarea planului de intervenție împotriva guvernului sovietic și cu atât mai mult implementarea planului de cooperare cu guvernul sovietic împotriva Germaniei. . Pe 5 aprilie, Reuters a transmis prin cablu de la Washington: „Aterizarea a urmat ca urmare a unui atac rusesc asupra unui comerciant japonez. număr

196Ibid. L. 139.

197Ibid. L. 140.

numărul celor care au debarcat este foarte mic. Oficial, Statele Unite nu acordă semnificație politică acestui incident.

Pe 9 aprilie, Francis l-a informat pe Robins că, în opinia colegilor săi diplomatici, inclusiv a ambasadorului japonez, debarcarea a fost doar o precauție a poliției, și nu începutul unei intervenții, așa că Aliații nu vor protesta deschis. O zi mai târziu a telegrafiat: „Tocmai am primit un mesaj de la Washington. Kato este în întregime responsabil pentru debarcarea trupelor și i-a informat imediat pe amiralii și consulii britanici și americani din Vladivostok că a făcut-o numai pentru a proteja viața și proprietatea japoneze.

Încercările de a lega intervenția și cooperarea au fost făcute de stânga engleză. Într-un discurs al unuia dintre liderii Partidului Laburist, Arthur Henderson, rostit la 24 martie 1918, la o conferință a Partidului Laburist, s-a atras atenția asupra faptului că intervenția japoneză ar putea începe doar dacă va fi aprobată de către majoritatea poporului rus, cu acordul tuturor aliaților, în special al Statelor Unite și al Chinei, și cu o garanție necondiționată a dezinteresului japonez. La 30 martie 1918, Sadoul, într-o scrisoare către Albert Thomas, a susținut că este posibil să se obțină acordul guvernului sovietic pentru intervenția japoneza în anumite condiții: trebuie să fie interaliat, și nu numai japonez, aliații trebuie să garanteze consiliilor că cooperarea ar fi exclusiv militară, fără amestec în treburile interne ale Rusiei (cum spunea Troţki, cooperarea trebuie să fie sinceră), bolşevicii trebuie să fie conştienţi de preţul teritorial şi economic pe care îl vor trebui să-l plătească „realiştilor” japonezi200. O încercare de a implementa planul lui Sadul a fost debarcarea de la Murmansk.

Declarație de D. Francis 16 aprilie 1918

Declarația oficială a lui D. Francis din 16 aprilie 1918 spunea: „Guvernul sovietic și presa sovietică acordă prea multă importanță debarcării marinarilor japonezi, care nu este de natură politică, ci este doar o precauție politică luată de către Amiralul japonez sub responsabilitatea sa personală de a proteja viața și proprietatea japoneze

198 Ibid.

199Ibid. L. 142.

200Ibid. L. 137.

în Vladivostok"201. Debarcarea marinarilor englezi a fost întreprinsă, a spus el, la cererea consulului britanic de protecție în legătură cu posibila amenințare cauzată de tulburări - o consecință a debarcării japoneze. Consulul american nu a cerut ajutor de la crucișătorul american staționat în portul Vladivostok și, prin urmare, marinarii americani nu au aterizat pe țărm. La rândul său, consulul francez nu a cerut ajutor crucișătoarelor japoneze, americane sau britanice din port, ceea ce, potrivit lui Francisc, a demonstrat că debarcarea trupelor aliate nu a fost o acțiune concertată a aliaților. Pe de altă parte, a dovedit destul de convingător că debarcarea japoneză a fost un pas independent al Japoniei, care urmărea obiective speciale care nu erau legate de niciunul dintre cele două planuri de mai sus.

Guvernul britanic era conștient, dar a păstrat tăcerea cu privire la aceste obiective. La 11 aprilie 1918, la o întrebare parlamentară dacă trupele britanice și japoneze au debarcat cu adevărat la Vladivostok, care a fost scopul debarcării și dacă aceasta a primit aprobarea din partea Statelor Unite, Robert Cecil a răspuns că din cauza uciderii japonezilor supuși, nave britanice și japoneze au aterizat în detașamentele din Vladivostok pentru a proteja consulatul britanic și supușii japonezi; guvernul britanic nu are niciun motiv să creadă că Statele Unite dezaprobă o mișcare al cărei unic scop este protecția proprietății și a vieții. La următoarea întrebare: s-a făcut o declarație că trupele vor fi îndepărtate de îndată ce ordinea va fi restabilită în Vladivostok, Cecile a răspuns că ar dori să aibă această întrebare într-un viciu scris. Dar pe 15 aprilie, răspunzând încă o dată la aceeași întrebare, Cecil a spus că nu a fost făcută o astfel de declarație, dar exista speranța că incidentul de la Vladivostok va fi lichidat în curând204.

Se poate doar ghici, scria Goldenberg, de ce Japonia s-a oprit la Vladivostok, fără a încerca să înceapă să-și realizeze scopul principal - capturarea căii ferate siberiei205. Aparent, opoziția față de intervenția aliaților a jucat un rol în acest sens, deoarece în același timp s-a încercat implementarea planului de cooperare dintre Antanta și Rusia Sovietică - debarcarea Murmansk.

201 Ibid. L. 143.

202 Ibid.

203Ibid.

204Ibid. L. 144.

205Ibid. L. 147.

Situația din nordul Rusiei era o încurcătură de contradicții, în care s-au împletit interesele militare și politice ale guvernului sovietic, forțelor rusești antibolșevice, finlandezi „albi”, germani, aliați occidentali și naționaliști locali din Karelia206. După prăbușirea Imperiului Rus și declararea independenței Finlandei, noua graniță din nord-vestul Rusiei, nordul european al Rusiei s-a transformat într-o sferă de atracție și o ciocnire a intereselor geopolitice ale puterilor Antantei și Cvadruplei Alianțe, în primul rând Mare. Marea Britanie, care considera această regiune sfera ei de influență, și Germania. Conducerea germană a pus la cale planuri cu ajutorul Gărzilor Albe finlandeze de a merge pe coasta Oceanului Arctic, rupând blocada navală a Antantei și de a-și crea propriile baze navale în nordul Rusiei. Finlandezii albi sperau, cu ajutorul germanilor, să anexeze regiunile Karelia de Est și Murman207. Marea Britanie și aliații săi au căutat să-și protejeze interesele în această regiune importantă din punct de vedere geopolitic cu orice preț, urmărind scopul principal - victoria în războiul mondial. În nord se aflau constant reprezentanți

diplomatici și militari englezi, care au studiat bine particularitățile regiunii și au stabilit contacte cu administrația militară și economică. Ruta Mării Nordului, prin care în timpul războiului Marea Britanie, Franța și Statele Unite au furnizat Rusiei arme, muniție și alimente, era păzită de o escadrilă militară engleză cu sediul la Murmansk, sub comanda amiralului Kemp208.

Împreună cu generalul-maior Frederick Poole, care a coordonat activitățile misiunilor britanice din Rusia, Kemp a susținut planul de intervenție în nordul Rusiei. În martie 1918, F. Poole a prezentat cabinetului militar britanic proiectul său de intervenție în Rusia și a propus trimiterea forțelor combinate ale Marii Britanii și Franței sub cea mai înaltă conducere a britanicilor în nordul țării, în timp ce armata misiunile americanilor şi

206Vezi: Musaev V.I. Legiunea Murmansk în 1918-1920 // Revista de istorie militară. 2011. Nr 7. S. 18-23.

207 Abandonat în uitare: intervenția în Nordul Rusiei (1918-1919) prin ochii participanților săi / comp. IN SI. Goldin. Arhangelsk, 1997. S. 9.

208Ájáacoe A.L. Comisii extraordinare pentru lupta împotriva contrarevoluției în nordul european al Rusiei (martie 1918 - februarie 1922). M.; Vologda, 2008, p. 37.

japonezii puteau fi detaşaţi la ei. Pe 5 aprilie, planul lui Bullet a fost aprobat de Comitetul interdepartamental rus, iar pe 10 aprilie de către cabinetul militar, care a ordonat să înceapă pregătirile pentru implementarea lui. După discutarea situației din Nordul Rusiei de către cabinetul militar britanic pe 12 și 17 aprilie, s-a decis trimiterea generalului F. Poole la Murmansk pentru a clarifica situația în vederea efectuării intervenției209.

Acțiunile Antantei în regiune au fost determinate de evoluția situației și anume de întărirea pozițiilor Germaniei în Finlanda și în statele baltice, amenințarea directă cu ocuparea germană a unui număr de teritorii nordice ale Rusiei, inclusiv capturarea sau transfer de stocuri uriașe de alimente, arme și muniții, furnizate anterior de Aliați, ca reparații în temeiul Tratatului de la Brest-Litovsk. La sfârșitul lunii martie - începutul lunii aprilie, temerile autorităților sovietice cu privire la o amenințare din partea albilor finlandezi către Karelia de Est și calea ferată importantă din punct de vedere strategic Murmansk s-au adeverit. Detașamentele Gărzii Albe finlandeze au invadat teritoriul Kareliei Mării Albe, au ocupat Ukhta și l-au amenințat pe Kemi. Datorită faptului că autoritățile sovietice nu aveau suficiente forțe proprii pentru a proteja calea ferată, s-a ajuns la un acord cu conducerea finlandezilor roșii privind protecția căii ferate de la Kandalaksha la Lacul Ladoga de către un detașament de Gărzi Roșii finlandeze. numărând până la 2000 de persoane210. Un mare interes pentru protecția căii ferate Murmansk și ieșirile spre Marea Albă l-au manifestat puterile Antantei, în primul rând, Anglia, care, nu fără motiv, credea că Germania stă în spatele finlandezilor albi. Forța expediționară germană a generalului R. von der Goltz a rămas pe

teritoriul Finlandei. În partea sa de nord, trupele germane nu au stabilit o strânsă cooperare militaro-politică între guvernul finlandez P.E. Svinhuvud cu germanii. Ofițerii britanici, la rândul lor, s-au oferit să stabilească o cooperare în sfera militară cu guvernul finlandez roșu.

Până în aprilie-mai 1918, realitatea amenințării germane la adresa Nordului Europei era foarte îndoielnică, deoarece potențialul ofensiv al Germaniei era epuizat, iar ocuparea unor vaste teritorii rusești ar necesita implicarea unor resurse umane semnificative. Prin urmare, potrivit unui număr de cercetători, în viitor, amenințarea germană a fost mai mult un pretext pentru rezolvare

209Vezi: Goldin V.I. Intervenții sau aliați?: Nodul Murmansk în martie-iunie 1918 // Istorie internă. 1994. Nr 1.S. 78.

210Vezi: Musaev V.I. Decret. op. S. 18.

sarcinile geopolitice, strategice, politice și „mercantile” (în multe privințe în mod deschis prădătoare) ale Antantei211. Aliații au încercat într-adevăr să-și „recupereze” cheltuielile pe cât posibil pentru furnizarea de echipamente și echipamente militare, cărbune, produse industriale și alimentare către Rusia, pe care le-au înscris în registrul datoriilor rusești. Au încercat să exporte mărfuri din nord, ocolind autoritățile ruse. În special, ambasadorul francez Joseph Noulens a scris cu sinceritate despre acest lucru în memoriile sale. În opinia sa, intervenția de la Arhangelsk și Murmansk „s-a justificat prin rezultatele” pe care le-au obținut „din punct de vedere economic”. „Industria noastră în al patrulea an de război a găsit o sursă suplimentară valoroasă de materii prime... Toate acestea au avut un efect pozitiv asupra balanței noastre comerciale”212. William Edmund Ironside, comandantul șef al forțelor intervenționiste aliate, nu a fost mai puțin sincer în a considera bogăția pădurilor din nord „în termenii unui preț” care a plătit mai mult decât ajutorul aliaților. Secretarul ambasadei Franței, Louis de Robien, aflat la Vologda, a scris în jurnalul său: „... cât timp durează războiul, trebuie să îi împiedicăm pe oponenții noștri să folosească resurse, care, în ciuda tuturor, rămân semnificative. La asta trebuie să ne limităm, întocmind un plan de acțiune, fără a ne îngrijora ce va fi cu Rusia...”214.

Un fel de contrabalansare la pacea de la Brest, pe care aliații au refuzat să o recunoască, urma să fie extragerea „cartei de la Murmansk”. Ideea de intervenție în Rusia „la invitația” sau „cu acordul” guvernului sovietic a fost discutată foarte activ în martie-aprilie 1918 în cercurile politico-militar ale țărilor Antantei. Pe Murman s-au pus speranțe deosebite, deoarece aici fuseseră deja formate anumite baze pentru o astfel de cooperare215. Pe măsură ce vă extindeți prezența militară în regiune, conduceți

2.1 Kubasov A.L. Decret. op. C. 4.

212NoolansJ. Ultima mea misiune în Rusia Sovietică, 1917-1919 // Abandonată în uitare: intervenția în Nordul Rusiei (1918-1919) prin ochii participanților săi. Arhangelsk, 1997, p. 100.

213IronsideE. Arhangelsk, 1918-1919//Ibid. S. 226.

214 Robien L. Jurnalul unui diplomat în Rusia (1917-1918) // Ibid. S. 174.

215 Vezi: Goldin V.I. : 1) Intervenţia şi mişcarea antibolşevică în Nordul Rusiei, 1918-1920. M .: MGU, 1993 ; 2) Intervenții sau Aliați?: „Nodul” Murmansk în martie-iunie 1918. pp. 74-88; Novikova L.G. Intervenția și războiul civil în nordul Rusiei: spre o reevaluare a problemei // Istorie patriotică. 2007. Nr. 4. S. 113-126; si etc.

Sperau țările aliate restabilirea Frontului de Est, crezând în același timp că atragerea Rusiei în război ar însemna căderea guvernului, care promite pacea poporului său? În încercarea de a extinde baza socio-politică pentru operațiunile din Rusia, puterile Antantei au menținut contacte în această perioadă atât cu guvernul bolșevic, cât și cu oponenții săi. Pentru a menține neutralitatea Rusiei în războiul mondial, liderii sovietici au fost de acord cu ocuparea Sevastopolului de către Germania și a Murmanskului de către Marea Britanie. Complexitatea și inconsecvența evenimentelor de la Murmansk, evaziunea politicii aliate au forțat conducerea sovietică să manevreze. Fiecare parte și-a jucat propriul joc politic. Potrivit istoricului american J. Long, intervenția nordică, aproape de la bun început, „s-a încurcat în rețele de neînțelegeri strategice între aliați și războiul civil rus în flăcări”216.

„Un acord verbal, dar consemnat verbal cu privire la acțiunile comune ale britanicilor, francezilor și rușilor în apărarea teritoriului Murmansk” a fost încheiat la 2 martie 1918 la Murmansk după ce, ca răspuns la o solicitare a consiliului local despre posibilitatea de acceptare a asistenței din partea misiunilor aliate în legătură cu telegrama lui Troțki a fost primită la amenințarea unei invazii de către germani și finlandezii albi, care scria: „Sunteți obligați să acceptați toată asistența din partea misiunilor aliate... Datoria dumneavoastră este să faceți totul pentru a proteja ruta Murmansk...”217. Oficial, guvernul sovietic nu a aprobat acest acord, neasigurând astfel marilor puteri niciun temei juridic internațional pentru realizarea „intervenției prin invitație”. Cu toate acestea, unii politicieni, inclusiv Troțki, sperau că acordul de la Murmansk ar putea deveni prototipul unui acord integral rusesc cu țările Antantei și să conducă la recunoașterea guvernului sovietic de către acestea. Președintele Consiliului Murmansk A.M. Yuriev a considerat-o chiar o recunoaștere oficială de către Franța și Anglia a puterii sovietice și o dovadă că era mai profitabil pentru puterile Antantei să păstreze Murmanskul rusesc decât să-l transforme în colonia lor. Refuzul guvernului bolșevic de a aproba acordul a fost cauzat de o teamă reală de a rupe pacea de la Brest, semnată o zi mai târziu.

216 Abandonată în uitare. S. 13.

217 Op. Citat din: Goldin V.I. Intervenții sau aliați? S. 76.

Acordul de la Murmansk și începutul intervenției germane în Rusia. În plus, pentru a obține acordul oficial al guvernului sovietic de a trimite trupe pe teritoriul Rusiei de Nord și Orientului Îndepărtat, guvernul a trebuit să recunoască acest lucru.

Potrivit acordului la care sa ajuns, pe 6 martie, un detașament de pușcași marini britanici în număr de la 130 la 200 de oameni a aterizat la Murmansk de pe nava amiral a escadrilei aliate cuirasatul Ilori218. Șeful misiunii militare franceze în Rusia, generalul Nissel, care a sosit la Murmansk la sfârșitul lunii martie, le-a spus liderilor din Murmansk că Anglia și Franța sunt pregătite să mărească volumul asistenței terestre pentru apărarea regiunii, dar „au ar face acest lucru la scară mică doar din inițiativa autorităților locale, dar pe scară largă.- nu altfel decât la invitația guvernului central.

Din cauza lipsei de forțe, liderii sovietici au considerat că este destul de acceptabil în acel moment să-i ajute pe foștii aliați, cu condiția să nu se amestece în treburile interne ale țării. Așadar, la sfârșitul lunii martie - începutul lunii aprilie, unitățile trupelor anglo-franceze, împreună cu detașamentele sovietice și finlandezii roșii, au luat parte la bătălii încăpățânate, respingând ofensiva finlandezilor albi pe Murman și în Karelia, precum și într-un comun comun. lupta împotriva submarinelor germane. Cu acordul tacit al guvernului sovietic, care era interesat să apere coasta Murmansk și calea ferată de amenințarea finlandezilor albi și germanilor, dar din cauza dificultăților de natură militară și diplomatică, incapabil să o organizeze singur, a început formarea legiunii finlandeze pe Murman. Numărul legiunii, care inițial se ridica la 900 de persoane, în vara-toamna anului 1918 a ajuns la 1415 persoane220. Conducerea sovietică a reacționat pozitiv la planul de a crea o formațiune finlandeză în nord cu sprijinul britanicilor, dar ei înșiși s-au retras de la orice participare activă în această chestiune, temându-se de acuzațiile Germaniei de încălcare a Tratatului de Pace de la Brest, ca unul dintre liderii emigrației finlandeze „roșii” Oskar Tokoi a amintit, ÎN ȘI. Lenin și-a dat acordul neoficial propunerii britanice, spunând: „Dacă britanicii doresc să vă ajute, lăsați-i să vă ajute.”221 Potrivit lui A.M. Yuriev, 2 mai, la o ședință de guvern pe problema

218 Ibid.

219 Op. de: Acolo. S. 77.

220 Musaev V.I. Decret. op. S. 19.

221 Citat din: Ibid.

în regiune, Lenin și-a răspuns la întrebarea despre atitudinea față de aliați: „Protestați oficial împotriva existenței lor pe teritoriul sovietic, neoficial - primiți hrană și asistență militară de la ei împotriva finno-germanilor”222.

Cu toate acestea, în realitate, această asistență nu a fost întotdeauna oferită. La 15 iunie 1918, Jacques Sadoul scria într-o scrisoare către

Albert Thomas: „La sfârșitul lunii martie, Troțki a început să reorganizeze armata și a apelat la aliați pentru ajutor; s-a hotărât să i se furnizeze imediat un grup de 40 de ofițeri francezi, iar apoi și mai mulți specialiști. În realitate, Troțki a văzut doar 3-4 oameni, iar restul nu au apărut în comisariat. Desigur, acest lucru s-a întâmplat la ordinele lui Nulance, de la întoarcerea căreia misiunea feroviară americană, care se afla în drum spre Moscova, a fost returnată la Vladivostok. Guvernul sovietic a fost de acord să discute cu Aliații posibilitatea unei intervenții militare pe teritoriul Rusiei, după cum a scris Sadul în continuare, cu acordul deplin al acestuia. În acest sens, negocierile începute între comisarii poporului și Anglia ar fi dus la un rezultat de succes dacă interviul lui Noulens, care a justificat intervenția, nu ar fi fost cunoscut. Din aceasta, a devenit clar pentru aliați și ruși că Antanta nu se străduia să ajungă la o înțelegere, dorind doar să câștige timp. Mai târziu, pe 26 iulie, într-o scrisoare către A. Thomas, Sadoul scria că de la sfârșitul lunii februarie 1918, Nulance nu a vrut să-și asume nicio obligație față de guvernul rus și, prin urmare, asistența misiunii franceze s-a limitat la trimiterea a două ofiţeri224. Bolșevicii puteau fi conduși cu ușurință să încheie un acord militar cu Aliații, a continuat Sadul, dar negocierile au fost în curând întrerupte de către aceștia din urmă. În timpul acestor negocieri, bolșevicii au oferit aliaților ajutor pentru a întări Murmansk și Arhangelsk, dar țările Antantei au folosit acest ajutor pentru a pregăti operațiuni militare și politice împotriva bolșevicilor. „În Rusia, manevrele noastre contrarevoluţionare s-au înmulţit cu un cinism incredibil”, a raportat Sadul, „nu a existat nici măcar o Gardă Albă sau un contrarevoluţionar arestat care să nu fi găsit aur francez şi documente care să stabilească o legătură cu

222 Op. Citat din: Goldin V.I. Intervenții sau aliați? S. 81.

223AVP RF. F. 56-6. Op.I.D. 1.P. 1.L. 175.

224 Ibid.

agentul nostru. Trimisul nostru, datorită prostiei și urii sale față de socialism, a fost întotdeauna cel mai nemilos și insidios dușman al revoluției ruse.

Astfel, încercările lui Robins, Lockhart și ale altor agenți aliați de a stabili o colaborare cu autoritățile sovietice au fost sortite eșecului: Robins a fost rechemat de guvernul american, Sadul a început să se mute în tabăra sovietică, pierzând orice influență; Lockhart s-a trezit în tabăra contrarevoluționarilor, printre organizatorii conspirației din august 1918.

Cu toate acestea, politica de manevră din partea conducerii sovietice nu a putut continua mult timp. Pe de o parte, cererile Germaniei de a respecta termenii Tratatului de la Brest, pe de altă parte, cererile puterilor Antantei de a-și extinde prezența militară în regiune au devenit din ce în ce mai insistente. Ultimatumul german s-a dovedit a fi mai greu. Cuvintele lui Lenin la reuniunea comună a Comitetului Executiv Central al Rusiei și a Sovietului de la Moscova din 14 mai

1918, potrivit căreia forțele armate ale niciunui stat beligerant ar putea mărșălui pe teritoriu neutru fără a fi dezarmate226, au fost percepute de aliați ca un colaps. de speranțele lor de intervenție „prin invitație”. Drept urmare, puterile Antantei au fost dominate de cei de linie dură în relațiile cu Rusia sovietică, care considerau imposibil să coopereze cu bolșevicii și se bazau pe forțele antisovietice.

Din primăvara anului 1918 a început să se stabilească o interacțiune activă între albi și intervenționisti. La Petrograd și Moscova au fost înființate organizații militare subterane, care au acționat în contact cu reprezentanții Aliaților și au transportat ofițeri voluntari în Nord. În aprilie 1918, la Moscova a fost creată „Uniunea Reînvierii Rusiei”, care și-a propus ca obiectiv unirea tuturor celor care nu au recunoscut pacea de la Brest, recreând Frontul de Est cu ajutorul aliaților. La Petrograd, la consulatul german, era o misiune baltică, care stabilea contacte secrete cu organizațiile monarhiste ruse. După cum am menționat mai sus, în ciuda Tratatului de la Brest-Litovsk, „Germania se temea de răsturnarea puterii sovietice, de venirea unui guvern orientat spre Antanta și de reluarea războiului pe două fronturi. În acest sens, reprezentanții germani în Rusia sovietică au început să stabilească contacte cu acei adversari.

225Ibid. L. 176.

226 V.I. Lenin despre politica externă sovietică. M., 1979. S. 63-64.

227 A se vedea: Novikova L.G. Decret. op. S. 115.

Kami al bolșevicilor, care vedea în Germania un aliat al lor în lupta antibolșevică, pentru a aduce la putere poporul pro-german în cazul căderii regimului de conducere. La rândul lor, organizațiile antibolșevice progermane au căutat, cu ajutorul Germaniei, să răstoarne pe bolșevici și să restabilească o Rusie unită și indivizibilă229.

La 14 aprilie 1918, a fost publicată o declarație a prim-ministrului francez J. Clemenceau, se pare cu scopul de a sublinia intransigența față de politica acordului de la Murmansk, în care se raporta oarecum târziu că guvernul francez, împreună cu aliații, nu a recunoscut actualul guvern rus și pacea încheiată de acesta. O politică ostilă cooperării cu Rusia sovietică a căpătat avantajul și la Washington, care l-a rechemat pe Robins de la Moscova pe 9 mai, cel mai activ susținător al politicii acordului. Ambasadorul american D. Francis a luat și el de partea adversarilor liniei Robins. Pe 2 mai, el a trimis o lungă telegramă la Washington în care afirmă că a sosit momentul ca Aliații să intervină în afacerile rusești, începând cu principalul lucru: „După părerea mea, a sosit momentul intervenției Aliaților.”230. Francisc a explicat alegerea acestui moment prin faptul că, în speranța că însuși guvernul sovietic o va cere, el „a făcut pași precauți în această direcție: în primul rând, rămânând aici cu aprobarea Departamentului de Stat, în timp ce alte misiuni. au fost retrase; în al doilea rând, încurajând dezvoltarea relațiilor de afaceri prietenoase cu bolșevicii și permițându-i lui Robins să rămână la Moscova în acest scop; în al treilea rând, luând atitudine împotriva

intervenției japoneze; în al patrulea rând, prin oferirea ajutorului aliaților în crearea unei noi armate, sperând să o influențeze în viitor; în al cincilea rând, a cerut să trimită șase feroviari la Vologda (promisiunea nu a fost ținută); al șaselea, prin toate mijloacele a menținut contacte comerciale între America și negustorii ruși; al șaptelea, el a informat guvernul sovietic despre acțiunile Departamentului în legătură cu embargoul chinez...”. Intervenția, potrivit lui Francis, a fost necesară deoarece Germania a trecut

228 Smolin A.V. Trupele germane în Țările Baltice și mișcarea Albă în condițiile sfârșitului Primului Război Mondial // Rusia și Germania în sistemul relațiilor internaționale: de-a lungul secolelor de istorie. SPb., 2012. S. 140.

™ Menta I.I. Anul 1918. M „ 1982. S. 359.

™ Francis D. Rusia de la Ambasada Americii // Abandonată în uitare: intervenția în nordul Rusiei (1918-1929) prin ochii participanților săi. Arhangelsk, 1997. S. 77-79.

Mirbach controla complet guvernul bolșevic. El a acordat o atenție deosebită mesajului consulului general din 29 aprilie, care sublinia protestul și apelul sovietic la Berlin în legătură cu încălcarea Tratatului de la Brest, și răspunsul lui Mirbach la acestea din 30 aprilie, că invazia germană se va opri atunci când Aliații au părăsit Murmansk și Arhangelsk. Cele mai recente informații au venit de la ambasada Franței , care, la rândul ei, le-a primit de la Lockhart. Francisc a ajuns la concluzia că guvernul sovietic, dacă va fi notificat cu privire la intervenția propusă, o va raporta Germaniei. În acest sens, Riggs a sfătuit să se mute de la Vologda la Moscova sau să înființeze o misiune diplomatică acolo. Cu toate acestea, Francisc a considerat acești pași neînțelepți, deoarece ar putea duce, în opinia sa, fie la recunoașterea guvernului sovietic, fie la lărgirea decalajului existent. Primul era exclus.

Conform planului eșuat al Antantei, corpului cehoslovac i s-a atribuit rolul principal în intervenția din nord. La 2 mai 1918, Consiliul Militar Suprem al Antantei a aprobat un memorandum privind transferul trupelor cehoslovace din Rusia. A indicat oportunitatea utilizării unităților care nu au ajuns la Omsk pentru apărarea porturilor Arhangelsk și Murmansk și pentru protecția căii ferate Murmansk. Problema transferului trupelor cehoslovace în nord a fost discutată în timpul întâlnirilor reprezentanților Antantei cu diplomații și militarii sovietici de la Moscova. În același timp, britanicilor și francezii li s-a cerut să se asigure că aceste trupe nu vor fi folosite în detrimentul Rusiei sovietice. Drept urmare, Consiliul Militar Suprem al Republicii (VVSR) a aprobat folosirea trupelor cehoslovace pentru a proteja regiunea Murmansk, coasta acesteia și calea ferată Murmansk231. La începutul lunii mai, VVSR a autorizat trimiterea a 50.000 de cehi și slovaci în nord - la Petrozavodsk și Murmansk - pentru a apăra această regiune de germani și finlandezi albi. Ca răspuns la temerile lui Troţki că această decizie ar putea provoca un protest german, A.M. Yuryev a sugerat ca corpul cehoslovac să fie trimis în nord fără arme și înarmat din depozitele Arhangelsk. Și așa s-a hotărât. Dar

transferul cehilor în nord s-a dovedit a fi imposibil din cauza temerilor ca comandamentul corpului să fie întrerupt în nord sau distrus.

I1 Goldin V.I. Intervenții sau aliați? S. 82.

2E2Ibid.

de submarinele germane în timpul transportului către Europa și, de asemenea, din cauza temerii guvernului bolșevic de a complica relațiile cu Germania prin această acțiune și în cele din urmă din cauza izbucnirii rebeliunii cehoslovace.

La sfârșitul lunii mai, situația din nordul Rusiei a atins punctul culminant: pe 24, în același timp, comisarul extraordinar bolșevic S.P. a ajuns la Murmansk de la Moscova. Natsarenus cu A.M. Yuryev și din Anglia, generalul britanic F. Poole, care a condus o misiune militară formată din 560 de ofițeri și personal militar cu experiență (dispecerarea acestora a fost autorizată de cabinetul militar britanic cu o zi înainte233). Natsarenus a sosit cu scopul, după ce a rezolvat la fața locului, să organizeze apărarea regiunii, să afle planurile conducătorilor regiunii și ale aliaților. După o conversație cu generalul Poole și contraamiralul Kemp, în timpul căreia comisarul și-a declarat hotărârea de a apăra porturile nordice de germani și finlandezii albi și intenția sa de a trimite din centru două divizii sovietice și un corp cehoslovac la Murman, a concluzionat. că era posibil să se folosească contingentele militare ale Antantei de pe Murman pentru a contracara ofensiva finlandezilor albi, precum și pentru a lupta împotriva submarinelor germane. Într-o telegramă către Moscova, Natsarenus a cerut ca cehii, slovacii și sârbii, precum și diviziile sovietice aflate în curs de formare, să fie trimise imediat în regiune, un total de cel puțin 10 mii de baionete cu echipe de mitraliere, 6 baterii și alte echipamente. , precum și transferul unui avans de 4 milioane de ruble.234 Poole și Kemp, la rândul lor, au recomandat guvernului lor să recunoască guvernul sovietic de facto, altfel – înainte de această recunoaștere – intervenția aliaților ar fi posibilă doar ca ostilă. act. Comandanții crucișătoarelor franceze și americane din Murmansk au făcut apeluri similare guvernelor lor. Cu toate acestea, ambasadorii acestor puteri nu au susținut armata. Și nu numai ambasadori.

Washington, ca și Paris și Londra, pentru alegerea finală a uneia dintre cele două linii politice (acordul cu bolșevicii împotriva germanilor sau distrugerea guvernului sovietic ca precondiție pentru restabilirea Frontului de Est) a avut nevoie, pe de o parte , un astfel de eveniment în Rusia însăși care ar arăta slăbiciune internă guvernului bolșevic

233 Vezi: Ibid.

234Ibid. S. 83.

235 Ibid.

Pe de altă parte, o astfel de situație era necesară „pentru ca intervenția aliată să fie ultima și, cel mai probabil, o lovitură psihologică adusă puterii sovietice”236. Potrivit Aliaților, revolta cehoslovacă care a început la sfârșitul lunii mai 1918 a fost tocmai un astfel de eveniment și a creat o astfel de situație.

revolta cehoslovacă

Corpul Cehoslovac a devenit un fel de instrument al politicii internaționale. La sfârșitul lunii mai 1918, când a început răscoala cehoslovacilor, în misiunile aliate nu mai rămânea nici măcar o persoană care să susțină „politica de la Murmansk”, adică intervenția cu aprobarea guvernului sovietic. Ulterior, s-au cunoscut faptele cooperării aliaților în organizarea acțiunii cehoslovacilor. Așadar, la sfârșitul lunii ianuarie 1920 la Praga, la procesul lui Muna, unul dintre liderii Partidului Socialist Cehoslovac de stânga, a fost prezentat un document care descria negocierile dintre P. Max, vicepreședintele Consiliului Național Cehoslovac, și șeful misiunii franceze în Rusia, care a spus că, pentru ca Aliații să recunoască independența Cehoslovaciei, cehoslovacii trebuie să ridice o revoltă împotriva Republicii Sovietice în interesele Aliaților. La aflarea acestei afectiuni, T.G. Masaryk (șeful Consiliului Național Cehoslovac din Rusia) a telegrafiat de la Londra, unde se afla în acel moment, amânând discursul până când va face alte reprezentări în fața Aliaților. Nereușind să obțină înmuierea condițiilor, printr-o telegramă l-a informat pe P. Max că este necesar să se acționeze pentru a obține recunoașterea statului cehoslovac, chiar cu prețul vărsării de sânge în Rusia237. La scurt timp după aceea, trupele cehoslovace au capturat calea ferată din Siberia și linia Volga.

Liderii mișcării Albe, care câștiga putere, s-au arătat interesați și de unitățile cehoslovace de pe teritoriul Rusiei. Cu toate acestea, toate propunerile generalilor Alekseev și Kornilov de a transfera corpul cehoslovac la dispoziția lor s-au înfruntat cu poziția fermă a lui T.G. Masaryk: „Nu aș permite niciodată armatei cehe să ofere serviciu contrarevoluției, astfel încât aceasta

236AVP RF. F. 56-6. op. 1. D. 1. П. 1. L. 164.

237Ibid. F. 0418. Op. 1. D. 24. П. 1. L. 5.

compromisă de monarhismul rus. Între timp, Izvestia TsIK scria la 6 iunie 1918 că, potrivit Omsk Vestnik, în cursul ostilităților de-a lungul liniilor drumurilor siberiene, cehoslovacii au confiscat 164 de vagoane cu pâine destinată provinciilor înfometate ale Marii Rusii; această hrană a fost împărțită între trupele Semyonov și cehoslovaci, care au ajuns la un acord privind desfășurarea în comun a unor operațiuni militare ulterioare; Liderii cehoslovaci și comandanții cazaci individuali au împușcat muncitorii din Omsk care încercau să reziste la intrarea cehoslovacilor și cazacilor în Omsk.

După cum se știe, la 4 iunie 1918, reprezentanții aliați s-au adresat guvernului sovietic cu o declarație în care afirmă că, dacă cehoslovacii ar fi dezarmați, puterile aliate ar considera acest lucru un act de natură ostilă îndreptat împotriva lor. Între timp, cu o zi înainte, pe 3 iunie, Consiliul Militar Suprem al Antantei a aprobat Memorandumul nr. 31 privind intervenția Aliaților în porturile rusești din Oceanul Arctic239, care prevedea trimiterea mai multor batalioane britanice, franceze, americane sau italiene. (de la 4 la 6) pentru a captura Murmansk și Arhangelsk. Obiectivele intervenției au fost numite dorința de a păstra ultimele comunicații care legau aliații cu Rusia Centrală; asistență la intervenția aliaților în Siberia, precum și asigurarea transferului cu succes al unităților cehe și sârbe în nord pentru a fi utilizate în lupta împotriva germanilor. Memorandumul menționa că nu numai reprezentanții lor în Rusia, ci și majoritatea partidelor ruse, se grăbesc să ocupe Aliații din Arhangelsk și Murmansk, datorită faptului că aceste porturi erau singurele ieșiri libere în Europa de Vest rămase de Rusia; transformarea de către Germania a Murmanskului într-o bază pentru submarine ar fi făcut ca ruta maritimă spre Arhangelsk să fie inaccesibilă Antantei. Rezoluția adoptată în iulie de consiliul militar repeta practic Memorandumul nr. 31, dar reflecta cererea Angliei de a trimite în Nord un contingent american, format din trei batalioane de infanterie și unități auxiliare240.

238 Op. de: Efimenko A.R. Corpul Cehoslovac ca parte a armatei ruse și evenimentele revoluționare din 1917// Jurnal de istorie militară. 2010. Nr 6. P. 22.

239 Abandonată în uitare. p. 443-444.

™Lung J.W. Istoric american despre intervenția în Nordul Rusiei // Abandonat în uitare: intervenția în Nordul Rusiei (1918-1919) prin ochii participanților săi. Arhangelsk, 1997. S. 17.

Decizia finală privind intervenția în Nordul Rusiei a fost luată abia o lună mai târziu, la 3 iulie 1918, de cea de-a șaptea sesiune a Consiliului Militar Suprem al Antantei. Ea a fost cauzată de opoziția continuă față de intervenția din Statele Unite, în ciuda faptului că a primit aprobare într-o notă din 3 iunie și în ciuda faptului că la 8 iunie la Murmansk a fost debarcat primul detașament de peste 100 de americani din crucișătorul „Olympia”. În perioada 22-23 iunie, aproximativ o mie și jumătate de soldați britanici au debarcat de pe navele care soseau în Murmansk. În acest sens, generalul britanic E. Ironside a amintit că „în 23 iunie a sosit în port o escadrilă aliată formată din doi britanici, două gărzi albe rusești, o navă americană și o navă franceză. Odată cu ei, în Murmansk au sosit întăriri - 600 de infanterişti britanici şi o companie de mitralieri. A sosit și o misiune britanică cu escadrila, formată din 70 de ofițeri și 500 de soldați... Intenționa să meargă la Arhangelsk pentru a ajuta la formarea detașamentelor anti-bolșevice. Până la sfârșitul lunii iunie, numărul intervenționștilor de pe coastă era de aproximativ 4-4,5 mii de oameni, iar numărul apărătorilor lui Murman era, potrivit comisarului politico-militar al Teritoriului Murmansk A. Kaverin, de mai puțin de 3 mii de oameni242 .

Puțin mai devreme, pe 14 iunie, la o întâlnire a aliaților de la Murmansk, s-a decis crearea unei „Legiuni slavo-britanice" condusă de colonelul Henderson, care să lupte împotriva germanilor și finlandezii albi. Cu toate acestea, în realitate, legiunea trebuia să formeze coloana vertebrală a armatei anti-bolșevice. Armamentul, uniformele și personalul său de comandă au fost furnizate de britanici. La sfârșitul lunii iunie, în apele Murmansk se aflau 4 crucișătoare, un cuirasat, un hidromatka și o serie de alte nave de război aliate. Aliații aveau un mare avantaj în forțele pe mare și pe uscat.

În aceeași zi, 14 iunie, NKID a trimis o notă comisarului britanic, Bruce Lockhart, care indica imposibilitatea de a rămâne în continuare a navelor de război britanice în porturile de pe Coasta de Nord. „Prezența în ele chiar și a unui număr mic, adică a două sau trei, sau cel puțin una, și chiar a navelor militare ușoare, cu posibilitatea constantă ca acestea din urmă să meargă pe mare în scopuri militare, ar trebui să fie luată în considerare de noi.

241 Abandonat în uitare. S. 220.

242Goldin V.I. Intervenții sau aliați? S. 88.

rivaem ca fenomen de eliminat. Documentul avertizează nu numai că încercările de debarcare a oricăror detașamente militare pe coasta Rusiei vor întâmpina o opoziție puternică din partea Republicii Ruse, ci chiar și împotriva prezenței continue în porturile noastre nordice a unui număr mic de nave ușoare de război ale puterilor beligerante. Guvernul sovietic a mai cerut Franței și Americii să părăsească porturile rusești. La 15 iunie, Cicherin a trimis o telegramă președintelui Consiliului Regional Murmansk, Iuriev, despre cererile guvernului sovietic față de puterile Antantei, în care avertiza că „sprijinul oferit de britanici și aliații lor cehoslovacilor ar putea să ia forma unor acțiuni ostile împotriva noastră", trebuie să fiți gata să ripostați și să insistați pentru îndepărtarea navelor engleze și a altor nave de război. „Germania a declarat", scria Chicherin, „dacă navele puterilor Antantei pleacă, libertatea noastră de navigație comercială va fi recunoscută."244 La 20 iunie 1918, Chicherin a trimis o telegramă președintelui Comunei Muncii din Petrograd G.E. Zinoviev, în care scria: „Articolul The Times indică: Anglia pregătește o intervenție armată. Evident, va avea loc o invazie în Murmansk. Între timp, Kraesovdep organizează mitinguri unde vorbesc amiralii Antantei. Trebuie să trimitem forțe militare împotriva debarcării britanicilor. Curb Kraesovdep, preluați apărarea Murmanskului. Este periculos pentru Consiliul Regional al Deputaţilor să părăsească cazul"245.

Odată cu extinderea expansiunii militare a puterilor Antantei către nordul Rusiei, s-a schimbat și atitudinea guvernului sovietic față de aceasta. Dacă în primăvara și începutul verii anului 1918 a închis ochii asupra activității aliaților din regiunea Murmansk, atunci la sfârșitul lunii iunie atitudinea sa față de prezența militară a puterilor Antantei pe teritoriul rus s-a schimbat radical.

Pe 25-26 iunie a venit „decuplarea” politică a nodului Murmansk. În timpul negocierilor pe un fir direct între liderii sovietici și președintele consiliului regional A.M. Iuriev, acesta din urmă nu a susținut cererile care i-au fost făcute de a respinge foștii aliați de pe Murman, crezând că protestul împotriva prezenței britanice în Nord nu va duce decât la moartea puterii ruse. „Dacă tot nu-ți place să înțelegi politica sovietică, care este la fel de ostilă atât britanicilor, cât și germanilor”, i-a spus Lenin

243 DVP URSS, t 1. p. 366.

244Ibid. p. 367-368.

245 Ibid. S. 370.

26 iunie – atunci dă vina pe tine... Ne vom lupta cu britanicii dacă își continuă politica de jaf.”246 La 2 iulie, Izvestia din Comitetul Executiv Central al Rusiei, împreună cu ordinul lui Troțki privind apărarea coastei Murmansk, a publicat un mesaj că Iuriev a fost declarat „dușman al poporului” pentru decizia luată la 30 iunie de către Sovietul de la Murmansk despre necesitatea de a „acţiona în contact prietenesc cu aliaţii”.

Contraamiralul Kemp, în mesajul său către Londra din 17 mai 1918, a cerut intervenția Aliaților la Murmansk, argumentând că aceasta va fi binevenită de populația locală247. Într-adevăr, la mijlocul anului 1918, locuitorii provinciei au fost înființați în principal în favoarea intervenției. Dar aceste simpatii s-au datorat nu atât preocupării pentru soarta țării și negării păcii de la Brest, cât și dezamăgirii în politica bolșevicilor din cauza conflictelor permanente legate de aprovizionarea cu hrană a populației și mobilizarea în Armata Roșie248. Astfel, intervenția puterilor aliate, întâlnite cu simpatie în Nord, și-a pierdut rapid sprijinul larg, fără a oferi poporului „pâinea și pacea” dorită.

Pe zi ce trecea, zvonul despre prizonierii de război germani, presupusi organizați în Siberia cu cunoștințele și aprobarea guvernului sovietic, pentru a lupta împotriva aliaților s-a domolit.

Problema prizonierilor de război germani

Pe 20 martie 1918, căpitanul american W. Webster, reprezentant al misiunii americane a Crucii Roșii și angajat al Ambasadei Marii Britanii, căpitanul W. Hicks, a plecat în Siberia pentru a clarifica starea de fapt a prizonierilor germani. de razboi. Rapoartele lor nu au lăsat loc de îndoială: „Nu există prizonieri de război înarmați în zona de la Vladivostok la Chita. Unii prizonieri de război din Irkutsk sunt înarmați - toți sunt socialiști maghiari și se înscriu pentru a lupta împotriva lui Semenov în Manciuria ”, a transmis Robins rapoartele lor ambasadorului Francis în martie 30249. La 1 aprilie, Hicks a raportat că în toată Siberia nu existau mai mult de 1.200 de prizonieri de război înarmați - revoluționari socialiști care

246Ibid. S. 376.

247 Op. Citat din: Goldin V.I. Intervenții sau aliați? S. 81.

248 Novikova L.G. Decret. op. S. 115.

249AVP RF. F. 56-6. op. 1. D. 1. П. 1. L. 153.

DE

a păzit în principal ofițeri germani capturați; nu trebuia să fie folosite în operațiuni militare; erau sub controlul strict al ofițerilor bolșevici, erau posibile controale de către aliați. Întrebat de Hicks ce fel de ajutor ar putea oferi aliații Rusiei, s-a primit răspunsul: „În primul rând, este necesar să se trimită mărfuri din Anglia și America prin Vladivostok și Arhangelsk; în al doilea rând, este nevoie de asistență în transportul proviziilor prin deschiderea căii ferate din China de Est de-a lungul liniei Harbin-Manciuria (închisă cu aprobarea Aliaților); în al treilea rând, aliații trebuie să împiedice China să sprijine trupele lui Semyonov, care se reorganizează pe teritoriul chinez”250. Pe 13 aprilie, în Parlamentul britanic a fost pusă problema amenințării reprezentate de prizonierii de război germani. Parlamentarul L. Smith s-a interesat dacă guvernul britanic a primit confirmarea informațiilor despre armamentul prizonierilor de război austro-germani, doar socialiștii austrieci, care părăsiseră cetățenia țării lor, erau cu adevărat înarmați? Robert Cecile a răspuns că raportul lui Hicks era în concordanță cu informațiile lui Smith. Această informație a fost confirmată și de o telegramă a unui corespondent The Times din Beijing din 23 aprilie: „Chestiunea prizonierilor de război germano-austriaci în Siberia a fost clarificată. Toți prizonierii de război se află în regiunea Amur, păziți cu grijă de bolșevici, cei dintre ei care se află în vestul Chiței sunt liberi. Câteva mii, majoritatea maghiari, s-au alăturat bolșevicilor ca socialiști internaționali. Aparent, în prezent nu se pune problema acțiunii prizonierilor de război înarmați în interesul inamicului.

Pe 10 aprilie, șeful Consiliului Național Cehoslovac, T.G., a sosit la Tokyo din Siberia. Masaryk. Într-o conversație confidențială cu trimisul american, Masaryk a spus că Aliații ar trebui să recunoască guvernul bolșevic de facto; mișcarea monarhistă este slabă și nu trebuie susținută; aliații se așteptau ca Alekseev și Kornilov să aibă un mare succes pe Don, dar el nu i-a crezut și a refuzat să li se alăture. Nicăieri în Siberia nu a văzut Masaryk prizonieri de război înarmați germano-austriaci. Cu toate acestea, declarația lui Masaryk despre frivolitatea amenințării

25Din acelasi.L. 154-155.

251 Ibid. L. 160.

252Ibid. L. 171.

"'Acolo. L. 176.

PS din partea prizonierilor de război austro-germani a fost transferat la Washington, iar de acolo, se pare, la Londra. La 23 aprilie 1918, a avut loc o schimbare a ministrului de externe din Japonia: vicontele Motono și-a cedat postul baronului Kato. The Times, pe 30 aprilie, a raportat în acest sens că această numire este văzută ca fiind pregătirea Japoniei pentru intervenție, dorința sa de libertate deplină de acțiune.

Pe 6 mai, un membru al Parlamentului britanic, King, a ridicat din nou întrebarea cât de adevărate erau zvonurile despre înarmarea prizonierilor de război germani și dacă guvernul britanic era conștient că, potrivit declarației comisarului poporului Chicherin, aceste zvonurile nu corespundeau, așa cum pretindea misiunea anglo-americană, realității. Secretarul britanic de externe A. Balfour cunoștea cu siguranță raportul misiunii anglo-americane; Pe 26 aprilie a fost publicată și în presa rusă. Cu toate acestea, Balfour a răspuns că nu a auzit nimic despre declarația lui Chicherin despre acest raport254. Raportul, aparent, nu corespundea „momentului politic": înarmarea prizonierilor de război germani putea deveni un pretext pentru începerea unei intervenții. Pe 9 mai, în Parlament, la o nouă cerere a lui King: dacă misiunea anglo-americană a confirmat informațiile despre înarmarea a mii de prizonieri de război germani, Balfour a răspuns evaziv că rapoartele pe această temă sunt contradictorii, iar publicarea lor ar urma să nu aduce niciun beneficiu255.

Până la începutul revoltei cehoslovace, planul de cooperare cu guvernul sovietic în cercurile guvernamentale britanice a fost în sfârșit îngropat. Revolta a dat naștere unei campanii fără precedent de intervenție în presa anglo-franceză.

La 26 mai 1918, Sadul i-a scris lui A. Tom că, conform informațiilor sale, după Tratatul de la Brest-Litovsk, corpul cehoslovac urma să fie trimis pe Frontul de Vest, dar a primit permisiunea de la Troțki să trimită corpul la Vladivostok. După debarcarea japoneză, pe de o parte, și performanța bandelor Semyonov în Siberia, pe de altă parte, transportul cehoslovacilor a fost suspendat, în ciuda asigurărilor de loialitate a cehilor în raport cu revoluția rusă, dar a fost permis. să trimită Corpul Cehoslovac la Arhangelsk pentru a fi trimis în continuare în Franța, cu condiția dezarmării sale parțiale și a garanției aliaților a unei plecări rapide, pentru a nu provoca un ultimatum german.

mama L. 178.

255 Ibid.

mișcare împotriva Rusiei. A avut loc dezarmarea parțială a cehoslovacilor, dar aceștia au putut să păstreze în secret un număr mare de arme. Potrivit lui Troțki, transferul cehoslovacilor la Arhangelsk nu a fost efectuat din cauza faptului că nu a primit niciun răspuns la întrebarea pe care a pus-o: „Există suficient tonaj în Arhangelsk pentru a-i transfera în Franța?"256 29 martie, ziua în care transportul a început trupele către Vladivostok, Robins i-a telegrafiat lui Francis: „Sunteți la curent cu poziția guvernului de la Washington

cu privire la trimiterea de cehoslovaci prin Statele Unite în Franța? În opinia mea, trimiterea acestor trupe în întreaga lume ar fi o pierdere de bani, timp și tonaj.

Aceste rapoarte indicau că schimbarea locului de plecare a cehoslovacilor de la Vladivostok la Arhangelsk a avut loc nu numai cu cunoștințele, ci și cu aprobarea Aliaților, deși în declarațiile lor oficiale a fost incriminată schimbarea în direcția cehoslovacilor. guvernului sovietic ca lipsă de dorință de a-i elibera din Rusia. Raportul trimisului american la Tokyo către guvernul său afirma că Masaryk, care se afla acolo, după ce a primit vestea despre dezarmarea cehoslovacilor, a spus că era destul de firesc ca detașamentele să fie dezarmate258.

Două luni mai târziu, la 29 mai 1918, într-o scrisoare către Tom, Sadul a revenit asupra chestiunii acțiunii cehoslovace. Troţki era convins, scria el, că acest discurs era o repetiţie generală pentru intervenţia japoneză în Siberia, plan care a fost elaborat de Aliaţi în acord cu contrarevoluţionarii şi care a fost realizat de ofiţerii francezi aflaţi în Cehoslovacia. eșaloane. În opinia sa, Troțki s-a înșelat, deoarece misiunea franceză era reprezentată acolo doar de doi ofițeri care efectuau lucrări administrative („Avansăm pe cehoslovaci pentru cheltuielile lor”) și făceau legătura cu guvernul sovietic. Sadoul credea că unul dintre acești ofițeri, colonelul Guinet, era incapabil să intervină într-o asemenea aventură. Potrivit lui A.A. Argunov, membru al Partidului Socialist-Revoluționar, Guinet a participat la ședințele consiliului militar care a condus acțiunea cehoslovacă, alături de reprezentanți ai cehoslovacilor și ai contrarevoluționarilor ruși, în

256 Ibid. L. 180-181.

257 Ibid. L. 181.

258 Ibid. L. 182.

259 Ibid.

inclusiv însuşi Argunov260. În aceeași scrisoare, Sadul a scris despre condițiile dificile, dar acceptabile propuse de Troțki: încetarea imediată a ostilităților, dezarmarea cehoslovacilor, transportul lor la Arhangelsk și Murmansk, în plus, ei vor trece sub responsabilitatea ofițerilor aliați și va fi luat în curând pe navele britanice261. În ciuda acordului vicepreședintelui Consiliului Național Cehoslovac, P. Max, cu propunerile lui Troțki, acestea nu au fost puse în aplicare. Mai târziu, au fost descoperite dovezi care indică faptul că aliații au împiedicat în orice mod posibil lichidarea revoltei.

Dintr-o scrisoare a consilierului juridic Straka (trimis al Consiliului Național Cehoslovac la Omsk în 1918), care a venit la Vologda pentru a-l convinge pe ambasadorul francez și pe alți aliați să „intervină în favoarea rutei spre est”, rezultă că a fost nevoit să vorbească cu ei despre traseul spre vest . Ambasadorul Franței, a spus el, a fost surprins de faptul că unele dintre arme au fost returnate de cehi.

Straka l-a asigurat că acest lucru a fost făcut cu acordul comisarului francez. Ambasadorul a fost surprins și de cererea de a obține permisiunea guvernului rus de a merge spre est: aliații, potrivit lui, au fost foarte încântați că bolșevicii au dat ordin de a trimite cehoslovaci la Murmansk și Arhangelsk. Acest lucru a fost benefic, deoarece „ar economisi mult tonaj dacă, în loc de câteva luni, am călători câteva zile”; acest lucru este important și militar, deoarece „însuși faptul călătoriei noastre de-a lungul Murmanului va împiedica pe germani și pe albii adevărați să ocupe această linie extrem de importantă”262. În acest sens, aliații au salutat decizia Consiliului Comisarilor Poporului, considerând-o o consecință a schimbării situației politice din Rusia.

Într-o scrisoare de la Vologda din 9 mai 1918, către o filială a Consiliului Național Cehoslovac, Straka a relatat despre conversația sa cu generalul adjunct Lavergne Leleng, căruia i-a spus: „Am fost, suntem și vom fi neutri în lupta internă a Rusiei. . (Dacă) Această luptă poate fi considerată externă, dar la ea pot lua parte și partidele politice rusești, iar soldații noștri nu vor merge împotriva rușilor în niciun caz, sau vor merge, dar extrem de fără tragere de inimă; în plus, ne-am angajat la Consiliul Comisarilor Poporului, un acord

260 Ibid.

„'Tamzhe.L. 183.

„2 Ibid. F. 0418. Op. 1. D. 24. П. 1. L. 7.

luptă pentru neutralitate”263. Consiliul Comisarilor Poporului, în opinia sa, ar fi foarte încântat de intervenția lor, „deși a protestat pentru străinătate împotriva debarcării anglo-franceze, iar consiliile locale au cerut ajutorul aliaților”. Trupele cehoslovace nu vor lupta de bunăvoie în Rusia, a scris Straka. În Franța vor face orice, dar există un serviciu mult mai important de oferit aliaților acum aici. Ocuparea lui Murman sau chiar Arhangelsk ar fi un succes major pentru germani, nu numai militar, ci și politic. Rusia va fi ruptă de Occident și va deveni o jucărie în mâinile germanilor, o armă împotriva aliaților, care vor face totul pentru ca Rusia să se elibereze de influența germană și să înțeleagă unde și cum ar trebui să-și protejeze interesele. Aliaților nu le pasă dacă germanii sunt zdrobiți de bolșevic sau de orice alt guvern. Este posibil să le spunem deschis soldaților cehoslovaci, a întrebat Straka, că Aliații, nu Rusia, au ales calea spre vest? Răspunsul său a fost - în niciun caz, a fost imposibil, deoarece aliații puteau ajuta, dar nu puteau garanta trecerea liberă a trenurilor de-a lungul rutei Chelyabinsk - Ekaterinburg - Vologda și nu numai. „Consulii din Irkutsk nu au știut și nu știu despre intenția aliaților de a ne trimite în vest”, a scris Straka. Acest lucru este cunoscut doar de patru sau cinci persoane și cu siguranță trebuie ținut secret. Acest lucru necesită interesul cauzei și, poate, succesul depinde de asta. Armata va merge fără tragere de inimă la Arhangelsk sau Murman, a recunoscut el, „destul de Rusia cu noi, plecați de aici”.

La 21 octombrie 1918, șeful temporar al Ministerului Militar și comandantul Armatei Albe Siberiei, generalul P.P. Ivanov-Rinov a trimis ministrului de finanțe al Guvernului provizoriu siberian I.A. Telegrama lui Mihailov cu o analiză a poziției puterilor aliate. Ivanov-Rinov a susținut că conducerea militaro-politică a Corpului Cehoslovac încerca să obțină statutul de amploare mondială „în detrimentul Rusiei”. El a văzut o oportunitate de a schimba situația în intensificarea asistenței americane către Rusia, profitând pentru aceasta de contradicțiile dintre Japonia și Statele Unite.

9 august 1918 Consiliul Naţional Cehoslovac condus de T.G. Masaryk a fost recunoscut de Ministerul Britanic de Externe drept „înainte

263Ibid. L. 10.

264Ibid. L. 11.

265 Vezi: Shishkin V.I. 1918: de la Director la dictatura militară // Întrebări de istorie. 2008. Nr 10. P. 48.

administrator al guvernului viitorului stat cehoslovac. Autorul acestei formulări, W. Steed, nu a putut explica sensul exact al acesteia politicianului ceh E. Beneš, dar acesta a asigurat că ea „își va face treaba pentru el”266. Comitetul Cehoslovac a fost un aliat foarte valoros pentru Londra. Până atunci, Comitetul își avea forțele armate pe teritoriul Franței, Italiei și Rusiei, iar acțiunile Corpului Cehoslovac din Siberia au trezit din nou speranța Aliaților pentru renașterea Frontului de Est267. În 1918, teritoriul Rusiei a fost considerat de Antanta în primul rând ca un teatru de operații al războiului mondial și tocmai această logică a urmat-o aliații atunci când au început o intervenție militară. După Brest, bolșevicii au fost văzuți ca aliați ai Germaniei; răsturnarea lor părea doar o condiție pentru atingerea unui alt scop – refacerea Frontului de Est.

28 mai 1918 Comisariatul Poporului pentru Afaceri Externe G.V. Chicherin i-a scris consulului general al Franței la Moscova, Fernand Grenard, că în cazul Cehoslovac, care a luat proporții considerabile, când mai multe detașamente de cehoslovaci s-au revoltat în Siberia și au pus mâna pe niște linii de cale ferată în urma unor bătălii sângeroase, „nu doar telegramele au fost interceptate arătând existența unor legături între rebeli și grupurile contrarevoluționare rusești, dar se stabilește și faptul că reprezentanții francezi au participat activ la această mișcare. Personalul militar francez se numără printre cehoslovacii care luptă împotriva guvernului nostru, iar un număr de comisari noștri militari aflați pe teren raportează că există dovezi că rebelii au primit subvenții din surse franceze. Cicherin s-a alăturat dorinței comisarului Troțki, „ca autoritățile militare franceze din Rusia să devină să ia cele mai viguroase măsuri pentru a-i obliga pe rebeli să depună armele”. Comisariatul Poporului pentru Afaceri Externe și-a anunțat disponibilitatea de a facilita trimiterea cehoslovacilor, cu condiția ca soldații ruși rămași în Franța să fie returnați, dar înaintând o cerere pentru dezarmarea imediată a trupelor cehoslovace.

4 iunie 1918 de către reprezentanții celor patru puteri (Marea Britanie, Franța, Italia și Statele Unite ale Americii de Nord

266Fomin A.M. Decret. op. S. 88.

267Ibid.

268Ibid. S. 86.

269 DVP URSS.T. 1.C. 326.

Tovarăș) în chestiunea cehoslovacilor, s-a făcut o declarație în care se afirmă că, dacă s-ar efectua dezarmarea acestora, atunci guvernele enumerate ar considera acest lucru drept un act neprietenos îndreptat împotriva lor, întrucât detașamentele cehoslovace sunt forțe aliate și se află sub protecția și Care Powers of Concord. La 12 iunie 1918, ca răspuns la declaraţia făcută, Chicherin a dat următoarea explicaţie: dezarmarea cehoslovacilor nu putea fi în niciun caz privită ca un act neprietenos puterilor Antantei; este cauzată în primul rând de faptul că Rusia, ca stat neutru, nu poate tolera pe teritoriul său detașamente armate care nu aparțin armatelor republicii sovietice. Motivul imediat al folosirii măsurilor decisive și stricte de dezarmare a cehoslovacilor au fost propriile acțiuni: cu mult înainte de rebeliunea armată din Siberia, detașamentele cehoslovace nu s-au supus reglementărilor feroviare și autorităților locale sovietice, au introdus dezorganizarea comunicațiilor feroviare și mai ales în afacerile alimentare, confiscând provizii de alimente cu forța armelor, depozite și, în unele locuri, au comis acte de violență împotriva internaționaliștilor socialiști. Numai rebeliunea armată contrarevoluționară directă a detașamentelor cehoslovace împotriva sovieticilor a forțat guvernul sovietic să ia calea suprimării armate stricte a rebelilor. Revolta cehoslovacă a fost pretutindeni însoțită de arestarea autorităților sovietice, execuții, crearea de organizații contrarevoluționare care se numeau guverne locale, s-a relatat în continuare. Cehoslovacii acționează în alianță cu Gărzile Albe și ofițerii ruși contrarevoluționari; pe alocuri se aflau printre ei ofiţeri francezi. „Evenimentele care se desfășoară au arătat”, a scris Chicherin, „că în acest caz avem în fața noastră o rebeliune a Gărzilor Albe, a ofițerilor reacționari și a altor elemente contrarevoluționare împotriva Republicii Sovietice, sprijinite de forța armată a detașamentelor cehoslovace și bazându-se pe această forţă”271. Comisariatul Poporului pentru Afaceri Externe și-a exprimat încrederea că reprezentanții puterilor Antantei nu vor privi dezarmarea detașamentelor cehoslovace ca pe un act de neprietenie și au recunoscut necesitatea și oportunitatea măsurilor luate de guvernul sovietic împotriva rebelilor.

270 AVP al Federației Ruse. F. 69. Op. 3. D. 1. P. 2. L. 25-26.

271 Ibid. L. 25.

Odată cu performanța Corpului Cehoslovac împotriva guvernului sovietic în mai 1918, escaladarea Războiului Civil din Rusia este conectată. Dacă la început istoricii sovietici au considerat corpul cehoslovac drept vinovatul direct al său272, mai târziu abordarea acestei probleme a devenit mai echilibrată. În ciuda diferențelor de poziții, istoricii școlii sovietice și emigranții au fost de acord că personalul militar al Corpului Cehoslovac nu avea un interes deosebit să participe la Războiul Civil. Cu toate acestea, datorită eforturilor reprezentanților cercurilor militaro-politice ale Franței și Marii Britanii, corpul a fost atras pe orbita războiului273. Omul de stat cehoslovac E. Benes și-a amintit: „Armata noastră din Rusia pentru aliați a fost doar una dintre piesele de șah, (ei) din punct de vedere materialist, pur și simplu chiar și fără milă, au crezut realist că există atât de mulți oameni care ar putea fi sacrificați la momentul potrivit . .. »274. Revolta corpului a servit drept pretext pentru invazia puterilor Antantei în granițele din Orientul Îndepărtat ale Rusiei.

Forțele cehoslovacilor, ajungând în total la 30-40 de mii de oameni, au fost concentrate în patru grupe: 1 - 5 mii de oameni sub comanda lui S. Chechek - în regiunea Syzran - Samara; 2 - 8 mii persoane, conduse de S.N. Voitsekhovsky - în regiunea Chelyabinsk; 3 (siberian) - 4 mii de oameni sub conducerea lui R. Gaida în regiunea Omsk - Novonikolaevsk; 4 (Vladivostok) - 14 mii de oameni, conduși de M.K. Diterichs, a fost împrăștiată în spațiu la est de Lacul Baikal și s-a îndreptat spre Vladivostok. Cartierul general al corpului și Consiliul Național Cehoslovac erau situate la Omsk275. La 25 mai, R. Gaida s-a revoltat în Siberia;la 26 mai, S.N. Voitsekhovsky a capturat Chelyabinsk, la 28 mai S. Cecek a ocupat linia Penza-Syzran și s-a îndreptat spre Samara. Odată cu capturarea sa la 8 iunie, acolo s-a format Comitetul membrilor Adunării Constituante (Komuch), declarându-se puterea supremă. Forțele principale ale grupului siberian de cehi s-au mutat de-a lungul liniilor de cale ferată către Ekaterinburg, iar grupul cecec din Samara a mers la Ufa. Odată cu capturarea de către cehoslovaci a vastelor teritorii ale regiunii Volga, Uralilor, Siberiei și Orientului Îndepărtat, poziția guvernului sovietic a fost extrem de dificilă, mai ales

2.2 Vezi, de exemplu: Kakurin N. [E.]. Răscoala ceho-slovacilor și lupta împotriva lui Kolchak.

M.; L., 1928; Parfenov P.S. (Petru din Altai). Războiul civil în Siberia, 1918-1920. Ed. a 2-a rev. si suplimentare M., [1925].

273 Vezi: Sanin A.V. Participarea Corpului Cehoslovac la Teroarea Albă // Jurnal de istorie militară. 2011. Nr 5. S. 25-27.

274Ibid. S. 25.

275 Ibid.

mai ales dacă luăm în considerare dificultățile sale politice interne. Prin răsturnarea slabului regim bolșevic din est, cehoslovacii au dat un impuls puternic dezvoltării mișcării albe, permițând albilor să

formeze un front anti-bolșevic și transformând Siberia în principalul câmp de luptă al Războiului Civil.

Încrederea în fragilitatea puterii bolșevicilor a devenit mai puternică nu numai în rândul oponenților săi, ci și în rândul angajaților misiunii diplomatice germane. Potrivit baronului Karl von Bothmer, reprezentantul Înaltului Comandament Suprem la misiunea diplomatică germană, situația din acel moment era prea confuză pentru a prezice momentul schimbării puterii. În raportul său din 21 iunie, Bothmer a spus că se credea că răsturnarea puterii ar fi efectuată direct de cehoslovaci sau guvernul va cădea din cauza întreruperii aprovizionării cu alimente din est. Puțini credeau că ofensiva germană ar putea contribui la căderea puterii. Misiunea diplomatică germană a împărtășit pe deplin opinia lui Bothmer că succesele cehoslovacilor, care au ocupat Syzran, Kuznetsk, Orenburg, ar putea duce la o întorsătură a evenimentelor în Rusia. Căderea bolșevicilor ar însemna victoria Antantei. Înaintarea germanilor avea să întâmpine foarte puțină rezistență și să ducă la căderea imediată a Kremlinului. Într-o înregistrare din jurnal din 23 iunie, Bothmer, subliniind îngrijorarea guvernului sovietic cu privire la situație, a citat faptul că acesta sugera în mod tacit că germanii sunt de acord să înarmeze prizonierii de război germani în Siberia și estul Rusiei pentru a-i folosi împotriva cehoslovacilor277. .

Pentru Germania, cu cât situația din Vest era mai puțin favorabilă, cu atât poziția în Est devenea mai importantă. Într-un moment critic al performanței corpului cehoslovac, Germania a oferit bolșevicilor asistență militară indirectă, dar foarte semnificativă. Pe 23 iunie, Wilhelm al II-lea a ordonat personal ca trupele germane să nu întreprindă nicio operațiune militară în Rusia, iar guvernul sovietic a fost informat că își poate retrage cu calm trupele din Petrograd și le poate folosi împotriva cehoslovacilor. Întrucât în Germania se avea în vedere menținerea puterii de către bolșevici la acea vreme

276Bothmer K. fon. Cu contele Mirbach la Moscova: înregistrări în jurnal și documente pentru perioada 19 aprilie-24 august 1918. New York, 1999. P. 69.

277Ibid. S. 71.

278Vezi: Rusia şi Germania în anii războiului şi păcii (1941-1995). [M.], 1995. S. 31.

absența puternică a Frontului de Est, probabilitatea căderii acestuia nu au putut să nu-i îngrijoreze pe germani.

În vara lui 1918, ofensiva germană în adâncul Rusiei a fost inutilă nu numai din punct de vedere politic (cum credea Ministerul de Externe german), ci și din punct de vedere militar. Așadar, pe 9 iunie, generalul E. Ludendorff, care a condus de fapt toate operațiunile armatei germane, într-un memoriu către secretarul de stat german pentru afaceri externe, a remarcat că din cauza lipsei de personal pe Frontul de Vest, armata comanda a fost nevoită să slăbească și mai mult diviziile de pe Est. „Sunt suficient de puternici pentru a îndeplini

sarcinile ordinului de ocupație”, a scris generalul, „dar dacă situația din Est se deteriorează, ei nu vor face față.”279 În eventualitatea căderii bolșevicilor, poziția Germaniei s-ar înrăutăți. Ucraina s-ar uni cu Rusia nebolșevică și, potrivit asistentului ambasadorului german K. Ritzler, Germania s-ar putea găsi într-o poziție extrem de dificilă: „fie să reziste unei mișcări puternice, având doar câteva divizii”, fie „ să accepte această mișcare”, adică să cedeze cererii unor noi guverne și să revizuiască Tratatul de la Brest-Litovsk280.

În ciuda relațiilor diplomatice cu guvernul sovietic, politicienii germani s-au oferit să mențină relații cu alte mișcări din Rusia, în special cu grupurile monarhiste de dreapta, încercând să subordoneze interesele germane. Ambasadorul Germaniei Mirbach a considerat cel mai serios bloc de organizații de dreapta conduse de fostul ministru al Agriculturii A.V. Krivoshein. La 25 iunie 1918, într-o scrisoare către secretarul de stat pentru Afaceri Externe R. Kuhlmann, acesta a tras o linie sub perioada stăpânirii bolșevice în Rusia, menționând că „după două luni de observare atentă” nu mai putea „pune un diagnostic favorabil asupra bolșevismului”. „Fără îndoială stăm lângă patul unei persoane periculos de bolnave, a cărei stare se poate îmbunătăți uneori, dar care este condamnat”, a scris Mirbach281. În ultimul său raport de la Moscova din 28 iunie, ambasadorul spunea că urmărește lovitura de stat care se pregătea de grupul Krivoshein și care urma să aibă loc în câteva săptămâni282. Având în vedere că niciun nou guvern rus nu ar fi de acord

279 Op. Citat din: Felshtinsky Yu.G. Decret. op. S. 422.

280 Ibid.

281 Ibid. S. 425.

282 Ibid.

respectând Tratatul de la Brest, Mirbach a propus atenuarea semnificativă a acestuia, în primul rând aderarea Ucrainei și Estoniei la Rusia. Reprezentanții diplomatici ai Antantei cunoșteau activitățile antisovietice ale ambasadei germane, iar guvernul bolșevic știa și el. Tocmai în acel moment, în primele zile ale lunii iunie 1918, în Ceca a fost creat un departament pentru monitorizarea „posibilelor activități criminale ale ambasadei”, care era condus de stânga SR Ya.G. Blumkin este viitorul ucigaș al ambasadorului german.

La 19 iunie, Izvestiya a raportat că germanii continuă să pompeze pâine din Ucraina; în Letonia totul a fost deja pompat: foametea s-a instalat nu numai în orașe, ci și în sate; în Riga dau ceva ca pâine: */3 de făină, 1/3 de aspen măcinat și */3 de cartofi. Magazinele sunt goale, industria s-a oprit, nemții nu importă nimic, cu excepția băuturilor spirtoase, a tutunului și a zaharinei, a căror utilizare localnicii o refuză; li se pare îndoielnic nu numai tutun, la care guvernul german are voie să adauge până la 95% din frunzele uscate de pomi fructiferi, ci și băuturi alcoolice, deoarece din cauza lipsei de alcool pentru medicamente în Germania, băuturile erau preparate din alcool denaturat.

A doua zi, ziarul scria despre „foametea frenetică care a domnit în Rusia”, despre situația critică a revoluției ruse: „Timp de 7 luni, Rusia Socialistă trebuie să lupte pentru existența ei, ținând un târnăcop într-o mână și o pușcă. in cealalta. Dar a fost aruncat la pământ de imperialismul german. A smuls de la ea zonele care o hrăneau, o înconjoară din toate părțile. Burghezia franco-japoneză mișcă forțe împotriva ei din Est. Cu ajutorul banilor francezi, s-au mobilizat împotriva ei forțele Corpului Cehoslovac, care au reușit să o desprindă de regiunile cerealiere ale Siberiei. În sud, bandele de contrarevoluționari conduse de generalul Krasnov încearcă să facă același lucru. Cercul de fier al capitalismului european se apropie pe zi ce trece.” S-a mai spus că revoluția rusă nu este un act separat, nu este un episod, ci un lung proces de victorii și înfrângeri, revoluția tocmai a început și istoria lucrează pentru ea, care trage războiul, adâncind astfel revoluționarul european. criza, creează condițiile în care muncitorii masele Europei nu vor avea altă cale de ieșire decât o revoluție proletară și, cu cât trebuie așteptată mai mult, cu atât va fi mai profundă și mai fundamentală.

283 Ibid. S. 426.

Campanie de intervenție în presa occidentală

În presa occidentală a fost lansată o amplă campanie de intervenție. La 3 iunie 1918, ziarul englez The Globe și-a exprimat nemulțumirea față de încetineala aliaților în rezolvarea problemei intervenției japoneze, cerând ca Japonia să fie abordată cu o propunere de a începe imediat. În aceeași zi, The New-York Times a publicat un interviu cu premierul japonez, cu următoarea notă: „În toată Rusia există oameni care sunt gata să se ridice împotriva asupritorilor lor de îndată ce se simt sprijiniți. Dacă în Siberia ar apărea cel puțin 20-30 de mii de soldați aliați, însoțiți de autoritățile americane, care și-ar declara disponibilitatea de a organiza alegeri în zonele ocupate, toți oamenii care vor să restabilească fosta Rusie s-ar aduna în jurul unui astfel de nucleu militar în număr mare. , iar trupele aliate ar trebui să lupt puțin”. Pe 4 iunie, necesitatea prezenței unui mic contingent de trupe aliate în Siberia, care să ofere rușilor nucleul în jurul căruia se puteau aduna pentru a asigura controlul asupra Siberiei de Est și de Vest, a mai fost raportată de ziarul The Times, menționând că Cehoslovacii ca cei mai periculoși dușmani ai puterii sovietice. Conservatorul Pali Mail Gazette a pus întrebarea mai precis în numărul său din aceeași dată: „Este urgent să contactăm elementele sănătoase din Rusia și să le oferim toată asistența morală și materială”. Ziarele au cerut folosirea „forțelor străine ruse”. La Londra în acele vremuri aveau loc întâlniri ale rușilor care doreau să-și restabilească țara împreună cu Comitetul Național Rus la Paris.

Campania de intervenție în Rusia a început în Italia, culminând în iunie 1918. Influentul ziar Corriere della Sera din 2 iunie 1918 a cerut încetarea politicii de pasivitate în problema rusă, declarând că opoziția tăcută care se ivise în spatele terorii bolșevice trebuie susținută în toate modurile posibile. În acest ziar, susținătorii intervenției au organizat publicarea unei serii întregi de articole în care, sub masca unor lozinci despre necesitatea de a continua războiul

împotriva Germaniei și a aliaților săi, au îndemnat cu tărie Italiei și altor țări Antantei să treacă de la un politica de aşteptare a prăbuşirii puterii sovietice la o politică de acţiune284. perspectivele de viitor

284 Vezi: Hormach I.A. Relațiile dintre statul sovietic și Italia 1917-1924. M., 1993. S. 17.

Cea mai recentă intervenție a atras atenția nu numai celor care nu au acceptat ideologia revoluționară a Rusiei sovietice, sistemul ei social, forma de guvernare și activitățile sale, precum naționalizarea în special. Astfel, lumea afacerilor din Italia și-a făcut planuri în speranța de a recupera pierderile din datoriile Rusiei țariste sau de a obține profit prin extinderea proviziilor militare. Italia a fost interesată în special de sudul Rusiei, Kuban, Caucaz, Ucraina. Dar era gata să se lege cu o promisiune de a participa la toate acțiunile antisovietice. Chiar dacă Italia nu ar fi primit beneficii economice directe din intervenția în regiunile din nordul Rusiei și Siberiei, unde nu a avut niciodată interese economice permanente sau poziții ferme, atunci, așa cum credeau mulți lideri italieni, ea putea totuși să facă capital politic. - să continue să fie partener egal al ţărilor Antantei285, şi deci, rămânând în rangul unei mari puteri, să nu fie ocolit în distribuirea privilegiilor economice dacă acestea sunt obţinute ca urmare a unei invazii armate a Rusiei. Italia se temea și de un posibil bloc anti-Entant al Germaniei și Rusiei. Ea ar prefera totuși să-l vadă pe acesta din urmă puternic ca o contrabalansare la influența politică anglo-franceză și germană în Europa.

Campania de intervenție în presa occidentală s-a remarcat nu numai prin unanimitatea opiniei publice a țărilor aliate, ci și prin franchețea fără precedent cu care s-a subliniat la Roma, New York, Londra și Paris că baza intervenției. a fost răsturnarea puterii sovietice. Într-o oarecare măsură, motivele unei asemenea franchețe au fost clarificate de presa japoneză, care a relatat că guvernul japonez, după încheierea convenției militare japoneze-chineze, a fost în favoarea intervenției. Problema intervenției a fost pusă din nou în Europa ca urmare a acestei convenții. Marea Britanie și Franța l-au considerat un imbold pentru decizia Japoniei de a interveni. În publicațiile presei japoneze a fost dezvăluit fundalul campaniei de intervenție în Occident, s-a arătat că aceasta nu a început întâmplător: problema intervenției aliaților fusese deja rezolvată și trebuiau să ceară imediată. acțiune din Japonia; în Japonia, la rândul lor, ei au observat că planul de intervenție a fost deja elaborat și depindea de aliați.

285Ibid. S. 16.

Astfel, până la începutul lunii iunie, unitatea dintre Aliați și Japonia nu fusese încă realizată. Deoarece în noiembrie 1917 și februarie 1918, Japonia a insistat asupra unei acțiuni separate, aliații i-au cerut anumite garanții. În plus, rezistența președintelui american W. Wilson nu a fost încă învinsă. Deși Statele Unite ale Americii, așa cum, de exemplu, un expert în afacerile rusești a scris

Peret în The Daily Telegraph din 5 iunie 1918, a jucat rolul principal în rezolvarea „chestiunii ruse”.

Pe 7 iunie 1918, pentru prima dată, în presa engleză s-a auzit o voce împotriva intervenției. The Manchester Guardian, cel mai mare organ al Partidului Liberal, a publicat în ediție un articol al unui „corespondent rus” anonim, care dovedea falsitatea tezei că intervenția ar duce la restaurarea Frontului de Est și reînnoirea războiul Rusiei cu Germania. Între timp, campania de intervenție se dezvolta destul de energic, dar chiar și personalitățile politice autorizate nu aveau idee despre ce se afla exact în spatele cuvântului „intervenție”.

Membru al Parlamentului englez White, într-un articol din Pali Mail Gazette din 8 iunie, scria: „Intervenția este promovată de diverse surse, fiecare cu propriile păreri asupra metodelor, domeniului de aplicare etc. Chiar dacă Japonia ar fi putut să întreprindă o aventură militară pentru a salva Europa (și nu poate), există motive să credem că o astfel de intervenție ar pune Rusia într-o poziție și mai proastă. Intervenția trebuie să aibă un scop politic definit și să fie rezultatul unei politici aliate susținute de America. Subliniind în continuare că bolșevicii înșiși intenționau să folosească asistența militară a Aliaților împotriva Germaniei, White și-a exprimat, între timp, teama că cooperarea Puterilor Aliate cu bolșevicii ar putea întoarce împotriva lor restul populației Rusiei. A considerat corect să accepte propunerea de a crea un nucleu aliat în Siberia, în jurul căruia s-ar putea aduna armata rusă.

Printre aliați se numărau cei care s-au străduit pentru intervenție ca singurul mijloc de distrugere a puterii sovietice. Dar au existat și cei pentru care intervenția a fost importantă din motive pur psihologice - pentru ei, distrugerea puterii sovietice a fost una dintre consecințele pe termen lung ale intervenției. Ziarul englez Daily News a scris pe 4 aprilie că este imposibil de restabilit prin răsturnare

286AVP RF. F. 56-6. op. 1. D. 1. П. 1. L. 190.

a puterii sovietice și a intervenției militare Frontul de Est; singurul lucru care mai rămâne de făcut este să recunoaștem guvernul bolșevic, care, fie că le place sau nu Aliaților, este guvernul recunoscut în Rusia. Un articol amplu despre diferitele planuri de intervenție a fost publicat de ziarul provincial britanic Sunday Advertiser pe 8 iunie: „Există două direcții principale: unii cred că intervenția militară a Aliaților, în primul rând din Japonia, îi va determina pe bolșevici să se arunce în brațe. dintre germani, potrivit altora, cea mai mare parte a rușilor îi urăsc pe bolșevici și se așteaptă doar ca aliați ca principalul nucleu al rezistenței.” Ambele direcții nu erau ireconciliabile, autorii articolului credeau că a doua este mai adevărată. Și dacă va fi o intervenție aliată în Rusia, atunci cât mai curând posibil și la invitația unui grup de oameni care reprezintă diferite cercuri rusești. Majoritatea susținătorilor intervenției au înțeles că este imposibil să se pronunțe fără un pretext extern și au început să o creeze intens, recomandând, în special, ca diverse

„personalități publice siberiene” și ofițeri ruși să asculte apelul la intervenția aliaților.

Rezultatele campaniei de intervenție au fost rezumate în recenzia săptămânală a revistei Nation din 8 iunie, raportând că a început o ofensivă de presă concertată în favoarea intervenției armate japoneze; în plus, au existat mult mai puține încercări decât înainte de a ascunde caracterul politic al intervenției. Revista a criticat planul de a trimite armata japoneză, însoțită de aliați, prin Siberia spre vest cu adăugarea unei armate contrarevoluționare, exprimându-și speranța că acest plan, în ciuda propagandei ziarelor influente, nu a fost inspirat din surse. Ziarul Observer a scris a doua zi că intervenția japoneză, dacă va fi vreodată, va fi în cooperare cu alți aliați și la inițiativa cercurilor revoluționare democratice ale Rusiei, recomandând să se colecteze informații complete despre Rusia.

Dacă nu a existat unanimitate între Aliați și Japonia în ceea ce privește intervenția, nici în guvernul britanic nu a existat. Nici în guvernul italian nu a existat unanimitate de opinii cu privire la necesitatea participării la intervenția. Cei mai sănătoși politicieni au pus la îndoială această mișcare, având în vedere starea economiei italiene și potențialul militar al țării. Cu toate acestea, în rezolvarea acestui lucru

287Ibid. L. 192.

probleme, s-a ajuns la un compromis: concomitent cu pregătirea unui plan de participare a Italiei la intervenție, au fost numiți pentru relațiile neoficiale cu guvernul sovietic fostul consul în Rusia A. Matsoni și o mică misiune militară condusă de generalul R. Longhena288.

Ziarele engleze au profitat de confuzia din cercurile guvernamentale aliate. Pe 14 iunie, The Manchester Guardian a cerut Aliaților să înceapă negocieri cu guvernul sovietic pentru a-l recunoaște, ea fiind susținută de Ulster Guardian, care s-a opus aspru intervenției și pentru recunoașterea Rusiei sovietice. Cu toate acestea, The Sunday Times a scris pe 16 iunie că, deși au existat multe critici nefondate la adresa guvernului Regatului Unit, a acordat totuși multă atenție acestei probleme dificile, după ce a elaborat un plan de acțiune. Ce anume s-a vrut să spună, ziarul nu a putut preciza, dar a afirmat că rezultatul trebuie să fie favorabil nu doar din punct de vedere agitațional, ci și practic: crearea în Rusia a unui nucleu de elemente care să susțină independența și reorganizarea națională. Într-adevăr, guvernul britanic a elaborat o linie de conduită și a început să o implementeze. Mesajul despre debarcarea britanicilor din 22-23 iunie 1918 a celei de-a doua debarcări la Murmansk a fost publicat în ziarele sovietice.

La 29 iunie 1918, Comisariatul Poporului pentru Afaceri Externe Chicherin, într-o scrisoare adresată consulului general francez la Moscova, a cerut explicații cu privire la poziția guvernului său în legătură cu publicarea în ziarul Nashe Slovo a unei convorbiri cu străini. diplomaţi despre condiţiile în care Franţa şi aliaţii săi ar putea interveni în Rusia. O astfel de explicație, în opinia

Comisariatului Poporului, era „cu atât mai necesară cu cât în conversația menționată nu există indicii că presupusa intervenție nu va fi îndreptată împotriva puterii sovietice în Rusia și nu va avea caracterul unui străin înarmat. invazie. O astfel de explicație va avea o importanță deosebită acum, când detașamentele ceho-slovace, despre care reprezentanta Franței și aliații ei vorbea ca o armată aliată sub protecția lor, își continuă cu încăpățânare rebeliunea armată împotriva puterii sovietice. S-a exprimat speranța că reprezentantul Franței va respinge orice

2№ Horman I.A. Decret. op. S. 17.

289AVP RF. F. 69. Op. 3. D. 1. P. 2. L. 30.

comunitatea cu planurile pentru o invazie armată a teritoriului Republicii Sovietice Ruse.

Pentru britanici, la începutul verii anului 1918, negocierile cu Rusia și-au pierdut atractivitatea. Lockhart, care până de curând a susținut acorduri cu guvernul bolșevic, a devenit un apologe al intervenției: „Intervenția aliaților va avea ca rezultat o contrarevoluție care are șanse mari de succes... Anumite partide sunt gata să ne susțină dacă acționăm rapid. Dacă nu acționăm imediat, ei se vor îndrepta inevitabil către Germania. Potrivit experților militari britanici, chiar dacă ar fi fost împinse din Franța, Belgia și Italia, Puterile Centrale nu ar fi învinse; cu excepția cazului în care Rusia își recâștigă potențialul ca putere militară în Est, nimic nu poate împiedica absorbția resurselor sale de către Puterile Centrale ca bază a dominației germane la nivel mondial. Analiza experților britanici era cunoscută de președintele american. Cu toate acestea, abia pe 6 iulie 1918, Wilson le-a prezentat consilierilor săi un memorandum care conținea principalii parametri și reguli de intervenție în Rusia. Președintele spera să obțină progrese acționând în două moduri - oferirea de asistență economică și asistarea cehoslovacilor. Abia la mijlocul lunii iulie 1918 a arătat că în relațiile cu Rusia ar trebui să se acorde prioritate nu creării de relații bilaterale economice și de altă natură, ci sarcinii de formare a unui nou Front de Est împotriva germanilor292.

De la mijlocul lunii iunie 1918, problema intereselor sale financiare și economice în Rusia a început să fie discutată activ în Marea Britanie. Pe 18 iunie, ziarele britanice au raportat formarea unui comitet special de interese financiare proeminente pentru a proteja acționarii guvernului rus și întreprinderile urbane și feroviare. Comitetul a fost creat mai devreme, mesajul despre acesta a apărut pentru prima dată în ziare pe 9 martie, dar această informație nu a fost dezvăluită decât pe 18 iunie. Pe 19 iunie a apărut știrea că, prin ordin al ministrului Afacerilor Externe A. Balfour, s-a format și un alt comitet similar pentru a înregistra toate pretențiile supușilor britanici cu privire la pierderile din Rusia. În cercurile financiare și guvernamentale ale Marii Britanii, a existat încredere în oportunitatea ridicării problemei

™Lockhart RH Agent britanic. NY, 1933. P. 276.

291 Op. Citat din: Utkin A.I. Decret. op. S. 126.

292Ibid. S. 128.

rambursarea acestor pierderi. Cu toate acestea, nu a existat nici un apel oficial din partea guvernului britanic către guvernul sovietic cu privire la compensarea acestor pierderi la acea vreme. În acest sens, se presupunea că vor fi rambursați într-un mod special, fără ajutorul guvernului sovietic. Prezența a două comitete care să servească aceluiași scop a alarmat cercurile financiare, iar în ziare a început o campanie de unire a acestora. La 19 iunie 1918, influentul organism financiar Financial News a scris că acest comitet ar putea anula toate încercările Rusiei de a efectua tranzacții financiare, dacă Rusia nu va reveni pe calea ordinii și a onestității. Pe 20 iunie, a fost convocată o adunare a deținătorilor de valori rusești pentru a crea un al treilea comitet independent, care trebuia să ia măsurile necesare pentru a asigura creditorii ruși. În aceeași zi, A. Balfour a declarat în Camera Comunelor că guvernul britanic nu poate da obligația de a nu participa la intervenția armată în Rusia, iar ministrul francez de externe S. Pichon în același timp neoficial (pe margine). al parlamentului francez) a declarat că președintele Wilson consideră necesară intervenția japoneză în Siberia.

Voci în favoarea intervenției au început să se audă din ce în ce mai puternic în Statele Unite. Declarația lui Pichon despre poziția lui Wilson a fost preluată de presă. Pe 22 iunie, British Pali Mali Gazette, citându-l, a cerut aliaților să ia măsuri imediate. Pe 24 iunie, Moming Post a raportat ca un fapt evident că s-a ajuns la un acord între Statele Unite și Puterile Aliate pentru a interveni în Siberia. Cu toate acestea, ziarul nu a menționat obiectivele intervenției în raport cu guvernul sovietic, limitându-se la lupta împotriva Germaniei. Ziarul parizian L'Homme Libre relata în aceeași zi că în acele cercuri americane care au protestat puternic împotriva acesteia a apărut o atitudine binevoitoare față de acțiunea militară japoneză, iar Matin a publicat un interviu cu cunoscutul publicist din Petrograd V.L. Burtsev, care a declarat că datorită cehoslovacilor puterea bolșevică se apropie de sfârșit, iar noul guvern rus din Siberia va salva toată Rusia.

La 24 iunie 1918, a urmat „aluzie oficială” a lui D. Lloyd George în Camera Comunelor pentru intervenție. Zaya prim-ministru

2.3WUA RF. F. 56-6. op. 1. D. 1. P. 1. L. 199.

că Anglia ar trebui să ajute Rusia dacă Rusia ar dori. Potrivit lui, poporul rus începea să înțeleagă din ce în ce mai mult ce înseamnă imperialismul german; Rusia, evident, într-o măsură mai mare decât înainte, era pregătită să ia parte la expulzarea germanilor. Deși toate acestea au dat speranță, au existat și anumite dificultăți. Japonia este singura țară care a avut acces larg în Rusia, dar această problemă a fost extrem de dificilă294.

Ziarele Daily News și Daily Mail, care au luat poziții opuse, au considerat totuși, în egală măsură, „aluzie” premierului ca un indiciu de intervenție. În special, Daily Mail a raportat pe 25 iunie că intervenția se apropie încet, dar procesul se va accelera odată cu apariția unei puteri de autoritate în Rusia, care va apela la aliați pentru ajutor. Să recunoască generalul locotenent G.M. Semenov sau generalul D.L. Aliații croatului nu au îndrăznit, dar au auzit apelul „autoritar” la intervenție al lui A.F., sosit în Anglia. Kerensky. The Globe într-un editorial din 27 iunie, comentând declarația sa „că a fugit de tiranie”, a pus întrebarea: ce fel de tiranie era – germană sau bolșevică?

Un apel pentru intervenție militară sau episodul cu A.F. Kerensky

Presa străină a scris despre ce așteaptă Anglia de la A.F. Instrucțiunile lui Kerensky despre ce fel de asistență ar putea oferi aliații Rusiei. Într-un interviu acordat Le Petit Parisien din 27 iunie 1918, Kerensky spunea că zilele bolșevicilor sunt numărate și speră în sprijinul Aliaților pentru restabilirea ordinii în Rusia. Discursul lui Kerensky la Conferința Muncii din 28 iunie, îndemnând să nu rămână martori tăcuți ai tragediei ruse, a fost privit tocmai ca un apel la intervenția aliaților. Ziarele scriau că A. Kerensky dorea intervenția militară aliată pentru a învinge influența germană în Rusia; nu contează pentru el care putere va furniza cel mai mare număr de trupe, atâta timp cât intervenția este opera tuturor aliaților. The Times a numit scopul misiunii lui Kerensky: să cheme aliați pentru ajutor în singura formă eficientă - trupe și echipament militar. Astfel de

294Ibid. L. 202.

295Ibid. L. 203.

Apelul, a raportat Westminster Gazette, a fost foarte atractiv și „ salutăm cu căldură condițiile atașate acestuia: toți aliații trebuie să ia parte la discurs și să nu-și impună voința în determinarea naturii viitorului guvern rus”.296 Presa liberală a cerut o altă condiție: aliații trebuiau să fie siguri că intervenția va fi binevenită de poporul rus. Rusia este prea mare, informațiile despre ea sunt contradictorii și puțini ruși din străinătate ar putea vorbi în numele ei.

Din relatările de presă s-a cunoscut un detaliu remarcabil. Lloyd George, în declarația că, conform informațiilor care i-au fost transmise, Rusia era mai mult ca niciodată pregătită să ia parte la mișcarea împotriva Germaniei, l-a avut în vedere tocmai pe Kerensky, cu care a vorbit la 24 iunie 1918. Prim-ministrul era sceptic, dar politicianul rus i-a făcut impresie. Dovada schimbării viziunii lui Lloyd George asupra situației ruse a fost decizia sa de a se baza pe cehi. El i-a informat pe francezi despre cererea sa adresată cehilor de a nu părăsi Rusia deocamdată. Cehii urmau să rămână în Siberia și să rezolve problema aliaților: „pe de o parte, să blocheze bolșevismul și, pe de altă parte, să-i împingă pe japonezi ca parte a forțelor intervenționiste aliate din Rusia”297.

Reprezentanții diferitelor curente politice din Occident au evaluat în același mod misiunea lui Kerensky. Cu toate acestea, la vremea respectivă, relația aliaților nu permitea declanșarea intervenției și apelul politicianului rus să fie folosit ca invitație oficială pentru a o realiza.

La 27 iunie 1918, o declarație neoficială publicată la Washington anunța că guvernul japonez a decis să respingă propunerea Antantei de intervenție siberiană. Cu toate acestea, aliații nu au considerat acest lucru drept un refuz de a ajuta Rusia în renașterea ei. Contradicțiile din cadrul guvernului japonez au fost semnalate în aceeași zi de către Éco de Paris, indicând faptul că fostul ministru al Afacerilor Externe, vicontele I. Motono și baronul Kato, erau în favoarea intervenției; împotriva ei se pronunță doar ministrul Marinei T. Kato, care, totuși, își poate schimba punctul de vedere dacă devine ministru de Externe. Era de netăgăduit că majoritatea politicienilor din Japonia erau în favoarea intervenției. Factori precum

296Ibid. L. 204.

2.7 Cit. Citat din: Utkin A.I. Decret. op. S. 125.

Cooperarea chino-japoneză și concentrarea trupelor chineze în Manciuria.

Pe 27 iunie, Robert Cecil a anunțat în Parlamentul britanic că au loc constant întâlniri între guvernele Marii Britanii și ale Statelor Unite, precum și alți aliați, pe chestiunea rusă, dar până acum nu a putut spune nimic despre această chestiune. de interventie. Observatorul, în numărul său din 30 iunie 1918, a cerut să se pună capăt acestei ambiguități și să se ia măsuri, realizând că orice acțiune posibilă implică riscuri. În Rusia însăși, „forțe mari de patrioți așteaptă lideri, arme și echipamente; bolșevici și vor fi iertați dacă vor lupta pentru renașterea Rusiei.

La acea vreme, intervenția li s-a părut țărilor aliate pe cât de periculoasă, pe atât de dezirabilă.

Trebuie remarcat faptul că Comisariatul Poporului pentru Afaceri Externe a făcut în mod repetat încercări de a atenua tensiunile în relațiile cu Marea Britanie și Franța, încercând, în special, să convină asupra soartei soldaților Forței Expeditionare Ruse trimiși de francezi în Africa, să ajungă la un acord cu privire la refuzul de a recruta forțat cetățeni ruși în armata britanică. Departe de a fi întotdeauna, NKID a fost onorat cu un răspuns. Deci, ca răspuns la o telegramă de la G.V. Chicherin despre capturarea de către Franța a navelor de război ale Flotei ruse de la Marea Neagră Raymond Poincaré a afirmat că guvernul francez consideră că, nerecunoscut, guvernul sovietic nu este deloc autorizat să ceară restituirea acestor nave298. Guvernul francez, potrivit lui Poincaré, nu a intenționat să împiedice comerțul dintre cele două popoare. Aderând la principiul respectului absolut pentru proprietatea privată, s-a abținut să răspundă cu acte adecvate „jafului grosolan fără precedent, ale cărui victime erau

cetățeni francezi în Rusia”. Rușii puteau, se spunea mai departe în telegrama, să încheie tranzacții comerciale în Franța în deplină siguranță; cu toate acestea, organizațiile rusești care și-au asigurat un monopol asupra comerțului exterior în Rusia nu aveau dreptul de a reprezenta statul rus și erau tratate ca organizații private.

Între timp, încercările făcute de partea sovietică de a stabili relații comerciale și economice cu marile puteri nu au dat rezultate. Deci, cine a vizitat Moscova în iulie 1918

298AVP RF. F. 136. Op. 2. D. 6. P. 1. L. 2.

o delegație comercială engleză condusă de W. Clark, un oficial de rang înalt al Departamentului britanic de comerț exterior, a părăsit capitala Rusiei o săptămână mai târziu, fără a explica motivele zborului lor grăbit. Aparent, a fost legat de extinderea campaniei trupelor britanice în adâncul regiunii Murmansk, care începuse la acel moment. V.A. Șișkin a văzut pe bună dreptate în pachetul misiunii britanice, care era format din Leslie Urquhart și alți doi reprezentanți ai cercurilor comerciale și industriale care aveau întreprinderi în Rusia înainte de revoluție, dorința guvernului lor de a calma opinia publică cât mai curând posibil în ajun. de debarcare a trupelor britanice la Arhangelsk și să pună bazele pe o serie de probleme din cercurile sovietice, decât să stabilească contacte economice cu guvernul sovietic299. Plecarea misiunii Clark la 28 iulie 1918 a marcat pentru foarte multă vreme sfârşitul tuturor contactelor economice dintre cele două ţări. Guvernul francez, ca cel mai activ susținător al intervenției armate împotriva Rusiei sovietice, nu numai că a refuzat să lase un oficial sovietic să intre pe teritoriul țării sale, dar și-a exprimat și acordul deplin cu politica americană de boicotare economică a statului „proletar”.

La 1 iulie 1918, The Manchester Guardian a declarat că, în legătură cu revolta cehoslovacă, latura militară a intervenției s-a schimbat dramatic, acum era vorba de a face din cehi nucleul unei noi armate care ar putea lupta împotriva Germaniei și recrea Rusia. Până atunci, au apărut informații că, cu ajutorul cehoslovacilor, numeroase guverne siberiene s-au unit și s-au concentrat la Tomsk. La 1 iulie, L'Homme Libre a scris că lovitura mortală adusă bolșevismului va fi dată în Siberia. Declarând că istoria Rusiei se apropie de un punct de cotitură, ziarul a cerut aliaților să profite de momentul pentru o acțiune decisivă. În același timp, Lordul R. Cecil a făcut o declarație diferită în Parlament. Ca răspuns la întrebările deputatului Regelui: este guvernul conștient de faptul că liderii sovietici au protestat în fața guvernului german împotriva activității submarinelor germane care operează cu ajutorul Finlandei pe coasta Murmansk, a oferit guvernul britanic

Yu Shishkin V.A. Statul sovietic și țările din Occident în 1917-1923: eseuri despre istoria formării economiei și relațiilor. L., 1969. S. 78.

sau aliați ai guvernului sovietic asistență militară pentru protecția Murmanskului împotriva Finlandei și Germaniei și intenționează să ofere așa ceva? Domnul a răspuns că, dacă guvernul sovietic va cere Aliaților asistență navală sau militară pentru a proteja teritoriul Rusiei de Germania, această propunere va fi luată în considerare pe cale amiabilă300.

Din punctul de vedere al implementării planului de intervenție aliat, au fost de interes atât Murman, cât și Siberia. Mai mult, dacă Marea Britanie și-a manifestat interes în principal pentru Murmansk, atunci Franța și-a concentrat atenția asupra Siberiei. Presa străină, preocupată de problema intervenției active, așa cum scria atunci, era plină de informații că Murmansk și Siberia erau două căi care duceau către același scop; Odată cu ocuparea Vladivostokului de către cehoslovaci și a Murmanskului de către aliați, accesul „lumii civilizate" în Rusia a fost asigurat din două direcții301. De exemplu, ziarul Daily Express, dorind să facă această conexiune vizuală, a plasat hărți ale coastei Murmansk și ale Siberiei în numărul său din 13 iulie, cu legenda sub ele: „Zone în care aliații ajută Rusia".

La începutul lunii iulie 1918, a devenit clar că era mult mai ușor să începeți o intervenție prin Murmansk decât prin Siberia, unde situația se complica pe zi ce trece, inclusiv pentru aliați: pe lângă așa-zisul guvern siberian de la Tomsk. , care a fost format din socialiști-revoluționari, iar guvernul generalului D.L. Croat, s-a format și guvernul Vladivostok, care a revendicat și Siberia și toți au căutat asistență aliată. Daily Chronicle din 18 iulie a emanat bucurie de faptul că soarta s-a alăturat Aliaților și a liniștit conștiința președintelui Wilson (care credea că cooperarea cu o națiune slavă ar putea justifica intervenția) având în vedere că cehoslovacii sunt o națiune slavă. Ziarul liberal a tăcut despre faptul că această soartă a fost creată de subvențiile franceze acordate profesorului Masaryk. La 2 iulie 1918, ziarele Éco de Paris și Galois recomandau contactarea imediată a cehoslovacilor. Un articol de la Éco de Paris a făcut ecou lupta dintre Sadoul și Noulens. Adevăratele interese ale Franței în Rusia au fost îngreunate de unii reprezentanți ai misiunii militare, a relatat ziarul, iar abia acum Noulens a reușit să le paralizeze influența nedorită.

500 AVP al Federației Ruse. F. 56-6. op. 1. D. 1. П. 1. L. 209.

501 Ibid. L. 220-221.

Pe 4 iulie, în ziarele engleze au apărut telegrame de la Copenhaga, în care circulau zvonuri despre înaintarea trupelor finlandeze-germane la Murman. Pe 2 sau 3 iulie, britanicii, se pare, deja făcuseră debarcări secrete pe coasta Murmansk - nu existau informații exacte despre asta. Dar Nordface Allgemeine Zeitung a scris pe 2 iulie că debarcarea fusese deja făcută și cu greu cu acordul guvernului de la Moscova, deoarece coasta Murmansk era un punct prea convenabil pentru o invazie engleză. The Yorkshire Post, un ziar provincial englez, a raportat la 4 iulie că a primit această informație de la o sursă germană; informația era în deplin acord cu șederea lui Kerensky la Londra și declarația lui. Din faptul că Rusia de Nord fusese declarată sub legea marțială de către

sovietici, ziarul a concluzionat că bolșevicii considerau intervenția ostilă lor înșiși. Abia pe 5 iulie a apărut în ziarele engleze protestul Comisariatului Poporului pentru Afaceri Externe G.V. Chicherin a datat 28 iunie împotriva operațiunii trupelor britanice pe coasta Murmansk. Ziarele nu au recunoscut faptul debarcării trupelor britanice. În aceeași zi, 5 iulie, în Daily Express a apărut o telegramă despre viitorul atac finlandez-german asupra lui Murman și cu referire la zvonuri despre ocuparea Sankt-Petersburgului și a Moscovei de către germani în legătură cu începerea aliaților. intervenție în Rusia.

La acea vreme, Aliații începuseră deja negocieri cu Sovietul de la Murmansk, ducând la un acord din 6 iulie 1918. În aceeași zi, Reuters a publicat o declarație oficială despre Murmansk, care admitea că situația creată de avansul german către Coasta Murmansk prin Finlanda a fost, deși una serioasă, dar nu periculoasă. Nu existau informații exacte cu privire la numărul de trupe germane din această zonă, dar dificultățile „fizice” ale operațiunilor militare din zonă erau mari și este puțin probabil ca germanii să fi putut face ceva înainte de debutul iernii; „Guvernele aliate în relațiile lor cu autoritățile centrale ruse au declarat în repetate rânduri că nu au obiective teritoriale în Peninsula Murmansk”302. Ultima frază a declarației a servit, se pare, ca un fel de răspuns la protestul lui Chicherin, după care nici un cuvânt despre Murman nu a mai apărut în ziarele britanice timp de o săptămână. Problema, se pare, a fost oprită până la încheierea unui acord oficial cu Sovietul de la Murmansk: aliații doreau să intre în Rusia la invitația rușilor înșiși.

^Tamzhe.L. 213.

Acord fără precedent

Acordul dintre Aliați și Sovietul de la Murmansk a fost publicat de presa engleză la 24 iulie 1918, deși a fost încheiat mai devreme - pe 6 iulie. Principalele prevederi ale acordului de la Murmansk, care a constat din 14 articole, au fost:

1. Acordul a fost încheiat între reprezentanții Marii Britanii, Franței și Statelor Unite, pe de o parte, și Prezidiul Consiliului Regional Murmansk, pe de altă parte, pentru a asigura acțiuni comune ale semnatarilor acestui acord în apărarea. al Teritoriului Murmansk de la puterile coaliţiei germane.

2. Teritoriul Murmansk include: fostele districte Alexandrovsky și Kemsky din provincia Arhangelsk.

3. Toate unitățile separate ale Forțelor Armate Ruse din Teritoriul Murmansk vor fi sub comanda militară rusă numită de Consiliul Militar Regional Murmansk.

4. Reprezentanții aliaților vor oferi comandamentului militar rus asistența necesară în formarea forțelor armate ruse.

5. Toată puterea în administrația internă a regiunii aparține exclusiv Consiliului Regional Murmansk.

Reprezentanții aliaților și agenții acestora nu se vor amesteca în treburile interne ale regiunii și nu se vor adresa direct populației, dar în toate cazurile necesare se vor adresa autorităților ruse.

Alte puncte s-au referit la detalii privind acordarea de asistență economică și financiară Consiliului Regional Murmansk. De altfel, potrivit art. 11 din acord, „toate cheltuielile care urmează să fie efectuate de guvernele Marii Britanii, Statelor Unite ale Americii de Nord și Franței, în baza acestui acord”, au fost înregistrate în contul general al datoriei publice a Rusiei față de puterile respective. . Acordul a intrat în vigoare din momentul în care a fost aprobat de Consiliul Regional Murmansk și a fost valabil până la stabilirea unor relații normale între guvernul central rus, pe de o parte, și Consiliul Regional Murmansk și guvernele Marii Britanii, Franței și Americii de Nord. Statele Unite pe de altă parte. La semnarea acestui acord, reprezentanții Marii Britanii, Franței și Statelor Unite, în numele guvernelor lor, au reafirmat absența oricărei forme agresive.

obiective în raport cu teritoriul Murmansk, atât în ansamblu, cât și în părțile sale individuale; Consiliul Teritoriului Murmansk, în fața poporului rus și a guvernelor Marii Britanii, Franței și Statelor Unite, a declarat solemn că singurul scop al încheierii acestui acord era păstrarea intact a Teritoriului Murmansk pentru Marea Rusie Unită[303]. Acordul a fost aprobat de Sovietul de la Murmansk la 7 iulie 1918.

Acest acord „legal nu a avut aproape niciun precedent în istoria relațiilor internaționale” și de fapt, așa cum I.P. Goldenberg, s-a rezumat la „mituirea populației unui teritoriu mic împotriva guvernului central al țării, nu existau precedente pentru aceasta nici măcar în războiul imperialist”[304]. Chiar și Vladivostok și alte debarcări, în opinia sa, erau din punct de vedere juridic mai legitime decât acordul de la Murmansk, deoarece erau rezultatul operațiunilor militare și făceau parte din „conceptul dreptului războiului”. Pe 25 iulie, Reuters a publicat un raport conform căruia, conform acordului de la Murmansk, aliații din Rusia nu au în vedere nicio achiziție teritorială, urmărind un singur scop - să ajute Rusia să reînvie și să se elibereze de dominația germană. În acest sens, Aliații au întreprins demersurile necesare pentru a proteja coasta Murmansk de inamic și pentru a-i ajuta pe cehoslovaci, aflați în Rusia, să nu devină o victimă a conspirației germane. Aliații erau gata să acorde toată asistența posibilă acelor elemente din Rusia care doreau să lupte împotriva germanizării ei.

În această declarație, scopul acordului de la Murmansk a fost numit sincer dorința de a ajuta forțele cehoslovace, care luptau activ cu regimul sovietic. Între timp, guvernele aliate de la acea vreme încă nu îndrăzneau să declare definitiv despre lupta împotriva puterii sovietice, continuând să propună amenințarea germană ca principal argument.

Accentul presei s-a mutat de la evenimentele din Siberia la Orientul Îndepărtat. Pe 6 iulie 1918, ziarul The Times a relatat de la Tokyo că cehoslovacii ocupaseră Vladivostok. Pe 8 iulie, această informație a fost confirmată de agenția Reuters: „Dezarmarea consiliului local a fost însoțită de o luptă de stradă cu bolșevicii, în timp ce detașamentele aliate au debarcat pentru a păzi consulatul; puterea din Vladivostok a trecut la orașul local

303Vezi: DVP SSSR.T 1.S. 390-392.

304AVP RF. F. 56-6. op. 1. D. 1. P. 1. L. 234.

305Ibid. L. 235.

se gândi skai. Toate aceste evenimente au avut loc pe 30 iunie. Bătăliile de stradă de la Vladivostok au devenit, potrivit bolșevicilor, primele bătălii de intervenție în care aliații au luptat cu regimul sovietic. Cu toate acestea, The Manchester Guardian a remarcat la 8 iulie că aliații nu au dezvoltat încă o politică clară a Rusiei: neîmpărtășind planurile ministrului francez de externe S. Pichon pentru distrugerea armată a regimului sovietic, ei nu au luat poziția de Președintele american V. Wilson fie. În Rusia, din cauza acestor ezitări, s-a creat impresia că aliații au început efectiv o intervenție.

Sancțiunea pentru intervenție a primit în cele din urmă binecuvântarea lui W. Wilson: la 6 iulie 1918, la o întâlnire de la Casa Albă, s-a luat o decizie privind participarea Statelor Unite la intervenție.

La scurt timp după bătăliile de la Vladivostok, în presă au apărut informații potrivit cărora Wilson a început să se clătească din nou. Pe 9 iulie, ziarul conservator britanic Moming Post a publicat o telegramă de la Washington în care afirma că decizia de a lansa o intervenție aliată în Rusia nu mai poate fi amânată, că politica de inactivitate nu poate fi continuată. Deoarece doar o mică forță aliată se afla la Vladivostok pentru a menține ordinea, bolșevicii nu aveau niciun motiv să susțină că Aliații au lansat o intervenție militară, dar din cauza unei ciocniri între bolșevici și cehoslovaci, situația s-a schimbat.

În principiu, Aliații au considerat întotdeauna că este necesar să ia unele măsuri în Rusia, diferențele erau doar în metodele lor și erau de natură tehnică. Japonia, ca și puterile europene, s-a pronunțat în favoarea intervenției armate. Wilson a preferat pașii diplomatici, dar haosul care domnea în Rusia și informațiile contradictorii despre acesta l-au determinat pe președinte să realizeze că este imposibil să acționeze prin metode diplomatice. Telegrama de la Washington conținea o recunoaștere că, din cauza ciocnirii de la Vladivostok, intervenția putea fi considerată efectiv începută307. Corespondentul a apreciat corect situația actuală: luptele de la Vladivostok ar putea fi folosite pentru a-l atrage pe Wilson în intervenție; făcând aluzie la aceasta, a declarat că situația se schimbă, adică bolșevicii oricum au avut deja ocazia

306 Ibid. L. 214.

307 Ibid. L. 216.

susțin că intervenția a început efectiv. Dar a fost nevoie de mai mult timp pentru ca ezitarea lui Wilson să se termine.

Succesele cehoslovacilor au fost exagerate în presa occidentală din ce în ce mai activ, odată cu dificultățile tot mai mari ale bolșevicilor. The Manchester Guardian a scris în mod special pe 9 iulie că a existat o puternică mișcare anti-bolșevică peste tot în Rusia. Presa a pus deja întrebarea ce s-ar întâmpla cu Siberia după răsturnarea regimului sovietic; în Orientul Îndepărtat, s-a propus crearea unui stat-tampon, în frunte cu burghezia siberiană care fugise din Rusia. Corespondentul de la Beijing al ziarului Thè Times din 10 iulie a relatat că cehoslovacii, după ce au ocupat Vladivostok, înaintau spre Nikolsk, iar după ocuparea acestuia, se vor uni cu trupele lui Semyonov. Corespondentul a cerut Aliaților să nu ezite să trimită trupe în Siberia. În același ziar, a fost publicată o declarație a Comitetului Național Cehoslovac, care indica că legiunile cehoslovace din Rusia au făcut obiectul unor atacuri nu numai din partea bolșevicilor, care doreau să-i înroleze în Armata Roșie, ci și al adversarilor lor, care, neavând curajul să răstoarne singuri sovieticii, au vrut să-i folosească pe cehoslovaci în acest scop. Declarația spunea că ordinea în Rusia nu poate fi restabilită decât de o forță capabilă să ofere asistență de durată poporului rus și, desigur, cehoslovacii, al căror singur scop era să ajungă în Franța, nu puteau fi o astfel de forță.

Această declarație nu i-a descurajat pe autorii editorialului Daily Telegraph din 10 iulie, care susțineau că Vladivostok, capturat de cehoslovaci, ar putea servi drept nucleu pentru crearea unei rezistențe puternice și organizate împotriva bolșevicilor. Referindu-se la înaintarea victorioasă a cehoslovacilor în vest până la Nikolsk, ei au declarat că a venit momentul decisiv pentru Aliați, care nu ar trebui să se mai îndoiască de loialitatea Japoniei și de asistența acesteia. Cu toate acestea, declarația cehoslovacă nu a putut să nu ridice o întrebare alarmantă: „Ce se va întâmpla cu mișcarea anti-bolșevică când cehoslovacii părăsesc Rusia?” În acest sens, The Times a recomandat pe 11 iulie adoptarea urgentă de măsuri de intervenție și sprijin pentru nou-formatul guvern siberian. În aceeași zi, Daily Chronicle a cerut ca cehoslovacii să fie folosiți cât mai curând posibil, afirmând că, în calitate de popor slav, ei pot deschide cel mai bine calea către Siberia pentru armata japoneză. „Chechoslo

308Ibid. L. 218.

Vaki, a scris ziarul, au deschis larg ușa către Rusia, dar nu pot păzi această ușă deschisă la infinit.

Acordând o mare importanță Siberiei și cehoslovacilor, ziarul Thè Times nota la 13 iulie că, după ce au luat în stăpânire calea ferată din Siberia, cehoslovacii au preluat efectiv controlul asupra Siberiei, dar acest lucru nu era suficient: succesele lor ar putea conta doar dacă

erau folosiți. de către aliați, în special Japonia. Ultimul cuvânt a rămas lui Wilson, care nu putea să nu înțeleagă semnificația schimbărilor create de succesele cehoslovace.

Presa, îngrijorată de soarta cehoslovacilor, scria în acele zile că sarcina de a facilita acțiunile aliaților din Siberia urma să fie îndeplinită de debarcarea de la Murmansk. Corespondentul The Times la Beijing, într-un număr din 16 iulie, a recomandat să se ajute detașamentele cehilor din Vladivostok să se conecteze cu detașamentele lor din Irkutsk. Ideea a fost preluată de Daily Mail a doua zi, cu o trăsătură proeminentă a generalului Horvath. Ziarul a cerut recunoașterea sa imediată de către aliați și acordarea unei asistențe militare și financiare extinse, numindu-l pe general singurul salvator al Siberiei de germani și bolșevici.

Din materialele de presă citate mai sus, se poate observa că nici în perioada celor mai mari succese ale cehoslovacilor, Aliații nu au considerat posibil să se bazeze pe deplin pe ele, având informații că cehoslovacii nu erau înclinați să desfășoare o campanie activă. împotriva regimului sovietic, iar performanța lor nu a fost aprobată de Masaryk, Max și alți lideri cehi.

Cu toate acestea, The Times, publicat pe 17 iulie, a liniștit cercurile pro-intervenție raportând că intenția cehoslovacilor de a părăsi Siberia prin Vladivostok „a fost, fără îndoială, intenția lor anterioară, dar recunoașterea lor de către guvernele aliate ca armată aliată și dorința de a ajuta aliații în restabilirea ordinii în Siberia a sporit dorința lor de a rămâne în teatrul de operațiuni unde ajutorul lor este cel mai necesar. Ziarul a relatat despre întâlnirea generalului M.K. Diterichs cu D.L. croat să elaboreze un plan de acțiune comună. În aceeași zi, agenția de presă Reuters din Shanghai a relatat în ziare că un acord între cehi și croați este posibil în viitorul apropiat și că cehii așteaptă instrucțiuni de la francezi și alți reprezentanți aliați la Vladivostok.

309Ibid. L. 224.

La 18 iulie 1918, Daily Chronicle a publicat o notă interesantă a corespondentului său diplomatic despre inevitabilitatea intervenției Aliaților în Siberia după ce cehoslovacii au ocupat Vladivostok. Potrivit corespondentului, președintele Wilson și-a schimbat poziția anterioară conform căreia doar o invitație oficială din partea guvernului sovietic ar putea justifica prezența trupelor aliate pe teritoriul Rusiei, dar în același timp considerând că adoptarea unor astfel de măsuri depinde de cooperarea cu națiunea slavă. , în acest caz - cehoslovaci. „Soarta a mers să-l întâlnească și s-a dovedit a fi de partea aliaților, oferindu-le baza unei intervenții eficiente”, a scris corespondentul. A devenit posibil și un acord între Tokyo și Washington.

Opoziția americană față de intervenție a încetat să mai existe. Dar Japonia nu a tratat intervenția cu același entuziasm.

Unul dintre principalele obstacole în calea începerii intervenției - disidența în cabinetul japonez - nu a fost complet eliminat. Japonia era pregătită pentru o acțiune militară, dar a rezistat restricțiilor teritoriale privind pătrunderea trupelor sale. Situația a fost complicată și de dezacordurile puternice dintre guvernul croat și cel de la Vladivostok. Pe 19 iulie, The Manchester Guardian a analizat situația: „Există mai mulți concurenți la putere în Siberia: Horvath, liderul burghezului reacționar, și guvernul de la Vladivostok, antibolșevic, dar socialist. Dacă aliații întreprind o intervenție, atunci pe cine vor ajuta, pe cine se vor baza? Dacă intervenția aliaților este îndreptată împotriva bolșevicilor, nu vor incita ei întreaga țărănime rusă împotriva lor? Japonezii ezită pentru că sunt mai conștienți de aceste dificultăți decât francezii sau britanicii. Japoniei se teme să nu fie atrasă într-o aventură al cărei sfârșit nu poate fi prevăzut. În plus, cercurile maritime, precum și grupurile financiare ale Japoniei, sunt împotriva intervenției, deoarece aceasta va întări poziția partidului de război. Numai Wilson poate salva situația.”

Pe 20 iulie, conservatorul britanic Pali Mail Gazette a scris că situația din Orientul Îndepărtat se îmbunătățește și intervenția activă a Japoniei în numele Aliaților a fost considerată rezolvată. Potrivit Daily Express din 23 iulie, decizia guvernului japonez a fost finalizată și, în cooperare cu America, îi va ajuta pe cehi protejând teritorii periculoase pentru ei; vor fi luate imediat măsurile adecvate.

Decizia de a participa la intervenția din Siberia a fost luată și de guvernul chinez.

Plecarea ambasadorilor aliați de la Vologda la 25 iulie 1918 a fost dovada că a mai rămas foarte puțin timp până la începerea intervenției.

Plecarea ambasadorilor din Vologda

În Rusia sovietică s-a creat o situație fără precedent în istoria diplomatică: în țară existau reprezentanți oficiali ai puterilor care se bucurau de imunitate deplină, care au debarcat în mod deschis detașamente armate pentru a lupta împotriva guvernului, cu care nu au rupt legăturile și sub care ambasadorii lor. au fost acreditate310. Cu toate acestea, așa-numita „imunitate a ambasadei” a fost redusă la zero prin nerecunoașterea guvernului sovietic.

Guvernele Antantei nu numai că nu au anunțat începutul ostilităților împotriva Rusiei sovietice, dar au negat în toate modurile posibile că au purtat război împotriva ei. Guvernul sovietic a oferit în mod repetat ambasadorilor să se întoarcă de la Vologda la Moscova, trimițând acolo delegații, dar ambasadorii au refuzat să părăsească orașul. „Corpul diplomatic a ajuns la concluzia”, a amintit ambasadorul american D. Francis, „că bolșevicii au decis cu orice preț să ne transporte la Moscova și să ne țină ostatici în caz de intervenție...”311. Refuzul lor a fost motivul unei telegrame urgente de la G.V. Chicherin cu o cerere de a părăsi Vologda. Reprezentanții diplomatici, mulțumind Comisarului Poporului pentru grija pentru

siguranța lor, au decis să urmeze sfatul acestuia de a părăsi orașul, dar nu au mers la Moscova, ci la Arhangelsk. „Planul nostru”, a scris Francisc, „era să părăsim Vologda pe 23 iulie, dar nu am putut să ieșim până la miezul nopții pe 24; această perioadă de timp a fost ocupată de negocieri cu Moscova. Diplomații au fost nevoiți să petreacă noaptea în tren și să aștepte”312.

Despre semnificația politică a plecării diplomaților G.V. Cicherin a spus că nu poate afirma categoric că politica Republicii Sovietice Ruse, „în întregime construită pe strict

310Istoria diplomaţiei. M.; L., 1945. T. 2. S. 389.

3.1 Abandonat în uitare. S. 39.

312 Ibid. S. 46.

pe motive fundamentale şi departe de combinaţiile diplomatice ale ambelor tabere beligerante, acest fapt nu se va reflecta câtuşi de puţin; cu toate acestea, guvernul sovietic regretă profund plecarea diplomaților Vologda din Rusia, aceștia preferând să meargă la Arhangelsk, „care nu poate fi considerată decât ca o etapă pentru părăsirea Rusiei”. Cu toate acestea, protestând puternic împotriva invaziei trupelor anglo-franceze pe teritoriul sovietic și împotriva sprijinului politic pentru rebeliunea cehoslovacă, guvernul sovietic, chiar și în aceste condiții, a subliniat Chicherin, nu a vrut să rupă relațiile diplomatice cu acestea și a sperat că plecarea diplomaţilor de Vologda nu ar fi interpretată în acest sens313 .

Potrivit dreptului internațional, plecarea ambasadorilor simbolizează ruperea relațiilor diplomatice și sfârșitul stării de pace. Pe baza acestui fapt, putem presupune că Aliații au intrat în relații ostile cu Rusia la 25 iulie 1918. Dar nu a existat nicio declarație de război, să presupunem că situația politică este grav afectată de plecarea ambasadorilor de la Vologda . Cu toate acestea, din 25 iulie 1918, Rusia s-a aflat într-o poziție juridică deosebită în raport cu aliații: ostilitățile au început fără război.

Pe 29 iulie, reprezentanții diplomatici au plecat din Arhangelsk spre Kandalaksha, iar pe 9 august s-au întors acolo după debarcarea trupelor aliate. O parte dintre diplomați au părăsit Rusia la sfârșitul anului 1918, ambasadele britanice și franceze au rămas la Arhangelsk până la evacuarea trupelor Antantei în septembrie 1919.

Rusia sovietică și Germania

La 6 iulie 1918, ambasadorul german W. von Mirbach a fost ucis. Rezultatul asasinatului din viața internă a sovieticilor a fost lichidarea alianței politice a bolșevicilor și a SR de stânga și instaurarea unei dictaturi unipartid. Presa străină a răspuns viu acestor evenimente, deși într-o oarecare măsură a fost derutată de ele. Ambasada sovietică la Berlin era foarte îngrijorată. A făcut un apel la NKID, sfătuindu-și conducerea să nu se angajeze

313DVP URSS. T. 1. S. 407-408.

să ia măsuri care să-i facă vulnerabili pe reprezentanții sovietici. Reprimarea partidului socialist de stânga ar fi putut ridica obiecții în rândul partidelor socialiste europene. În acest sens, un membru al Prezidiului Consiliului Suprem al Economiei Naționale G.Ya. Sokolnikov l-a avertizat pe G.V. Cicherina s-a împotrivit ca bolșevicii să ia represiuni „inutile" împotriva conducerii socialiștilor-revoluționari de stânga: „Din punctul de vedere al relațiilor internaționale, nu este nici cea mai mică nevoie de asta!"314 Guvernul german nu avea de gând să se rupă. în afara relaţiilor cu guvernul bolşevic.

Baronul Karl von Bothmer, reprezentant al Înaltului Comandament Suprem, și alți membri ai misiunii diplomatice germane după asasinarea lui von Mirbach au fost extrem de îngrijorați de faptul că cancelarul Reichului și Ministerul de Externe german, „pentru a nu distruge casa de cărți a așa-zisele bune relații cu Rusia, nu ar prelua cazul 6 iulie a acelei poziții, care este necesară pentru a ne menține autoritatea și care, în același timp, ne-ar întări pozițiile la Moscova"315. Diplomatul a sugerat folosirea acestui eveniment tragic pentru a ieși din „situația neplăcută" în care intraseră relațiile germane „cu guvernul terorii sângeroase". Acțiunile forțelor antigermane, în spatele cărora, potrivit baronului, stăteau în mod clar forțele Antantei (Bothmer le considera, cel puțin moral, participanți la crimă), nu s-a întâlnit cu nicio opoziție din partea Lenin, Troțki și camarazi. „Dacă guvernul, cel puțin în exterior, ținând cont de starea de spirit a maselor, a aderat la o politică pașnică, atunci, pe de altă parte, persecuția împotriva Kaiserului Germaniei era în avantajul său, mai ales că au existat oponenți ai păcii de la Brest în rândurile sale"316. Toleranța liderilor bolșevici era de înțeles: germanii au ocupat Ucraina și intenționau să se deplaseze mai spre est. Dacă, după cum credea Botmer, Rusia poate suporta separarea Curlandei, Lituaniei și Finlandei, atunci nu este pregătită să renunțe la Estonia și Letonia, care au acces la Marea Baltică și control asupra ieșirii maritime din Petrograd.

Diplomații de la Moscova nu au fost audiați pe Wilhelmstrasse. „Acasă", se plânge Bothmer, „fie nu pot, fie nu vor să ne înțeleagă... dictatorii bolșevici triumfă, burghezia rusă este perplexă... ne simțim deprimați pentru că nu

314AVP RF. F. 82. Op. 1.P. 24. D. 99. L. 40.

315 Bothmer K. fon. Decret. op. S. 91.

316 Ibid.

capabil să reprezinte cu mândrie o mare putere. Berlinul a respins ideea de a se disocia de guvernul bolșevic. Totuși, potrivit diplomatului, pur uman, membrii misiunii germane nu au regretat că au fost nevoiți să rămână în Rusia: „viața aici este pe cât de plăcută, pe atât de interesantă, cererea de admitere a batalionului, desigur, este nu este susținut, deoarece rușii cred că acest lucru este în

contradicție cu autoritatea lor. Ca compromis, Rusia a permis să păzească 300 de persoane în civil și a promis paznici din 1.000 de Gărzi Roșii, pe care atașatul militar i-a putut alege dintre unitățile disponibile. Această cerinţă nu a fost îndeplinită nici la sfârşitul lunii iulie: nu existau suficiente unităţi militare din cauza instabilităţii situaţiei din multe regiuni, războiului cu cehoslovacii, apropiat de relaţiile militare cu Antanta în regiunile Murmansk şi Arhangelsk319.

Pe 14 iulie, reprezentantul diplomatic al Germaniei, Ritzler, a predat comisarului Chicherin textul unei note primite de la Berlin prin care se cerea ca un batalion de trupe ale armatei germane să fie trimis la Moscova pentru a păzi ambasada Germaniei. Lenin nu putea privi cererea germanilor altfel decât ca pregătiri pentru răsturnarea guvernului său de către Germania. Potrivit lui Feliptinsky, respingerea condițiilor germane era necesară la acea vreme pentru ca Lenin să își afirme puterea320. Pe 15 iulie, Chicherin i-a înmânat lui Ritzler două note în care respinge categoric ultimatumul de a trimite un batalion de trupe germane la Moscova321, arătând că nicio misiune străină în Rusia nu avea și nu putea avea detașamente din propriile armate pentru protecție, întrucât Rusia nu dorea. să fie redusă la nivelul țara colonială. Germania a fost nevoită să renunțe la pretențiile sale, totuși, în ziarele germane, în special în Kreuz Zeitung (Kreuz Zeitung) pe 19 iulie 1918, a apărut un mesaj că guvernul sovietic, după ce a respins propunerea de a trimite un batalion de germani. soldaţi la Moscova pentru a păzi ambasada, au fost de acord să folosească în acest scop câteva sute de soldați germani în haine civile.

La 16 iulie, reprezentantul plenipotențiar al Rusiei A.A. Joffe a spus guvernului german că guvernul său este

317Ibid. S. 115.

3.8 Ibid. S. 114.

3.9 Ibid. S. 118.

™Felyitinsky Yu.G. Decret. op. S. 515.

321DVP URSS. T. 1. S. 400-401.

garanții pentru protecția misiunii germane, inclusiv până la aducerea gărzilor până la 1000 dintre cei mai de încredere oameni și până la permisiunea de a crește numărul de servitori germani și de a le permite să dețină arme, dar că nu poate fi în niciun fel de acord să dorința guvernului german privind introducerea unui batalion la Moscova. Ca răspuns, s-a declarat oficial că Germania nu dorește în niciun caz un război cu Rusia, că guvernul rus nu ar trebui să privească în acest fel dorințele guvernului german, că propunerea lui Joffe a fost acceptată și că vor încerca imediat să a obține comandamentului militar să renunțe la cererea pentru un batalion.

La 28 iulie 1918, un nou ambasador german, Karl Gelferich, a sosit la Moscova la un conac din Denezhny Lane, care a început negocierile

pentru încheierea unor noi acorduri sovieto-germane. După vestea primită de la Kiev pe 31 iulie despre asasinarea de către SR de stânga a feldmareșalului von Eichhorn, ambasada Germaniei a primit aproape zilnic rapoarte despre tentative de asasinat asupra ambasadorului. Iar când Gelferikh l-a informat ulterior pe Chicherin despre planurile de mutare a ambasadei la Petrograd, unde se aflau toți trimișii și reprezentanții țărilor neutre, comisarul poporului a fost de acord323.

Din nota lui Ioffe către comisarul poporului Chicherin din 8 august 1918: „Gelferikh a telegrafiat că a aflat din surse complet exacte și sigure despre iminentele tentative de asasinat asupra lui și a altor membri ai ambasadei, prin urmare, consideră că este necesar să se mute toată ambasada la Petrograd. Parcă i-ai răspuns că securitatea la Petrograd este mai mică decât la Moscova, așa că i s-a oferit să se mute de aici cu ambasada dincolo de linia de demarcație și să vină însuși la Berlin pentru negocieri. Aici ei declară că Gelferich este cunoscut pentru o persoană curajoasă, calmă și, din moment ce declară nevoia de a muta ambasada, nu consideră că este posibil să se opună. Vă va fi transmisă o notă în care se va afirma pe cele mai amabile tonuri că, având în vedere iminentele tentative de asasinat, pe care niciun guvern nu le poate preveni, pentru a evita deteriorarea relațiilor ce ar trebui să apară după o nouă tentativă, Germania. se consideră obligat să-și transfere temporar ambasada dincolo de linia de demarcație. Acest lucru, spun ei, nu va afecta deloc relațiile de prietenie dintre Rusia și Germania și

322AVP RF. F. 56-6. op. 1. D. 12. P. 2. L. 13.

™Felshtinsky Yu.G. Decret. op. S. 517.

nu poate avea drept consecință decât un transfer și mai mare de cazuri la Berlin”324.

K. Radek (pseudonimul Viatori, într-un articol despre situația internațională care i-a interesat pe germani, scria că oricât de gravă ar fi problema securității reprezentanților diplomatici, nu trebuie căutată în ea rădăcina lucrurilor. Diplomația germană. este puțin conștient de starea actuală a lucrurilor din Rusia.Autorul articolului a susținut că poziția puterii sovietice este mult mai favorabilă decât se credea în Germania, „aceste precauții au fost aruncate de diplomații germani ca un factor de amploarea evenimentelor: iar acest factor a mers în beneficiul Puterilor de Acord..." „Nu cerem asistență germană în suprimarea contrarevoluției. Avem destule „Regretăm doar”, scria Radek, „că diplomația germană, contrar propria sa voinţă, întăreşte speranţele puterilor de înţelegere.”325

La acea vreme, A.A. Ioffe, împreună cu G.Ya. Sokolnikov, Yu. Larin (M.A. Lurie) și V.R. Menzhinsky, a încheiat negocierile preliminare pe probleme politice la Berlin, raportând în mod regulat lui Cicherin ceea ce s-a realizat în cursul conducerii lor. În special, „articolul despre Estland și Livonia”, a scris plenipotențiarul, „este formulat acum după cum urmează: Rusia, ținând cont de starea reală a lucrurilor din Estonia și Livonia, renunță la suveranitatea statului asupra acestor zone și la dreptul de orice fel. de imixtiune în faptele lor interne

(în continuare în mod vechi) „326. Ioff i-a îndemnat pe liderii sovietici să nu întârzie negocierile.

Yu. Larin, care a luat parte la negocieri, la 20 iulie 1918 a început să acționeze în numele Biroului din Berlin al Agenției Telegrafice din Petrograd (PTA) (este și Biroul de Presă de la ambasadă, și din septembrie 1918 - filiala din Berlin a ROSTA), plasată în ziarele berlineze dementi (negarea oficială a zvonurilor). Un atribut indispensabil al dementii a fost formula: „PTA este autorizată să declare" – de-a lungul timpului, transformată în: „TASS este autorizată să declare", în spatele căreia se afla poziția oficială a NKID și a guvernului sovietic. Printre primii pași ai ambasadelor sovietice în a respinge informațiile false ale presei străine s-au numărat și informația lui Larin

324AVP RF. F. 56-6. op. 1 D. 12. P. 2. L. 28.

325Tamzhe.D. 13-a.P.2.L. 12.

326Ibid. L. 29.

din 26 iulie pe raportul PTA tipărit de ziarele germane: „Având în vedere știrile sistematice tendențioase din presa străină că Rusia se gândește să facă o alianță fie cu Germania, fie cu coaliția antigermană, PTA este autorizată să declare că Rusia este neutră și dorește să rămână neutră și nu are intenția de a se lega de niciuna dintre coalițiile de luptă.

La 9 august 1918, Larin scria de la Berlin lui Cicherin, Lenin, Troțki, Steklov și Zinoviev că reportajul inspirat al ziarelor germane, „de parcă Rusia ar fi fost deja de acord cu secesiunea Estoniei și Livoniei, rămâne nerefuzat, din cauza întârziere îndelungată de către cenzura germană a respingerii noastre, cenzura a interzis publicarea că salariul minim pentru muncitorii ruși din textile este de 10 ruble. Larin m-a rugat să vă spun ce informații tipărite în ziarele germane erau corecte: Semionov a fost cu adevărat învins, alungat din Transbaikalia și toată Siberia de Est, cu excepția periferiei Vladivostokului, era în mâinile bolșevicilor; britanicii au debarcat la Vladivostok pe 3 august, pe lângă ei au luptat din partea Antantei japonezi, chinezi, cehoslovaci, gărzi albe; La Vladivostok a fost deschisă o infirmerie militară americană cu 3.000 de paturi și au sosit 55 de locomotive americane. Stația Beslan este într-adevăr ocupată de cazacii Alekseevski, bolșevicii sunt asediați la Vladikavkaz, iar britanicii au ocupat orașul Povenets din provincia Oloneț, este adevărat că Țarițînul este oprit de Krasnov din nord, iar eforturile Armata Roșie împotriva cehoslovacilor nu reușește, că Mezen și Pinega au trecut de partea britanicilor.

La sfârșitul lunii iulie 1918, de la Berlin a venit confirmarea că, conform acordurilor suplimentare, pentru o plată de 6 până la 7 miliarde rușilor li s-a dat dreptul de a naționaliza proprietatea germană. Reprezentanții germani la Moscova au considerat această decizie drept o slăbiciune și o intenție de a continua să lucreze îndeaproape cu guvernul bolșevic. K. von Bothmer credea că tocmai din

cauza acestor acorduri ministerul german de externe nu a cerut „satisfacție” pentru uciderea contelui Mirbach și nu a protejat autoritatea Germaniei, căutând relații strânse cu guvernul Rusiei Sovietice. În jurnalul său, el a scris la 1 august că guvernul bolșevic se gândea serios la o alianță cu Germania împotriva Antantei, „pentru a

32'Ibid. F. 82. Op. 1. D. 99. P. 24. L. 60.

32, Ibid. F. 56-6. op. 1. D. 13-a. P. 2. L. 37.

cu unitățile noastre finlandeze și baltice pentru a merge în regiunea Murmansk „329. Totuși, bolșevicii nu au îndrăznit să meargă până la capăt în această problemă, potrivit lui Botmer, din cauza temerilor că declarația oficială de război împotriva Angliei și Franței nu va găsi sprijin în rândul oamenilor, precum și din cauza refuzului lor de a oferi germani cu teritoriul la est de lacul Peipsi pentru operațiuni. Prin urmare, natura aleatorie a acțiunilor comune a fost mai de dorit. Consimțământul tacit la intervenția germană și desfășurarea unei operațiuni simultane și coordonate cu trupele sovieticilor a fost raportat la Berlin de K. Gelferich după o întâlnire cu G. Chicherin din 2 august. Comisarul Poporului pentru Afaceri Externe, după ce a informat despre bombardamentul britanicilor din Arhangelsk, a făcut o cerere oficială guvernului imperiului Kaiser de a organiza o ofensivă germano-finlandeză împotriva britanicilor pe coasta din regiunea Murmansk330.

Chicherin considera cu adevărat imposibilă o alianță militară deschisă cu germanii „ținând cont de opinia publică”; totuși, „acțiunea paralelă” este destul de reală. Condiția pentru o astfel de acțiune, potrivit lui Gelferich, ar fi ca germanii să nu ocupe Petersburg și, de preferință, Petrozavodsk. „În realitate, această afirmație însemna”, scria ambasadorul german, „că guvernul sovietic, pentru a proteja Moscova, a fost nevoit să ne ceară să acoperim Sankt Petersburg”331. Pe 5 august, Cicherin l-a informat pe ambasador că guvernul sovietic ar trebui să-și retragă trupele de la Petrozavodsk la Vologda, astfel încât ruta de la Murmansk la Petersburg să fie liberă, iar cea mai rapidă intervenție din partea germană a fost de dorit.

Remarcând dorința lui Lenin de a folosi antagonismul celor două coaliții imperialiste în război pentru a slăbi atacul Antantei, Cicherin a scris despre încercările de a stabili o cooperare cu germanii împotriva intervenției Aliaților în august 1918. El a recunoscut că a mers personal la noua Ambasadorul Germaniei Gelferih să-i ofere să convină asupra acțiunilor comune împotriva generalului M.V. Alekseev în sud și posibilitatea de a trimite un detașament german pentru a ataca trupele Antantei lângă Marea Albă. Dezvoltarea ulterioară a acestui plan a fost întreruptă de plecarea bruscă a lui Helferich. Ambasadorul a părăsit Moscova spre Berlin pe 6 august

329Bothmer K. fon. Decret. op. S. 120.

330Vezi: Sluch S.Z. Decret. op. S. 32.

331 Abandonat în uitare. S. 447.

332Ibid.

o sută, după ce a ordonat misiunii să se mute la Sankt Petersburg. La o întâlnire cu Gelferich din 2 august, Comisariatul Poporului și-a exprimat dorința ca Germania să nu mai susțină armata generalului P.N. Krasnova pe Don și s-ar opune Armatei de Voluntari a generalului M.V. Alekseev în Kuban. Secretarul de stat german P. von Gin-tse a sugerat ca Înaltul Comandament să răspundă solicitărilor guvernului bolșevic și, dacă se va prezenta oportunitatea, să efectueze operațiuni în regiunea Murmansk și împotriva Armatei Voluntarilor. S-a dat un astfel de răspuns. Pe 9 august, Ioffe l-a informat pe Chicherin: „... în fine, acele două obligații militare pe care le-ai căutat. În același timp, există un punct de cotitură psihologic fără îndoială și o sinceră disponibilitate, cel puțin pentru o perioadă dată, de a observa toate acestea. Seriozitatea intențiilor ambelor părți a fost evidențiată de faptul că la sfârșitul lunii august a avut loc o reuniune a reprezentanților conducerii militare de vârf germane și sovietice pentru a conveni asupra detaliilor acțiunilor comune propuse împotriva britanicilor. Desigur, ambele părți au înțeles că nu este vorba despre încheierea unei alianțe politico-militare între Rusia sovietică și Germania, ci doar despre cooperarea tactică temporară în confruntarea cu inamicii comuni. Înfrângerea grea a trupelor germane de la începutul lui august 1918 în Franța, lângă Amiens, a determinat Berlinul să continue „linia Brest”334 în relațiile cu Moscova, care s-a încheiat abia după încheierea primului război mondial.

În această perioadă, politica germană a fost inconsecventă. În Țările Baltice, Finlanda, Ucraina, Don și Caucaz, trupele germane s-au opus, în esență, sovieticilor, în timp ce în Rusia au susținut guvernul bolșevic la putere. Cu toate acestea, reorientarea politicii germane și miza pe forțele nebolșevice ar duce inevitabil la o schimbare a termenilor acordului de la Brest-Litovsk în direcția atenuării acestora, de exemplu, refuzul de a separa Estonia, Livonia și Ucraina de Rusia. . Încercările lui Gelferich de a obține acordul guvernului german de a îmbunătăți condițiile Tratatului de la Brest pentru Rusia în cazul în care ar fi începute negocieri cu partide sau grupuri politice anti-bolșevice au provocat nemulțumiri față de Ministerul de Externe. Pentru a transfera ambasada de la Moscova la Pskovul ocupat de germani

333 Ibid.

334 Sidorov A.Yu., Kleimenova N.E. Decret. op. S. 50.

Berlinul a dat un răspuns satisfăcător335. Pe 9 august, o misiune germană a sosit la Petrograd de la Moscova și a pornit curând spre Pskov. În urma ambasadorului german, ambasadorii turc și bulgar au plecat din Moscova. Consulii puterilor aliate au părăsit și capitala (protecția intereselor lor a fost transferată consulatelor țărilor neutre).

Proiectul de contrapropunere politică a delegației sovietice la discuțiile de la Berlin336 nota: Rusia, semnând acordul, trebuie să insiste: 1) ca trupele germane și aliate să nu pătrundă pe teritoriul rusesc în provinciile Arhangelsk și Oloneț, în ciuda ocupației britanice a unei părți din drumul Murmansk până atunci până când ocupația ajunge în regiunea Petrozavodsk, 2) astfel încât Germania să nu considere un act ostil dacă Rusia, pentru a evita să-și atragă propria în războiul mondial, este de acord cu ocuparea de către Anglia pentru vremea războiul mondial de la Murman și o parte din calea ferată Murmansk (în cadrul provinciei Arhangelsk, aproximativ Murman - Kandalaksha sau chiar Murman-Kem), la fel cum, pentru a evita implicarea în războiul mondial, Rusia acceptă ocuparea de către Germania pentru aceeași perioada Sevastopolului și calea ferată care duce la acesta. Un astfel de acord ar fi poate singura modalitate de a menține Rusia neutră în războiul mondial. În același timp, interesele Rusiei, potrivit autorilor proiectului, „nu ar fi deloc preocupate de operațiuni militare împotriva britanicilor și aliaților acestora, pe care Finlanda și Germania le-ar începe în bucățica din partea de vest a Murmanului. cedați finlandezilor (în cazul în care britanicii nu au șters această piesă și Finlanda a anunțat războiul Angliei). Dacă dezvoltarea operațiunilor militare în cadrul acestei piese ar duce la transferul trupelor germane în zona de ocupație britanică, atunci acest lucru nu ar putea fi considerat de Rusia un motiv pentru ruperea relațiilor pașnice cu Germania atâta timp cât operațiunile militare. a trupelor germane au fost limitate la acea zonă a provinciei Arhangelsk de-a lungul căii ferate Murmansk, care va fi recunoscută de Rusia ca fiind în sfera ocupației britanice în cazul încheierii unui acord corespunzător ruso-englez (sau în care Britanicii ocupă de fapt în lipsa unui astfel de acord)”337. Mai mult, a fost vorba doar despre dezvoltarea firească și transferul operațiunilor militare din viitoarea secțiune finlandeză a Murmanului la cca.

Tfelyitinsky Yu.G. Decret. op. S. 520.

336AVP RF. F. 04. Op. 13. D. 1016. P. 72. L. 70-73.

337Ibid. L. 73.

secțiunea rusă din Murman acostat de britanici; restul Rusiei a rămas închisă ciocnirilor germano-britanice. Prin urmare, nu se putea pune problema trecerii trupelor britanice din nord sau est prin Petrozavodsk împotriva Finlandei, sau trupelor germane din sud sau vest prin provinciile Petrograd și Oloneț împotriva britanicilor și aliaților lor.

2 august 1918, britanicii au debarcat la Arhangelsk.

3 august , Lenin i-a scris lui Ioffe: „Tot ceea ce scrii în ultimele tale scrisori este absurd până la supranatural. A urma „fosta” politică de neruptură cu Antanta după aceasta (cor.: Onegi) este ridicol. Nu poți face din nou o doamnă cu un copil nevinovată. Este ridicol să numim chiar intervenție sau asistență — că doar continuăm să manevrăm, imaginându-ne pe germani să ia ceea ce Antanta a luat deja și, prin

urmare, complicând și întârzind strangularea japoneza anglo-americană a Rusiei.

La 5 august 1918, Yu. Larin a trimis de la Berlin o notă extinsă privind acordul cu Germania340. Se spunea că atunci când a fost întocmit programul de negocieri cu Germania în urmă cu trei luni, „curățarea Rostovului, mâini libere pentru noi în regiunea Don și în Caucazul de Nord - toate acestea au fost atunci de o importanță reală. Implementarea rapidă de către germani a unor astfel de puncte ar fi eliminat pericolul foametei, ar fi făcut imposibilă organizarea unei reacții serioase în acea parte a Rusiei. Germanii, potrivit lui Larin, au târât în mod deliberat trei luni, iar acum „consimțământul lor pentru libertatea acțiunilor noastre în sud-est și ocuparea Rostovului nu poate fi realizat și, dacă s-ar putea, nu ar fi deosebit. importanţă." Pentru a se salva de foamete, Rusia se putea descurca deja fără regiunea Don și Caucazul de Nord, fără provinciile Samara, Ufa și Orenburg. În partea neocupată a Rusiei europene, care se afla în mâinile sovietice, cu o recoltă medie, „se colectează un miliard și jumătate de boabe de cereale (numărând toate alimentele și furajele împreună). Anul acesta, recolta ar trebui să fie considerată nu mai mică decât media, iar suprafața cultivată este aproape normală, - a motivat Larin. - Timp de un an, socotind conform normelor efective depline ale timpului de pace, sunt necesare doar 2 miliarde de puds pentru a hrani animalele, pentru a insamanta toate campurile si pentru a hrani intreaga populatie a unei tari care nu este ocupata si de nimeni.

338 Ibid.

33, Ibid. L. 85.

"" Ibid. F. 56-6. Op. 1. D. 12. P. 2. L. 22-27.

partea sovietică necapturată a Rusiei europene (70 de milioane de oameni în 28 de provincii). Asta înseamnă că sunt trei sferturi, să fie, în sfârșit, pentru oameni doar 2/3 din consumul anual pașnic. Aceasta înseamnă că putem hrăni oamenii în mod pașnic timp de 8 luni (în speranța de a captura provinciile Samara și Ufa până în mai 1919 și de a păstra recoltele lor cu o rație mult redusă până la noua recoltă), sau, vom atribui 2/3. a rației pașnice pentru toată lumea deodată, și atunci suntem asigurați pentru anul următor, chiar dacă cehii păstrează provinciile Samara, Ufa și Orenburg și Siberia tot anul și dacă cazacii păstrează Don și Caucazul de Nord tot anul și dacă nu luăm unul singur din Ucraina pentru tot anul pood. Este necesar, desigur, pentru orice eventualitate, să prescrieți imediat să urmați a doua cale. Larin a scris că nu ar fi trebuit să urmărească „noi concesii foarte plătite printr-un acord formal scris cu germanii, chiar dacă acesta a dat într-adevăr regiunea Don și Caucazul de Nord în mâinile noastre”. Dar când germanii au „antrenat” acolo o armată de peste 100.000 de oameni a lui Alekseev-Krasnov, a fost imposibil să cucerească sud-estul, luptând în est împotriva cehilor și să păstreze trupe în multe alte locuri. Prin urmare, în sud-est s-au limitat la sarcini defensive: să păstreze Tsaritsyn pentru a menține contactul cu Baku și Turkestan. Autorul notei credea că Germania nu va declara război Rusiei dacă nu va încheia

un acord politic cu aceasta, semnând doar unul financiar, și nu va putea să planteze noi republici în Rusia, deoarece doar acea parte europeană a acesteia. a rămas acolo unde republicile „nu s-au așezat cu toată dorința germană”. Refuzul de a semna secesiunea statelor baltice, Narva sau Dvinsk, Murman, Georgia ar întări, după cum credea Larin, tendința în rândul cercurilor conducătoare germane, ceea ce dovedea necesitatea revizuirii Tratatului de la Brest în favoarea Rusiei. Proiectul de acord Joffe nu ar face decât să înrăutățească Tratatul de la Brest-Litovsk, și fără nicio compensație și „ceea ce este mai absurd dintre toate, fără necesitate coercitivă, fără pericolul unei invazii germane a Rusiei în cazul dezacordului nostru”342. Cel mai rău lucru care s-ar putea întâmpla a fost declararea unilaterală de către germani a separării Estoniei și Finlandei de Rusia și, cel mai probabil, un acord ar fi oferit în condiții mai acceptabile.

341 Ibid. L. 23.

M2 Ibid. L. 25.

Larin și-a prezentat proiectul de acord, care se baza pe următoarele prevederi: „1) Nu semnăm nimic despre Estonia și Finlanda care ar putea fi perceput de letoni ca o trădare; concesiile maxime din partea noastră este recunoașterea suveranității depline a statelor baltice cu includerea Riga și Curlandia în componența sa. Ultimii germani pot fi de acord să semneze în contract, pentru că. ei înșiși doresc să combine totul. Dacă apoi impun noului stat o monarhie și o unire cu Germania, atunci nu ne vom lupta din această cauză, dar nici noi nu suntem responsabili pentru asta.

2) Pentru renunțarea la suveranitatea în Țările Baltice, pentru acordul financiar și pentru confirmarea de către partea rusă a Păcii de la Brest cu faptul revizuirii ei reale, germanii trebuie să ofere „ceva real, ceva ce nu ar trebui să-l facem. prima victorie înapoi de la Krasnov pe care i-au hrănit singuri”. Krasnov și Alekseev urmau să fie pacificați de către germani înșiși, iar Rusia trebuia să se limiteze la protejarea Țariținului și la presiunea asupra regiunii Nord-Don. Potrivit lui Larin, pretenția de a ocupa partea rusă a bazinului Donețului înainte de sfârșitul războiului ar fi trebuit respinsă: „Să continue să ocupe încălcând Tratatul de la Brest, dacă doresc; nu are rost să-l legalizezi. Principalul lucru este că fără a ne prezenta tot cărbunele din partea rusă a bazinului Donețului (2/3 din bazin), Rusia nu poate exista mult timp. Germanii ar trebui să cumpere petrol de la Baku nu pentru cărbunele de Donețk, ci pentru minereu de metal Krivoy Rog și cărbune german.

3) În Caucaz, nu a fost necesar să se recunoască secesiunea Georgiei: acceptând să emită o obligație de a nu împiedica reunificarea Georgiei cu Rusia în viitor, germanii înșiși „ar fi subliniat în mod deliberat natura non-ultimatum a propunerea lor. Între timp, ca noi să fim de acord cu secesiunea Georgiei înseamnă să ne ucidem viitorul în Transcaucazia.”

În ceea ce privește Caucazul de Nord, aici a fost „suficient să spunem că în lupta împotriva lui Alekseev (dacă are loc) germanii nu au urcat

în acele zone pe care le ocupăm noi, și nu Alekseev (de exemplu, Novorossiysk, Ekaterinodar, Grozny) . Germanii trebuie să ne dea dreptul să comunicăm prin Mariupol cu partea de vest a Caucazului de Nord pe care o ocupăm (pentru a transporta mărfuri etc.).”

4) Germanii au trebuit să fie de acord cu întoarcerea acelor mai multe districte din Belarus care sunt separate de Rusia de către Brest Dogo

153

hoț (Sokolsky, Lidsky, Volkovyshsky etc.), ca o oarecare compensație pentru statele baltice și eliminarea dezmembrării Belarusului. Cel puțin o parte din Belarus (până la Berezina) și Crimeea (districtele Kerch și Feodosia) ar fi trebuit să fie curățate imediat („Germanii nu au nevoie de aceste zone din motive militare, dar ne vor fi foarte utile”),

5) Germanii ar trebui să asigure refuzul lui P.P. Skoropadsky de la pretenții la patru districte nordice ale provinciei Cernigov, la provinciile Kursk și Voronezh, la nodul Kupyansky, districtele Bakhmut și Slavyanoserbsky, districtul Taganrog și Crimeea; și - Finlanda - de la pretenții către Karelia de Est, coasta Mării Albe și Peninsula Kola343.

Într-un mesaj adresat președintelui Consiliului militar al districtului militar al Caucaziei de Nord Stalin din Tsaritsyn (fără semnătură) la 8 august 1918, s-a remarcat că, într-un schimb secret de note, Germania s-a angajat să se opună activ lui Alekseev. „Baku rămâne cu noi”, s-a spus în continuare, „cu excepția cazului în care provocatorii îi cheamă pe britanici, din care se va prăbuși acordul cu Germania privind Baku. Dacă vor veni britanicii, nemții vor merge cu siguranță la Baku”344.

A existat o dezbatere aprinsă în presa germană despre provinciile baltice: ar trebui să fie returnate în Rusia sau luate? După revenirea statelor baltice, bolșevicii, în opinia influentului Vossìsche Zeitung (7 august 1918), nu ar fi devenit mai prietenoși cu germanii decât au fost până acum; între timp, ar trebui să aibă bolșevismul la ușa proprie și, de fapt, să predea Finlanda bolșevicilor și Antantei.

Ziarul a relatat și despre sosirea la Berlin pe 6 august a unei delegații a guvernului Crimeei, unul dintre ai cărei membri a fost contele V.S. Tatișciov. Ulterior, întrebat dacă este mulțumit de șederea sa lunară la Berlin, Tatișchev a răspuns că este mulțumit că guvernul german și-a consolidat temporar autonomia Crimeei, lăsând astfel deschisă „chestiunea Crimeea” până la clarificarea relațiilor internaționale și, prin urmare, până la „Întrebarea rusă” a fost clarificată.”. La Berlin, contelui i s-a promis că va asigura tot ce este necesar pentru nevoile populației Crimeii: medicamente, unelte, tot felul de unelte, sticlă, cuie și multe altele în schimbul vinului, tutunului și fructelor uscate345. Tatishchev a vorbit si

343 Ibid. L. 27.

344 Ibid. L. 93.

345 Ibid. D. 13-a. P. 2. L. 30.

opinia sa despre guvernul bolşevic. În ciuda morții fiului său din cauza bolșevicilor, contele nu a considerat posibil să atribuie vina pentru soarta amară a patriei doar bolșevicilor. El a dat vina pe cei care au provocat revoluția în timpul războiului, care, după ce au preluat puterea, nu au reușit să o păstreze: Rodzianko, Iuchkov, Ruzsky, Prințul Lvov, Tereshchenko, Konovalov, Ryabushinsky, Kishkin, Kerensky și alții. Tatișciov credea că urmărirea stare ideală ruinată; ceea ce era nevoie nu erau cuvinte frumoase, nu politicianism, ci muncă vigilentă rezonabilă. Principalele scopuri și prevederi ale guvernului din Crimeea au fost numite: „... guvernul este chemat să restabilească ordinea și liniștea în țară; Crimeea rămâne autonomă și independentă până la clarificarea poziției sale internaționale; toate legile publicate în Rusia înainte de 25 octombrie 1917 rămân în vigoare. Toate administrațiile locale sunt alese pe baza unei noi legi (cu privire la alegeri, această lege electorală a fost elaborată la începutul anului 1917 de către Congres, care include organizațiile rurale și orășenești). Limba oficială rusă; libertate deplină de conștiință; dreptul de proprietate a fost restabilit, au fost ridicate restricțiile privind cumpărarea și vânzarea de bunuri imobile. Dreptul de a cumpăra imobile în Crimeea aparține tuturor, indiferent de religie și naționalitate. Pentru a îmbunătăți învățământul public, este planificată acoperirea Crimeei cu o rețea de școli inferioare și secundare și înființarea unei universități cu un departament tehnic. Este permis comerțul liber, importul fără taxe vamale este încurajat; va fi emisă o interdicție temporară a exportului de produse agricole, cu excepția fructelor. Securitatea muncii bazată pe libertatea personală...”346.

La 7 septembrie 1918, Cicherin i-a trimis un mesaj lui Ioffe la Berlin: „Tatișciov s-a întors de la Berlin din Crimeea (Din Buletinul Biroului de Presă de la Consulatul Rus de la Kiev). Din cele 500 de milioane solicitate de guvernul Crimeei, germanii au fost de acord să dea 200 de milioane, cu condiția ca împrumutul să fie în Banca Germană de Stat. Concediul se va lua la nevoie și de fiecare dată când se depune devizul.347 La 4 septembrie 1918, s-a raportat de la Simferopol că guvernul a publicat oficial un mesaj despre independența Crimeei și a intrat în negocieri cu guvernul ucrainean pentru a dezvolta un plan de relații economice.

„'Ibid. L. 31.

347 Ibid. D. 12. P.2.L.41.

„Ideologia intervenției”, după cum scria Goldenberg, a început în secret: la început a fost vorba despre protejarea rezervelor aliate, restabilirea ordinii în Vladivostok, eliminarea amenințării germane asupra Murman și ajutarea cehoslovacilor în deplasarea lor spre Vladivostok. Rând pe rând, aceste motive au fost înlăturate și, cu câteva zile înainte de începerea intervenției, a devenit clar că scopul

său principal era răsturnarea puterii sovietice de către forțele aliaților, cehoslovaci și formațiuni militare ruse348.

La 27 iulie 1918, guvernul provizoriu siberian de la Vladivostok a primit un mesaj de la guvernul britanic că scopul său era să asigure renașterea politică și economică a Rusiei fără nicio interferență internă și să ajute la îndepărtarea forțelor inamice de pe teritoriul rus. Guvernul britanic a declarat categoric că nu are nici cea mai mică intenție de a încălca integritatea teritorială a Rusiei.

Pe 30 iulie, răspunzând la o întrebare din Parlament, R. Cecil a spus că nici Anglia, nici Aliații nu au încheiat niciun acord cu guvernele Vladivostok, Siberia de Est sau Orientul Îndepărtat. În aceeași zi, Reuters a raportat: oricare ar fi măsurile pe care Aliații le-ar face în Rusia, toți vor fi de natură exclusiv temporară și vor avea un scop strict definit și limitat - să ajute forțele cehoslovace și să le prevină de pericole iminente datorate fie acțiunilor. a germanilor sau a intrigilor lor... Scopul Aliaților este, de asemenea, de a preveni germanizarea oricărei părți a Rusiei. Din partea niciuna dintre națiunile aliate „nu a existat și nu va exista niciodată dorința de a-și realiza expansiunea teritorială în detrimentul Rusiei și, desigur, nu există nimic în obiectivele lor care ar putea încălca suveranitatea Rusiei. De fapt, scopul principal al Aliaților este păstrarea acestei suveranități. Odată cu atingerea acestui obiectiv, nici un singur soldat aliat nu avea să rămână pe teritoriul Rusiei.

Este imposibil să nu sesizeze contradicții în mesaj: pe de o parte, era vorba de a ajuta forțele cehoslovace, pe de altă parte, sarcina era să lupte pentru păstrarea suveranității Rusiei.

Astfel, pentru țările Antantei în perioada analizată, principalul lucru a rămas dorința de a păstra Estul

„'Tamzhe.D. 1.P. 1.L.241.

"'Acolo. L. 243.

fata exacta. Liderii bolșevici, care se temeau de încheierea păcii pe Frontul de Vest de către țările aliate cu țările din Cvadruplă Alianță, au fost nevoiți să urmeze o politică de echilibrare între Germania și puterile Antantei. Nici politica Germaniei nu a fost consistentă: pe de o parte, a susținut puterea guvernului sovietic pe teritoriul Rusiei, pe de altă parte, trupele germane s-au opus trupelor Republicii Sovietice pe Don, în Ucraina, în Caucaz. iar în statele baltice. Toate încercările făcute de Comisariatul Poporului pentru Afaceri Externe al RSFSR de a atenua tensiunile în relațiile cu aliații au fost fără succes.

capitolul 2

Rusia sovietică pe frontul diplomatic în anii de intervenție, a doua jumătate a anului 1918 - începutul anului 1919.

„Suntem încă aliații tăi...”

Finalizarea pregătirilor pentru intervenție a fost marcată de declarațiile guvernelor Marii Britanii, Statelor Unite și Japoniei la 2 și 3 august 1918. În același timp, trupele britanice, americane și japoneze au debarcat la Vladivostok și Arhangelsk. La 3 decembrie 1918, guvernul italian a publicat o declarație în care s-a încercat să justifice necesitatea participării sale la intervenția în Orientul Îndepărtat mai târziu decât alte puteri1.

Japonia a ocupat întotdeauna un loc special în politica externă atât a Imperiului Rus, cât și a statului sovietic. Intervenția japoneză în Orientul Îndepărtat, spre deosebire de cele engleze, franceze și americane, a fost destul de reală și prelungită, iar Republica din Orientul Îndepărtat, care a existat până în 1922, a servit drept tampon împotriva războiului Japoniei cu Rusia sovietică. Tokyo a fost prima dintre marile puteri, la 2 august 1918, care a făcut o declarație oficială despre trimiterea trupelor japoneze la Vladivostok. Guvernul japonez, subliniind sinceritatea relațiilor de prietenie cu poporul rus, a anunțat pericolul din partea Puterilor Centrale și necesitatea ajutorării cehoslovacilor din Siberia din cauza amenințării germanilor și austriecilor. Aliații nu puteau rămâne spectatori indiferenți și, prin urmare, o parte din trupele lor au primit ordin de a merge la Vladivostok. Guvernul Statelor Unite, se spune în declarație, dând seama de gravitatea situației, s-a adresat guvernului japonez cu o propunere de a trimite trupe pentru a atenua situația cehoslovacilor, iar acesta din urmă, după ce a îndeplinit dorința guvernului SUA, a decis să asigura imediat armata

1 Vezi: Stein B.E. „Chestiunea rusă” la Conferința de pace de la Paris (1919-1921). M., 1949. S. 51-52.

puterea 2. Totodată, Japonia a remarcat că urmărește să mențină relații de prietenie cu Rusia, garantând inviolabilitatea teritoriului rus, neamestecul în politica sa internă; și, în îndeplinirea obiectivelor de mai sus, să-și retragă trupele de pe teritoriul Rusiei și să respecte pe deplin suveranitatea Rusiei, atât din punct de vedere politic, cât și militar.

Într-o declarație americană publicată la 3 august 1918, s-a raportat că, în opinia guvernului Statelor Unite, intervenția militară în Rusia „ar contribui mai mult la agravarea confuziei actuale decât la îmbunătățirea poziției acesteia și ar putea dăuna Rusiei mai degrabă decât să ajute. ea în dificultățile ei”. O astfel de intervenție militară, deși oportună în ceea ce privește atacarea Germaniei dinspre est, ar avea ca efect folosirea Rusiei ca armă în loc să-și ajute efectiv populația. Statele Unite credeau că ostilitățile în Rusia sunt posibile numai în măsura în care acestea pot oferi cea mai mare asistență „cehoslovacilor împotriva prizonierilor de război înarmați germani și austro-ungari care i-au atacat și sprijină eforturile care vizează autoguvernarea și auto-guvernarea. apărare, în numele căreia rușii înșiși sunt înclinați să accepte ajutor de la Vladivostok, Murman și Arhangelsk. Între timp, trupele americane urmau să fie folosite pentru a păzi depozitele militare care ar putea fi ulterior utile forțelor militare ruse și pentru a oferi sprijinul pe care rușii îl

considerau de dorit pentru organizarea autoapărării. Întrucât Statele Unite și Japonia erau, după cum se spune în continuare, singurele puteri în măsură să îndeplinească toate aceste sarcini, guvernul american a propus guvernului Japoniei să trimită împreună un detașament de câteva mii de oameni la Vladivostok și, atunci când ocupa oraș, acționează împreună ca o singură unitate militară. Guvernul japonez a fost de acord cu această propunere. Guvernul Statelor Unite a dorit să informeze în mod solemn populația Rusiei că nu intenționează să încalce suveranitatea politică a Rusiei și nici să se amestece în treburile sale interne, în special în afacerile regiunilor care ar putea fi ocupate de trupele americane, că nu intenționa să încalce integritatea teritoriului rus. Aceste

2 WUA RF. F. 56-6. op. 1. D. 5. П. 1. L. 45.

3 Ibid.

intențiile Statelor Unite au fost comunicate guvernelor Marii Britanii, Franței și Italiei, care au spus Departamentului de Stat că au aprobat în principiu.

Judecând după declarația americană, prizonierii de război înarmați germani și austrieci reprezentau o amenințare directă pentru cehoslovaci; cehoslovacii se îndreptau spre vest. „Prima afirmație a fost o minciună clară”, a scris I. Goldenberg, „și guvernul american știa despre asta din raportul oficial al comisiei Webster și Hicks. A doua declarație a indicat că cehoslovacii erau partea atacantă, deoarece era posibil să se deplaseze spre vest (în loc să navigheze de la Vladivostok în Franța) doar în scopul atacului, iar atacurile numai asupra trupelor și instituțiilor puterii sovietice. Astfel, din textele declarațiilor în sine, a rezultat că guvernele Statelor Unite și Japoniei, declarând neamestecul în afacerile interne ale Rusiei, au promis în același timp asistență militară cehoslovacilor, care au intervenit activ în afacerile interne ale Rusiei.

Guvernul britanic, în discursul adresat poporului rus, a dorit și el să vadă Rusia puternică și liberă: „Aliații tăi nu te-au uitat. Ei își amintesc de tine, de serviciile tale pe care le-au făcut-o armatele tale eroice în primii ani ai războiului. Am venit în ajutorul tău, ca prieteni, pentru a te ajuta să scapi de prăbușirea și distrugerea din mâinile Germaniei, care încearcă să te înrobească și să folosească bogăția țării tale. Vă declarăm solemn că trupele noastre au intrat în Rusia, nu pentru că dorim să punem mâna pe cel puțin un centimetru de pământ rusesc, ci pentru a vă ajuta în eforturile voastre de a contracara Germania. Declarația a menționat că soarta Rusiei este în mâinile poporului rus și numai ei vor determina forma de guvernare și vor găsi o soluție la problemele sociale ale statului; interesele sale reale sunt menținerea libertăților câștigate de revoluție, care sunt amenințate de mâna de fier a Germaniei. „Suntem încă aliații tăi”, s-a spus în continuare, „și am stat alături de tine pentru a apăra aceste sarcini, fără de care nu poate exista pace definitivă și libertăți reale pentru toate popoarele... Nu vrem doar să-i oprim pe germani. de la intrarea pe pământul rusesc, dar și să aducă ajutor economic unei

țări devastate și chinuite. Dorința noastră de a ajuta la dezvoltarea industriei și a resurselor naturale

4 Ibid. D. 1.P. 1.L.247.

5 Ibid. D. 5. П. 1. L. 45.

țara ta și nu le exploata în folosul tău. Dorim să restabilim schimbul de mărfuri, să creștem agricultura și să vă ajutăm să vă ocupați locul cuvenit printre popoarele libere.

Ca răspuns la aceste apeluri, Izvestia Comitetului Executiv Central a publicat la 8 august 1918 un articol „Aliați-tâlhari sunt justificați", în care cuvintele „aliați" (de acum înainte acest cuvânt era scris doar între ghilimele) în comparație cu faptele lor: execuția muncitorilor în Kem, angajarea unor bande cehoslovace de tâlhari care distrug organizațiile muncitorești care au tăiat Rusia de la pâine aprovizionând aceste bande cu arme și îmbrăcăminte; apelurile guvernelor britanic, japonez și american către poporul rus au fost văzute ca explicații că un atac asupra Rusiei a servit doar propriilor interese.

Pentru Goldenberg, care a scris fierbinte în urma evenimentelor, cea mai frapantă și convingătoare „expunere a politicii de intervenție" a Aliaților a fost declarația Consiliului Național Cehoslovac, publicată încă din 28 iulie 1918 la Washington. În declarație, istoria performanței cehoslovacilor a fost conturată ca urmare a dorinței germane de a-i dezarma: „Cehoslovacii, care au fost atacați, au fost nevoiți să se apere și, ca urmare, au capturat cea mai mare parte a căii ferate siberiei. și Volga. În loc să se retragă din Rusia europeană, ei au continuat să ocupe orașele Volga și și-au întins detașamentele spre coasta Murmansk. Dar problema șederii sau plecării cehoslovacilor din Rusia trebuia decisă de aliați, întrucât armata cehoslovacă era una dintre armatele aliate și se afla sub comanda consiliului militar de la Versailles. Dorind să evite participarea la războiul civil din Rusia, ei și-au dat seama, în același timp, că ar putea presta servicii mult mai mari Aliaților rămânând în Rusia. Goldenberg a explicat publicarea acestui document prin faptul că aliații se așteptau la căderea iminentă a puterii sovietice, iar toate declarațiile oficiale despre necesitatea de a oferi asistență cehoslovacilor nu corespundeau realității, deoarece indicau că cehoslovacii au rămas în Rusia la cererea aliaților de a încerca refacerea frontului ruso-german și de a participa la Războiul Civil Rus. Declarația Consiliului Cehoslovac era în conformitate cu „ideologia intervenției", conform căreia cehoslovacii ar trebui

4 Ibid. 'Tamzhe.D. 1.P. 1.L.249.

urmau să devină nucleul de șoc al forțelor antisovietice, care, totuși, intrau în conflict cu declarațiile oficiale ale aliaților.

Mai târziu, în materialele pregătitoare ale experților ruși pentru Conferința de la Genova din 1922 privind istoria apariției rebeliunii cehoslovace în Rusia, s-a remarcat un aflux crescut de capital străin în industria statelor central-europene. „Împrumuturile guvernamentale din statele Europei Centrale... nu trebuie confundate cu o serie de împrumuturi anterioare ale multora dintre ele în 1919”, au scris experții NKID. - Erau împrumuturi cu scop pur militar, acordate de Antanta celor ale noilor formațiuni statale care erau în alianță cu aceasta (România, Serbia), sau a căror constituire s-a realizat cu sprijinul direct al Antantei (Cehoslovacia). , Polonia). Dar la sfârșitul nu numai înfrângerii coaliției germane, ci și a luptei armate cu Ungaria sovietică și Rusia, aceste împrumuturi au încetat complet.

Aterizarea Arhangelsk

La 5 august 1918, The Manchester Guardian, analizând lipsa de sens de a se referi la asistența cehoslovacilor, scria: „Ar fi naiv să spunem că nu ne vom amesteca în treburile interne ale Rusiei. În toate acțiunile intervenim și este foarte posibil ca această interferență să fie din ce în ce mai profundă. Comitem un act care este lipsit de sens din punct de vedere militar și extrem de compromițător din punct de vedere politic. De ce a fost Wilson de acord împotriva propriei sale dorințe de a sancționa această nebunie? Evident, pentru că a fost pus sub presiune puternică din partea Ministerului de Externe francez, care dorea să restabilească Frontul de Est de la Vladivostok și era extrem de ostil bolșevicilor.

La 2 august 1918, la Arhangelsk a fost organizată o revoltă împotriva autorităților sovietice locale și a fost debarcată o forță de debarcare aliată. La 5 august, când Arhangelsk era deja ocupat, dar informații despre acest lucru nu apăreau încă în presă, ziarul britanic Evening Standard a scris că ocuparea Arhangelskului va avea un impact semnificativ asupra dezvoltării operațiunilor din Murmansk și Siberia, care au avut deja început; renașterea Rusiei depinde în mare măsură de

8 Ibid. F. 0418. Op. 1. D. 24. П. 1. L. 30.

a întregului plan sindical. Presa occidentală a salutat declarațiile sindicale, deplângând faptul că intervenția nu a fost întreprinsă mai devreme. Potrivit ziarului englez Daily Chronicle (numărul din 6 august), primul obiectiv militar al aliaților va fi eliberarea Siberiei și asigurarea unei linii de comunicație către cehoslovaci din spate. Potrivit ziarului, activitățile britanicilor ar fi trebuit să se concentreze în principal pe coasta Murmansk.

Pe 7 august, ziarele au relatat din Rusia despre ocuparea Arhangelskului, iar din Tokyo (via Paris) despre o debarcare a Japoniei la Vladivostok. În aceeași zi, a fost publicat anunțul oficial britanic privind ocuparea Arhangelskului. La 9 august 1918, ziarele au publicat primele rapoarte militare despre situația de pe fronturile Murmansk, Arhangelsk și Vladivostok.

În legătură cu ocuparea Arhangelskului și Murmanskului, conservatorul britanic Pali Mail Gazette în numărul său din 9 august a raportat că

acțiunile întreprinderilor rusești la bursă au crescut și, pentru prima dată după mult timp, au apărut cumpărători. Alături de acest mesaj a fost plasată o declarație a guvernului britanic - un apel către poporul rus, care spunea: „Vă dorim să ajutați la dezvoltarea resurselor naturale ale țării voastre, fără a le exploata în scopuri proprii. .."9. Aparent, ținând cont tocmai de acest refuz „dezinteresat” și de protecția „libertății revoluționare” de către forțele aliate, agenții de bursă britanici au cumpărat acțiunile întreprinderilor rusești în ziua în care a început efectiv intervenția. Însuși faptul că această cumpărare a fost o dovadă a începutului intervenției nu mai puțin decât debarcarea debarcărilor din Arhangelsk și Vladivostok. Bursa engleză a anunțat că intervenția a început.

Soarta Rusiei a devenit un subiect special al unui articol din The Daily News din 13 august 1918. Autorul avea o idee foarte vagă despre situația militară și politică din RSFSR. Complicarea situației și întreruperea comunicării telegrafice cu Moscova. În general, statul Rusiei Sovietice a fost descris de el în câteva fraze: bolșevicii nu au reușit să creeze o poziție puternică pentru țara lor; o parte a populației sale este în război cu Germania, în timp ce cealaltă este de fapt în război cu aliații. În plus, există lupte și lupte continue între diferite detașamente de prizonieri luați de Rusia în timpul participării la războiul mondial. S-a mai raportat că

' Acolo. F. 56-6. op. 1. D. 1. П. 1. L. 251.

debarcarea aliaților în Arhangelsk a fost efectuată la cererea consiliului local, iar la Vladivostok consiliul a rezistat debarcării trupelor aliate. Cea mai teribilă consecință a regimului bolșevic a fost formarea mai multor guverne antigermane și antibolșevice sub auspiciile cehoslovacilor, scrie ziarul. Forțe aliate semnificative au debarcat la Vladivostok pentru a stabili o bază solidă pentru cehoslovaci și pentru a le oferi asistență substanțială; în același timp, Aliații au ocupat Arhangelsk și au debarcat trupe pentru a proteja calea ferată Murmansk. Situația politică care se dezvoltase în Rusia nu putea, așadar, să-i mulțumească pe cei care credeau în afirmațiile declarate de aliați cu privire la dreptul popoarelor de a-și decide soarta și de a-și stabili forma aleasă de guvernare. Prim-ministrul Marii Britanii în Camera Comunelor a declarat că puterea bolșevicilor se baza doar pe forță și teroare, rezultatul stăpânirii lor a fost înrobirea completă a Rusiei de către Germania; bolșevicii nu mai sunt reprezentanți ai întregii Rusii: puterea scapă din mâinile lui Lenin și Troțki; cu toate acestea, soluția problemei ruse este departe, întrucât până în prezent nu există nicio personalitate sau un partid remarcabil care ar putea opri procesul de descompunere care domnește în Rusia după Tratatul de pace de la Brest-Litovsk10.

Sosirea în Rusia a trupelor pregătite să apere idealurile de autodeterminare națională și care doresc să protejeze țara de exploatarea Germaniei ar fi, așa cum sperau aliații, primul pas către rezolvarea dificilei probleme rusești.

Cu toate acestea, The Manchester Guardian (numărul din 15 august 1918) a numit debarcarea de la Arhangelsk o intervenție directă a Marii

Britanii în afacerile interne ale Rusiei, avertizând că nimeni nu știe ce forțe operează de ambele părți în Rusia și ce sunt consecințele unui astfel de „act” pentru Marea Britanie: britanicii au început o revoltă armată în Rusia departe de țara lor, având la dispoziție un singur port neînghețat, separat de Marea Albă de cealaltă parte a expediției. De acum înainte, guvernul, scrie ziarul, îi consideră pe cehoslovaci aliați și recunoaște Consiliul Național Cehoslovac ca reprezentanți ai viitorului stat cehoslovac. Totuși, pentru ca orice națiune să trăiască bine în Europa, fie că este vorba de sârbi, greci, cehoslovaci sau francezi, este necesar să-i învingi pe germani, atunci se va putea întemeia „Liga”.

10 Ibid. D. 13-a. P. 2. L. 9.

Popoarele” și să rezolve treburile popoarelor defavorizate de către consiliul internațional, subliniază articolul. Scopul unui astfel de consiliu ar fi acela de a stabili condițiile pentru o pace durabilă, care este posibilă numai cu soluționarea problemei naționale după înfrângerea Germaniei.

În august 1918, guvernul francez, încercând să preia controlul asupra acțiunilor Corpului Cehoslovac, l-a trimis pe generalul Janin în Siberia cu sarcina de a „organiza Frontul de Est împotriva Germaniei și a bolșevicilor loiali acesteia”11, totuși, generalul a ajuns Omsk abia în decembrie, când starea de spirit în corpul cehoslovac s-a schimbat drastic. Cehoslovacii au fost din ce în ce mai copleşi de dorința de a se întoarce acasă, mai ales după ce a devenit clar că Germania și Austro-Ungaria vor capitula în curând. 28 octombrie 1918 Cehoslovacia s-a declarat independentă. De atunci, procesul de evacuare a cetățenilor săi din Rusia s-a accelerat. De bună voie sau fără să vrea, Corpul Cehoslovac s-a declarat pe deplin în aproape toate evenimentele din perioada Războiului Civil din Rusia. În spate, corpul, împreună cu Gărzile Albe, au desfășurat operațiuni militare împotriva formațiunilor roșii obișnuite și partizanii din Siberia, Transbaikalia, Orientul Îndepărtat, ofițerii și soldații săi au servit la protejarea Căii Ferate Transsiberiane, au îndeplinit funcții administrative și autoritățile militare etc. Mulți reprezentanți ai acestui corp au susținut și puterea bolșevicilor. „Siberia a devenit un exemplu viu al acelui front de luptă, pe care s-au poticnit nu numai interesele forțelor politice „autohtone” din structura statală a țării noastre, ci și aspirațiile conflictuale ale diferitelor comunități de prizonieri de război, cu pricepere. folosit de guvernele puterilor în război”12.

„În strânsoarea unei misiuni străine”

De la începutul lunii august 1918, odată cu victoria răscoalei antisovietice și debarcarea trupelor Antantei, situația politică din nordul Rusiei s-a schimbat radical: regiunea a fost împărțită între albi și roșii.

Forțele inițiale ale debarcării aliate - aproximativ 1,5 mii de oameni (la sfârșitul toamnei numărul său depășea 20 de mii de oameni), nu au putut

11 Gergileva A.I. „Multe milioane de oameni au fost smulși din mediul lor obișnuit de război”: Corpul Cehoslovac și prizonierii de război din Primul Război Mondial în Rusia // Military History Journal. 2013. Nr 2. P. 58.

12 Ibid. S. 59.

dacă să stabilească un control real asupra provinciei Arhangelsk. Și lovitura de stat anti-bolșevică cu câteva ore înainte de debarcarea aliaților din 2 august 1918 și crearea guvernului anti-bolșevic - Administrația Supremă a Regiunii de Nord (VUSO), conform cercetătorului rus L. G. Novikova, nu au fost. deloc un act izolat realizat cu ajutorul aliaţilor13. Deși Războiul Civil din Nord a căpătat amploare abia după debarcarea trupelor aliate, multe dintre centrele sale locale au apărut, de fapt, mai devreme. Adâncirea crizei economice, ruina economică a dus la discursuri nu doar ale foștilor ofițeri, antreprenori, clerici, ci și ale unor largi părți ale țărănimii și orășenii. Populația era înfometată din cauza încetării furnizării de cereale din Siberia și regiunea Volga. Nemulțumirea acută a fost provocată și de mobilizarea în Armata Roșie. Cu toate acestea, nu se poate ignora faptul că, bazându-se pe un val de nemulțumire din societatea rusă, misiunile diplomatice și misiunile militare ale marilor puteri au început deja în primăvară să pregătească o lovitură de stat antibolșevică și să pună mâna pe Nordul Rusiei, considerând Murmansk drept o bază pentru stăpânirea Arhangelskului. Arhangelsk a fost ales de foștii aliați ca bază de intervenție din diverse motive, dar principalele au fost accesibilitatea acestuia dinspre mare, ceea ce a făcut posibilă transferul rapid de trupe și echipamente militare în zona de invazie, precum și dorința de a captura. o mare cantitate de muniţie concentrată acolo în timpul Primului Război Mondial. Cu toate acestea, chiar înainte de intervenție, bolșevicii au reușit să-i scoată.

Activitățile subversive desfășurate de diplomații și reprezentanții militari britanici la Arhangelsk, Petrograd, Moscova, Petrozavodsk, Vologda au fost conduse și coordonate de generalul britanic F. Poole. Li s-a dat o sarcină în fața membrilor organizației de ofițeri secreti și în special în fața căpitanului de gradul II G.E. Chaplin, atras să coopereze cu informațiile britanice în mai 1918, „să organizeze transferul tuturor elementelor active anti-bolșevice posibile” la Arhangelsk și să pregătească acolo o revoltă armată care să preceadă debarcarea trupelor britanice14. Nestingherit

13 Novikova L.G. Intervenția și războiul civil în nordul Rusiei: spre o reevaluare a problemei I Istoria patriotică. 2007. Nr 4. S. 116-117.

14 Vezi: Kubasov AL. Comisii extraordinare pentru lupta împotriva contrarevoluției în nordul european al Rusiei (martie 1918 - februarie 1922). M.; Vologda, 2008, p. 41-42.

Lui Chaplin i sa permis să se mute de la Petrograd la Arhangelsk prin documente emise de britanici în numele unui membru al misiunii navale britanice, căpitanul Thomson.

La Moscova, B. Lockhart a stabilit contacte cu organizații subterane precum Centrul Național, Uniunea pentru Apărarea Patriei și Libertății și altele.Contactele cu reprezentanții structurilor secrete anti-bolșevice au fost menținute de către angajații Consulatului General al Franței și misiunea militară condusă de generalul A. Laverne15. Într-un număr de orașe din nord, Uniunea pentru renașterea Rusiei, creată în aprilie 1918, plănuia să desfășoare revolte. Unul dintre liderii săi a fost Socialist Popular N.V. Ceaikovski, care a pus condiția pentru intervenție să fie neamestecul puterilor străine în rezolvarea problemelor viitoarei structuri statale a Rusiei.

Analizând motivele atitudinii binevoitoare față de intervenția în Nord, L.G. Novikova a făcut pe bună dreptate o distincție între ofițerii albi și politicieni, care s-au bazat pe dorința de a lupta împreună cu aliații împotriva germanilor și bolșevicilor, și populația obișnuită, pentru care principalul lucru era instaurarea păcii și nevoile lor zilnice. Cu toate acestea, destul de repede, amândoi au început să-și exprime nemulțumirea față de prezența aliaților. Aproape imediat după lovitura de stat de la Arhangelsk, în regiune a fost instituit un regim de dictatură militară, bazat pe Forța expediționară a Antantei. Arestările susținătorilor regimului sovietic au căpătat un caracter masiv. Pe insula Mudyug, invadatorii au deschis un lagăr de concentrare pentru prizonierii politici, ale cărui paznici și administrație erau formate din cadre militare franceze16. Contrainformațiile aliate, numite „control militar”, era condusă de fostul atașat militar britanic la Petrograd, colonelul Thornhill. Interesele Franței în acest organism erau reprezentate de contele de Lubersac. Potrivit comandantului trupelor ruse din Nord, generalul V.V. Marushevsky, „controlul militar a avut o semnificație pur politică. Reprezentanții săi, împrăștiați de-a lungul întregului front, au desfășurat lucrări de protejare a intereselor trupelor aliate, de monitorizare a populației și de depistare. În esență, era o organizație pur contraspionaj cu drepturi enorme de a priva pe oricine de libertate, în orice moment.

15 Ibid. S. 41.

16 Vezi: Ibid. S. 48.

17 Op. Citat din: Războiul civil în Rusia: Războiul în nord. M.; SPb., 2004. S. 61.

Neavând o armată proprie, VUSO a urmărit cu zel orice acțiuni ale comandamentului aliat, temându-se că prerogativele guvernului rus nu vor fi încălcate de străini18. Cu toate acestea, lipsa unor acorduri clare privind delimitarea puterilor autorităților ruse și aliate nu a putut decât să complice relația acestora, iar neîncrederea reciprocă a pus bazele unui conflict intern în coaliția anti-bolșevică. În centrul conflictului se afla comandantul forțelor aliate, generalul-maior F.K. Poole, care nu a vrut să recunoască semnificația Guvernului de Nord, care exista sub acoperirea trupelor sale, conduse de N.V. Ceaikovski,

care, potrivit ambasadorului francez J. Noulens, „judecând după activitatea sa managerială, nu avea capacitatea de a conduce și de a acționa”19. În ceea ce privește poziția generalului Poole, ambasadorul american D. Francis a scris cu sinceritate: „Am fost, de asemenea, mulțumit că nu a vrut să-și pună propriul guvern la putere, deoarece soldații britanici erau colonialiști atât de mult timp încât pur și simplu nu știu. ce înseamnă să respecti sentimentele socialiştilor. Nu vreau să spun că aceasta este politica guvernului britanic , dar Marea Britanie are atât de multe colonii, iar ofițerii britanici sunt atât de obișnuiți să se debaraseze de oamenii necivilizați, încât uneori percep ceva nu la fel de clar ca americanii. Fără iluzii cu privire la scopurile partenerilor săi, Francis a scris: „În ansamblu, modul și modul de acțiune al tuturor reprezentanților britanici, atât militari cât și civili, din Arhangelsk și Murmansk demonstrează credința și conștiința lor că, dacă nu au privilegii în aceste porturi, ei trebuie să le primească și nu vor fi mulțumiți fără a avea un avantaj decisiv. Fiecare pas dezvăluie dorința lor de a se stabili aici.

J. Noulens, care nu voia să sacrifice interesele țării sale în favoarea intereselor Marii Britanii, care se considera atotputernică din cauza comenzii forței expediționare22, se temea și că succesul excesiv al generalului Poole și al ofițerilor britanici va se revarsă peste marginea câmpului militar în domeniul relaţiilor diplomatice. Bullet a urcat planuri la scară

”Novikova L.G. Decret. op. S. 117.

19 Abandonat în uitare: intervenția în Nordul Rusiei (1918-1919) prin ochii participanților săi / comp. IN SI. Goldin. Arhangelsk, 1997, p. 101.

20 Ibid. pp. 55-56.

21 Ibid. S. 73.

22 Ibid. S. 102.

campanie militară și căutând să asigure spatele armatei sale, el a declarat un stațion de acces în Arhangelsk, a introdus interdicția de a convoca mitinguri și întâlniri fără permisiunea autorităților militare și chiar a numit un guvernator militar aliat al Arhangelskului. Guvernul democratic al lui Ceaikovski, într-o anumită măsură, a devenit pentru aliații franco-americani un instrument de a reduce ambițiile britanice. Ulterior, VUSO-ului i s-a reproșat în mod repetat îngăduința excesivă față de intervenționști, că nu a putut apăra interesele rusești în fața aliaților. Așadar, primul comandant al unităților militare albe din Nord, căpitanul G.E. Chaplin se temea să transforme regiunea „într-o colonie temporară a Antantei”, întrucât VUSO nu se bucura de nicio autoritate nici cu generalul Poole, nici cu ambasadorii țărilor Antantei23.

Ambasadorii nu au putut decât să admită că rușii aveau o prejudecată față de toți aliații, întrucât scopurile lor stârneau suspiciuni în rândul multora (deși erau mai puțin ostili față de diplomații

americani). „Unii ruși (sunt un popor neîncrezător), scria D. Francis, „credeau că britanicii, francezii și japonezii plănuiesc să subordoneze resursele naturale și umane ale Rusiei intereselor lor, iar bolșevicii fac tot ce le stă în putere pentru întări aceste suspiciuni”24 .

Într-adevăr, suspiciunile nu erau neîntemeiate. Astfel, Uniunea Comercială și Industrială Arhangelsk a făcut apel la Guvernul Provizoriu al Regiunii de Nord (VPSO), format în principal din cadeți, care l-a înlocuit pe socialistul VUSO la începutul lunii octombrie 1918, cu pledoarii pentru a salva comerțul rus de opresiunea Aliată și pentru a proteja regiunea. din activitatea antreprenorială a agenților Antantei care erau interesați de concesii pentru exploatarea resurselor naturale ale regiunii25. Contemporanii i-au acuzat pe străini nu numai că au încercat să jefuiască nordul Rusiei, ci și că regiunea bogată în resurse a devenit pur și simplu obiectul colonialismului britanic.

Cercetătoarea italiană Marina Rossi a scris despre asistența pe care forțele aliate le-au oferit reprezentanților păturilor sociale afectate de bolșevism, precum și despre încercările de a stabili comerț în beneficiul statelor lor. Arătând participarea Italiei la acest proces, autorul a citat ca exemplu cel financiar

23 Op. de: Novikova L.G., Decret. op. S. 118.

24 Ibid. S. 67.

25 Ibid. S. 119.

într-o operațiune comercială întreprinsă de consulul Cock la începutul anului 1919. Ocupatorii americani, francezi și britanici au cumpărat bunuri la prețuri de chilipir pentru revânzarea ulterioară în țările lor. Consulul italian credea că atât pentru Italia, cât și pentru populația rusă ar fi mai profitabil să furnizeze produse în schimbul materiilor prime. Pe vaporul „Maymax”, deținut de asociația locală a industriei lemnului „Lesosever”, Kok a trimis în Italia diverse bunuri locale: ulei de balenă, blănuri, piele, celuloză, cherestea. După ce a plecat din Arhangelsk, vaporul a ajuns la Genova prin Norvegia și Anglia. Acolo, cu ajutorul unui intermediar, a luat la bord citrice și produse vinicole achiziționate în Italia din încasările din vânzarea mărfurilor rusești. Totul trebuia făcut în total secret pentru a împiedica Franța și Anglia să se angajeze în operațiuni similare.

Căpitanul A. Mandrilli, trimis din Italia la Arhangelsk în calitate de membru al Comisiei Judiciare Aliate (JCC), a amintit: „Așa s-a dezvoltat situația: francezii au încercat să afle intențiile britanicilor, britanicilor - americanilor, americanii - francezii, și așa mai departe. În același timp, fiecare a luat măsuri independente împotriva Guvernului provizoriu. Inevitabile erau coluziunea și intriga, provocând ură reciprocă și respingere unul față de celălalt; în timp ce totul era mascat de apariţia celei mai cordiale înţelegeri şi a celor mai amicale relaţii.

Principalul teren propice pentru sentimentul anti-Aliat din Nord a fost armata. Formarea unităților militare pe teritoriul Regiunii de Nord,

care includea provincia Arhangelsk, Teritoriul Murmansk și partea de nord a Kareliei, s-a desfășurat în două direcții: guvernul rus a început să-și formeze propria armată, anunțând apelul de voluntari. pentru serviciul militar; comanda corpului expediționar aliat a început, la rândul său, să recruteze cei care doreau să se alăture Legiunii slavo-britanice28. În același timp, mulți ofițeri ruși obișnuiți au preferat să servească ca soldați în forțele aliate, fără a avea încredere.

„Rossi M. Activitățile Forței Expediționare Italiene pe teritoriul Rusiei (1918-1919) // Sistemul juridic internațional Versailles-Washington: Apariție, dezvoltare, criză, 1919-1939: Sat. Artă. / resp. ed. E.Yu. Sergheev. M.: IVI RAN, 2011. P. 148.

27 Ibid.

28 Kubasov A.L. Decret. op. S. 47.

socialiști, care constituiau majoritatea în Administrația Supremă a Regiunii de Nord. În acest sens, în viitor, a fost emis un ordin, conform căruia ofițerii și soldații de vârstă militară trebuiau să servească în armata rusă, iar permisiunea specială a comandantului era necesară pentru a servi în rândurile forțelor aliate. Cu toate acestea, guvernul Regiunii de Nord nu se putea lipsi de ajutorul aliaților în rezolvarea problemelor de personal. Armata Albă era încă în stadiul de formare, mari unități militare rusești au apărut acolo abia în primăvara lui 1919. Până în vara lui 1919, conducerea generală a operațiunilor militare de pe Frontul de Nord a fost în mâinile comandamentului aliat, ceea ce a cauzat nemulțumire ascuțită în rândul ofițerilor ruși care au căzut în supunere față de cei care le erau inferiori în gradul de britanici. Mulți ofițeri au început, în general, să vadă intervenția ca pe o lovitură adusă mândriei naționale și s-au supărat de faptul că Nordul se afla, de fapt, sub ocupație aliată29. De asemenea, aliaților le-a fost atribuit faptul că se temeau de creșterea formațiunilor albe, „pentru a nu trece de la rolul de comandanți la cel de subordonați”, și au rezistat înaintării cu succes a rușilor30.

Viața izolată în mod emfatic a unităților ruse și aliate, chiar și în condiții de primă linie, a contrazis puternic declarațiile despre unitatea scopurilor și acțiunilor aliaților. O parte din personalul militar rus din Legiunea slavo-britanică se afla sub comanda ofițerilor britanici, iar Armata de Nord, formată din unități rusești, era subordonată comandantului Frontului de Nord, generalul englez E. Ironside, care l-a înlocuit pe generalul-maior. F. TO. Glonţ. Toate finanțările, proviziile și pregătirea trupelor erau în mâinile aliaților. Comandamentul rus a împărtășit destul de mult starea de spirit a ofițerilor săi. Comandantul trupelor ruse ale Armatei de Nord, generalul V.V. Marushevsky a scris în memoriile sale că „toată durerea noastră din Nord a constat în principal în faptul că fiii mândrului Albion nu-și puteau imagina rușii decât sub forma unui mic trib sălbatic de hinduși sau malays...”; relațiile dintre unitățile rusești nou formate și comandamentul britanic nu au mers bine. În opinia sa, „majoritatea rușilor credeau sincer la acea vreme că britanicii veniseră să ajute la restaurarea patriei noastre, când de fapt era doar

29 Novikova L.G. Decretul op. S. 118.

30 Ibid.

ocuparea regiunii din motive pur militare. Ocupația a adus cu ea un anumit tip de violență, necesară, poate, din punct de vedere pur militar și complet de neînțeles pentru localnici, care credeau că nu au în față decât prieteni dezinteresați. Vorbind despre politica externă, Vladimir Vladimirovici Marushevsky a subliniat că „nici în armatele lui Kolchak, nici în Denikin, nici în Wrangel nu a afectat influența reprezentanților puterilor străine în măsura în care a fost în nord... În ciuda unui număr de declarații ale întregului corp diplomatic despre neamestecul în treburile interne ale regiunii, de fapt, întreaga politică a regiunii era în strânsoarea reprezentării externe, cu o preponderență clară, chiar și în mărunte, a influenței engleze. „Nu există nicio îndoială că guvernul a avut nevoie de „asistență” externă în primii pași ai existenței sale”, a scris generalul. „Este, de asemenea, fără îndoială că guvernul avea nevoie de un sprijin ferm și de durată. Regiunea a primit acest sprijin, dar în același timp a căzut în sfera de influență complet străină acesteia, care a mers adesea în detrimentul cauzei naționale ruse. Apropo, remarca lui Marushevsky că guvernul din Arhangelsk, așa cum l-a găsit în noiembrie 1918, era sub tutelă, care a început în perioada „ședinței tuturor ambasadorilor aliați la Vologda, unde, se pare, a fost proiectat acel guvern care a venit. la putere după expulzarea bolşevicilor. Cu toate acestea, conform mărturisirii sale, procedura de formare a guvernului Regiunii de Nord i-a rămas neclară până la final.

După ce au proclamat printre sarcinile principale apărarea Regiunii de Nord de trupele germane, finlandeze și ale altor țări inamice, forțele aliate și formațiunile militare anti-bolșevice au început imediat după lovitură de stat o ofensivă spre sud de-a lungul liniei de cale ferată Arhangelsk-Vologda. iar de-a lungul Dvinei de Nord până la Kotlas pentru a răsturna guvernul sovietic în regiunile centrale ale țării. Totuși, calculul inițial al diplomaților și ofițerilor de informații occidentali pentru un avans rapid în interiorul țării, susținut de demonstrații armate antisovietice de la Vologda și Moscova, nu s-a concretizat. Ca urmare, trupele aliaților și guvernul Regiunii de Nord au fost nevoite să desfășoare operațiuni militare pe termen lung în condiții de resurse militare, umane și economice limitate33.

31 Maruşevski V. Albii din Arhangelsk // Războiul civil în Rusia: Războiul în nord. M.; SPb., 2004. S. 32-33.

32 Ibid. S. 223.

33 A se vedea: Kubasov A.L. Decret. op. pp. 47-48.

În notele ministrului Guvernului de Nord Boris Fedorovich Sokolov „Căderea Regiunii de Nord”, cuvintele lui V.V. Marushevsky ca răspuns la reproșurile ofițerilor că nu au existat acțiuni militare active

pentru tot anul: „Comandamentul militar rus a fost privat de independență și a dus la îndeplinire planurile cartierului general aliat. Toate indicațiile mele referitoare la necesitatea unei ofensive, în special pe fronturile Dvina și Murmansk, au fost respinse de aliați pe motivul insuficientei trupe și al lipsei de încredere a populației care simpatiza cu bolșevicii. Înainte de a pleca, britanicii, la rândul lor, au negat categoric că au luat în mod deliberat puterea în propriile mâini și, dimpotrivă, le-au reproșat rușilor inactivitatea completă și incapacitatea de a se organiza. După o conversație cu generalul Ironside, care credea că trupele aliate au luptat cu siguranță, dar nu au putut ataca din cauza numărului lor mic, a lipsei de încredere a trupelor ruse și a tulburărilor care au avut loc, B. Sokolov a ajuns la concluzia că „un lucru este evident, iar britanicii nu ascund acest lucru, că a fi activ nu făcea parte din planurile și intențiile lor, că nu au privit sosirea lor ca pe o „intervenție" și au considerat rolul lor auxiliar. La întrebarea dacă comandamentul britanic a intervenit în activitatea forțelor ruse, trebuie, aparent, să răspundă semi-afirmativ"35.

Semitonuri, incertitudine, toate acestea „mai mult sau mai puțin" erau foarte caracteristice relațiilor aliaților, în special ale armatei britanice cu armata rusă. „Adesea, aceștia și alții trăiau unul lângă celălalt, în căruțe sau case vecine - și, totuși, nu existau relații între ei", a amintit B. Sokolov. „Fiecare și-a trăit propria viață, propriile interese."36 Britanicii erau mai mult sau mai puțin interesați de ruși, au intrat de bunăvoie în conversații cu ei în rusă ruptă, au vizitat infirmerie, i-au tratat pe ruși. Aceștia din urmă, atât soldați, cât și ofițeri, erau plini de un fel de ostilitate inconștientă față de britanici, vorbeau despre ei cu ironie.

Potrivit lui W. Chamberlin, corespondent la ziarul american Thè Christian Science Monitor, care a lucrat în 1922-1932. în Rusia sovietică, pe frontul de nord, nu s-a întâmplat nimic în afară de mici încălcări și raiduri37. Activitati ex

34 Sokolov B. Căderea regiunii de Nord // Războiul civil în Rusia: războiul în Nord. M.; SPb., 2004. S. 323.

35 Ibid. S. 325.

36 Ibid. S. 326.

37 Op. de: Rossi M. Decret. op. S. 147.

a corpului italian nu a schimbat imaginea de ansamblu. Din punctul de vedere al ofițerului italian, căpitanul A. Mandrilli, unitățile militare ruse formate din Marushevsky meritau mai multă încredere decât detașamentele „partizane" de țărani locali formate în grabă de forțele albe. Primii au fost implicați în operațiuni militare, al doilea - a efectuat serviciul de garnizoană. Mandrilli credea că acesta din urmă nu poate fi pe deplin de încredere, deoarece aliații nu puteau stabili relații cu ei. În plus, remarcându-le devotamentul, curajul, entuziasmul și pregătirea deosebită pentru genul de război de gherilă care se desfășura în prima linie, el credea totuși că trupele de

garnizoană nu pot fi contate pe deplin în afara locurilor în care au fost recrutați, în forța lor. de atașamentul lor față de satele lor. Activitatea militară de pe Frontul de Nord s-a manifestat nu atât prin desfășurarea de operațiuni regulate, cât prin operațiuni împotriva partizanilor, care erau desfășurate de forțe de unități mici. Trupele italiene, care participă la lupta împotriva populației civile ruse care îi sprijină pe bolșevici, s-au bazat mai mult pe propriile forțe decât pe forțele aliaților și ale Gărzilor Albe. La începutul anului 1919, Aliații au întâmpinat serioase dificultăți din cauza lipsei de ofițeri în crearea formațiunilor menite să conducă operațiuni de luptă împotriva bolșevicilor. Trimis de britanici în regiunea Vologda cu un raport despre starea morală a trupelor angajate în ostilități. Mandrilli a remarcat existența unor neînțelegeri între comandamentele britanice și cele americane din cauza faptului că primul dorea să-l domine pe al doilea, în timp ce Gărzile Albe, pe care Mandrilli le numea „adevărați martiri și eroi”, erau obligate să se supună atât primului, cât și celui de-al doilea39.

În 1918-1920. soarta Republicii Sovietice a fost decisă pe fronturile Războiului Civil. Frontul de nord nu s-a numărat printre principalele, deși în toamna și iarna anului 1918 a reprezentat cel mai mare pericol pentru autoritățile bolșevice, când, în cazul acțiunilor reușite ale forței expediționare aliate și ale Gărzilor Albe Ruse, o cale directă. spre Moscova s-a deschis înaintea lor. Ofensiva de-a lungul Dvinei de Nord cu acces la Kotlas a creat o oportunitate de a fuziona cu forțele antisovietice ale Uralilor și Si.

" Chiar acolo. S. 149.

" Chiar acolo.

biri. Până în septembrie 1918, linia frontului a avansat cu 300 km până la Kotlas, Vyatka, Vologda și Petrozavodsk, dar cortegiul triumfal s-a încheiat acolo. Comandamentul sovietic a reușit să împiedice înaintarea Armatei de Nord. La 21 februarie 1919, Armata Roșie a intrat în Arhangelsk. Pe 27 februarie, Frontul de Nord a încetat să mai existe. În timpul iernii și primăverii lui 1919, trupele albe au fost oprite și respinse în toate direcțiile.

Cu mult înainte de sfârșitul Războiului Mondial, trupele franceze care participau activ la ostilitățile din nord au început să-și exprime deschis refuzul de a lua parte la operațiunile ofensive din regiune. După ce au auzit despre armistițiu, francezii, a scris ambasadorul american D. Francis în memoriile sale, au declarat deschis că nu vor lupta în Rusia dacă ostilitățile din Franța ar fi fost deja oprite, pentru că nu au înțeles de ce ar trebui să lupte în Rusia. pentru interesele britanice40. Nu numai francezii, ci și americanii și italienii au fost supuși acestei dispoziții. În toamna anului 1918, comandamentul militar italian în Rusia a început să-și exprime și el îndoieli cu privire la oportunitatea participării trupelor sale la intervenție, considerând inutilă campania militară din Rusia, iar guvernele albe formate în Siberia nu au inspirat încredere.

Italia, deși a luat parte la intervenție, nu a jucat un rol major în aceasta. La început, corpul expediționar italian din nordul Rusiei era format din două companii de foști prizonieri de război austro-ungari de naționalitate italiană. Pe 2 septembrie 1918 i s-au alăturat două batalioane de pușcași alpini trimiși din Italia. În total, corpul italian din Nord număra 1520 de oameni, cei mai mulți dintre ei se aflau în Peninsula Kola (1290 de oameni), 180 de soldați și ofițeri erau staționați la Murmansk și 50 de oameni la Aleksandrovsk41, angajați în principal în paza depozitelor și construirea de cazărmi. Mai activă a fost participarea unităților italiene la intervenția din Siberia și Orientul Îndepărtat, unde numărul lor a ajuns la 4.000 de oameni, dar și acolo activitățile lor au rămas „puțin cunoscute și deloc celebre din punct de vedere militar”42.

Comandamentul trupelor britanice, franceze și italiene se afla la Murmansk, la Kem - sârbesc. Italia

40 Abandonată în uitare. S. 74.

41 Horman I.A. Relațiile dintre statul sovietic și Italia, 1917-1924 M., 1993. S. 21.

42 Ibid. S. 23.

Yantsy au ajutat la echiparea bazei aliate construind barăci locuibile, în care ei înșiși s-au stabilit ulterior. În Arhangelsk, Italia avea propria sa misiune diplomatică, care includea: Însărcinatul de afaceri Marchiz della Torretta, Consulul și Secretarul Misiunii domnul Kok, Atașatul Militar Colonelul de Artilerie Prințul C. Borghese și personalul tehnic43. Gradul de participare a formațiunilor italiene la operațiunile militare din nordul Rusiei ne permite să stabilim amintirile căpitanului A. Mandrilli. Potrivit acestuia, primiți de la comandantul corpului expediționar italian Sifola și de la alți ofițeri, bolșevicii aveau forțe militare de până la 14 mii de oameni în această zonă44. Mai mult decât atât, cea mai mare parte a populației a simpatizat mai degrabă cu bolșevicii. Cealaltă parte a lui, neinteresată de politică, era „apatică și intolerantă față de amestecul nostru (a aliaților)”, a scris Mandrilli. În Arhangelsk, un oraș cu o industrie destul de bine dezvoltată, emisari ai guvernului sovietic au pătruns pentru a desfășura lucrări ideologice în rândurile trupelor aliate. Propaganda lor și-a găsit susținători înfocați printre soldații francezi, care până la începutul anului 1919 creau stări rebele, precum și printre soldații americani, în special evreii din Rusia. Britanicii și-au arătat rezistența la propagandă. Ea nu a atins direct soldații italieni, pentru că, spre marea supărare a lui della Torretta, aceștia erau staționați nu în garnizoana Arhangelsk, ci într-o zonă îndepărtată, unde influența bolșevicilor nu pătrunsese încă. Cu toate acestea, comanda Armatei Regale Italiene se ferește de influența bolșevică, care a fost purtată în primul rând de soldații americani de origine italiană. Un studiu al stărilor de spirit într-un grup de 25 de soldați italieni din garnizoana Arhangelsk a confirmat presupunerile pesimiste ale ofițerilor. Teama de contactele menționate mai sus, precum și pierderea în continuare a semnificației Frontului de Nord, l-au obligat pe colonelul Borghese, deja la sfârșitul anului 1918, să

solicite o evacuare urgentă a contingentului italian45. Mandrilli i-a acuzat pe aliați că nu au reușit să câștige încrederea părții antibolșevice a populației: „Comportamentul lor i-a împiedicat să depășească neîncrederea amorfelor.

43 Rossi M. Decret. op. pp. 143-144.

44 Ibid. S. 145.

45 Ibid.

mase, pentru care propaganda bolșevică le-a găsit o momeală ușoară – instigând la ură pentru străinii care se amestecă în treburile interne ale Rusiei, ascunzându-se în spatele unei măști de fals sentimentalism”46.

Mai târziu, pe 3 august 1919, comandamentul britanic i-a dat colonelului Sifole ordin de evacuare a contingentului italian din regiunea Murmansk. Pe 9 august, trupa expediționară italiană a plecat din Rusia în direcția Angliei47. La conferința ambasadorilor convocată la Londra la începutul lunii august 1919, a predominat opinia că Aliații ar trebui să părăsească Rusia. Acest lucru s-a explicat nu în ultimul rând prin ascensiunea mișcării revoluționare în țările Europei, când a devenit evident că „sprijinul intervenției ar putea provoca nemulțumiri în rândul populației țărilor Antantei”48.

Cu toate acestea, odată cu semnarea armistițiului de la Compiègne la 11 noiembrie 1918 (un acord privind încetarea ostilităților în Primul Război Mondial), ocuparea Nordului Rusiei de către Aliați s-a transformat de fapt într-un amestec direct în treburile Rusiei, extrem de exacerbarea deosebirilor dintre ei asupra chestiunii ruse . Odată cu sfârșitul Primului Război Mondial, situația din Nord a devenit și mai complexă și incertă. Scopul comun care i-a ajutat pe Aliați să câștige războiul a dispărut odată cu apariția păcii. A dispărut și motivul activității aliaților pe teritoriul Rusiei - necesitatea restabilirii Frontului de Est. Odată cu înfrângerea Germaniei, singurul dușman al Aliaților din Nord a fost Rusia Sovietică.

Puterea asupra violenței

În august 1918, la Moscova, B. Lockhart și S. Reilly au organizat o conspirație pentru a-l aresta pe Lenin, Troțki și membrii Comitetului Executiv Central All-Rusian. Rolul central în viitoarea lovitură de stat urma să fie jucat de pușcașii letoni, care asigurau protecția guvernului. În acest scop, britanicii au încercat să recruteze un număr de comandanți ai brigăzii de pușcași letone. Conspiratorii intenționau să trimită două regimente de letoni la Vologda pentru a deschide calea trupelor aliate către capitală. Progresul nestingherit al anglo-francezei

46 Ibid. S. 151.

47 Ibid.

48 Ibid.

177

Corpul expediționar Tsuz de la Arhangelsk în direcția Moscova trebuia să asigure exploziile podurilor peste râurile Volhov și Sheksna. Acest lucru a eliminat posibilitatea transferului de unități ale Armatei Roșii în regiunea Vologda de la Petrograd49.

La 31 august 1918, complotul a fost descoperit de Ceka, iar organizatorii săi, condamnați la moarte de o instanță sovietică, au fost preschimbați la sfârșitul anului la cererea guvernului britanic cu reprezentanții sovietici arestați în Anglia ca represalii. măsura. Așadar, arestat la 8 septembrie, Reprezentantul Plenipotențiar în Anglia M.M. O lună mai târziu, Litvinov a fost escortat la Moscova prin Scandinavia în schimbul lui Lockhart.

La 2 septembrie 1918, a fost făcut un „anunț oficial privind lichidarea unei conspirații împotriva puterii sovietice, condusă de reprezentanți diplomatici anglo-francezi”. Raportul spunea că conspiratorii au acționat sub pretextul imunității diplomatice și pe baza certificatelor eliberate cu semnătura personală a șefului misiunii britanice la Moscova, Lockhart. La casa de siguranță a conspiratorilor a fost arestat un englez, care, după ce a fost dus la Comisia Extraordinară de anchetă, s-a identificat drept reprezentantul diplomatic britanic Lockhart. După stabilirea identității arestatului Lockhart, așa cum se menționează în mesaj, acesta a fost imediat eliberat50. După descoperirea conspirației Lockhart în Rusia sovietică la începutul anului 1919, a fost trimis ilegal englezul Paul Dukes, care a creat o rețea de informații în spatele Armatei Roșii. Informațiile primite cu ajutorul acestuia au fost primite în mod regulat prin Helsingfors și Stockholm la Londra, Paris, Arkhangelsk, Omsk51. Postul de radio al ambasadei de la Stockholm a servit ca punct intermediar pentru schimbul de telegrame cifrate între membrii Conferinței Politice de la Paris, creată din reprezentanți ai emigrației ruse, N.N. Yudenich, guvernatorul general al Regiunii de Nord E.K. Miller și amiralul A.V. Kolchak. Natura informațiilor primite a mărturisit că sursele primirii acesteia se aflau în Consiliul Militar Revoluționar, sediul Armatei Roșii din Petrograd și Moscova. După întoarcerea lui P. Dux în august 1919 în străinătate, rețeaua de agenți pe care a creat-o a fost distrusă de Departamentul Special al Cecăi.

4' Vezi: Kubasov AL. Decret. op. S. 60.

50 DVP URSS. M „ 1957. T. 1. S. 462-463.

51 Kubasov AL. Decret. op. S. 61.

178

Arestarea lui Lockhart a provocat la un moment dat o mare rezonanță în rândul diplomaților. Reprezentanții aproape tuturor misiunilor diplomatice, inclusiv ai celei germane, au protestat împotriva „Terorii Roșii” declarată împotriva dușmanilor Rusiei Sovietice.

La 12 septembrie 1918, Thè Times a publicat un articol despre conținutul publicațiilor tipărite rusești, care au ajuns doar accidental în străinătate și, potrivit ziarului, erau complet lipsite de informații atât interne, cât și externe, dar erau pline de „apeluri sălbatice la violență. acțiuni împotriva burgheziei, a puterilor Consimțământul și a tot felul de alte forțe antibolșevice”. De exemplu, Krasnaya Gazeta (un organ al armatei) la 1 septembrie a tipărit cu caractere mari apelurile la teroare din partea maselor: „Un glonț în inima fiecărui inamic al poporului”, „Să jurăm că îi vom ucide fără milă. .” Ziarul de partid Pravda a fost mai restrâns în expresiile sale, dar natura articolelor sale a fost aceeași. Dar, potrivit corespondenților occidentali, eforturile bolșevicilor de a stârni ura populară față de dușmanii lor nu au avut prea mult succes, deoarece „dorințe însetate de sânge” se manifestau doar de către guvern și funcționarii săi plătiți, care erau conștienți cu îngrijorare că inima poporului. nu au bătut ca una cu inimile lor. Calmul, ca să nu spun indiferența, scria The Times, cu care masele poporului rus au salutat vestea atentatei asupra vieții lui Lenin, a devenit pentru bolșevici „o inscripție de foc pe perete. Au citit-o, s-au speriat și, folosind monopolul lor asupra cernelii de tipar, încearcă să o șteargă, înlocuind-o cu propria lor legendă.

Între timp, din cauza faptului că știrile de pe Frontul de Vest nu au fost publicate în presă, la Petrograd au circulat tot felul de zvonuri, uneori ridicole, că Aliații, de exemplu, au luat Köln și mărșăluiau spre Berlin. Cu toate acestea, perspectiva de a muri de foame și frig în lunile următoare a îngrijorat oamenii mult mai mult decât zvonurile și apelurile din ziarele sovietice.

La 30 august 1918, președintele Petrograd Cheka, M.S., a fost ucis la Petrograd. Urițki; în aceeași zi, a fost atentat la viața lui Lenin. (Încercările de a considera rănirea liderului sovietic ca fiind opera lui F. Kaplan par neconvingătoare pentru unii cercetători.)52 Ca răspuns la aceasta, președintele Comitetului Executiv Central All-Rusian, Ya.M. Sverdlov a promis că clasa muncitoare va răspunde cu o masă fără milă

52 Vezi, de exemplu: Felshtinsky Yu.G. Prăbușirea revoluției mondiale. Pacea de la Brest, octombrie 1917 - noiembrie 1918. Moscova, 1992, p. 524.

teroare împotriva tuturor duşmanilor revoluţiei pentru tentative de asasinat îndreptate împotriva conducătorilor săi53. Pe 5 septembrie, Consiliul Comisarilor Poporului a emis un decret „Cu privire la teroarea roșie”. Potrivit decretului, persoanele „atinse de organizațiile, conspirații și rebeliuni ale Gărzii Albe” urmează să fie împușcate, iar „dușmanii de clasă” să fie închiși în lagărele de concentrare. Teroarea a căpătat proporții necunoscute până acum. Diplomații străini, care se aflau de mult timp în stare de asediu în Rusia, nu au putut rămâne indiferenți la evenimente. Pe 3 septembrie, ministrul plenipotențiar al Confederației Elvețiene, E. Odier, în numele corpului diplomatic, a adresat o notă comisarului poporului pentru afaceri externe al RSFSR, G. V. Chicherin. Pe 13 septembrie, declarația notei a fost publicată de Izvestia din Comitetul Executiv

Central al Rusiei. În special, a spus: „Reprezentanții corpului diplomatic din Petrograd, menționând arestările în masă a persoanelor de diferite vârste și sexe și represaliile efectuate zilnic de soldații Armatei Roșii”, au solicitat o întrevedere cu președintele Armatei Roșii. Consiliul Petrograd, G.E. Zinoviev, care le-a primit pe 3 septembrie. Aceștia au spus că doresc să-și exprime, în numele guvernelor din care sunt reprezentanți, profunda lor indignare față de regimul de teroare instituit la Petrograd, Moscova și alte orașe. „În scopul exclusiv de a stinge ura împotriva unei întregi clase de cetățeni, fără mandate de la nicio autoritate, numeroși bărbați înarmați pătrund zi și noapte în case particulare, jefuiesc și jefuiesc, arestează și duc la închisoare sute de nefericiți, absolut străini de lupta politică, singura crimă care este apartenența clasei burgheze...”54.

Răspunsul guvernului sovietic la această notă au fost acuzațiile diplomaților de spionaj și arestări în masă a SR-ului de dreapta. La 12 septembrie 1918, comisarul poporului Cicherin, într-un mesaj de răspuns adresat reprezentanților puterilor neutre, a declarat că nota pe care o înmânau pe 5 septembrie este un act de imixtiune grosolană în treburile interne ale Rusiei, pentru că nu protestau pentru persoane individuale. abuzuri asupra persoanelor iresponsabile, ci despre regimul în curs de desfășurare Guvernul Muncitorilor și Țăranilor în lupta sa împotriva clasei exploatatorilor55. Înainte de a explica cauzele Terorii Roșii, la rândul lor, „domnilor puterilor neutre” li s-au adresat următoarele întrebări: știu ei că „al cincilea an a fost deja

53 A se vedea: VChK-GPU: documente și materiale. M., 1995. S. 6.

54 Op. de: Acolo.

55 WUA RF. F. 69. Op. 3. D. 1. P. 2. L. 8-12.

va avea loc un război internațional în care o mică mână de bancheri, generali și birocrați au aruncat masele oamenilor din întreaga lume să se măceleze, să se extermine unii pe alții, astfel încât capitaliștii să poată face miliarde pe cheltuiala lor”; „Au auzit de teroarea albă din Finlanda, despre zeci de mii de cei care au fost împușcați, despre zeci de mii de muncitori care lânceau în închisori, despre soțiile și copiii lor, împotriva cărora nu au fost și nu vor fi acuzați? Au auzit de execuțiile în masă ale muncitorilor și țăranilor din Ucraina, despre execuțiile în masă ale muncitorilor de către vitejii cehoslovaci, acei bandiți angajați ai capitalei franco-britanice? „Guvernele așa-ziselor puteri neutre au auzit despre asta”, a scris Chicherin, „dar nu le-a trecut niciodată prin cap să protesteze împotriva acestor atrocități ale burgheziei, care suprimă mișcarea muncitorească, pentru că ei înșiși în țările lor sunt nevoiți să suprime. toate manifestările de indignare a muncitorilor în apărarea intereselor burgheziei” . Mesajul declara „în fața proletariatului din întreaga lume” că „protestele și cererile ipocrite nu vor reține mâna care îi va pedepsi pe cei care iau armele împotriva muncitorilor și țăranilor săraci ai Rusiei, care vor să-i înfometeze. moartea, care vor să-i conducă la noi războaie. ” în numele intereselor capitalului”; și-a exprimat încrederea că „masele

tuturor țărilor vor înțelege că în Rusia violența este folosită numai în numele intereselor sfinte ale eliberării maselor”56.

Cu toate acestea, într-o notă verbală adresată însărcinatului cu afaceri norvegian, consulii generali suedezi și danezi din 16 septembrie 1918, se spunea că, în ciuda participării agenților diplomatici și consulari britanici și francezi la comploturi împotriva Republicii Sovietice, Guvernul rus era încă pregătit să le permită să părăsească Rusia prin Finlanda în momentul în care se primește o telegramă de la reprezentantul Rusiei în Anglia, M. Litvinov, în care se menționează că el și însoțitorii săi „se urcă într-un vapor pentru a naviga din Anglia simultan cu un telegrama de la consulul norvegian de acolo prin care se confirmă plecarea nestingherită a lui Litvinov și a tovarășilor săi, mai mult, guvernele norvegiană și suedeză, concomitent cu cel danez și olandez, care au luat parte și la ultimele demersuri ale statelor neutre din nord, garanție cu această ocazie. trecerea nestingherită a lui Litvinov și a tovarășilor săi pe teritoriul rusesc, în

56 Tamje.L. 12.

numărul însoțitorilor lui Litvinov include Baitler, agentul nostru din Christiania (Oslo. - N.B.), arestat de britanici pe mare, și secretarul său Thompson. Armatei franceze au avut voie să părăsească Rusia atunci când a existat încredere în îndeplinirea efectivă a promisiunii guvernului francez de a returna soldații ruși care doreau să se întoarcă în Rusia, adică. „când delegații Crucii Roșii Internaționale și 3 delegați ai Crucii Roșii Ruse vor fi admiși în Franța, și vom vedea că există un plan de repatriere a soldaților noștri și începe implementarea lui, în schimbul acestuia, repatrierea armata franceză va fi efectuată, în Rusia va fi oprită internarea membrilor burgheziei masculine britanice și franceze cu vârste cuprinse între 15 și 48 de ani, în schimbul încetării tuturor represiunilor împotriva adepților puterii sovietice pe teritoriile britanice și franceze și în zona de ocupație aliată, ieșirea acestor persoane din Rusia va fi apoi permisă în schimbul unei permisiuni generale pentru cetățenii ruși de a părăsi țările respective...»58.

Cei sosiți de la Petrograd la Stockholm au spus că supușii statelor suedeză, daneză și norvegiană nu au fost deranjați de autoritățile sovietice; iar supușii altor state, în special a Statelor Unite, au fost tratați extrem de nepoliticos: mulți dintre ei au fost arestați fără niciun temei legal și ținuți în închisoare pentru o lungă perioadă de timp, primind doar hrana cea mai necesară.

La sfârșitul lunii septembrie 1918, berlinezul Tageblatt a publicat un articol despre situația greșită a burgheziei și a clasei muncitoare din Petrogradul pierit. Articolul relata că nu numai burghezia, ci și clasa de mijloc fugeau din oraș, deoarece nevoia tot mai mare și costul ridicat, pe de o parte, și persecuția brutală, pe de altă parte, i-au adus pe oameni în punctul în care viața a devenit imposibil, chiar fără sens. Dacă la Moscova prezența instituțiilor sovietice cu aparatul lor guvernamental hipertrofiat a încetinit oarecum colapsul ireprimabil, atunci viața orașului Petrograd a fost lovită până la inimă. Cu o

stagnare completă în comerț și industrie, nu era absolut nimic de făcut în inesteticul pustiu Petrograd și vizitatori. Totuși, clasa muncitoare a părăsit și capitala: nu era muncă în oraș,

57 Tam sau. L. 14-15.

58 Tam sau. L. 15.

și, în consecință, posibilitatea de a-și câștiga pâinea zilnică. La sfârşitul anului 1917, populaţia din Petrograd era de 2.700.000 de oameni, în iunie 1918, numărul locuitorilor a scăzut la 1.400.000 de persoane; Autorul articolului a scris despre dezamăgirea profundă a multor muncitori care au primit puterea în stat, dar nu numai că nu și-au îmbunătățit situația economică, dar s-au trezit în condiții și mai dificile. Văzând situația Rusiei și oroarea nevoii iminente, s-a indicat în articol, având în fața ochilor dovezi clare că sărăcirea și înfrângerea burgheziei nu aduce beneficii proletariatului, realizând că confuzia revoluționară nu face decât să sporească devastarea economică cauzată. de războiul mondial, iar războiul civil este inevitabil - am vrut să avertizez proletariatul european împotriva iluziei periculoase că revoluția îl va salva de război și îi va îmbunătăți situația.

Rusia - Germania: acorduri suplimentare

La 2 septembrie 1918, în ziua în care a fost făcut anunțul oficial al conspirației diplomaților, Cicherin a făcut un raport la o ședință a Comitetului executiv central al întregii Rusii asupra Tratatului suplimentar ruso-german, precum și asupra financiară și acorduri de drept privat încheiate la 27 august 1918 și menite să completeze și să dezvolte tratatul de pace de la Brest-Litovsk. Rezumând în ansamblu conținutul noului Tratat suplimentar și al acordurilor aferente, Comisarul Poporului a spus că acestea „fixează tributul plătit de noi pentru legislația noastră revoluționară, pe care acum o putem continua liber și, în același timp, parțial, și parțial limităm. rezultatele ofensivei germane împotriva noastră, căreia Tratatul de la Brest-Litovsk a lăsat o oportunitate largă de manifestare ulterioară, iar în unele puncte, mai ales în problema începerii curățării teritoriului nostru, aceste tratate reprezintă pentru noi o îmbunătățire serioasă a noastră. poziţie. Acordul prevedea formarea unor comisii ruso-germane care să stabilească linii de demarcație cu zone neutre între ruși

59 Ibid. F. 56-6. op. 1. D. 13-a. P. 2. L. 48.

„DVP URSS. T. 1. S. 467.

skim și trupele germane. Angajamentul Germaniei de a începe eliberarea teritoriilor ocupate părea, de asemenea, foarte important. Cicherin a numit declarația conform căreia Rusia renunță la supremația statului asupra Estoniei și Livoniei doar o declarație a stării de fapt. Rusia s-a angajat să ia măsuri pentru a expulza forțele militare ale puterilor Concord din nordul Rusiei. Germania a dat garanții că Finlanda nu va ataca Rusia în acel moment. Apărarea Petrogradului

împotriva unui asemenea atac a fost prevăzută în mod special . După ce forțele militare ale puterilor Acordului au părăsit nordul Rusiei, „siguranța față de submarinele navigației rusești de coastă la trei mile de coastă și pescuitul cu vele la 30 de mile de coastă”61 a fost garantată. Din punct de vedere economic, un punct important al acordului a fost obligația Germaniei de a elibera liniile de cale ferată Rostov-Voronezh, Taganrog-Rostov și Taganrog-Kursk. Înainte de abandonarea acestor autostrăzi, guvernul german a permis trecerea liberă a materiilor prime și a produselor alimentare de-a lungul acestora către Rusia sovietică. În același timp, Donbasul a rămas sub ocupație germană, iar producția de cărbune din acesta a fost făcută dependentă de aprovizionarea cu petrol și produse petroliere din zonă, care a fost atribuită Rusiei Sovietice. Rusia s-a angajat să furnizeze Germaniei un sfert din petrolul produs la Baku, la rândul său, i s-a garantat că va primi de trei ori mai multe tone de cărbune din Donbass decât ar livra Germaniei petrol de la Baku și de patru ori mai multe tone de cărbune decât Rusia va livra benzină.

Conform situației financiare, Rusia sovietică trebuia să plătească Germaniei 6 miliarde de mărci în mai mulți termeni. Această sumă a inclus plata pentru întreținerea prizonierilor de război și despăgubiri pentru pierderile suferite de Germania și cetățenii săi ca urmare a anulării împrumuturilor și a naționalizării proprietății germane în Rusia. Ordinea plăților a fost următoarea: 1,5 miliarde de mărci în aur și bancnote erau plătibile în rate până la sfârșitul anului 1918; 1 miliard a fost plătit prin livrări de mărfuri în baza unui acord special între mijlocul lunii noiembrie 1918 și sfârșitul lunii martie 1920; suma de 2,5 miliarde a fost rambursată cu biletele unui împrumut special de 6% garantat din veniturile statului, în special chiria pentru concesiuni acordate Germaniei în Rusia. Trebuia să fie stabilită ordinea de rambursare a ultimului 1 miliard

61 Ibid. S. 465.

printr-un acord special, dacă Ucraina și Finlanda refuză să accepte această plată. În ciuda gravității indemnizației, delegația sovietică a reușit să se asigure că o sumă relativ mică a fost rambursată în mărfuri rusești. Interesele Germaniei au fost cel mai bine îndeplinite printr-o singură formă de plată a obligațiilor - furnizarea de bunuri și materii prime din Rusia. Pentru statul sovietic, acest lucru a fost extrem de neprofitabil, deoarece odată cu o creștere bruscă a costului anumitor tipuri de materii prime pe piața mondială, a fost posibilă obținerea mașinilor și a produselor necesare dezvoltării forțelor productive ale țării62.

Negocierile cu Germania înainte de încheierea Tratatului adițional și a acordurilor au fost lungi și destul de dificile, din partea sovietică concesiile s-au combinat cu o anumită fermitate care a pus limite la solicitările excesive din partea Germaniei. Acest lucru este dovedit de materialele de arhivă. Așadar, la 27 iulie 1918, un participant la negocieri, Comisarul Poporului pentru Comerț și Industrie L.B. Krasin a raportat de la Berlin lui G.V. Chicherin, că „suma totală a „despăgubirii”, care a venit ca urmare a unor târguiri acerbe și negocieri care au durat mai bine de o lună, este de 6 miliarde de

mărci, din care 1 miliard revine Ucrainei și Finlandei. Pentru presa rusă, vă sfătuim să dați cifra în ruble vechi (la paritate), care se va ridica la 2,32 miliarde pentru cota noastră și aproximativ 0,46 miliarde pentru Ucraina și Finlanda, doar puțin mai puțin de 2,8 miliarde de ruble înainte de război. „În realitate, germanii ne-au luat, desigur, mult mai mult”, a scris Krasin, „din moment ce ne pierdem dreptul de a revendica pentru pierderile noastre, inclusiv pentru proprietățile (cu excepția navelor) luate după ora 13:00 pe 3 martie 1918 . din păcate, datele împrăștiate și incomplete nu ne-au permis să ne facem nicio idee despre pierderile Rusiei și, numind pe germani în timpul negocierilor cuantumul acestor pierderi la 2-2,5 miliarde, a trebuit să o justificăm doar prin fluxuri de elocvență și anecdote. despre calvarurile rușilor din Germania în august 1914 î.Hr., și chiar discursurile lui Wilhelm, care se lăuda la Aachen în martie a acestui an (1918 - N.B.) cu „bogatul pradă” din Sevastopol și alte locuri de ocupație. Încercările de a exprima o mare parte a datoriei într-un împrumut nu au avut succes, în ciuda nenumăratelor dispute și a tot felul de argumente.

62 Shishkin V.A. Statul sovietic și țările din Occident în 1917-1923: eseuri despre istoria formării economiei și relațiilor. L., 1969. S. 56.

63 WUA RF. F. 04. Op. 13. P. 72. D. 1016. L. 45-46.

Raportând termenii împrumutului la „2,5 miliarde de mărci la 6% pe an plus 0,5% pentru rambursare la o rată de absolvire de o sută la sută”, Krasin i-a considerat „divine”. Totuși, din cele 2,5 miliarde de mărci ale noului împrumut, 1,5 miliarde reprezentau vechiul țarist 4% din împrumut, iar în raport cu această sumă, conversia a fost întreprinsă „dimpotrivă”, adică de la 4% la 6. %. Parțial a fost o taxă pentru recunoașterea anulării împrumuturilor, parțial a fost doar o indemnizație. „Problema cupoanelor pentru împrumuturile regale”, a scris Krasin, „se rezolvă prin plata angro a tuturor acestor 5 miliarde și nu este menționată în mod specific nicăieri în contract, pentru a nu crea un precedent pentru francezi, belgieni și alți deținători. de împrumuturi regale, precum și – notabene – pentru austrieci, pe care le putem trimite indicând că Germania a recunoscut anularea împrumuturilor țariste și că nu le vom plăti pentru aceste împrumuturi. Cupoanele în sine, precum și hârtiile, obligațiunile etc., pe măsură ce ajung la Reichsbank, sunt supuse returnării la noi și vor fi trimise în Rusia sau distruse aici - la discreția Comisarului Poporului pentru Finanțe.

Plata indemnizației nu s-a limitat la prima tranșă efectuată în octombrie 1918 și la expedierea a 83.533 kg de aur de către guvernul sovietic, așa cum credeau cercetătorii sovietici65. Puterile Antantei, după înfrângerea Germaniei, și-au însușit cu adevărat acest aur, în ciuda declarațiilor lor despre nerecunoașterea Tratatului de la Brest. Cu toate acestea, Rusia sovietică a făcut două plăți (8 și 29 septembrie 1918), transferând 120.799.240 de ruble în Germania. 03 k. în aur și 204,5 milioane bani „Duma” și „Romanov”. Greutatea totală a aurului primit de reprezentanții germani a fost de 93,5 mii kg66.

Tocmai această sumă este indicată în raportul și tezele expertului N.A. Padeisky „Despre reglementările cu Germania și țările Antantei în temeiul Tratatului de la Brest” din 11 februarie 1922, pregătit pentru Conferința de la Genova67. Rezumatele raportului și raportul însuși conțineau următoarele prevederi.

În baza art. 116 alin. 2 și 3 din Tratatul de la Versailles, care a anulat Tratatul de la Brest-Litovsk și a păstrat pentru Rusia dreptul de a primi despăgubiri din partea Germaniei, Rusia are posibilitatea de a prezenta o cerere către Germania pentru restituirea acelor sume care au fost plătite. în Germania în septembrie 1918 în executarea lui Brest

64 Ibid. L. 47.

65 A se vedea: Istoria politicii externe a URSS, 1917-1985: în 2 vol. M., 1986. T. 1. P. 87.

„WUA RF. F. 418. Op. 4. D. 17. P. 27. L. 1.

67 Ibid. L. 1-6.

contracta. În conformitate cu tratatul de pace încheiat cu Germania la 3 martie 1918 la Brest, Rusia a făcut două plăți către guvernul german: prima la 8 septembrie 1918 în valoare de 55.358.263 de ruble. 09 k. în aur și 90.000.000 de ruble. Bancnotele „Romanov” și „Duma” și a doua la 29 septembrie a aceluiași an în valoare de 65.440.976 de ruble. 94 k. în aur și 113.635.000 de ruble. Romanov și Duma. Astfel, în total Germania a fost plătită cu 204.535.000 de ruble. monedă de hârtie și 120.799.240 de ruble. 03 k. aur. Ultima cifră, tradusă în sistemul metric, a dat 93.526 kg de aur.

Tot aurul primit de Germania în temeiul Tratatului de la Brest i-a fost cerut de aliați la scurt timp după încheierea armistițiului și trimis de la Berlin la Paris la mijlocul lunii noiembrie 1918. În ceea ce privește banii „Romanov” și „Duma”, aceștia au rămas în Germania, iar din care circa 150 m.r.68 guvernul german a plătit ca dobândă deținătorilor germani de valori mobiliare rusești.

Nu s-au făcut alte plăți către Germania în baza Tratatului de la Brest nici în bani, nici în alte elemente.

În acest sens, ar putea Rusia să prezinte puterilor Antantei și Germaniei o cerere de returnare a sumelor mai sus menționate? Autorul dă un răspuns afirmativ la întrebarea pusă, pe baza următoarelor considerații: plățile Germaniei în temeiul Tratatului de la Brest au fost rezultatul retragerii Rusiei din „Marele Război European”, care s-a finalizat în cele din urmă abia odată cu încheierea Tratatului de la Versailles. . Tratatul de pace dintre Aliați și Germania, semnat la Versailles, urmărea să reglementeze relațiile cu Germania din partea tuturor țărilor Concordului participante la război, inclusiv Rusia. Tratatul prevedea relații între Rusia și Germania, stabilite la Brest, așa că a fost necesar în primul rând să se apeleze la Tratatul de la Versailles. Artă. 259 (alin. 6) din tratat obliga Germania să transfere aliaților și puterilor prietene sau României toate acei numerar,

valori, capital de lucru, documente comerciale sau bunuri pe care le-a primit sub formă de plăți în temeiul Bucureștiului, Brest și tratate suplimentare.

În acordul de armistițiu din 11 noiembrie 1918 (articolul 15), Germania s-a angajat să renunțe la toate beneficiile care decurg din definițiile lui Buch.

„Deci în document.

187

tratatele de pace de la Odihnă și Brest-Litovsk și acordurile adiționale la acestea.

Din textele articolelor citate mai sus, Padeisky a concluzionat că:

1. Brest-Litovsk și alte tratate și acorduri suplimentare dintre Rusia și Germania sunt recunoscute ca anulate din momentul încheierii lor. Relațiile create de aceștia sunt considerate nule și sunt supuse revenirii la starea în care se aflau înainte de încheierea acordurilor menționate anterior.

2. Rusia dobândește dreptul de a cere Germaniei nu numai despăgubiri în general pentru toate pierderile pe care le-a suferit în urma războiului, ci și pentru pierderile suferite ca urmare a Tratatului de la Brest-Litovsk.

3. Toate beneficiile primite de la Brest-Litovsk și tratatele suplimentare la acesta, în măsura în care a fost efectiv posibil, Germania le-a transferat aliaților. Artă. 259 (p. 6) din Tratatul de la Versailles a consolidat ceea ce fusese realizat mult mai devreme: aurul rusesc a fost transferat Antantei încă din noiembrie 1918 pe baza clauzei a 15-a armistițiu.

Astfel, Rusia avea dreptul, în temeiul Tratatului de la Versailles, să prezinte Germaniei o cerere pentru restituirea sumelor plătite acesteia în temeiul Tratatului de la Brest și, întrucât aceste sume au fost transferate Antantei, o astfel de creanță ar trebui fi trimis acestuia din urmă. Rusia avea dreptul de a prezenta o creanță Antantei pentru restituirea a 93.526 kg de aur (120.799.240 ruble 03 copeici) plătite de Rusia Germaniei și transferate de aceasta Antantei.

Acest aur era supus restituirii pe motiv că a fost primit de Antanta nu sub formă de despăgubire, pe care Tratatul de la Versailles nu o cunoștea și nu ca compensare pentru pierderi, în conformitate cu partea a VIII-a a acordului menționat, deoarece Aurul rus nu a fost menționat în contul pierderilor prezentate ulterior Germaniei și nu a fost actualizat, ca și alte plăți ale Germaniei înainte de facturare.

„După sensul general al Tratatului de la Versailles”, scria Padeisky, „vizat restabilirea statelor care au suferit de pe urma războiului, și în special Rusia, conform anumitor articole din acest tratat (articolul 116, paragraful 3), care se referă direct Rusiei, ar trebui să se recunoască faptul că Antanta, luând aur rusesc, a avut în vedere interesele Rusiei și capacitatea de a asigura returnarea acestui aur

către ea. Desigur, atunci s-a pus problema unei viitoare Rusii non-bolșevice. Dar în prezent această întrebare a dispărut și a fost invitată la Genova

Guvernul sovietic al Rusiei are toate motivele să prezinte Antantei o cerere pentru returnarea aurului rusesc”69.

Rusia și-ar putea justifica cererea de returnare a aurului astfel: fie ea, fiind invitată la Conferința de la Genova, recunoaște Tratatul de la Versailles și dobândește astfel un temei legal pentru pretențiile sale; sau acesta, fără să atingă problema recunoașterii acestui tratat, se va baza pe el ca pe un act de definire a ordinii juridice internaționale, obligatoriu în mod egal pentru toate țările, indiferent dacă acestea au participat sau nu la actul de stabilire a acestuia70 .

Tratatul din 27 august 1918 a întărit pozițiile Rusiei sovietice în raport cu Turcia, care încerca să efectueze capturi ample în Caucaz. Ca răspuns la capturarea Bakului de către turci, la 16 septembrie 1918, guvernul sovietic a cerut curățarea imediată a orașului. Refuzul Turciei a fost motivul pentru care guvernul sovietic a anunțat la 20 septembrie că consideră că Tratatul de la Brest-Litovsk este anulat din partea sa și nu mai există între Turcia și Rusia71. S-a obținut și o anumită mână liberă pentru a face față intervenției intensificate a Antantei.

Felshtinsky explică acordul guvernului sovietic de a semna, la 27 august 1918, trei tratate suplimentare la acordul de pace de la Brest-Litovsk prin dorința de a prelungi războiul mondial prin orice mijloace, întârziind înfrângerea germanilor72. Lenin, temându-se pentru puterea sa, credea că războiul a sporit șansele unei revoluții mondiale, în timp ce pacea pe Frontul de Vest ar putea duce la izbucnirea ostilităților puterilor europene împotriva guvernului bolșevic.

Semnarea de acorduri suplimentare de către politicile țărilor aliate a fost interpretată ca o întărire a cooperării dintre bolșevici și germani, dar spre deosebire de acordurile originale de la Brest-Litovsk, acestea au fost considerate semnate nu sub constrângere, ci la voința și inițiativa lor. În Germania, o serie de personalități politice importante s-au opus aspru la acordurile suplimentare cu Rusia, în special în legătură cu cel încheiat, așa cum, de exemplu, credea unul dintre liderii Partidului German de Centru M. Erzberger73,

69 WUA RF. F. 418. Op. 4. D. 17. P. 27. L. 2.

70 Ibid. L. 6.

71 DVP URSS. T. 1. S. 490-492.

72 Felshtinsky Yu.G. Decret. op. S. 523.

73 Op. de: Shishkin V.A. Decret. op. S. 56.

o concesiune către bolșevici, recunoscând desființarea proprietății private, împotriva căreia au protestat toate marile puteri.

Respectând obligațiile asumate prin tratat și acorduri, Rusia sovietică a cerut același lucru Germaniei. Cu toate acestea, acesta din urmă a încălcat în mod grav tratatul, în special, a întârziat în orice mod posibil retragerea trupelor de pe teritoriul ocupat al RSFSR, expunând zonele de evacuare la jaf. Astfel, în memoriul lui D. Przhevlotsky74, folosind exemplul acordului ruso-german Orsha privind curățarea districtelor Senno și Leppel din 12 septembrie 1918, au fost stabilite cerințele pe care Comisia de frontieră din Vilna ar fi trebuit să le apere în continuare. negocieri cu germanii. Acest lucru s-a făcut ținând cont de faptul că comandamentul german, de frica „incidentelor”, nu dorea cu încăpățânare transferul direct din mână în mână a secțiilor Republicii Sovietice evacuate de ei către trupele sovietice, creând astfel un pericol serios de neliniște și discursuri pe teren în perioadele de „anarhie”, precum și a privit zonele care au ieșit din posesia sa efectivă ca părți ale teritoriilor inamice, încercând să „stoarce toate sumele productive” de la ele cumpărând. ridicarea și rechiziționarea pâinii și a altor produse, achizițiile în masă de cai și vite de la populația locală și trimiterea tuturor acestor proprietăți „germane” în Germania; tratamentul barbar al proprietatii statului: diverse cladiri si structuri usoare, fir telegrafic etc. Toate acestea au fost filmate, luate „cu un caracter german complet necaracteristic și cu gravitate, grabă”. Părțile teritoriilor lăsate de germani prezentau o imagine de devastare completă.

Retragerea trupelor germane a fost comparată cu retragerea armatelor inamice, care au luat tot ce le-au putut de la țară, apoi au lăsat-o la soarta ei. Asemenea acțiuni nu puteau fi numite executare a acordurilor încheiate între statele lumii. În acest sens, Comisiei de frontieră din Vilna (partea sa rusă), în calitate de organism care a elaborat prevederile de bază pentru implementarea acordurilor privind curățarea periodică a regiunilor ruse de către germani, i s-a propus să accepte și să fie ghidată de următoarea prevedere: a) zona defrișată urma să fie transferată de autoritățile germane direct rușilor, pentru că această armată rusă ar trebui să fie permisă

'4 AUA a Federației Ruse. F. 56-6. op. 1. D. 13-a. P. 2. L. 14-15.

unități suficient ca număr pentru stăpânirea efectivă a teritoriului transferat; b) toate clădirile și structurile publice urmau să fie transferate autorităților militare ruse în forma în care se aflau în momentul în care locul a fost ocupat de către germani; structurile corectate și nou construite nu au putut fi demontate sau îndepărtate și luate de cei care pleacă. Proprietatea de stat și publică trebuia să rămână în vigoare în forma în care a fost utilizată în timpul ocupației; c) comandamentul german nu ar fi trebuit să recurgă la achiziții în masă de cai, animale și orice unelte agricole în teritoriile ce urmează a fi defrișate, precum și la orice acțiuni care au drept consecință producerea unor prejudicii economiei atât a acestei zone, cât și a întregului țară; d) comandamentul german nu ar fi

trebuit să recurgă la rechiziții și la cumpărarea de pâine și alte produse alimentare.

Abaterile de la regulile de mai sus au fost posibile numai în conformitate cu rezoluțiile speciale ale Comisiei de frontieră din Vilna în fiecare caz individual75.

Guvernul sovietic a exprimat în mod repetat un puternic protest împotriva unei astfel de „evacuări” a germanilor. Astfel, într-o notă a ambasadei de la Berlin din 29 octombrie 1918, se indica că guvernul sovietic nu vede altă cale de ieșire din situația apărută, cum să amâne plata următoarei contribuții conform acordului financiar până la tot. care a fost evacuat și scos de autoritățile de ocupație germane din zonele lăsate de acestea nu vor fi returnate la locul lor76. De asemenea, guvernul sovietic și-a declarat disponibilitatea de a-și îndeplini obligațiile în telegrama NKID către guvernul german din 30 octombrie 1918. Guvernul german, la rândul său, i-a acuzat pe bolșevici că au încălcat articolul al doilea din Tratatul de la Brest, care interzicea propaganda. Guvernul sovietic a respins astfel de afirmații „nefondate” așa cum le pretindea. Deși într-una dintre scrisorile confidențiale ale lui Chicherin din 3 septembrie 1918, se raporta că guvernul german a primit o serie de proteste cu privire la încălcarea de către oficialii sovietici, fără a exclude comisarii poporului, a art. 2 din Tratatul de la Brest, care obliga să se abțină de la orice agitație sau propagandă împotriva guvernului sau statului și armatei.

75 Ibid. L. 15.

76 DVP URSS. T. 1. S. 544.

deciziile celeilalte părți, inclusiv zonele ocupate de puterile Alianței Cvadruple. O încălcare similară din partea părții ruse s-a observat în sprijinul de către reprezentanții oficiali ai autorităților sovietice a „grevei feroviare ucrainene, care a fost de natură politică și îndreptată împotriva guvernului german, prin încasări monetare sau recursuri”. Într-o serie de cazuri, aceste încălcări au fost explicate pur și simplu prin neglijență sau chiar prin greșeli de scriere și greșeli de tipar, întrucât donațiile, aparent, nu au venit de la instituții oficiale, ci de la angajați sau muncitori, ca persoane fizice77.

Pentru a evita alte neînțelegeri și complicații în acest sens, comisarul poporului a cerut să rețină că discursurile reprezentanților oficiali responsabili ai guvernului sovietic sau ai instituțiilor acestora, care pot fi considerate ca o încălcare a art. 2 din Tratatul de la Brest, ratificat de Congresul al IV-lea al Sovietelor al Rusiei și obligatoriu pentru toți, este inacceptabil. S-a exprimat dorința de a infirma relatările, în special din presa oficială, despre „discursuri inexistente și erori corectate, de exemplu, în primirea banilor de la cutare sau cutare instituție în loc de primirea lor de la angajații acestei instituții”78.

Şeful misiunii diplomatice sovietice în Elveţia Ya.A. Berzin și-a amintit că Lenin i-a spus adesea despre informația și activitatea

diplomatică din Berna că este necesar să se lucreze în așa fel încât să se evite acuzațiile de propagandă. Totuși, războiul împotriva Antantei „a deschis porțile” muncii de propagandă a bolșevicilor. Acțiunile militare ale puterilor Antantei împotriva Rusiei sovietice au permis acesteia din urmă să desfășoare activități de propagandă mai liber. Această activitate a fost efectuată în principal de ambasadele din țări neutre - Elveția și Suedia, unde au fost prelucrate și rapoartele de presă ale țărilor Antantei, sosite la Berlin sub formă de telegrame. Având statutul de misiune diplomatică cu drepturi depline, ambasada de la Berlin, condusă de A.A. Ioffe avea o comunicare stabilită prin curieri diplomatici, putea comunica cu Moscova printr-un fir direct și, în consecință, furnizarea de informații și materiale de propagandă era mai bună decât în alte țări. Povara responsabilității pentru advocacy a căzut asupra biroului din Berlin

77 WUA RF. F. 56-6. op. 1. D. 13-a. P. 2. L. 13.

71 Ibid.

ROSTA de sub ambasada, ale cărei activități au fost atât oficiale (legale) (plasarea în presa germană a materialelor admise prin cenzură), cât și ilegale. De exemplu, literatura trimisă din Rusia sovietică a fost distribuită ilegal: cărți ale lui Lenin, Troțki, Radek, Buharin, organul central al grupului RCP (b) german - ziarul Weltrevolutìon („Revoluția mondială”).

Într-o stare de „război real”

În ciuda dificultăților, acordurile din 27 august 1918 au creat baza dezvoltării relațiilor comerciale dintre Rusia și Germania. În iulie 1918, la Consulatul General al RSFSR din Berlin a fost organizat un departament de relații comerciale; în toamna anului 1918 au fost efectuate primele operațiuni de schimb valutar de comerț exterior, conform cărora două transporturi de cărbune pentru Petrograd au fost livrate Rusiei Sovietice în schimbul anumitor tipuri de materii prime.

În raportul lui H.G. Rakovsky79, dedicat problemei reluării relațiilor comerciale dintre Rusia și Germania, s-a remarcat că restabilirea relațiilor comerciale ruso-germane este unul dintre cele mai importante puncte ale întregului program politic și economic al guvernului rus, dar a fost împiedicată. de război, pe care guvernul german, în ciuda semnării la Brest-Litovsk a tratatului de pace și a demobilizării armatei ruse, l-a condus cu Rusia, „ocupând aproape zilnic din ce în ce mai multe zone noi, însușindu-și ilegal miliarde de dolari în valori aparținând vistieriei ruse și cetățenilor ruși și tăind în mod constant Marea Rusie din cele mai importante zone de aprovizionare cu pâine, minereu, metal, cărbune și petrol”80.

Amenințarea germană pentru tot mai multe noi regiuni ale țării a împiedicat reluarea relațiilor comerciale nu numai din cauza distrugerii sistemului de transport, ceea ce a făcut imposibilă un aflux semnificativ de mărfuri exportate către stațiile de frontieră sau porturile de export, dar a condus la o ieșire spre interior din centrele amenințate (Moscova, Petrograd etc.) e.) cele mai valoroase

79 Ibid. F. 028. Op. 1. D. 59454. P. 102. L. 53-60.

80 Ibid. L. 54.

bunuri și materiale (cupru, cauciuc, țesături) în locuri sigure inaccesibile capturii germane. „Acest lucru va continua până când guvernul german, fără a se limita la afirmații nefondate că centrele ruse nu sunt în pericol de invazie germană, își va îndepărta trupele din spatele liniei stabilite prin Tratatul de la Brest și va opri asistența deschisă și secretă și incitarea la diverși dușmani ai Republicii Sovietice, fie că sunt turci, tătari, don contrarevoluționari etc.”81.

Singura modalitate posibilă pentru Germania de a primi materii prime și materiale din Rusia a fost să renunțe la politica de cucerire forțată a regiunilor rusești și să recunoască temeiul legal pentru relațiile dintre țări, cel puțin sub forma Tratatului de la Brest-Litovsk, - după Rakovsky – extrem de dezavantajos pentru Rusia. „Curățirea regiunilor ocupate și retragerea trupelor germane pe liniile prevăzute de Tratatul de la Brest, încetarea tuturor acțiunilor ostile, restituirea proprietăților confiscate și compensarea pierderilor și pagubelor cauzate de acțiunile ostile după 3 martie 1918. , restabilirea liberei navigații în Marea Neagră și Baltică, rezolvarea nestingherită a relațiilor și circulația mărfurilor între Marea Rusie și părțile ei ocupate - acestea sunt premisele politice, fără de care este imposibil la orice scară largă restabilirea comercială și relațiile industriale dintre Germania și Rusia”, a scris el82. Raportul sublinia că, întrucât Rusia, odată cu încheierea Păcii de la Brest, trecuse pe poziţia de ţară neutră, nu putea fi „tratată” ca pe o ţară aliată cu Germania; și odată cu reluarea relațiilor comerciale cu acestea din urmă, ea dorea să mențină relațiile comerciale atât cu țările aliate, cât și cu țările neutre. Nu a fost ascuns germanilor că relațiile comerciale ale Rusiei cu Scandinavia și Statele Unite ar putea fi mai semnificative, ca și cu țările capabile să ofere Rusiei un echivalent mărfă pentru mărfurile livrate.

Guvernul rus a prezentat relațiile comerciale cu Germania în niciun caz ca pe o vânzare unilaterală, deoarece Rusia avea nevoie nu atât de mulți bani sau monedă, ci de mașini, materiale și bunuri de larg consum pentru a susține.

81 Ibid.

82 Ibid. L. 56.

zhaniya și dezvoltarea agriculturii, mineritului și industriei. Era de așteptat compensație pentru mărfuri din partea Germaniei.

În ceea ce privește problema reluării relațiilor comerciale, raportul afirma că, deși Rusia dispune de stocuri uriașe de materii prime și parțial produse finite, schimbul s-ar putea dezvolta treptat datorită

faptului că, în primul rând, Germania însăși nu putea da prea mult; în al doilea rând, este imposibil să se elimine rapid dificultățile de transport; și, în sfârșit, furia poporului rus împotriva germanilor, cauzată de comportamentul agresiv al Germaniei după Brest, ar putea servi drept obstacol. Unele livrări de platină, semifabricate de oțel, fier vechi și, în cantități limitate, cupru au fost propuse ca posibile obiecte de export din Rusia (cu cărbune, pe care Petrogradul îl putea lua până la 1.000.000 de tone înainte de iarnă, era considerată cea mai potrivită compensație). Livrarea cărbunelui la Petrograd a fost de o importanță deosebită: „ar facilita înlăturarea obstacolelor în calea exportului mărfurilor noastre către Germania din partea populației din Petrograd prejudiciată față de germani, arătând cu ochii lor că relațiile cu germanii. poate fi de real folos pentru noi”83.

Într-unul dintre graficele84 ale Comisiei Financiare Ruse a NKID, s-a remarcat că guvernul german recunoaște politica economică internă a guvernului sovietic, inclusiv monopolizarea comerțului exterior, precum și sistemul de măsuri prohibitive în ceea ce privește importul. și export, cu condiția ca toate măsurile restrictive să fie aplicate nu numai germanilor, ci și cetățenilor altor țări și ca în cazul tuturor tipurilor de naționalizări, sechestrări, lichidări etc., germanii care au suferit pierderi să primească o recompensă corespunzătoare85. . O politică fermă și susținută și absența conformității excesive, potrivit lui Rakovsky, ar permite guvernului sovietic să realizeze surplusul de bunuri și materiale gratuite pentru export cu cel mai mare beneficiu. Nu era nevoie să te grăbești, să te enervezi și să-ți fie frică de amenințări, șantaj și atacul oamenilor de afaceri germani. 27 iulie 1918

În AUA a Federației Ruse în materialele fondului Comisarului Poporului pentru Comerț Exterior L.B. Krasin, primul „negustor roșu”, cum l-a numit A.V. Lunacharsky, conține informații interesante despre condițiile acordului cu

83 Ibid. L. 58.

84 Yuzogram - material trimis de aparatul lui Yuz; cel mai important, raportat la Moscova prin fir direct, spre deosebire de materialul de curierat.

85 WUA RF. F. 028. Op. 1. D. 59454. P. 102. L. 60.

Germania pentru livrarea a 6 milioane puds de cărbune pentru Petrograd în navigația din 1918. Astfel, livrarea era supusă: „cocs - 20.000 tone, cărbune în bucăți mari - 40.000 tone; nuci spălate - 35.000 de tone, brichete - 5.000 de tone. Plata cărbunelui s-a făcut, conform acordului, cu următoarele bunuri compensatorii, „ale căror prețuri sunt indicate sub francul la bordul vaporului Petrograd:

cauciuc vechi (tuburi vechi și anvelope auto, dar nu galoșuri) 640 tone la prețul de 7000 mărci pe tonă;

cauciuc brut (25% paragum, restul, dacă este posibil, hevia-plantage de gradul 1 și 2 - 25 tone la prețul de 61.400 mărci pe tonă;

nichel (pur) - 16,13 tone la un preț de 34.500 de mărci pe tonă;

azbest - 150 de tone la un preț de 3718 mărci pe tonă;

resturi de cupru și așchii (fără cupru electrolitic) - 320 tone la prețul de 11.650 mărci pe tonă;

cânepă - 600 de tone la un preț de 6200 de mărci pe tonă;

resturi de alamă și așchii de alamă - 960 de tone la un preț de 7.000 de mărci pe tonă.

Ultimul abur cu cărbune trebuia să plece cel târziu pe 20 octombrie 1918. Încărcarea mărfurilor rusești urma să fie efectuată pe cele ale vaporilor germani care erau reținuți la Petrograd la declararea războiului și trebuia efectuată. în așa fel încât „până acum să nu se încarce deloc cauciuc, nichel și azbest, întrucât aceste mărfuri ar trebui trimise numai la primirea din Germania a unei cantități semnificative de cărbune contractat”87.

Cu mare dificultate, dar dezvoltând în continuare contacte între Rusia sovietică și Germania în domeniul umanitar: schimbul de prizonieri de război, activitățile misiunii Crucii Roșii. Lucrările în cadrul Comisiei mixte ruso-germane privind prizonierii de război au fost complicate, în special, de discrepanța extremă dintre numărul prizonierilor ruși și germani (2.000.000 de ruși la 100.000 de germani)88. Din cei 1.249.000 de prizonieri de război care până la 1 ianuarie 1918 erau înregistrați la departamentul militar din raioanele interne, erau 1.125.000 de austrieci, în timp ce majoritatea prizonierilor de război ruși se aflau în Germania89.

86 Ibid. F. 0528. Op. 1. D. 43. P. 6. L. 30.

„Ibid.

„Ibid. F. 04. Op. 13. D. 1015. P. 72. L. 24.

„Ibid. L. 14.

31 mai 1918 N.M. Jdanov, președintele Consultației juridice internaționale la Departamentul juridic al Comitetului de asistență pentru prizonierii de război de la Moscova, a făcut un scurt raport despre progresul lucrărilor în cadrul Comisiei mixte ruso-germane pentru prizonierii de război: conform informațiilor primite din Austria , mai mult de jumătate dintre prizonierii de război ruși erau în muncă militară, ceea ce era contrar dreptului internațional. Totuși, și- a exprimat dorința de a trage din această împrejurare „concluzii relevante în legătură cu calculul întreținerii prizonierilor de război și de a stabili anumite drepturi pentru statul vătămat la despăgubiri pentru prejudiciul cauzat acestuia prin exploatarea ilegală a muncii sale. prizonieri de război”, a fost indicat, în special, G.D. Batyushkov, privind necesitatea de a lua în considerare faptul că o

astfel de încălcare a normei dreptului internațional a avut loc pe partea rusă90.

Guvernul german, la rândul său, credea că suma totală a cheltuielilor Germaniei pentru întreținerea prizonierilor a depășit suma cheltuită cu aproximativ 1.500.000.000 de mărci, iar Germania a cerut această sumă de la Rusia (numărul total de prizonieri de război ruși a fost de 1.200.000 de persoane). 91. Singurul motiv pentru acceptarea sumei angro ar putea fi dorința de a grăbi întoarcerea prizonierilor de război ruși în patria lor, cu toate acestea, a fost imposibil să se facă iluzii cu privire la întoarcerea lor rapidă chiar și cu cea mai rapidă plată a sumei cerute de germani, întrucât toată desfășurarea războiului în Germania s-a bazat pe munca sclavă a prizonierilor de război și, desigur, guvernul german, după ce a primit bani pentru întreținerea prizonierilor de război, ar fi găsit o mie de pretexte pentru a întârzia întoarcerea lor în patria lor și își păstrează intactă „economia de război deținută de sclavi”. În acest sens, partea sovietică și-a propus să ia măsuri pentru a transforma negocierile privind remunerarea pentru menținerea prizonierilor de război într-un scandal global și a pune guvernul german la pilon93. Dar pentru aceasta nu au fost suficiente doar principiile social-democrate și nobila indignare. Era nevoie de specialiști buni și muncitori eficienți.

Prizonierii de război occidentali au fost eliberați din lagărele germane la mijlocul lunii noiembrie 1918.

90 Ibid. L. 24.

91 Ibid. L. 42.

92 Ibid.

93 Ibid. L. 43.

Formarea unei noi politici externe

Pentru Germania, guvernul bolșevic a rămas de facto singurul aliat pe fundalul ostilităților în curs împotriva Antantei. Numai conștientizarea de către Înaltul Comandament german la sfârșitul lunii septembrie 1918 a inevitabilității înfrângerii Germaniei în războiul din Occident în viitorul apropiat a determinat conducerea sa politică să înceapă revizuirea politicii estice. În acest sens, schimbul de note între țările Antantei și Germania a devenit o reflectare vizibilă a căutării diplomatice a unui capăt reciproc acceptabil al ostilităților, iar demisia cancelarului G. Gertling a deschis posibilitatea unor concesii reciproce între împăratul Wilhelm al II-lea și partidele parlamentare94. Formarea unei noi linii de politică externă în octombrie 1918 a început și în Rusia sovietică. Întrebarea ce rol va juca regimul sovietic în formarea unui nou sistem de relații internaționale, dacă Rusia se va dovedi a fi „ciocanul sau nicovala” Europei, a ocupat mintea lui Lenin și a asociaților săi nu mai puțin decât problemele. a Războiului Civil sau a luptei împotriva foametei95.

Liderii Rusiei sovietice au urmărit îndeaproape evoluția situației internaționale, sperând că prima aniversare a venirii lor la putere va fi marcată de începutul unei revoluții mondiale a proletariatului. În același timp, s-au pus speranțe deosebite asupra mișcării muncitorești germane. Cheia noului sistem de relații internaționale, potrivit lui Lenin, se afla la Berlin. Reprezentanța sovietică la Berlin a îndeplinit nu numai funcții diplomatice și de propagandă, fiind pentru bolșevici o vreme „o fereastră către Europa”96, ci a acționat și ca coordonator al forțelor revoluționare, care nu putea decât să dăuneze muncii zilnice a diplomaților. Alături de reprezentanța diplomatică, la Berlin a lucrat o filială a Biroului de presă al Comitetului Executiv Central All-Rusian sub conducerea lui T.L. Axelrod, care a publicat zilnic buletine despre evenimentele germane și a menținut contacte cu socialiștii de stânga germani. Ambasada Rusiei le-a furnizat bani și informații. Ioffe a scris în scrisorile și rapoartele sale către Comisariatul Poporului pentru Afaceri Externe și personal lui Lenin despre cât de greu este să fii diplomat revoluționar. „Comisarii mei de serviciu ilegal

94 Vatlin A.Yu. Strategia internațională a bolșevismului la sfârșitul Primului Război Mondial și Probleme de istorie. 2008. Nr 3. S. 72.

95 Ibid.

96 Ibid. S. 73.

Raportul nu se referă la afaceri externe, iar în el vă dau socoteală personal ”, i-a scris el lui Lenin97. La rândul său, Lenin a cerut să nu fie cruțată nicio cheltuială pentru propagarea ideilor revoluției ruse. Într-o scrisoare către A.A. Ioffe la 18 octombrie 1918 scria: „Este necesar să se publice de 100 de ori mai mult. Sunt bani. Angajați traducători. Și nu facem nimic! Scandal..."98.

Influența revoluționară a „exemplului rusesc” asupra creșterii crizei din Germania din toamna anului 1918 nu poate fi negata, dar nu poate fi considerată o consecință a „exportului revoluției” din Rusia, deși au existat astfel de încercări. Tabloul conspirației bolșevice cu centrul său în ambasada sovietică nu se potrivește bine cu concluziile celor mai recente lucrări științifice dedicate activităților socialiștilor radicali în ultimul an de existență a Imperiului German99.

Spre deosebire de ziarele străine care au ajuns rareori în Rusia, locul principal în publicațiile controlate de bolșevici nu era ocupat de rapoartele telegrafice despre ceea ce se întâmpla în străinătate, ci de comentariile publiciștilor de partid - experți în afacerile diferitelor țări. Așadar, în ziarul Izvestia, K. Radek (pseudonim Viatori, care conducea departamentul Europei Centrale din cadrul Comisariatului Poporului pentru Afaceri Externe) a acționat ca expert în afacerile germane, în ciuda faptului că Radek era unul dintre „vestitorii revoluția mondială a proletariatului”, întrucât activitatea sa principală era agitația în rândul prizonierilor de război și propaganda comunistă în străinătate, diplomații germani l-au atribuit reprezentanților liniei „germanofile” din conducerea PCR (b)100.

Comentariile ziarelor au acordat atenție problemelor de politică externă, în special, soartei Tratatului de la Brest-Litovsk.

1 octombrie 1918 V.I. Lenin l-a trimis pe L.D. Troţki şi Ya.M. Nota lui Sverdlov despre noile sarcini ale politicii externe în legătură cu momentul de cotitură în dezvoltarea situației internaționale și revoluția care se apropie din Germania. În nota nu se spunea nimic despre revizuirea păcii de la Brest, negocierile ulterioare cu guvernul german au fost înghețate. „Propunerile practice ale lui Lenin stăteau în planul propagandistic și organizatoric-tehnic: strângerea cerealelor și pregătirea Armatei Roșii pentru a ajuta revoluția muncitorească internațională”101. Luptă împotriva Antantei

97 Op. de: Acolo.

98 Lenin V.I. Poli. col. op. T. 50. S. 195.

99 Vezi: Vatlin A.Yu. Decret. op. pp. 73-74.

,00Ibid. S. 74.

101 Ibid. S. 76.

liderul sovietic a considerat-o inevitabil, dar până când puterea va fi în mâinile proletariatului Germaniei, Rusia a trebuit să rămână neutră. Politica guvernului bolșevic a fost astfel structurată în așteptarea unei revoluții sociale în ambele tabere ale imperialismului – cea anglo-franceză și cea germană. La o reuniune comună a Comitetului executiv central al întregii Rusii, a Consiliului de la Moscova și a organizațiilor muncitorilor din 3 octombrie 1918, a fost adoptată o rezoluție în legătură cu aceasta, care a înfuriat cercurile guvernamentale germane. Germanii au refuzat să furnizeze arme Rusiei și și-au intensificat asistența guvernului P.P. Skoropadsky în Ucraina. Cu toate acestea, sub presiunea Ministerului german de Externe, generalul Ludendorff la începutul lunii octombrie 1918 a fost nevoit să accepte transferul puștilor și cartușelor către ruși, refuzând totuși categoric furnizarea de mitraliere102. Ucraina s-a dovedit a fi un ostatic atât al relațiilor sovieto-germane, cât și al politicii mondiale: conducerea bolșevică, nu fără motiv, se temea că Antanta și Germania vor ajunge la o înțelegere între ei și soldații germani pe pământ ucrainean vor fi înlocuite de anglo- cele franceze. Asemenea înțelegeri s-ar putea ajunge doar după semnarea unui armistițiu pe Frontul de Vest, deci prelungirea războiului, potrivit A.Yu. Vatlin și o serie de alți cercetători au întărit în mod obiectiv pozițiile de politică externă a Rusiei sovietice.

Situația Ministerului rus de Externe a fost complicată de lipsa unui mecanism decizional stabilit. NK.ID nu a avut o inițiativă strategică: rolul său s-a redus la conducerea afacerilor operaționale. Abordarea sovietică a mecanismului deciziilor de politică externă s-a bazat pe principiul formulat de L. Trotsky la sfârșitul lunii februarie 1918 privind separarea NKID de conducerea politică a politicii externe: „Afacerile curente pot fi conduse de Chicherin, și conducerea politică

ar trebui să fie preluată de Lenin”104. Diplomații sovietici au fost nevoiți să țină cont de realitățile existente, să sublinieze nevoia de manevră, să măsoare argumentele pro și contra propagandei revoluționare105. S-a exprimat în repetate rânduri în favoarea unei politici externe prudente, Comisarul Poporului pentru Afaceri Externe G.V. Chicherin. Totuși, suporterii au grijă

102Vezi: Sluch S.Z. Decretul op. S. 31.

yi Vatlin A.Yu. Decret. op. S. 79.

|04A se vedea: Al șaptelea Congres de urgență al RCP (b). martie 1918. Înregistrare textuală. M „ 1962. S. 273.

105Vatlin A.Yu. Decret. op. S. 75.

nogo course s-au numărat, se pare, printre conducătorii bolșevicilor. Vatlin, în special, consideră că L.B. Kamenev.

Interesul pentru Germania a fost alimentat și de considerente geopolitice. Sfârșitul Războiului Mondial a deschis RSFSR ocazia nu numai de a reveni la granițele pierdute odată cu semnarea Tratatului de la Brest-Litovsk, ci și, după ce a ieșit din izolarea internațională, de a reveni în cercul marilor puteri. Cu toate acestea, în realitate, situația s-a dovedit a fi foarte contradictorie: pe de o parte, înfrângerea Germaniei a deschis calea restabilirii pozițiilor pierdute în Europa de Est, pe de altă parte, momentul manevrelor între cele două coaliții în război. s-a încheiat, iar puterile Antantei au primit libertate de acțiune nu numai în raport cu Germania, ci și cu Rusia. Este semnificativ faptul că art. 12 din armistițiul de la Compiègne încheiat la 11 noiembrie 1918 între Antanta și Germania, se prevedea ca trupele germane să rămână în zonele ocupate de acestea, care făceau parte din Rusia înainte de război, atâta timp cât aliații Antantei o consideră. necesar106. Toate acordurile încheiate anterior de Germania cu alte state au fost declarate nule, inclusiv Tratatul de la Brest-Litovsk.

Desigur, Moscova a ținut cont de posibilele complicații în legătură cu rezoluția din 3 octombrie menționată mai sus, dar efectul ei de agitație a fost aparent cel mai important. „Singurul lucru care le-a rămas diplomaților a fost să îmbrace limbajul de clasă al rezoluției din 3 octombrie în formulări mai înțelese pentru partenerii germani: unirea celor două state este imposibilă atâta timp cât există un guvern imperialist în Germania, dar Rusia. nu va lua niciodată partea Antantei și, pe cât posibil, este gata să hrănească Germania”.

La 4 octombrie 1918, a început o revoluție în Germania, guvernul lui Max de Baden (nepotul împăratului Wilhelm al II-lea) a venit la putere cu participarea liderului aripii drepte a social-democraților germani F. Scheidemann, care și-a anunțat acord de semnare a păcii cu Antanta în condițiile de „14 puncte” ale președintelui V Wilson. Exista un pericol real al unui bloc anglo-american-franco-german împotriva Rusiei sovietice. Într-un apel scris cu această ocazie la Comitetul Executiv

Central al Rusiei, Lenin a propus să se pregătească pentru războiul cu Europa de Vest fără a întrerupe un răgaz. Mesaj de la Lenin

106 Istoria sistematică a relaţiilor internaţionale: evenimente şi documente, 1918-2000: în 4 vol. M., 2000. T 2: Documentele anilor 1918-1940.

107 Op. Citat din: Vatlin A.Yu. Decret. op. S. 78.

a fost primit cu rece. Comitetul Executiv Central al Rusiei a adoptat o rezoluție în spiritul raportului lui Troțki, care solicita o întrerupere a Acordului de la Brest și un război revoluționar, dând instrucțiuni Consiliului Militar Revoluționar al republicii „să dezvolte imediat un program extins pentru formarea Armata Roșie în conformitate cu noile condiții ale relațiilor internaționale; elabora un plan pentru crearea unui fond alimentar pentru masele muncitoare din Germania și Austro-Ungaria.

La 22 octombrie 1918, la o ședință comună a Comitetului Executiv Central al Rusiei, a Consiliului de la Moscova, a comitetelor de fabrică și a sindicatelor, Lenin a prezentat un raport asupra situației internaționale. Raportul afirma că, pe de o parte, „nu am fost niciodată atât de aproape de o revoluție proletariană internațională ca acum și, pe de altă parte, nu am fost niciodată într-o poziție atât de periculoasă ca acum. Nu mai există două grupuri de prădători imperialişti care se devorează şi se slăbesc reciproc, aproximativ la fel de puternice. Rămâne un singur grup de învingători — imperialiștii anglo-francezi... Își pune sarcina de a răsturna cu orice preț puterea sovietică a Rusiei... De aceea, repet, nu am fost niciodată atât de aproape de o revoluție internațională. , și niciodată poziția noastră nu a fost atât de periculoasă, pentru că niciodată înainte bolșevismul nu a fost privit ca o putere mondială... Există un nou dușman... acel dușman este imperialismul anglo-francez."109 Lenin a sugerat să aștepte fără a rupe pacea, de data aceasta de teama intervenției țărilor Antantei (care fusese deja realizată). Rezoluția lui Lenin a fost adoptată de Comitetul Executiv Central al Rusiei cu majoritate de voturi.

În ajunul primei aniversări a lunii octombrie, Lenin, fără nicio diplomație, a cerut de fapt exportul revoluției în Germania și un război în apărarea ei dacă avea loc această revoluție. Așadar, la 18 octombrie 1918, în răspunsul lui Ioffe, care relata despre reevaluarea proximității revoluției germane, șeful statului sovietic scria că în februarie, la negocierile cu Germania, „am avut ocazia să câștigăm timp prin renunţarea la pământ. Acum nu există o astfel de posibilitate. Deci nu este de ales. Soyons fortes et accélérons la revolution in Allemagne (Să accelerăm cu toată puterea revoluția din Germania)"110. Totodată, Chicherin l-a informat pe Ioffe despre starea de spirit din capitală: cei mai nerăbdători au sugerat să nu mai poarte negocieri cu Germania, pentru că „mâine pot avea loc evenimente care vor face toate

„Mfelshtinsky Yu.G. Decret. op. S. 526.

109Lenin V.I. Poli. col. op. T. 37. S. 111-128.

110Cit. Citat din: Vatlin A.Yu. Decret. op. S. 80.

această lucrare este de prisos. Cu toate acestea, până la sfârșitul lunii octombrie, odată cu apropierea revoluției din Germania, Joffe a recunoscut că toate succesele sale diplomatice mărunte nu erau comparabile cu victoria proletariatului.

Pariul pe revoluția germană a adunat întreaga conducere a PCR (b) până la sfârșitul lunii octombrie 1918. Din nou și mai activ teza „revoluției mondiale" a fost adusă în prim-plan în documentele PCR (b) și guvernul sovietic.

Cu puțin timp înainte de capitularea sa, Germania a rupt relațiile diplomatice cu Rusia sovietică, sperând că acest gest anti-bolșevic îi va fi mai ușor să negocieze cu puterile învingătoare. La 5 noiembrie 1918, plenipotențiarul sovietic A.A. Ioffe, membrii misiunii sale și ai altor instituții sovietice, acuzați pe bună dreptate că au făcut propagandă ostilă, au fost expulzați din Germania. Vorbind la 13 noiembrie 1918 la ședința Comitetului Executiv Central al Rusiei cu un raport despre anularea Tratatului de la Brest, L.B. Kamenev, în special, a declarat că „guvernul lui Wilhelm a avut dreptate când l-a expulzat pe tovarăș. Ioffe, referindu-se la faptul că ambasada sovietică a fost angajată în activități care vizau răsturnarea regimului imperial din Germania"112.

De menționat și un alt eveniment care a avut loc la 5 noiembrie 1918: într-o notă a secretarului de stat american R. Lansing, guvernele aliate și-au anunțat disponibilitatea de a încheia pacea cu Germania în condițiile stabilite de W. Wilson în „14 puncte" și principiile unei reglementări pașnice formulate în discursurile sale ulterioare. Documentul sublinia în mod special necesitatea ca Germania să compenseze toate daunele cauzate populației civile din țările aliate și proprietăților acestora prin agresiunea sa pe uscat, pe mare și pe aer113.

La 11 noiembrie 1918, guvernul Republicii Germane a semnat un armistițiu cu Antanta la Compiègne. Anunțul acestui eveniment a încetat tranzacționarea la Bursa de Valori din Londra. Toată lumea s-a ridicat cântând „God Save the King". 13 noiembrie 1918 Rusia a anulat Tratatul de la Brest-Litovsk. În această zi, Comitetul Executiv Central al Rusiei a adoptat în unanimitate o rezoluție în care se spunea: „... Eliberatul

111 Ibid.

112АВП RF. F. 04. Op. 13. D. 1013. P. 71. L. 6-7.

sh Kotenev V.A. Problema „vinovăției militare" a Germaniei la Conferința de pace de la Paris din 1919 // Sistemul juridic internațional Versailles-Washington: apariție, dezvoltare, criză, 1919-1939: col. Artă. M.: IVI RAN, 2011.S. 47.

revoluția germană din jugul imperialismului german, popoarele Rusiei vor fi cu atât mai puțin de acord să se supună jugului imperialismului anglo-american sau japonez. Guvernul Republicii Sovietice a propus tuturor puterilor care poartă război cu ele un acord de pace. Până în momentul în care masele muncitoare ale acestor puteri își forțează guvernele să accepte pacea cu muncitorii, țăranii, soldații Rusiei, Guvernul Republicii, bazându-se acum pe forțele revoluționare ale întregii Europe Centrale și de Est, va rezista încercărilor de a cufundă din nou Rusia sub jugul sclaviei străine și autohtone.capitalismul... Lumea violentă din Brest-Litovsk a fost distrusă. Trăiască pacea adevărată - uniunea mondială a oamenilor muncii din toate țările și națiunile.

În aceeași zi, guvernul sovietic a ordonat Armatei Roșii să treacă liniile de demarcație și să intre în zonele fostului Imperiu Rus ocupate de germani.

La Berlin, A. Ioffe a primit mesaje de la departamentul de propagandă sovietic al Comitetului Executiv Central All-Rusian din cadrul Comisariatului Poporului pentru Afaceri Externe - SOVPROP că mitinguri ale refugiaților și rezidenților din regiunile ocupate de germani au fost organizate la Moscova, Petrograd și alte ruși. orașe, la care au fost adoptate rezoluții de protest împotriva atrocităților săvârșite acolo, au fost înaintate cereri pentru eliberarea imediată a regiunilor ocupate de către germani, deschiderea graniței pentru refugiați, întoarcerea rezidenților care au fost mânați să muncească în Germania. , eliberarea locuitorilor arestați de nemți. În fața consulatelor germane au avut loc și demonstrații la Moscova și Petrograd115. În capitală, în rânduri ordonate, cu cântări de cântece revoluționare și cu bannere roșii, manifestanții au mers la Money Lane până la clădirea Consulatului General German. Apropierea unei mulțimi uriașe de oameni, se spunea mesajul, a provocat confuzie acolo, fețe înspăimântate, perplexe au fulgerat pe ferestre. În timp ce delegația, care cuprindea câte un reprezentant din fiecare grup național, se afla la Consulul General, cei rămași afară au organizat o întâlnire improvizată. Consulul a fost remarcabil de politicos și de ajutor, dând un răspuns „diplomatic”: se dovedește că „nu cunoștea complet muncitorii și țăranii polonezi, leți, estonieni și alți din zonele ocupate de germani care se aflau în minele și închisorile germane. . Mulțime,

1.4 WUA RF. F. 04. Op. 13. D. 1013. P. 71. L. 10.

115Ibid. F. 56-6. op. 1. D. 12. P. 2. L. 74.

revoltat de răspunsul evaziv al consulului german, cu strigăte de „Jos protejații imperialismului german”, „Jos Wilhelm”, „Jos trădătorii sociali Scheidemann, David, să trăiască adevăratul lider al muncitorilor germani Karl Liebknecht. ”, a mers la Comisarul pentru Afaceri Externe”116.

Liderii sovietici erau îngrijorați nu numai de evenimentele din Germania, ci și de posibilitățile revoluționare din țările Antantei: în

Franța și Italia. 15 octombrie V.I. Lenin l-a întrebat pe șeful misiunii diplomatice sovietice în Elveția JA despre acest lucru. Berzin. Era interesat de fapte, considerații, informații exacte. În nota sa din 1 noiembrie, Lenin i-a cerut lui Berzin să nu economisească cheltuieli pentru propaganda în Franța, instruindu-l să pregătească totul în cazul în care Antanta va forța Elveția să-l deporteze. Pe 8 noiembrie 1918 a urmat, într-adevăr, decizia Consiliului Federal al Elveției de a expulza misiunea sovietică din țară. Pe 12 noiembrie, Berzin și personalul misiunii au fost arestați și apoi trimiși acasă. Astfel, V.V. Vorovsky și reprezentantul său la Copenhaga Ya.Z. au rămas în acea vreme printre plenipotențiarii din străinătate la Stockholm. Surits. Ei nu au primit recunoaștere oficială și au făcut doar contacte informale cu diferite niveluri ale oficialilor guvernamentali. Cu toate acestea, după expulzarea lor, sub presiunea puterilor învingătoare, din Danemarca și Suedia la cumpăna anilor 1918-1919. Rusia sovietică s-a aflat într-o izolare diplomatică completă. Misiunile sovietice din străinătate s-au redeschis abia la începutul anului 1921.

Ultimele două luni ale anului 1918, Rusia sovietică a pierdut astfel ocazia de a promova „legal” revoluția în țările europene prin activitățile oficiale și ilegale ale ambasadelor.

La 9 noiembrie 1918, în Germania a venit la putere guvernul lui F. Ebert, care urmărea să prezinte Republica Germană ca un nou stat creat ca urmare a unei revoluții democratice, rupând cu tradițiile imperiale. În aceeași zi, Consiliul de la Berlin a adoptat o rezoluție pentru a-i permite lui Ioff să se întoarcă în Germania, dar aceasta era încă departe de a fi pusă în aplicare.

În octombrie 1918, unul dintre cele mai conservatoare regimuri din Europa, Imperiul Austro-Ungar al Habsburgilor, a încetat să mai existe. Pe ruinele sale au apărut o serie de state independente: cehii

„„Acolo.L. 77-78.

„'Vezi: Lenin V.I. Poly. lucrări adunate. T. 50. S. 193.

„Ibid. S. 201.

iar slovacii au anunțat crearea statului cehoslovac, care a fost imediat recunoscut de puterile Antantei și ale Statelor Unite; S-a format și Regatul Sârbo-Croat-Sloven (mai târziu Iugoslavia). La începutul lunii noiembrie 1918, monarhia Kaiser din Germania a fost și ea măturată de revoluție. Comitetul Executiv Central Panto-Rus al RSFSR, care a adoptat o rezoluție privind anularea Tratatului de la Brest-Litovsk și a acordurilor care au urmat acestuia, nu a putut ignora aceste evenimente, exprimându-și speranța că de acum înainte relațiile dintre popoarele Rusiei , Germania și fosta Austro-Ungarie nu vor fi doar relații pașnice. „Aceasta va fi o alianță a maselor muncitoare din toate națiunile”, a afirmat rezoluția Comitetului Executiv Central al Rusiei din 13 noiembrie, „în lupta lor pentru a crea și întări sistemul socialist pe ruinele sistemului militarismului, imperialismul și sclavia economică”119, adică. în lupta pentru victoria revoluţiei socialiste în aceste ţări. Confirmând angajamentul lor de

principiu față de „dreptul muncitorilor tuturor popoarelor” la autodeterminare, Comitetul Executiv Central al Rusiei și guvernul sovietic au declarat că numai acele principii care corespundeau relațiilor fraterne dintre oamenii muncitori din toate ţările şi naţiuni şi care au fost proclamate de Revoluţia din octombrie şi apărate de delegaţia rusă la Brest120. Astfel, a avut loc o întoarcere completă la viziunea „Dobrest” asupra lumii de către conducerea Kremlinului, cu abordarea sa ascuțită „de clasă-proletar” a tuturor fenomenelor vieții internaționale și fetișizarea ideii de „revoluție mondială”. Toate acestea au dat naștere lui L.N. Nejinski să creadă că „în toamna anului 1918, acțiunea serioasă a lui Brest a încetat complet. Euforia provocată de revoluția din Germania și Austro-Ungaria a prevalat în mintea liderilor de la Kremlin asupra tuturor celorlalte sentimente și considerații politice.

După cum se știe, în Germania nu a existat o „revoluție proletară”. Acolo au venit la putere forțe care au considerat necesar să conducă țara pe calea burghezo-democratică. Înainte de Rusia sovietică, s-a pus problema găsirii de noi metode pentru existența statului sovietic pe arena internațională și, mai ales, a formării cele mai rapide a condițiilor pașnice pentru restabilire.

119dvp URSS.T i.s. 566.

120 Internaționala Comunistă în Documente, 1919-1932. M., 1933. S. 60.

121 Nejinski L.N. În interesul poporului sau în ciuda lor?: Politica externă sovietică în 1917-1933. M., 2004. S. 63.

economia sfâşiată de război şi soluţionarea principalelor probleme ale structurii statale a Rusiei122.

WUA RF conține materiale privind aspecte legate de distrugerea Tratatului de la Brest-Litovsk și acordurile ulterioare, în special, mesajul fostului bancher, finanțatorul B.A. Kamenka din 18 decembrie 1918.123 S-a afirmat că în perioada dintre încheierea tratatelor și distrugerea lor, implementarea lor parțială a urmat în detrimentul intereselor statului și private ale Rusiei; prejudiciul urma să fie reparat. Aliații au inclus chiar în actul de armistițiu o clauză specială privind restituirea a 320 de milioane de ruble, pe care guvernul bolșevic, în îndeplinirea acordurilor încheiate, s-a grăbit să le trimită la Berlin din rezervele de aur ale Băncii de Stat (în acel moment era deja depozitat în depozitele Banque de France), dar aurul reprezenta doar o treime din toate obiectele de valoare exportate. „A doua treime era formată din 320 de milioane de bancnote vechi, așa-numitele Romanov, calculate la 110 de mărci pentru 100 de ruble și, prin urmare, s-au ridicat la 352 de milioane de mărci germane. Acest curs nu corespundea deloc cu cursurile de schimb care existau la acea vreme în Scandinavia, iar utilizarea sa de către germani nu putea fi explicată decât prin faptul că calculul se baza pe paritatea completă a aurului de 39 er pentru 100 de mărci și nu cursul de schimb real de 56-58. În astfel de condiții, germanii au primit echivalentul a 320 de milioane de ruble credit în aur, de ce Rusia ar primi și 352 de

milioane de mărci în aur”124. A treia parte a bunurilor de valoare trimise în Germania constau din mărfuri manufacturate și bumbac, care, sub pretextul rechiziției și confiscării, au fost luate anterior de bolșevici de la ruși, în principal negustori și producători moscoviți. Costul acestor mărfuri a fost mult mai mare decât costul fiecăruia dintre celelalte două articole anterioare, deoarece bunurile au fost date germanilor la o rată prietenoasă arbitrară, în orice caz, semnificativ mai mică decât prețurile de pe piețele rusești, în schimb. , probabil că au primit diverse beneficii. Aceste mărfuri urmau să fie returnate în natură, deoarece fabricile aveau nevoie de bumbac, iar populația avea nevoie de bunuri manufacturiere. Astfel, ca urmare a distrugerii Tratatului de la Brest-Litovsk și a acordurilor ulterioare, „pentru rublele credit primite de germani și bunurile supuse returnării, Germania a trebuit să plătească statului rus și altor victime.

122 Ibid.

123AVP RF. F. 418. Op. 4. D. 16. P. 27. L. 1-4.

124Ibid. L. 2.

primim peste 700 de milioane de mărci în aur, indiferent de cele 320 de milioane de ruble deja returnate”125. Cu toate acestea, nu a fost posibil să se stabilească numele și cantitatea mărfurilor exportate din cauza lipsei oricăror date care s-au propus a fi solicitate de la germani înșiși.

Kamenka a considerat necesar să se recunoască drept anihilate toate tranzacțiile efectuate de germani în perioada analizată, atât pentru imobile, cât și pentru tot felul de „bunuri”, acte purtătoare de dobândă, acțiuni, acțiuni, opere de artă etc. Întrucât contrapartea germanilor era însuși guvernul bolșevic, organele și indivizii acestuia acționând sub amenințarea acestor organisme, tranzacții care erau de natură dăunătoare din punct de vedere al intereselor statului, în ciuda faptului că s-au făcut în baza unor acorduri voluntare, ar putea fi, de asemenea, distrus.

Toate prejudiciile aduse vistieriei ruse din folosirea privilegiilor primite de germani prin acorduri adiționale economice în august 1918 (navlosire de nave, chirie și administrare a proprietăților, pescuit, taxe vamale, export de zahăr în străinătate, taxe stabilite pentru străini etc.), s-a propus rambursarea, odată cu diferența de schimb, a bancnotelor Băncii Germane, dacă, ca urmare a obligațiilor contractuale, acestea au fost acceptate în cazuri individuale la egalitate deplină cu aurul.

Aceste măsuri nu au epuizat tot ceea ce a necesitat restaurarea și compensarea ca urmare a implementării integrale sau parțiale a Tratatului de la Brest-Litovsk și a acordurilor ulterioare. Deci, de exemplu, în zonele ocupate de germani după încheierea păcii, toate produsele alimentare care depășeau normele stabilite de germani pentru populație au fost luate cu forța și trimise în Germania și Austria; în zonele ocupate din Belgia și nordul Franței se luau bani de la bănci

care erau în conturile instituțiilor rusești; armatele de ocupaţie erau sprijinite de populaţia locală. Kamenka a considerat necesar să închidă toate companiile pe acțiuni, asigurări și alte companii germane care și-au lansat activitățile în Rusia pe baza acordurilor de mai sus.

La 18 octombrie 1918, Departamentul de Stat al SUA a publicat un plan de cooperare economică cu Rusia, care a stabilit sarcina

125Ibid. L. 3.

„ajută Rusia, nu exploatează slăbiciunile ei”126. Dar dacă guvernul sovietic deveni partener, atunci recunoașterea sa de facto s-ar realiza, ceea ce a fost imposibil din cauza rezistenței puternice din partea politicienilor de dreapta și a dușmanilor ruși ai bolșevismului, care au promis că vor găsi o opoziție efectivă față de centrul bolșevic. Ambasada americană în Rusia a împins din ce în ce mai mult Washingtonul să-și evolueze poziția într-o direcție antisovietică.

Guvernul sovietic a făcut încercări prin mijloace diplomatice de a obține o încetare a ostilităților. Astfel, într-o notă a Comisariatului Poporului pentru Afaceri Externe din 24 octombrie 1918, trimisă lui V. Wilson prin atașatul misiunii norvegiene în Rusia Christensen, guvernul sovietic, exprimându-și disponibilitatea de a intra în tratative de pace cu puterile aliate. , a cerut Statelor Unite și țărilor Antantei condițiile pentru încheierea păcii cu statul sovietic. Reamintindu-i președintelui declarația sa despre dorința și recunoașterea necesității de a oferi Rusiei „o primire călduroasă în comunitatea națiunilor libere sub forma de guvernare pe care ea o alege pentru ea însăși”, partea sovietică și-a exprimat dorința de a participa la negocierile privind pacea mondială, pe care președintele le-a propus în mesajul său către Congresul american din 8 ianuarie 1918127

La 3 noiembrie 1918, Comisariatul Poporului pentru Afaceri Externe, în numele guvernului sovietic, s-a adresat țărilor Antantei și Japoniei cu o propunere, transmisă de acestea prin trimisul suedez la Petrograd, de a începe negocierile pentru eliminarea conflictului militar. . La 6 noiembrie, cel de-al 5-lea Congres Extraordinar al Sovietelor Pano-Rusiei a adoptat o rezoluție de a face apel la guvernele Statelor Unite, Marii Britanii, Franței, Italiei și Japoniei cu o propunere de deschidere a negocierilor de pace și a autorizat NKID să ia măsurile necesare în această direcţie128. Propunerea de a începe negocierile de pace a cufundat toate aceste țări în confuzie, întrucât, potrivit lui Yu.G. Felshtinsky, „nu știau că sunt în război cu aliatul lor din Antanta; Nota lui Chicherin părea atât de ridicolă, încât, aparent, pur și simplu nu i-au acordat atenție. În plus, se apropiau noi evenimente teribile: pe 4 noiembrie a început o revoluție în Austro-Ungaria. 5 noiembrie Austro-Ungaria a semnat un armistițiu; Trupele aliate au ocupat Constantinopolul.

126Utkin A.I. Umilirea Rusiei: Brest, Versailles, Munchen. M., 2004. S. 296.

127DVP URSS. T. 1. S. 531-539.

| 2, acolo. S. 549.556.

129Felyitinsky Yu.G. Decret. op. S. 527.

În Bulgaria a fost proclamată o republică. În acest sens, M.M., membru al consiliului de administrație al NKID, care se afla la Stockholm. Litvinov, care fusese autorizat de guvernul sovietic să intre în negocieri preliminare de pace cu reprezentanții Antantei, a trimis o notă la 23 decembrie 1918, adresată trimișilor Marii Britanii, Franței, Italiei, Japoniei și Statelor Unite în Suedia. , care conținea o propunere oficială de încheiere a păcii cu Rusia Sovietică. A doua zi, Litvinov s-a adresat personal președintelui SUA W. Wilson, care a sosit în acele zile la Londra, cu o notă similară, în care și-a anunțat autoritatea de a intra în negocieri pentru rezolvarea pașnică a tuturor problemelor care au fost cauza ostilului. acţiunile statelor străine împotriva Rusiei130. Totuși, toți acești destinatari, către care s-a îndreptat partea sovietică, fie nu au răspuns apelurilor, fie au luat o poziție evazivă cu privire la problemele ridicate în acestea.

K.D. Nabokov, fostul însărcinat cu afaceri al Rusiei în Marea Britanie, a exprimat în decembrie 1918 un adevăr care este evident pentru orice politician imparțial: „Toate guvernele aliate sunt conștiente că, în timp ce jumătate din Rusia se confruntă cu teroare, anarhie, foamete și lupte civile. , nu poate exista pace.”131 Între timp, căutarea unei soluții la „chestiunea rusă” a fost dificilă: în primul rând, din cauza relațiilor marilor puteri, care, potrivit fostului ambasador rus în Franța, V.A. Maklakov, uneori până la punctul de neprietenie abia reținută. Mai mult, tandemul anglo-saxon al lui V. Wilson și D. Lloyd George i-a mutat pe liderii Italiei și Franței la „roluri secundare”, care doar arăta „relații de prietenie” cu albii ruși132. În al doilea rând, din cauza dificultăților întâmpinate de Europa și America cauzate de confruntarea dintre mișcările politice de stânga și dreapta. În plus, în haosul evenimentelor din Războiul Civil, nu a fost ușor de analizat dinamica luptei chiar și a principalelor forțe politice: bolșevici, reprezentanți ai mișcării Albe și reprezentanți ai peste o duzină de republici naționale care a apărut la periferia fostului Imperiu Rus și și-a căutat independența. Mai mult, puterile occidentale câștigau încredere că versiunea militară a abordării „problemei ruse” nu se justifica.

|MTamzhe. p. 626-630.

151 Listekov S.V. Diplomați albi despre „politica rusă” a puterilor occidentale // Sistemul juridic internațional Versailles-Washington: apariție, dezvoltare, criză, 1919-1933: col. Artă. M.: IVI RAN, 2011. P. 154.

132Ibid.

Încă de la început, liderii democrației americane au privit intervenția cu multă îndoială. Fost ambasador al Rusiei în Statele Unite ale Americii B.A. Bakhmetev, care a făcut multe pentru a „împinge”

proprietarul Casei Albe prin canale diplomatice la decizia de a trimite soldați în Rusia, a declarat încă din aprilie 1918: „Văd cu groază că Wilson înțelege prea încet ce trebuie făcut, iar un exces de corectitudine distruge Rusia!”133

Orientarea pro-americană a multor guverne regionale SR-menșevice a sugerat Washingtonului o linie de conduită care nu se încadra în schemele simplificate conform formulei „prieten sau dușman” și a provocat dezamăgirea, chiar condamnarea multor reprezentanți ai mișcării White. . În forma cea mai acută, aceste sentimente au fost exprimate de amiralul A.V. Kolchak în vara anului 1918, într-o notă în care, evaluând șansele de a primi asistență pentru mișcarea albă de la aliați, scria: „USSA a luat o poziție simpatică cu prăbușirea și decăderea bolșevică a Rusiei, exprimată mai ales clar. în cunoscuta scrisoare a președintelui Wilson către reprezentanții așa-zisei puteri sovietice (adresa lui Wilson la cel de-al IV-lea Congres extraordinar al întregului rus din martie 1918). Mi-a fost clar, mai ales după o ședere personală recentă în USSA, că reprezentanții lor au înțeles complet greșit starea de lucruri din Rusia și le-au prezentat dezintegrarea statului în curs a Rusiei ca o expresie a ideologiei democratice. Prin urmare, nu mi se pare posibil să contez pe ajutorul Statelor Unite în lupta armată împotriva bolșevicilor. „Neîncurajarea separatismului politic în forma sa absolută de teamă de a nu juca în mâinile Germaniei și Japoniei”, a menționat V.L. Malkov, „Washington a favorizat forțele politice care, în primul rând, prin însăși existența lor, au creat premisele pentru înrădăcinarea conștiinței regionale, slăbind tendințele spre centralizare și, în al doilea rând, intenționau să se concentreze asupra problemelor interne ale Rusiei, lăsând deoparte problemele de politică externă. ”135. Britanicii, mai hotărâți să susțină separatismul în Rusia bolșevică, la 31 octombrie 1918, au trimis un memorandum secretarului de stat american R. Lansing, în care se punea întrebarea despre oportunitatea încurajării separării Balticii.

133 Op. de: Acolo.

134 Arhiva istorică. 1998. Nr 3. S. 73.

t Malkov V.L. Woodrow Wilson și Noua Rusie (februarie 1917 - martie 1918) // Istorie nouă și contemporană. 2000. Nr 1. P. 130.

provincii din Rusia136. Cu toate acestea, în răspunsul său din 27 noiembrie, Lansing a cerut Londrei să-și stăpânească ardoarea, să dea dovadă de tact, ținând cont de factorul demnității jignite a poporului rus, care a luptat într-o coaliție victorioasă137.

La 23 noiembrie 1918, un detașament combinat britanic-francez a debarcat la Novorossiysk, o lună mai târziu Franța a debarcat trupe suplimentare în Crimeea și Odesa, britanicii au recucerit Baku de la turci, stabilind controlul militar asupra Mării Caspice; Navele de război britanice au ocupat poziții în estul Mării Baltice, nu departe de coasta Rusiei. Considerând intervenția intensificată a țărilor Antantei după armistițiu (motivul său principal nu a fost crearea Frontului de Est, ci lupta împotriva bolșevicilor) ca un război

nedeclarat, liderii sovietici din ultimele luni ale anului 1918 au sugerat că foștii aliați deschiderea negocierilor de pace138, instruind NKID să întreprindă toate măsurile necesare pentru acești pași. Cu toate acestea, puterile Antantei nu au luat măsuri de răzbunare. A fost ignorată și nota lui Litvinov din 23 decembrie 1918, menționată mai sus, cu o propunere oficială din partea Marii Britanii, Franței, Italiei, Japoniei și Statelor Unite de a încheia pacea cu RSFSR. Dar tactica blocadei economice a Rusiei Sovietice, propusă de Franța, a primit un sprijin larg din partea partenerilor săi de intervenție.

La 27 octombrie 1918, prim-ministrul francez J. Clemenceau, într-o scrisoare către generalul L. Franchet d'Espera, comandantul-şef al forţelor franceze din sud-estul Europei, a dat instrucţiuni să elaboreze un plan cu scopul nu numai de a „continua lupta din Rusia împotriva Puterilor Centrale, dar blocarea economică a bolșevismului și provoacă prăbușirea acestuia. Ministrul Afacerilor Externe, S. Pichon, a numit directivele lui Clemenceau din 13 și 21 decembrie privind organizarea „încercării economice” a Rusiei drept principală poziție a Franței asupra „chestiunii ruse”140.

La 31 decembrie 1918, a fost primit la Moscova un mesaj radio de la Paris despre discursul lui Pichon la o conferință de politică externă. După ce a acoperit în detaliu problema acțiunilor Aliaților în Rusia, ministrul Afacerilor Externe a susținut că Aliații și Franța

,36Ibid. S. 131.

137 Ibid.

138 DVP URSS. T. 1. S. 549, 556.

139 Op. de: Shishkin V.A. Decret. op. S. 104.

140 Ibid.

nu inactiv în raport cu guvernul bolșevic. Tot ce s-a făcut împotriva bolșevicilor în timpul anului, a spus el, a fost făcut împotriva germanilor. „Am fost întrebați: de ce sunt trupele noastre în Arhangelsk, în Murmansk și în diferite locuri din Siberia? Acest lucru a fost făcut pentru ca trupele germane să nu se poată întoarce pe Frontul de Vest și, de asemenea, pentru a preveni amestecul germanilor în treburile interne ale Rusiei. Acest lucru a fost făcut pentru a le permite rușilor, care au rămas aliați loiali, să se organizeze și să lupte împotriva distrugerii și anarhiei, ale căror consecințe ne puteau afecta pe noi înșine. Ne apărăm drepturile în Rusia, care au fost încălcate de bolșevici”141. În ceea ce privește chestiunea viitoarelor operațiuni militare, Pichon a reamintit instrucțiunile lui Clemenceau către generali conform cărora intervenția internațională nu este de natură ofensivă, ci scopul ei era de a bloca intrarea bolșevicilor în Ucraina, Caucaz și partea de est a Rusiei și de a crea un front de apărare împotriva bolșevismului de către forțele rușilor înșiși, oferindu-le superioritate tehnică față de bolșevici. Într-o telegramă din 21 decembrie, Clemenceau s-a exprimat destul de clar: planul Aliaților, care urma să se realizeze treptat, era de a-i încercui pe

bolșevici din punct de vedere economic. „În orice caz, guvernele aliate nu doresc amestec în afacerile interne ale Rusiei; scopul lor este să ajute Rusia să iasă din anarhie.”142

După încheierea unui armistițiu în Occident, ambasadorul SUA D. Francis a venit cu planuri de a folosi unitățile militare eliberate ale Aliaților împotriva Rusiei sovietice. El a discutat despre problema Rusiei cu secretarul de stat al SUA Lansing, colonelul House, generalul Pershing și alții.Dar ultimul cuvânt i-a fost lăsat președintelui, care a respins opțiunile „simplificate” de rezolvare a problemei ruse, crezând că trimiterea soldaților americani în Rusia nu ar putea deveni o întreprindere populară în Statele Unite, dar nu va face decât să complice poziția americană la Conferința de pace de la Versailles. Față de aceasta, Francisc a înaintat următorul argument: „Niciun tratat de pace nu va fi real, cuprinzător, complet, adecvat, dacă Rusia nu îl semnează: este prea mare și potențial periculos”. Dar președintele a spus că o va face

I|AVPRF. F. 0528. Op. 1.D.20. P.Z.L. 128.

142 Ibid.

cu atât mai rău dacă tratatul de pace este lăsat să fie semnat de Rusia bolșevică, sau de o Rusia aflată în stare de luptă internă. Atunci Germania învinsă va avea întotdeauna o șansă istorică - să profite de poziția Rusiei și, în alianță cu ea, să găsească o cale de ieșire din nenorocirile comune. O apropiere între Germania și Rusia ar recrea resursele nelimitate ale Rusiei...”143.

În decembrie 1918, puterile occidentale au început să influențeze Germania, astfel încât aceasta nu numai că a apărat teritoriile pe care le ocupa în Rusia, dar a început și operațiuni armate active împotriva bolșevicilor. Ca A.I. Utkin, s-a dezvoltat o situație neobișnuită: „în ultimul an, luptând cu un inamic formidabil, Occidentul a discutat despre cum să mobilizeze forțe suplimentare și să intre în Rusia. Și acum, având victoria în mâini, după ce a eliminat amenințarea germană, Occidentul se gândea cum să împiedice Rusia să intre în Europa, cum să intercepteze pozițiile pe care Germania le deținea în Rusia de Vest și de Sud-Vest încă din primăvara lui 1918.

Atitudinea germanilor față de Rusia în noiembrie-decembrie 1918 a fost complexă. Pentru a implementa planul pe termen lung de consolidare a pozițiilor lor la periferia Rusiei, germanii trebuiau să neutralizeze propaganda sovietică și să nu slăbească prezența lor militară acolo. General Trainer (succesorul lui Ludendorff) recruta voluntari pentru trupele germane din Est, iar firmele germane se gândeau la posibilitățile de a dezvolta noi teritorii. Berlinul a urmat această politică timp de opt luni între armistițiul din noiembrie și semnarea Tratatului de la Versailles.

Conform justei remarci a lui A.I. Utkin, Occidentul nu era îngrijorat de bolșevizarea Germaniei, ci de aspectul geopolitic: găsirea unei forme de alianță cu Rusia: „Și germanii au început să folosească pârghia acestei amenințări pentru a elibera treptat Germania de

presiunea înfrângerii. Partea germană a simțit rapid posibilitatea de a folosi frica de Rusia înarmată cu o nouă ideologie”146. Relațiile cu Moscova nu ar fi trebuit să trezească suspiciuni la Paris, Londra și Washington. Drept urmare, Berlinul a refuzat să ridice nivelul relațiilor diplomatice cu Rusia sovietică, a respins ofertele sale de asistență economică și i-a izolat pe diplomații sovietici.

143 Op. Citat din: Utkin A.I. Decret. op. S. 298.

144Ibid. S. 290.

145 Ibid. S. 299.

'Acolo. S. 301.

La 25 noiembrie 1918 a fost trimisă o radiotelegramă ministrului german de externe G.V. Chicherin, care a spus că, ca răspuns la o telegramă radio din 21 noiembrie, care conținea un apel al guvernului german cu întrebarea dacă guvernul rus recunoaște actualul guvern german și acceptă să dea obligația ca acesta să se abțină de la orice influență asupra populația germană în scopul educației în Germania a altui guvern, „Comisariatul Poporului pentru Afaceri Externe indică faptul că propunerile repetate ale guvernului rus de a restabili relațiile normale dintre Rusia și Germania în sine implică deja recunoașterea actualului guvern german de către rusă”147. În ceea ce privește impactul asupra populației germane, potrivit Guvernului rus, „ar fi mult mai potrivit cu demnitatea ambelor guverne și cu acele principii democratice pe care guvernul german le propune dacă ambele părți nu ar impune nicio restricție asupra declarațiilor. și mesajele celeilalte părți și că guvernul rus nu ar obiecta deloc dacă opiniile și interesele socialist-revoluționarilor de dreapta și ale menșevicilor ar fi apărate în orice radiotelegrame ale guvernului german. Guvernul rus, după cum sa raportat în continuare, ar fi chiar gata să publice aceste radiotelegrame în publicațiile lor oficiale și, dacă guvernul german ar dori acest lucru, chiar și de două ori. Deși guvernul rus ar fi considerat mult mai de dorit să excludă clauza privind refuzul de a influența populația (mai ales că era doar o repetare a articolului 2 din Tratatul de la Brest), totuși a afirmat că dacă cererea este o condiție prealabilă fără de care guvernul german nu ar fi de acord să restabilească relațiile normale cu Rusia, guvernul rus este gata să accepte chiar și această cerere. Datorită faptului că toate condițiile puse de guvernul german pentru restabilirea relațiilor normale cu Rusia au fost astfel îndeplinite, Comisariatul Poporului a cerut guvernului german să indice ziua în care reprezentantul plenipotențiar al Rusiei Ioffe și personalul ambasadei se pot întoarce. la Berlin și, de asemenea, să dispună ca reprezentanța diplomatică rusă la Viena și curierii diplomatici ruși să poată trece liber prin teritoriul Germaniei149.

147 WUA al Federației Ruse. F. 56-6. op. 1. D. 12. P. 2. L. 94-95.

|48 Ibid. L. 95.

149 Ibid.

215

Într-o declarație adresată guvernului german cu privire la îndeplinirea Tratatului de la Brest150, Chicherin a amintit că încă din 10 noiembrie 1918, într-o adresă adresată tuturor muncitorilor, soldaților și marinarilor Germaniei, iar apoi pe 12 noiembrie într-o adresă adresată Consiliul Deputaților Poporului Germaniei, guvernul sovietic a insistat asupra întoarcerii imediate a reprezentării plenipotențiare ruse la Berlin și restabilirea relațiilor normale între cele două țări. Pe 14 noiembrie, într-o adresă adresată tuturor sovieticilor germani, comisarul poporului a subliniat cu insistență necesitatea restabilirii relațiilor diplomatice dintre cele două țări. Pe 15 noiembrie a avut loc o conversație între Chicherin și K.B. Radek prin cablu direct cu Hugo Haase, ofițer de birou de politică externă al Consiliului Delegaților Poporului din Germania. Pe 16 noiembrie, Chicherin l-a informat pe secretarul de stat dr. Solf că toate obstacolele din calea plecării foștilor consuli generali germani din Rusia în Germania au fost înlăturate și, prin urmare, conform declarațiilor oficiale germane, nimic nu a împiedicat întoarcerea reprezentantului plenipotențiar al Rusiei în Berlin. A fost menționată și telegrama sus-menționată din 25 noiembrie. Cu toate acestea, propunerile sovietice de reluare a relațiilor bilaterale au rămas fără răspuns.

La 6 decembrie 1918, după ce a primit o invitație din partea Comitetului Executiv al Consiliului Muncitorilor și Soldaților din Berlin de a trimite o delegație a Comitetului Executiv Central la Congresul german al Sovietelor, Chicherin și-a exprimat dorința pentru revenirea rapidă a Misiunea diplomatică rusă la Berlin și trimiterea misiunii diplomatice germane la Moscova151. Nu a existat niciun răspuns. Între timp, trupele germane, fără să declare război, înaintau asupra Republicilor Letonă și Lituaniană, făcând totul pentru a suprima libertatea recent câștigată de masele muncitoare și exploatate din aceste țări și în zona de ocupare a acestora, comițând tot felul de atrocități și violențe împotriva oamenilor muncii, efectuând sistematic adevărate expediții punitive, - a subliniat comisarul poporului152. În continuare, Cicherin a citat fapte care au servit drept dovezi că, în raport cu guvernul sovietic rus, guvernul german a încălcat principiile de bază respectate în relațiile dintre cele două țări: documentele oficiale ale diplomatiei ruse.

|5»Ibid. F. 04. Op. 13. P. 71. D. 1012. L. 1-6.

151 Ibid. L. 3.

152 Ibid.

216

conducerea a fost transferată redactorilor din broșura rusă contrarevoluționară a Gărzii Albe, publicată la Berlin; În clădirea reprezentanței s-a stabilit un preot, care făcea comerț cu hârtii și documente și „în scop penal” folosea pașapoartele goale rămase în biroul reprezentanței. Comisarul Poporului a subliniat că guvernul sovietic rus nu s-a retras niciodată din declarațiile făcute de acesta de la începutul lunii noiembrie 1918 cu o cerere insistentă de

eliminare a conflictelor impuse acestuia de guvernul german, precum și din declarația făcută de acesta cu privire la 15 februarie despre absența oricăror intenții agresive față de Germania și planurile de invadare a acesteia. Cu toate acestea, „ținând cont de cererile din ce în ce mai frecvente din rândurile maselor muncitoare ale Germaniei de a stabili cea mai strânsă prietenie cu Rusia Sovietică, Guvernul RSFSR își exprimă încrederea fermă că nu este departe ora când aceste dorințe se vor îndeplini” 153. Protestând împotriva acuzațiilor de intenții presupuse ostile față de Germania, guvernul RSFSR a declarat că responsabilitatea conflictelor create artificial revine în întregime guvernului german, Republica Sovietică Rusă s-a gândit doar să protejeze împotriva atacurilor din exterior și să apere libertatea poporului său. și salvarea câștigurilor revoluție.

În opinia noastră, mesajul lui L. Troţki către liderii sovietici din 22 decembrie 1918 merită atenţie: „Guvernul Haase tipări în prezent documente care îl dezvăluie pe Wilhelm drept vinovat al războiului mondial. Este destul de clar că Haase își face treaba în primul rând pentru a mulțumi imperialiștilor Antantei, pentru a le câștiga favoarea. În acest sens, Troțki a considerat oportun să extragă din arhivele Ministerului Afacerilor Externe acele documente (în perioada de la începutul războiului) care mărturiseau că aliații au o responsabilitate uriașă pentru declanșarea războiului. El a propus „distribuirea acestor documente prin radio”.

La 12 decembrie 1918, delegația sovietică trimisă la Congresul german al sovieticilor, formată din Buharin, Joffe, Radek și Rakovsky, nu a putut trece granița germană și a fost nevoită să se întoarcă la Moscova. (Adevărat, Radek a reușit să se strecoare în secret în Berlin și să fie prezent la crearea Partidului Comunist

153Ibid. L. 5-6.

154Ibid. L. 24.

Germania - Liga Spartak 30 decembrie 1918) Într-o telegramă radio a Consiliului Soldaților Kovno către Comisarul Poporului pentru Afaceri Externe din 16 decembrie 1918155 în care se explică motivele pentru care nu a fost permisă intrarea delegației sovietice, s-a relatat că guvernul german şi Comitetul executiv de la Berlin retrasseră invitaţia. Cu toate acestea, „nimeni nu avea idee să trateze delegația ca ostatici, iar Consiliul Central al Frontului de Est protestează împotriva faptului că i se fac indirect astfel de reproșuri”, se arată în telegrama. „Fiind solidari cu tovarășii ruși în lupta împotriva întregului imperialism, le cerem ca ei să ne lase singuri crearea societății noastre socialiste și să se abțină de la orice amestec în marea mișcare revoluționară a Germaniei”.

În general, încheierea păcii în Occident a subminat într-o măsură decisivă mișcarea la putere a extremei stângi (bolșevici ruși care aveau idei similare) în Germania. Apelurile lor nu au evocat un răspuns public. Aceasta a fost tragedia stângii germane. Dar, după cum subliniază pe bună dreptate savanții moderni, într-o măsură și mai mare

a fost tragedia bolșevicilor ruși, care au mizat totul pe o explozie revoluționară în Germania156.

Agravarea „chestiunii ruse”

Contele Ulrich von Brockdorff-Rantzau, diplomat de carieră care a preluat funcția de secretar de stat pentru Afaceri Externe, a preluat dezvoltarea politicii Germaniei față de Rusia sovietică. El a propus să se ajungă la un acord cu Occidentul privind reconstrucția economică a Rusiei. Lenin, la rândul său, a încercat să joace cartea germană. Pentru o scurtă perioadă de timp, interesele ambelor țări au coincis, iar Germania și Rusia sovietică nu au dorit extinderea teritoriului Poloniei restaurate. În același timp, primele guverne republicane ale Germaniei (Max Badensky și Philipp Scheidemann), care au luptat împotriva social-democrației de stânga, nu au dat dovadă de inițiativă în direcția rusă, încercând să-și îmbunătățească poziția ajutând Occidentul în confruntarea cu Rusia bolşevică157 . Drept urmare, britanicii și americanii

155Ibid. F. 04. Op. 13. P. 71. D. 998. L. 55.

156 Vezi, de exemplu: Utkin A.I. Decret. op. S. 322.

157Ibid. S. 328.

Canadienii au susținut întărirea guvernului anti-rus al lui F. Ebert, iar francezii au fost nevoiți să suporte întărirea poziției Germaniei în speranța de a controla Rusia sovietică.

Clemenceau, din motive geopolitice, a susținut planurile maximaliste ale Poloniei pentru Ucraina și Lituania. Dobândită de Polonia și România cu ajutorul Franței, granița de est a acestor țări a devenit o rampă de lansare pentru invazia Rusiei Centrale. Ideea franceză de a se baza pe Polonia a avut în vedere Niprul drept granița de vest a Rusiei.

La 10 noiembrie 1918, un editorial din ziarul Temps spunea că Franța trebuie să fie pregătită să înfrunte o Germanie necunoscută care a pierdut o armată, dar și-a păstrat puterea. De aici rezultă că pacea pentru Franța a însemnat păstrarea alianțelor militare: Franța singură nu ar fi făcut față Germaniei; granița comună cu germanii a fost un factor semnificativ pentru ea, spre deosebire de Marea Britanie și Statele Unite. Prin urmare, conflictul dintre Paris și Aliați a apărut chiar înainte de începerea conferinței de pace. Francezii credeau doar în armata lor (în aprilie 1919, Franța mai avea o armată complet mobilizată de 2,3 milioane de oameni158), doreau să aibă aliați de încredere, sperau în tendințe centrifuge în Reich. Despăgubirile germane trebuiau să servească drept o creștere economică, dar, potrivit politicienilor și militarilor francezi, ele puteau fi primite doar dacă aveau Renania, iar acest lucru contrazicea abordarea americană cu teza sa principală despre „dreptul națiunilor la sine. -determinare."

Franța, preferând să vadă Rusia sovietică slăbită, a vrut să rezolve problemele diplomatice în timp ce „tunurile vorbeau”. Ea a luat cea mai dură poziție cu privire la „chestiunea rusă”: Rusia nu putea pretinde

că este o contrapondere pentru Germania și își pierdea semnificația pentru Franța. În această calitate, noi state urmau să înlocuiască Rusia. Franța a ales Polonia ca avanpost al influenței sale în Europa de Est. Astfel, diplomația franceză dorea să vadă o Polonia puternică ca fortăreață a ei într-o confruntare strategică cu Germania și o barieră în calea restabilirii influenței germane în Rusia.

Puterile Antantei au stabilit cea mai strictă blocare a Rusiei sovietice. Guvernul bolșevic, nerecunoscut de puterile victorioase care aveau experiență (din vremea provizorii

158 Ibid. S. 246.

guvern) pentru a decide soarta Rusiei fără participarea acesteia, nu a fost invitat la Conferința de pace de la Paris din ianuarie 1919. Ideea unui „cordon sanitar” prezentat de Franța la conferință în legătură cu Rusia a întărit poziția Poloniei și România în detrimentul RSFSR.

După semnarea unui armistițiu cu germanii, J. Clemenceau, care vedea mereu o amenințare din partea militarismului prusac, era îngrijorat nu atât de lupta împotriva bolșevismului, cât de doctrină politică, ci de posibilitatea reală ca Germania să umple vidul de putere care s-a format în Rusia. Țările învingătoare aveau un interes comun: stabilizarea situației din Rusia și crearea în ea a unui guvern, cu care să se poată ajunge la un acord asupra granițelor Finlandei postbelice, Poloniei, republicilor baltice și statelor transcaucaziene. Cuvintele lui Lloyd George sunt larg cunoscute că nu va exista pace dacă nu există pace în Rusia.

Linia strategică a Marii Britanii în raport cu Rusia sovietică, spre deosebire de Franța, care dorea în principiu restabilirea unui sistem conservator într-o Rusia puternică pentru a-și contrabalansa inamicul renan, era diferită: Londra dorea slăbirea Rusiei, rivalul său tradițional. în Balcani, în Orientul Apropiat și Mijlociu; era liber de promisiunea Rusiei despre Strâmtori; nu se mai temea de presiunea asupra Indiei dinspre nord. Astfel, Marea Britanie a preluat conducerea în amestecul occidental în afacerile rusești.

La două zile după semnarea armistițiului, ministrul de Externe britanic A. Balfour a avut o întrevedere cu diplomați de frunte și cu militari pe „chestiunea rusă”, la care a fost susținută propunerea unei politici active pe teritoriul rusesc de la Murmansk până în Caucaz. În „opoziție” cu Balfour se aflau A Milner și J. Curzon, care au considerat că este necesară mutarea centrului de greutate al eforturilor britanice din Marea Baltică spre sud. Cabinetul de Război Britanic a ajuns la decizia „de a menține desfășurarea anterioară de trupe în nordul Rusiei și Siberia, să ia măsuri pentru asigurarea căii ferate Baku-Batumi în mâinile lor, să ofere asistență materială și tehnică Armatei Voluntari a A.I. Denikin, să recunoască guvernul amiralului A.V. Kolchak din Omsk, ocupă Krasnovodsk și extinde zona de influență britanică pe teritoriul dintre Don și Volga. Londra și-a recunoscut independența

15, acolo. S. 345.

puterea Finlandei și a statelor baltice, a început să împingă noile formațiuni transcaucaziene spre autoafirmare.

La 10 decembrie 1918, Lloyd George a inițiat discuția despre „Chestiunea Rusă”. Liderii Biroului de Război Britanic, Lord A. Milner și Sir Henry Wilson, au susținut o intensificare a ostilităților de la Murmansk și alte abordări cheie ale Rusiei. Balfour a vorbit despre necesitatea de a sprijini orice guvern din țările limitrofe stabilite cu ajutorul britanic. În cele din urmă, miniștrii de război britanic și francez, W. Churchill și A. Lefebvre, au ajuns la concluzia că de acum înainte principala amenințare la adresa civilizației occidentale nu era militarismul german, ci bolșevismul rus. De teamă de o anumită apropiere între Rusia și Germania (care ar deveni o amenințare geopolitică pentru Occident), țările Antantei au văzut o cale de ieșire în ciocnirea lor.

16 noiembrie 1918 prima escadrilă britanică a intrat în Marea Neagră. Câteva zile mai târziu, de la baza din Novorossiysk, au făcut o ieșire spre Baku și au ocupat linia de cale ferată Baku-Batumi. În decembrie 1918, crucișătoarele britanice au intrat în porturile Memel, Libava, Riga și Revel. Ei trebuiau să întărească pozițiile anti-bolșevice ale populației și să protejeze interesele Angliei în Marea Baltică. În teritoriile baltice, Londra a sprijinit voluntarul German Free Corps. Britanicii, împreună cu germanii, au încercat în zadar să oprească înaintarea trupelor sovietice, care au intrat în Riga la 3 ianuarie 1919, iar în Vilnius pe 5. Armata Roșie a câștigat victorii și în sud.

La începutul anului 1919, a devenit evident că nu s-a concretizat așteptarea ca forțele aliate ca factor organizator și sursă de sprijin material și spiritual pentru toți nemulțumiți de politica bolșevicilor în vederea răsturnării lor. Între timp, în Rusia, la sfârșitul anului 1918, erau aproximativ 180 de mii de soldați ai Antantei, în timp ce forțele mișcării Albe în cele mai bune vremuri nu depășeau 400-500 de mii de oameni160. Dar primii au rămas în multe privințe observatori din afara dramei sângeroase rusești.

Dându-și seama că tendința de retragere a trupelor aliate de pe teritoriul Rusiei nu poate fi inversată, din lagărul alb se auzea tot mai des: „Plecați, dar dați bani și arme!”. Cu toate acestea, aprovizionarea cu arme și echipamente a mers „cu zgârietură”, cantitatea acesteia nu a fost suficientă, iar calitatea a lăsat de dorit; împrumuturile au fost foarte

160Listikov S.V. Decret. op. S. 155.

nimic. Politicienii occidentali au văzut o alternativă firească la soluționarea cu forță a „chestiunii ruse” într-un dialog cu bolșevicii. Deși experimentul social pe care l-au desfășurat a provocat respingere completă în Occident, voința de fier a conducerii bolșevice, politica acesteia în problema pământului, susținută de țărănimii și, desigur, victoriile Armatei Roșii au stârnit respect involuntar chiar și în

rândul lor. inamici. Treptat, în Europa a existat o idee despre sprijinul popular în creștere pentru Lenin și asociații săi. Consecința a fost conferința propusă de W. Wilson și D. Lloyd George pe Insulele Prinților în ianuarie-februarie 1919 și misiunea secretă a lui W. Bullitt, membru al delegației americane la Paris, la Moscova o lună mai târziu.

Aliații și Mișcarea Albă

După înfrângerea militară a Germaniei, țările Antantei și-au mărit ajutorul acordat forțelor anti-bolșevice și și-au extins intervenția în Rusia. Debarcările britanice și franceze au aterizat la Baku, Batum și Novorossiysk, iar franceză - la Odesa și Sevastopol. Cu toate acestea, cursul răsturnării bolșevicilor prin forța militară în rândul liderilor puterilor nu a găsit o contur clar. Franța a luat o poziție mai dură în această chestiune, Marea Britanie a fost precautá, subliniind imposibilitatea categorică de a ocupa și cuceri Rusia. Statele Unite s-au comportat și ele cu reținere. Intervenția a fost mai degrabă un mijloc de a-i speria pe bolșevici și de a-i obliga să negocieze în condițiile Antantei, decât un instrument de schimbare a sistemului politic, care, de altfel, nu s-a declarat nimic special, cu excepția dorinței necondiționate de a păstra puterea. chiar cu prețul unor uriașe pierderi teritoriale și umilințe (pacea de la Brest-Litovsk) 161.

Membrii mișcării albe din sudul Rusiei așteptau ajutor de la o escadrilă de nave de război aliate care au sosit la Novorossiysk în noiembrie 1918. Mari speranțe au fost puse în Anglia. Pe 28 noiembrie, la un banchet cu ocazia venirii Aliaților, generalul englez I.S. Poole a declarat: „Am fost trimis de țara mea să aflu cum și în ce mod poți fi ajutat; cu mare placere, cu mare placere

161 Istoria sistematică a relaţiilor internaţionale: evenimente şi documente, 1918-2000: în 4 vol. M 2000. T. 1. P. 87.

vă vom oferi acest ajutor.”162 În același timp, reprezentanții misiunii engleze le-au spus rușilor: „Nu mai vorbiți cu francezii - ei doar promit și nu vor da nimic. Ordonează-le să ne trimită liste cu echipamentele necesare armatei.”163

La sfârșitul anului 1918, formarea fronturilor anti-bolșevice în diferite regiuni ale Rusiei a fost în general finalizată. Până atunci, în Siberia se formase un nou centru al mișcării Albe, condus de amiralul A. V. Kolchak, proclamat conducătorul suprem al Rusiei. Centrul siberian Kolchak, cu capitala la Omsk, a funcționat în paralel cu cel sudic, care era condus de generalul A.I. Denikin. Centrul sudic din Kuban și Caucazul de Nord se baza pe Forțele Armate din Sudul Rusiei, care erau armatele combinate de Voluntari și Don și constau în principal din ofițeri de carieră și cazaci. Rezistența anti-bolșevică a existat și în Nord și Nord-Vest (în Țările Baltice). Acolo, cu sprijinul Antantei din rămășițele unor părți ale armatei imperiale, generalii E.K. Miller și N.N. Yudenich și-a creat propriile unități. În efortul de a se conecta cu detașamentele generalului Miller și de a lovi în comun la Moscova, în noiembrie 1918, amiralul Kolchak a început

o campanie în Urali, dar până la sfârșitul lunii decembrie, înaintarea trupelor sale a fost oprită de Armata Roșie.

Poziția albilor în estul Rusiei era complicată de faptul că practic nu exista industrie militară și provizii pentru armată; sub controlul bolșevicilor se aflau toate cele trei fabrici de arme care existau în țară (Ijevsk, Sestroretsk și Tula). Aprovizionarea cu muniție albă era în pragul eșecului, aprovizionarea a fost îngreunată de subdezvoltarea rețelei feroviare164.

Datorită faptului că până la sfârșitul anului 1918 în sudul Rusiei se dezvoltase o situație foarte dificilă, în centrul sudic al mișcării Albe a apărut ideea de a avea un reprezentant militar special al armatelor albe la Paris, centrul politic al emigrației ruse. . S-a presupus că intervenția trupelor aliate (în special franceze) și aprovizionarea cu material militar ar face posibilă prevenirea bolșevizării zonelor ocupate de germani până de curând și chiar, dacă ar fi disponibile suficiente forțe, să se continue. ofensiva și luați Moscova. În decembrie 1918, cu sancțiunea lui A.I. Denikin a mers la Paris general

162Denikin A.I. Eseuri despre problemele rusești: în 3 cărți. M., 2005. Cartea. 3, vol. 4. S. 52.

163 Ibid. S. 58.

164 Ganin A.V. O pagină puțin cunoscută în istoria războiului civil în estul Rusiei I Întrebări de istorie. 2008. Nr. 10. P. 62.

D.G. Șcerbaciov, fost asistent al comandantului șef al Frontului Român, care, la fel ca majoritatea reprezentanților mișcării Albe, credea că problema asistenței aliate poate fi rezolvată exclusiv pe un avion militar, pe baza conceptelor de armată aliată. datoria în lupta împotriva „inamicului german-bolşevic” comun165.

În ciuda faptului că conservatorii și unele cercuri comerciale și industriale din Marea Britanie și Franța, care aveau interese financiare în Rusia, au exercitat influență asupra guvernelor lor în favoarea asistenței continue acordate albilor, era evident că valoarea acestei asistențe necesita stricte. controlul și asistența cu forța de muncă, ca cea mai odioasă formă de intervenție, ar trebui reduse, dacă nu oprite cu totul. Aceste țări au experimentat apoi presiuni socio-politice puternice din interior, în special din partea grupurilor de stânga și de centru-stânga și a partidelor care au cerut încetarea intervenției în Rusia.

În procesul formării sale, forțele antibolșevice din Nord și Orientul Îndepărtat au primit sprijinul aliaților prin reprezentanții lor pe teren. În sudul și nord-vestul țării, situația a fost diferită. Acolo, unitățile albe s-au organizat fără participarea foștilor aliați, în orice caz, fără acoperirea sau sprijinul lor. Șcherbaciov, ca reprezentant al generalului Denikin, a fost chemat în primul rând să organizeze aprovizionarea armatei sale (și puțin mai târziu a armatei lui Iudenich), deoarece „aliații nu au luat parte în aceste regiuni ale

Rusiei așa cum au făcut-o în nord. iar la est”167. La începutul lunii ianuarie 1919, Omsk a încheiat un acord cu Franța și Marea Britanie prin care aprovizionarea armatei lui Kolchak va trece direct prin generalul Knox, reprezentantul britanic în Siberia. Reprezentantul Aliaților din Sudul Rusiei a fost Charles Briggs, în Nord - Biroul de Război Britanic. La începutul lunii februarie, Denikin a vorbit doar despre asistența tehnică și financiară din partea aliaților. Până la sfârșitul lunii martie, aceeași atitudine față de asistența aliată a prevalat în Siberia: „stabilirea aprovizionării prin Knox și Zhanen168 corespundea dorinței guvernului Kolchak de a primi în principal asistență materială de la aliați.

165Shmelev A.V. Misiunea generalului D.G. Șcerbaciov și problema aprovizionării armatelor albe cu aliați // Rusia: situație internațională și potențial militar la mijlocul secolului al XIX-lea - începutul secolului al XX-lea. M., 2003. S. 329.

166Ibid.

167Ibid. p. 333-334.

168 Maurice Janin - Comandant-șef al Forțelor Aliate din Siberia și Orientul Îndepărtat.

arme, uniforme, bani. În conformitate cu aceasta, guvernul nu a considerat oportun să depună eforturi suplimentare pentru a obține ajutor de la aliați din partea trupelor. Cele mai dezavantajate din punct de vedere al aprovizionării erau fronturile de Sud și Nord-Vest: principalele depozite și baze de producție aparțineau bolșevicilor, dar chiar și acele depozite din Vladivostok și Arhangelsk pe care le aveau albii, în ciuda zecilor de mii de tone de materiale pe care le conțineau, nu a putut satisface cererile din față. Mai târziu, în septembrie 1919, când au părăsit nordul, britanicii au înecat mașini, arme și obuze în Dvina de Nord. Marea Britanie a preluat aprovizionarea Armatei de Voluntari din Sudul Rusiei prin misiunea sa la sediul lui Denikin. Trebuie spus că istoria participării militare a aliaților la Războiul Civil Rus este, practic, istoria participării Marii Britanii la acesta, care a suportat principalele costuri de ajutorare a trupelor albe.

Prima navă cu încărcături militare britanice a sosit pe 5 februarie 1919. În același timp, a sosit generalul Charles Briggs, numit șef al misiunii militare pentru Armata Voluntarilor. Câteva zile mai târziu, 11 nave britanice cu un tonaj de până la 60.000 de tone au ajuns la Novorossiysk. Cu toate acestea, britanicii nu au ajutat trupele lui Denikin cu forță de muncă - trupele lor au fost trimise la Baku, Batum și Turkestan. S-a făcut aprovizionare cu materiale, dar nu a fost acordată asistență financiară. În mai 1919, guvernul Angliei „a alocat 1 milion de lire sterline pentru armamentul și uniformele armatelor lui Denikin. Artă. Pe timpul verii au fost livrate aceste materiale. Avioanele cu instructori englezi și personal de service au ajuns și ele pe cheltuiala aceleiași finanțări. Au urmat credite suplimentare în toamnă: pe 7 octombrie, Cabinetul britanic a oferit 3 milioane de lire sterline pentru aprovizionarea militară a armatelor lui Denikin. Art.,

iar a doua zi Parlamentul a fost de acord să furnizeze Denikin echipamente în valoare de până la 14 milioane de lire sterline. Artă. Deci, la 24 octombrie 1919, E.V. Sablin, fost prim-secretar al ambasadei țariste din Anglia, și apoi reprezentantul de facto al guvernelor Kolchak și Wrangel la Londra, l-a informat pe ministrul Afacerilor Externe de la Omsk

|b, Ibid. S. 335.

t Denikin A.I. Decret. op. Carte. 3, vol. 4. S. 58.

„'Vladimirsky M.V. Despre istoria finanțării Sudului Alb (1918-1920) // Istoria internă. 2008. Nr. 3. P. 39.

225

a guvernului S.D. Sazonov de la Londra la Paris: „Aflu de la o sursă de încredere că Churchill a reușit să aloce rechizite militare de tot felul generalului Denikin prin Cabinet (de miniștri), în total până la 4 sau 6 milioane de lire sterline, cu dreptul, totuși, să aloce o parte generalului Yudenich. Ei spun că aceasta este ultima încercare de a ne furniza pe credit. Există zvonuri că peste șase luni de acum încolo va trebui să achiziționăm totul pentru cash direct din fabrici. Era vorba doar de provizii militare în limita cantității specificate. În memoriile sale, Denikin a citat un fragment din discursul lui Lloyd George în Camera Comunelor din 5 decembrie, care menționa decizia de a trimite Rusiei asistență financiară în valoare de 15 milioane de lire sterline. Artă. Lloyd George a mai spus că „dincolo de aceasta, nu se mai poate face nimic. Franța nu intenționează să-și asume nicio altă responsabilitate în această direcție. Italia este de aceeași părere.

R. Pipes mai scrie că sprijinul oferit de Marea Britanie albilor nu a fost necondiționat: albii au primit ajutor financiar de la aceasta; escadrile din flota britanică au reținut din când în când Flota Roșie; dar în același timp diplomații britanici i-au îndemnat pe finlandezi să nu-i ajute pe albi în încercarea lor de a captura Petrogradul. Principalul merit în organizarea asistenței britanice pentru Sudul Alb i-a aparținut ministrului de război W. Churchill. Mai mult, acest lucru s-a întâmplat pe fundalul contradicțiilor constante dintre Churchill și ministrul de externe George Curzon. Dacă Churchill era destul de mulțumit de politica „unei Rusii indivizibile” A.I. Denikin și s-a bazat pe deplin pe armata sa, furnizând-o cu tot ce era necesar, apoi Curzon a aderat mai degrabă la principiul „împărți și stăpânește” și a încurajat separatismul, în special, a susținut separarea Georgiei de Rusia și a susținut guvernul georgian. menşevicii175.

Pentru a estima volumul total de livrări ale britanicilor permite M.V. Vladimirsky, cifra datoriei oficiale a lui Denikin față de guvernul Marii Britanii până în toamna anului 1919: datoria se ridica la 40 de milioane de lire sterline. Art., excluzând datorii comerciale

172 WUA RF. F. 0528. Op. 1. D. 20. P. 3. L. 55.

173Denikin A.I. Decret. op. Carte. 3, vol. 5. S. 585.

174 Tevi R. Moscova centre. Frontul politic în războiul civil din Rusia și probleme de istorie. 2009. Nr 2. P. 61.

175 Vladimirsky M.V. Decret. op. S. 39.

operațiunile dvs.176. Până în primăvara anului 1920, Londra urma să reducă împrumuturile acordate armatei din Sud și să-l oblige pe Denikin să treacă la achizițiile de arme pe cheltuiala lui. În ceea ce privește asistența acordată Franței în timpul domniei generalului Denikin, ar trebui, aparent, să fie recunoscută drept declarații corecte pe acest subiect de către însuși generalul rus: „Nu am fost suficient de logici, francezii sunt prea inerți, dar relațiile economice cu Franța nici nu s-au îmbunătățit... Britanicii, livrându-ne provizii, nu au ridicat niciodată problema plății sau a despăgubirilor. Francezii nu au vrut să ne dea provizii uriașe. Al nostru și al americanilor, care au rămas după război și au constituit un gunoi timid, care nu a plătit costurile depozitării lui și a fost supus unei lichidări pripite. Din august, misiunea franceză negociază „despăgubiri economice" în schimbul furnizării de tehnică militară, iar după ce a trimis unul sau două transporturi cu o cantitate nesemnificativă de provizii (în noiembrie au mai ajuns patru transporturi), V.A. Maklakov a telegrafat de la Paris că guvernul francez a fost obligat să oprească expedierea de provizii militare „dacă nu acceptăm obligația de a furniza grâu pentru suma corespunzătoare". În plus, Denikin a remarcat că „misiunea franceză a susținut că jumătate din costurile proviziilor livrate de britanici au căzut în sarcina Franței; englezii au negat această împrejurare.

Istoria aprovizionării Frontului de Nord-Vest a reflectat complexitatea situației politice și militare a mișcării Albe în apogeul Războiului Civil din 1919. Astfel, primele discursuri active ale generalului N.N. Iudenici, care a supraestimat dorința aliaților de a ajuta Rusia, de a atrage asistență aliată la atacul de la Petrograd, datează din decembrie 1918, iar primele livrări de materiale militare au ajuns pe front abia la mijlocul lunii august 1919.178 Problema aprovizionarea armatelor albe a fost în mare măsură politică, și nu tehnică militară. Problema aprovizionării armatei lui Yudenich se baza pe problema recunoașterii independenței Finlandei și a statelor baltice. Dacă Iudenici, Șcerbaciov, Miller erau gata să recunoască independența Finlandei, atunci, în opinia lui Sazonov, Kolchak și Denikin, numai Adunarea Constituantă a fost autorizată să decidă chestiunea independenței sale.

176 Ibid.

177Denikin A.I. Decret. op. Carte. 3, vol. 5. S. 567.

| 7, Ibid. S. 632.

Reprezentantul guvernului de la Omsk, generalul H.N. Golovin, trimis la Londra la 30 aprilie 1919, în timpul negocierilor cu șeful unității operaționale a Statului Major britanic, generalul Radcliffe, a ajuns la

„un acord complet pe probleme militare: aprovizionarea, folosirea și transportul prizonierilor de război în alb. armate”. Cu toate acestea, când întrebarea a atins independența Estoniei, Golovin i-a spus lui Radcliffe că acest lucru este exclus. Într-o conversație cu Churchill, această problemă delicată nu a fost discutată și, referindu-se la aprovizionarea armatelor Albe, Churchill a remarcat că aceasta va fi continuată. În raportul său către Sazonov din 6 mai, Golovin a scris: „Impresia generală pe care am primit-o din această conversație a depășit toate așteptările mele. În Churchill avem nu numai o persoană care ne simpatizează, ci un prieten energic și activ (...) apropo, el însuși a spus-o astfel: „Eu însumi îndeplinesc ordinele lui Kolchak” „1”. Într-o scrisoare privată către Sazonov, el a subliniat o trăsătură foarte caracteristică și importantă a asistenței britanice: Churchill evită orice publicitate a activităților sale de ajutorare al albilor, pentru a nu crea fricțiuni între el și cercurile publice de stânga, dar el, ca și S. Khor și alți politicieni și militari conservatori, gata să ajute în continuare – britanicii „se tem de cuvinte – dar nu se tem să o facă în secret”* Churchill, încercând să-i ajute pe albi. Pentru reprezentanța militară a Rusiei, aceasta a însemnat căutarea unor noi surse de aprovizionare, de data aceasta în Statele Unite ale Americii.

Autoritățile americane nu au finanțat oficial mișcarea albă din Rusia. Dar, de asemenea, mizând pe A.V. Kolchak, nu a intervenit cu ambasadorul B.A. Bakhmetev să facă acest lucru prin conturile Ambasadei Rusiei, controlând costurile. Se estimează că Bakhmetev a cheltuit aproximativ 50 de milioane de dolari pentru finanțarea mișcărilor Albe.181 Din această sumă, aproape nimic nu a fost alocat mișcării Sudului Alb, ei au finanțat în principal Siberia Albă, a cărei economie era deja într-o poziție relativ prosperă datorită rezervele de aur recaptate de la Roșii din Kazan. Abia la sfârșitul lunii octombrie 1919 rapoartele lui Bakhmetev către Sazonov de la Washington au menționat pentru prima dată mișcarea de voluntari a Sudului: „Din ce în ce mai mulți americani

'” WUA RF. F. 069. Op. 3. D. 2. P. 3. L. 5.

180Ibid. L. 4.

181 Vladimirsky M.V. Decret. op. S. 47.

interesat de tot ce se întâmplă în sudul Rusiei”182. Denikin scria: „... singurul ajutor pe care ni l-au oferit americanii – guvernul și societatea – ajutorul este foarte generos, a constat în livrarea de rechizite medicale și sanitare către noi”183. O astfel de asistență a venit prin Crucea Roșie. Desigur, ar trebui să ținem cont de specificul legislației americane, care interzicea asistența sub acoperire a forțelor anti-bolșevice. Deci, generalul N.N. Golovin i-a scris amiralului A.V. Kolchak: „Comparând atitudinea față de Rusia Americii și Anglia în materie de aprovizionare, îmi raportez impresia personală că guvernul acesteia din urmă, în structura sa generală de stat, are oportunități incomparabil mai mari în forme ascunse de a ne veni în ajutor. Guvernul american nu poate urma o astfel de politică ascunsă care nu ar corespunde pe deplin stării de spirit a Congresului și a opiniei publice.

Asistența din partea guvernului SUA pentru forțele anti-bolșevice a mers în două direcții: achiziționarea de echipamente și echipamente militare pe cheltuiala ambasadei Rusiei, care a rămas sub forma unui împrumut către guvernul provizoriu, precum și umanitar. ajutor prin Crucea Roșie. Forțele armate voluntare au fost create în mare parte din bani străini, dar în viitor au fost susținute nu de finanțe, ci de provizii materiale. Deci, în actele financiare ale generalului M.V. Alekseev, contribuții de la misiunea franceză din ianuarie 1918 au fost menționate printre încasările de la binevoitorii străini, nu au fost notate încasări de la britanici la acea vreme. Reprezentantul britanic B. Lockhart a mai confirmat că timp de multe săptămâni finanţarea organizaţiilor antibolşevice ruse a fost asigurată francezilor185. După 4 august 1918, când aliații au debarcat în Arhangelsk, Lockhart a preluat o parte din finanțare. În vara anului 1918, fondurile din Europa au venit prin Lockhart, iar el le-a distribuit, parțial la propria discreție, parțial conform ordinelor primului ministru britanic D. Lloyd George, care le-a dat lui Lockhart pe baza ale lui, Lockhart, telegrame criptate186. Sub

182 Ibid.

183Denikin A.I. Decret. op. Carte. 3, vol. 5. S. 585.

184 Op. de: Vladimirsky M.V. Decret. op. S. 40.

,85Ibid. S. 38.

186 Ibid.

Acest lucru a afirmat și N. Berberova. Potrivit acesteia, printre beneficiarii ajutoarelor britanice nu se număra doar generalul Alekseev, care la acea vreme conducea, împreună cu generalul L.G. Mișcarea Kornilov White a Sudului, dar și B.V. Savinkov și Patriarhul Tihon187.

Potrivit lui M.V. Vladimirsky, nu poate exista nicio garanție a absenței și sprijinului financiar al guvernelor Denikin și Wrangel din statele aliate. În acest sens, el citează declarația lui Lloyd George din 13 februarie 1919 în Camera Comunelor despre asistența oferită prin bani și echipamente tuturor guvernelor care au luptat împotriva bolșevicilor, ca fapt împlinit. Se pare că, în primul rând, premierul a avut în vedere finanțarea Nordului alb, pentru care erau tipărite ruble speciale cu garanția schimbului lor cu lire sterline.

De la mijlocul anului 1919 atitudinea autorităților britanice față de forțele anti-bolșevice din Rusia a început să se schimbe. După înfrângerea lui Kolchak și Denikin și două campanii nereușite de către N.N. Yudenich pe Petrograd, Lloyd George, un susținător al unei politici mai flexibile și mai realiste, a considerat nepotrivit să aprovizioneze în continuare mișcarea Albă cu alimente și arme. La această decizie a contribuit mișcarea muncitorilor împotriva intervenției. Uniunea Națională a Muncitorilor din Textile, Uniunea Mașinilor și Mașinilor de Locomotive, Uniunea Națională a Mecanicilor

și, de asemenea, unul dintre cele mai mari sindicate, Federația Minerilor, au cerut ca toate trupele britanice să fie imediat retrase din Rusia. Partidul Muncitoresc Independent (parte a Partidului Laburist al Marii Britanii) în aprilie 1919 a cerut retragerea tuturor forțelor terestre și navale din Rusia. Daily Herald, care reflecta opiniile ei, a scris pe 27 mai 1919 că redactorii au primit numeroase rezoluții de la organizațiile muncitorești care se opuneau intervenției în Rusia și se opuneau continuării serviciului militar. Au existat cazuri în armata britanică în 1919 când soldații și marinarii au cerut încetarea operațiunilor militare împotriva Rusiei sovietice. Se pare că sloganul „Mâinile de la Rusia!” a jucat un rol în împiedicarea forțelor albe să primească asistență occidentală mai eficientă.

187 Berberova N. Femeia de Fier. M., 1991. S. 70.

188 Vladimirsky M.V. Decret. op. S. 49.

^Prokopov A.Yu. Societatea Britanică și Conferința de Pace de la Paris //

Sistemul juridic internațional Versailles-Washington: apariție, dezvoltare, criză, 1919-1939: sat. Artă. M.: IVI RAN, 2011. S. 99.

190Ibid. S. 100.

În iulie 1919, Londra a decis să-și retragă unitățile militare din Rusia. În aprilie 1919, unitățile britanice și franceze au părăsit Crimeea și Odesa, iar la sfârșitul verii - Baku. În septembrie - începutul lunii octombrie 1919, trupele britanice au fost evacuate din Murmansk și Arhangelsk, iar în curând din Transcaucazia și Turkestan. În același timp, astfel de acțiuni nu au însemnat că țările occidentale de conducere și-au abandonat cursul politic de confruntare față de Rusia sovietică. La 10 octombrie 1919, Sovietul Suprem al Antantei a anunțat începutul blocadei economice a Rusiei bolșevice. Cu toate acestea, această politică nu a dus la rezultatele așteptate și deja la 16 ianuarie 1920, decizia Consiliului Suprem din inițiativa lui Lloyd George a fost anulată.

Eșecurile militare ale lui Denikin din toamna anului 1919 au avut un impact direct asupra atitudinii aliaților față de mișcarea albă; în noiembrie, prim-ministrul Lloyd George a anunțat că orice sprijin pentru generalul Denikin va înceta în martie a anului următor. Acest lucru a echivalat cu a le spune bolșevicilor: „Așteptați până primăvara și apoi avansați până la victorie”1”. Cu toate acestea, la începutul anului 1920, avantajul Armatei Roșii asupra forțelor albilor s-a dovedit a fi atât de evident, încât ofensiva ei l-a forțat pe Denikin să se retragă în Marea Neagră. Alte evenimente sunt descrise de V.A. Maklakov: „Cu câteva zile înainte de demisia lui Denikin, amiralul Robek, în numele guvernului britanic, s-a adresat lui Denikin cu o declarație conform căreia britanicii consideră că războiul civil din Rusia este mai intolerabil și, prin urmare, îi oferă lui Denikin să predea Crimeea Bolșevici, iar pentru aceasta britanicii îi promit că le va curăța bolșevicilor garanții personale pentru armata sa și susținătorii săi și pentru cei care doresc - și asistență în

evacuare... Așa că Wrangel a venit la putere. Era evident pentru el că, dacă această propunere a britanicilor va fi cunoscută în general, atunci frontul său s-ar prăbuși la fel de repede ca al lui Denikin; voluntarii sosiți în Crimeea nu erau deloc în formă strălucitoare, iar populația locală, mai ales la Sevastopol, fusese deja suficient de mediatizată. Atunci Wrangel a fost de acord cu britanicii că le acceptă oferta, dar cere să-i amâne execuția cu 2 luni cu obligația de a o păstra în secret absolut pentru aceste două luni. Sarcina lui era să câștige timp. Dacă a rezistat două luni, atunci a sperat să pună în ordine trupele și să calmeze puțin Crimeea și, în viitor, să rezolve problema evacuării acesteia.

t Vladimirsky M.V. Decret. op. S. 40.

sau despre vreun alt acord care nu se află în starea de extreme în care ar trebui făcut acum. Astfel, acest acord cu britanicii a avut loc, iar Wrangel s-a pus pe treabă.

O relație foarte dificilă cu britanicii forțați P.N. Wrangel să înceapă negocierile pentru asistență cu francezii, în special, în problema acordării Franței de un împrumut guvernului său. Cu toate acestea, nu a fost posibil să se obțină un împrumut, în ciuda recunoașterii de facto a guvernului Wrangel de către Franța. Datoria guvernului Wrangel pentru aprovizionarea Franței cu arme și alimente a fost rambursată prin vânzarea de către francezi a navelor rusești, pe care albii din Crimeea au fost evacuați în noiembrie 1920, precum și prin însuşirea de către Franţa a majorităţii aur transferat în conformitate cu termenii Tratatului de la Brest în Germania (122,8 milioane rub. aur), iar apoi a ajuns în Franța193. După cum se știe, nici nu a avut loc recunoașterea de către aliații ai guvernului lui A. V. Kolchak ca guvern al Rusiei. După cum a spus Grigore de la Ministerul de Externe britanic avocatului rus din Londra, în timp ce „este nevoie urgentă de mărturisirea amiralului Kolchak”, Lloyd George „nu este pe deplin sigur de căderea bolșevicilor și nici nu este sigur de intențiile liderilor naționali ruși. pentru a stabili un regim democratic în Rusia.”194 Cu toate acestea, principalul motiv au fost eșecurile militare din toamnă ale kolchakiților, care au eliminat de pe ordinea de zi problema încrederii Aliaților în Conducătorul Suprem.

Serviciile speciale și-au adus, de asemenea, contribuția la evenimentele acelor ani de pe teritoriul Siberiei albe, în special, aliații au desfășurat o recunoaștere activă și o muncă subversivă acolo. Sub masca misiunilor economice și organizațiilor publice, serviciile de informații americane erau active. Obiectivele lor nu erau un secret pentru agențiile de securitate ale lui Kolchak. În aprilie 1919, s-a stabilit că americanii din Orientul Îndepărtat aveau legături cu organizațiile bolșevice și socialist-revoluționare; în toamnă, intervenționiștii au luat legătura cu cehoslovaci și au decis să-i susțină pe socialiștii-revoluționari de dreapta, limitându-și rolul la alocările de sume mari de bani195. Recunoașterea masivă în Siberia și Orientul Îndepărtat a fost efectuată de

1.2 Complet personal și confidențial!: B.A. Bakhmetev - V.A. Maklakov. Corespondență, 1919-1951: în Zt. M., 2001. T. 1.S. 205.

1.3 Vladimirsky M.V. Decret. op. S. 41.

t Denikin A.I. Decret. op. Carte. 3, vol. 5. S. 447.

tKirmel N.S. Contrainformații ale Armatei Albe în Siberia și Orientul Îndepărtat, 1918-1920. // Întrebări de istorie. 2008. Nr. 12. P. 92.

și Japonia. Evaluând rezultatele intervenției japoneze, generalul-maior Takiuki a subliniat importanța operațiunilor de informații în Rusia și a declarat destul de sincer: „În expediția siberiană din 1918-1919. ei spun că nu este nimic mai mult decât o risipă de 700 de milioane de yeni. Dar nu este așa. În acel moment, în Siberia lucrau ofițeri din toate regimentele Japoniei, care erau angajați în studiul regiunii. Drept urmare, au fost studiate acele domenii despre care nu știam nimic, iar în acest sens aproape că nu putem avea nicio grijă... „196. S-au făcut uneori încercări de limitare a deplasărilor reprezentanților intervenționștilor în zonele ostilităților. Dar, practic, activitatea de contrainformații în lupta împotriva spionajului american și japonez s-a redus la observație: autoritățile albe nu au vrut să complice relațiile deja dificile cu aliații. Informațiile sovietice nu aveau suficiente forțe și mijloace, în special, nu aveau personal experimentat, bazându-se pe desfășurarea masivă de agenți. Pentru a colecta informații în spatele Kolchak, au fost recrutați ofițeri și soldați care se întorceau acasă din captivitatea austriacă și germană197.

Diplomații ruși în lupta pentru Rusia

Nerecunoașterea de către Occident a guvernului Kolchak a dus nu numai la faptul că au rămas nerezolvate întrebări cu privire la diferitele forme de sprijin pentru mișcarea albă, ci și, ca urmare, la reprezentarea Rusiei la Paris. În etapa de pregătire pentru conferința de pace, Franța a oferit servicii de mediere pentru un fel de „tutela” a Rusiei. Această propunere nu s-a potrivit cercurilor de emigranți ruși, care pledează pentru accesul la Conferința de Pace de la Paris pentru un grup de personalități politice cunoscute din toate regimurile anterioare ale Rusiei, reprezentanți ai mișcării White. Inițiatorii au fost B.A. Bakhmetev și V.A. Maklakov, care a reprezentat guvernul provizoriu la Washington și Paris. În ianuarie 1919, pentru contactele cu liderii puterilor veniți la Paris pentru a participa la conferința de pace, a fost desemnată o delegație politică rusă, condusă de fostul președinte al Guvernului provizoriu al Rusiei, G.E. Lvov, a inclus ministrul de externe

196 Tam sau.

197 Tam sau.

afacerile guvernelor Omsk și Ekaterinodar S.D. Sazonov, ambasadorul Rusiei în Franța V.A. Maklakov, președintele Guvernului provizoriu al Regiunii de Nord N.V. Ceaikovski. Participarea deplină la conferința de

pace le-a părut tuturor destul de firească. Pentru aceasta, diplomații, politicienii, militarii, antreprenorii și membrii publicului care s-au adunat la Paris au format Conferința Politică Rusă (RPS) la sfârșitul anului 1918. Cu toate acestea, reprezentanților Rusiei nu li sa permis să participe la conferința care s-a deschis la 18 ianuarie 1919. Au fost lăsați în rolul de consilieri informali în acele cazuri în care șefii puterilor învingătoare fie nu știau ce să facă, fie se temeau că viitoarea Rusie nu va ierta insultele. Niciuna dintre țările occidentale nu a prezentat ideea de a invita Rusia sovietică la conferință. La începutul conferinței, ministrul francez de externe S. Pichon a subliniat că principalii săi participanți nu au recunoscut și nu vor invita reprezentanții Moscovei sau Omskului la Paris. Toate problemele principale de la forum au fost rezolvate de cei patru: W. Wilson, D. Lloyd George, J. Clemenceau, V. Orlando.

Cererea unei garanții că viitoarea Rusie va deveni democratică a fost un mijloc de presiune din partea țărilor învingătoare asupra liderilor mișcării albe. Politicienii britanici și francezi au profitat cu pricepere de formarea republicilor în teritoriile periferice ale fostului Imperiu Rus, cerând nu numai independența, ci și întărirea în detrimentul pământurilor sale. Guvernele din Azerbaidjan, Georgia, Caucazul de Nord, Estonia, Letonia, Lituania, Belarus și Ucraina, care și-au trimis delegații la Paris, au fost cele mai active în acest sens. De fapt, politicienii puterilor vest-europene au încurajat încercuirea viitoarei Rusii („albă” sau „roșie”) cu o centură de state, care avea să devină un obstacol în calea „expansiunii ruse”. După o întrevedere cu ministrul de Externe al Franței, Maklakov raporta la Omsk la 2 februarie 1919: „În favoarea ruperii Basarabiei, intriga guvernului român se desfășoară prin presa și orice altă influență asupra cercurilor politice. și opinia publică. Polonezii se agită în sensul dobândirii, pe baza unei federații, a Lituaniei, a unei părți din Bielorusia locuită de catolici și a întregii Galiții de Est. Poziția Caucazului nu este suficient de clară pentru mine, dar o complicație periculoasă ne poate amenința din această parte.” Finlanda nu sa limitat la cerințele pentru recunoașterea independenței: *

1.8 Listekov S.V. Decret. op. p. 153-154.

„Finlandezii caută acces la Oceanul Arctic în sensul aderării la Pechenga, ceea ce pare inacceptabil. „Autodeterminare” Karelov ascunde pretenții asupra unor părți din provinciile Oloneț și Arhangelsk”, și-a dezvoltat ideea ministrul Afacerilor Externe S.D. Sazonov într-un mesaj din 20 iunie 1919199

Statele Unite au apărat destul de consecvent principiul integrității teritoriale a Rusiei. Mai mult, o astfel de poziție se baza nu numai pe considerente practice: discrepanța dintre procesul de „atomizare” a unui mare stat multinațional și planurile lui Wilson pentru ordinea mondială postbelică; înțelegând că micile state emergente vor cădea sub tutela Londrei sau Parisului, cu care interesele Washingtonului nu coincideau în toate. Președintele american, aparent, „nu era străin de motivele ideale și, ținând cont de tradițiile „prieteniei ruse” de la Războiul de Independență al SUA, nu a vrut să profite de situația

dificilă în care a căzut partenerul geopolitic tradițional al Americii”200. .

Sprijinul pe scară largă al mișcării White a fost împiedicat de temerile tradiționale ale Occidentului, așa cum V.A. Maklakov, o umbră a vechii Rusii, care în sine a stârnit deja neîncredere. Fiecare reamintire a puterii potențiale a Rusiei a fost slăbită de dezbinarea Rusiei. A.F. Kerenski și asociații săi de la Paris au ridicat sloganul „Nici Kolchak, nici Lenin”, cerând ca Wilson să intervină în politica rusă de partea social-democrației și semănând în el îndoieli cu privire la recunoașterea lui Kolchak.

Aliații au căzut de acord asupra pozițiilor în raport cu mișcarea Albă în cadrul unei discuții privind recunoașterea guvernului de la Omsk în mai - iunie 1919. La 27 mai, S.D. Sazonov a informat Omsk despre condițiile puterilor occidentale, întocmind un proiect de răspuns pe 3 iunie. În problema viitoarei structuri democratice a Rusiei (convocarea Adunării Constituante, dezvoltarea autoguvernării locale, drepturile democratice ale cetățenilor), nu au existat mari dezacorduri între participanții la coaliția anti-bolșevică; au apărut asupra chestiunii naţionale. Dorind să joace rolul de mediatori între statele vecine și Rusia, țările aliate au impus Liga Națiunilor ca instrument de soluționare atât a disputelor de frontieră ale Rusiei cu Polonia și Finlanda, cât și a chestiunii existenței unei instituții independente.

„Cit. de: Acolo. S. 159.

200Ibid. p. 159-160.

201 Utkin A.I. Decret. op. S. 440.

statele mele baltice. Rusia a fost îndemnată să se alăture acestei organizații internaționale. Sazonov a apărat cu hotărâre suveranitatea țării sale, afirmând că numai Adunarea Constituantă avea dreptul de a decide asupra formării de noi state în teritoriile care făceau anterior parte din Imperiul Rus; problemele de frontieră cu republicile învecinate fac obiectul acordurilor bilaterale ale Rusiei cu acestea. Și numai în cazul eșecului lor, se presupunea medierea Societății Națiunilor. Fiecare dintre aceste prevederi a fost elaborată de Conferința Politică Rusă și a fost prezentată în documente adresate organelor de conducere ale Conferinței de la Paris. În ceea ce privește Polonia, s-a luat în considerare aranjarea granițelor acesteia „după principiul etnografic”, întrucât includerea pământurilor lituaniene, belaruse, ucrainene, unde polonezii erau o minoritate, a creat baza unor viitoare conflicte etnice și internaționale. Independența Finlandei ar putea fi consacrată legal doar de către Adunarea Constituantă, asigurând în același timp securitatea Rusiei. Statelor baltice li sa oferit o autonomie largă în cadrul viitoarei Rusii democratice. În Basarabia, cu o majoritate a populației moldovenești, s-a propus organizarea unui referendum pentru a determina dorința acestora de a deveni parte a României – sub controlul imparțial al Societății Națiunilor. Posibilitatea de a adera la ea pentru Rusia a fost oferită doar în condiții de egalitate cu alte mari puteri202. La 4 iunie 1919, de la Omsk a venit un răspuns la declararea puterilor din

27 mai. Liderii marilor puteri au confirmat pe 12 iunie că intenționează să acorde asistență amiralului Kolchak și celor care i s-au alăturat (adică guvernele Ekaterinodar și Arhangelsk), dar, după cum sa raportat mai sus, recunoașterea depindea direct de succesele trupelor lui Kolchak. , care au fost în curând înlocuite de înfrângeri .

În toamna anului 1919, tendința de a reduce ajutorul acordat mișcării White a început să domine în Occident. Reînvierea unei Rusii puternice, indiferent de sistemul său politic, era contrară intereselor țărilor occidentale. Generalul Boldyrev, membru al Directorului Ufa, a scris odată: „Devin din ce în ce mai convins că aliații nu vor renașterea și unificarea Rusiei, în primul rând și mai ales. Adună și întărește urechea puternică de 180 de milioane, fragmentată în bucăți, care a fost de atâtea secole.

202 Listekov S. V. Decret. op. pp. 160-161.

sperietoarea Europei, forțele și mijloacele aceleiași Europe — o idee nebună care nu putea să se nască decât în mintea intelectualității asurzite de revoluție.

Pentru a proteja Europa de bolșevism, țările occidentale, după înfrângerile militare ale mișcării albe din toamna anului 1919, au avut alte metode: o blocare economică și diplomatică a Rusiei sovietice, un „cordon sanitar” și speranța în evoluția sovieticului. regim.

După ce au pierdut o bătălie deschisă pentru Rusia, diplomații albi erau siguri că toate „blocațiile” și „cordonul sanitar” din jurul Rusiei sovietice, „nerecunoașterea diplomatică” a acesteia - „arma este slabă și nu va funcționa împotriva bolșevicilor, deoarece peste toate motivele ideologice „vor prevala interesul de afaceri (a citi — egoist!) al europenilor”: „Nu ne putem ascunde faptul, se spunea într-unul din apelurile din primăvara anului 1920, — că dorința manifestată de vest-europenii puterile de a pune capăt războiului civil din Rusia este cauzată nu numai de preocupările pentru bunăstarea poporului rus, ci la fel de mult de încercările egoiste de a asigura aprovizionarea cu materii prime rusești”204.

Interesele economice au condus, la rândul lor, la contacte diplomatice. B.A. Bakhmetev a fost prevăzător, spunând că încercuirea Rusiei sovietice de către o centură de republici ostile va provoca un val de sentimente patriotice și nu va face decât să întărească regimul bolșevic, a cărui „agonie” va dura zeci de ani, iar în politica externă Rusia va experimentează o „renaștere a aspirațiilor imperialiste”205.

Așadar, primul pas către rezolvarea „chestiunii ruse”, așa cum sperau aliații, a fost să fie sosirea trupelor lor în Rusia „pentru a o proteja de înrobirea Germaniei”. Cu toate acestea, acordul privind încetarea ostilităților în Primul Război Mondial, care a transformat ocuparea aliaților într-un amestec direct în treburile Rusiei, a agravat diferențele dintre acestea în „chestiunea rusă”, dar nu a împiedicat ajungerea la un acord la sfârșitul anului 1918 privind oportunitatea utilizării Germaniei învinse pentru a rezolva această

problemă, iar la începutul anului 1919 - pentru a ajunge la necesitatea intervenției aliaților în Rusia.

203 Op. de: Acolo. S. 162.

204 Op. de: Acolo. S. 164.

205 Ibid.

capitolul 3

Rusia și Tratatul de la Versailles

Principala bătălie diplomatică

Conferința Internațională de la Paris, care și-a început activitatea la 18 ianuarie 1919, a finalizat-o abia un an mai târziu, la 21 ianuarie 1920. Scopul conferinței a fost de a rezuma rezultatele Primului Război Mondial și de a încheia tratate de pace și formează o nouă hartă politică a lumii. În stadiul pregătirii sale, cele cinci puteri victorioase de conducere au creat un organism politic - Consiliul Suprem al Antantei, care includea șefii de guvern și miniștrii de externe ai Marii Britanii, Franței, Italiei, președintele și secretarul de stat al SUA și reprezentanţi diplomatici ai Japoniei numiţi de împărat.

La Conferința de la Paris au participat 27 de state din Europa, Asia și America care au luptat de partea Antantei sau au declarat război țărilor din Cvadruplă Alianță , precum și reprezentanți ai unui număr de state neutre. Rolul principal în activitatea forumului l-au jucat oamenii de stat din „trei mari” - Marea Britanie, Franța și SUA. Luarea deciziilor cu privire la chestiuni politice cheie depindea de pozițiile lor. Japonia era interesată în principal de problemele regiunii Asia-Pacific, iar Italia era de fapt „partenerul lor junior”.

Conferința a devenit o bătălie diplomatică majoră. Ciocnirea intereselor statale și diferențele ideologice și politice au dus la grave dezacorduri între prim-ministrul Marii Britanii, liderul Partidului Liberal, D. Lloyd George, care a căutat să creeze o astfel de ordine mondială postbelică în care Franța să nu aibă să fie excesiv de întărit în Europa, iar Marea Britanie va rămâne principalul jucător în politica mondială; J. Clemenceau, om politic de orientare radicală națională, care a văzut ca sarcina principală eliminarea pericolului hegemonia germană în Europa și readucerea Franței în rolul de lider continental, și V. Wilson, care a apărat ideile de democratizare a relațiilor internaționale. şi reglementare legală şi a propus înlocuirea principiului echilibrului ca principal factor de internaţional

stabilitatea, principiul securității colective. În ciuda tuturor diferențelor, liderii țărilor aliate au fost solidari, refuzând să participe la conferința pentru Rusia Sovietică, deși n-au putut decât să-i acorde atenție în timpul forumului. Statele Unite și-au exprimat

dorința ca reprezentanții Germaniei să ia parte la ea, dar Aliații s-au opus.

Statele învinse ale fostei Alianțe Cvadruple (germani, austrieci, maghiari și bulgari) nu au fost invitate la Paris. Au avut doar ocazia să se familiarizeze cu deciziile luate de puterile învingătoare. Privarea Rusiei, din motive ideologice, de dreptul de a participa la crearea sistemului Versailles-Washington sa dovedit a fi o greșeală. În ambele cazuri, atât cu Germania, cât și cu Rusia, fondatorii sistemului Versailles-Washington s-au lipsit de oportunitatea de a împărți responsabilitatea comună pentru funcționarea acestuia. „Mai târziu, au încercat să corecteze această situație invitând ambele state să participe la lucrările Ligii Națiunilor, care a devenit o emanație a ordinii stabilite de sistemul de la Versailles”, dar aceste încercări, a spus cercetătorul polonez M. Volos crede pe bună dreptate, „cu greu poate fi numit succes”1. Dezvoltarea evenimentelor a dus la o situație în care trei mari puteri - Germania, Rusia și Statele Unite - se aflau în afara sistemului Versailles.

V.A. Maklakov s-a dovedit a avea dreptate atunci când a evaluat Liga Națiunilor ca un „instrument greoi și complex” în mâinile aliaților, care „la momentul potrivit cu greu vor putea mobiliza mijloacele internaționale de influență și presiune de care dispune”. 2. Carta Ligii Natiunilor, organizatie internationala permanenta, a fost adoptata oficial de conferinta din 26 aprilie 1919, dupa finalizarea lucrarilor unei comisii special create pentru pregatirea ei, condusa de V. Wilson. La insistențele sale, Carta a fost inclusă ca parte integrantă a tratatelor de pace cu puterile Alianței Cvadruple pentru a lega statele învinse cu prevederile sale.

În lumina organizării unei noi ordini politice în Europa, provocările cheie cu care se confruntă învingătorii au fost

1 Volos M. Locul și semnificația sistemului Versailles-Washington (Versailles-Riga-Washington) în relațiile internaționale ale secolelor XIX–21. // Sistemul juridic internațional Versailles-Washington: apariție, dezvoltare, criză, 1919-1939 / otv. ed. E.Yu. Sergheev. M.: IVI RAN, 2011. S. 13-14.

2 Citat. Citat din: Listikov S.V. Diplomații albi despre „politica rusă” a puterilor occidentale Ibid. S. 165.

problema germană şi reorganizarea statal-teritorială a Europei Centrale şi de Est. Puterile conducătoare ale Antantei și-au imaginat diferit locul Germaniei în Europa postbelică. Spre deosebire de Franța, epuizată de război, care dorea ca Germania să fie slăbită cât mai mult și ca teritoriul ei să fie redus (pe lângă întoarcerea Alsaciei și Lorenei, francezii au cerut respingerea pământurilor germane de pe malul stâng al Rin și formarea unui stat tampon Rin acolo, precum și transferul în Polonia a tuturor pământurilor confiscate anterior de către Prusia); Marea Britanie și Statele Unite au acționat din punctul de vedere al construirii unui nou echilibru politic în Europa, ținând cont de interesele Germaniei. Wilson și Lloyd George s-au pronunțat și împotriva obligațiilor excesive de reparație ale Germaniei, asupra

cărora Clemenceau a insistat. Problema despăgubirilor nu a fost rezolvată la conferință, a fost înaintată unei comisii speciale de reparații, care trebuia să stabilească valoarea despăgubirilor acceptabile pentru toți până în mai 1921.

Puterile învingătoare au căutat să creeze zone de influență în zona central-estică importantă din punct de vedere geopolitic a Europei, care a fost dominată anterior de Rusia, Germania și Austro-Ungaria. Noile state, de orientare occidentală, formate aici - Polonia, Cehoslovacia, Regatul Sârbo-Croat-Sloven, precum și România întărită prin achiziții teritoriale - trebuiau să conțină atât Germania, cât și Rusia. Un rol special a fost atribuit Poloniei, definirea granițelor căreia a devenit cea mai dificilă sarcină politică. Fără participarea Rusiei, s-au trasat noi granițe postbelice, aprobate prin hotărârile Conferinței de Pace de la Paris și ale Conferinței Ambasadorilor celor patru puteri învingătoare (Marea Britanie, Franța, Italia și Japonia), organism de lucru creat după Reprezentanții americani au refuzat să participe activ la lucrările conferinței de pace în legătură cu plecarea de la Paris W. Wilson în iunie 1919 și refuzul Senatului SUA de a ratifica Tratatul de la Versailles (noiembrie 1919). Cu toate acestea, marile puteri erau conștiente de imposibilitatea creării unei ordini internaționale stabile, ignorând complet interesele rusești. Era evident că așezarea definitivă teritorial-statală europeană a fost posibilă numai după stabilizarea situației din Rusia și sfârșitul Războiului Civil de acolo, rezultatul căruia a fost să-i determine locul în sistemul postbelic al relațiilor internaționale. Prin urmare, puterile învingătoare au încercat să demonstreze o abordare generală prudentă

în ceea ce priveşte definirea frontierelor estice poloneze şi româneşti. Granița de est a statului polonez propusă de aceștia, așa-numita „Linie Curzon”, a coincis în principal cu linia de delimitare etnică a polonezilor, belarușilor și ucrainenilor. Marea Britanie, Franța, Italia și Japonia au convenit să recunoască drepturile României asupra Basarabiei ocupate de aceasta în ianuarie 1918, care aparțineau Imperiului Rus, abia în octombrie 1920, după încheierea războiului sovieto-polon, și independența Republicile baltice (Letonia, Lituania și Estonia) au fost în 1919 recunoscute de acestea doar de facto. „Rusia, fără îndoială, este bolnavă”, cum spunea la figurat prim-ministrul român A. Averescu în 1918, „este foarte bolnavă, dar Rusia nu a dispărut și se va vindeca. Noi [...] nu trebuie să profităm de această stare de paralizie în care se află aproapele nostru.”3

La 28 iunie 1919, la Palatul Versailles a fost semnat un tratat de pace cu Germania. La ceremonia solemnă au participat toate statele Antantei reprezentate la Conferința de la Paris, cu excepția Chinei (care nu a fost de acord cu transferul posesiunilor germane către Japonia pe teritoriul său). Potrivit legendei istorice, în acea zi, Comandantul Suprem al Antantei, mareșalul Ferdinand Foch, a spus celebra frază: „Aceasta nu este pace, acesta este un armistițiu de 20 de ani”. A fost oare sistemul de ordine mondială de la Versailles condamnat să se prăbușească? În ultimii ani, cercetătorii au ridicat din ce în ce mai mult această problemă4. Ca urmare a Tratatului de la Versailles, Germania a suferit pierderi teritoriale foarte importante: a pierdut %

din teritoriul său și 7]2 din populație. Totuși, aceștia nu au fost inițial germani, ci mai întâi anexați de Prusia și apoi de Germania de la vecinii pământului, majoritatea neavând populație germană. Condițiile financiare, economice și militare ale aliaților din Antanta erau destul de severe. Cu toate acestea, ei au făcut curând concesii serioase germanilor în chestiuni financiare, în special, în 1924, a fost elaborat planul comisiei lui Ch. Dawes, iar 5 ani mai târziu, a fost aprobat planul lui O. Young, care prevedea o reducerea plăților de reparații, eliminarea organelor de control străine și alte măsuri menite să faciliteze

3 cit. Citat din V.N. Vinogradov Postfață // În spatele fronturilor balcanice ale Primului Război Mondial. M., 2002. S. 444.

4 Vezi, de exemplu: Shatsillo V.K. Problema schimbării granițelor teritoriale ale Germaniei în urma rezultatelor păcii de la Versailles // Sistemul juridic internațional Versailles-Washington: apariție, dezvoltare, criză, 1919-1939. M.: IVI RAN, 2011. S. 34-41; si etc.

povara purtata de invinsi. Deși Germania a fost foarte slăbită și plasată într-un cadru politic rigid, ea a fost păstrată pe harta Europei ca una dintre cele mai mari și mai importante cantități. Potrivit lui V.K. Shatsillo, sistemul Versailles-Washington s-a prăbușit nu atât din cauza condițiilor excesiv de umilitoare în raport cu Germania, cât din cauza unor profunde greșeli „sistemice”. Prăbușirea sa iminentă a fost într-adevăr inevitabil, deoarece piatra de temelie a fost ideea de a izola simultan cele două mari puteri europene, Germania și Rusia, și de a împiedica oricare dintre țări să participe activ la sistemul de securitate colectivă europeană, împingându-le la margine. a politicii mondiale6. Conform Tratatului de la Versailles, Germania a trebuit să abandoneze Tratatul de la Brest-Litovsk din 1918 cu Rusia sovietică. Ea și ceilalți membri ai Alianței Cvadruple au primit întreaga responsabilitate pentru declanșarea Primului Război Mondial. Având în vedere cele mai acute dezacorduri între aliați, valoarea totală a despăgubirilor din partea Germaniei nu a fost determinată de Tratatul de la Versailles. La conferință s-a decis doar că înainte de 1921 Germania va trebui să plătească statelor Antantei 20 de miliarde de mărci de aur7. În conformitate cu art. 116 din Tratatul de la Versailles, Rusia a primit și dreptul la despăgubiri, a cărui contribuție la victorie Aliații nu au negat-o.

Rusia sovietică și Tratatul de la Versailles

Tratatul de la Versailles conținea mai multe articole care impuneau Germaniei o serie de obligații în raport cu Rusia. Deși Republica Sovietică Rusă nu a participat la Conferința de la Paris și nu a recunoscut Tratatul de la Versailles ca fiind obligatoriu pentru el însuși, exprimând în mod repetat o atitudine puternic negativă față de acesta, cu toate acestea, aceste articole legau Germania, iar în viitoarele negocieri politice cu Rusia ar putea nu se eliberează de obligaţiile sale.fără acordul contrapărţilor în temeiul Tratatului de la Versailles.

Articolul principal al Tratatului de la Versailles, referitor la relațiile dintre Germania și Rusia, a fost art. 116: „Germania recunoaște

5 Ibid. S. 40.

6 Ibid.

7 Sidorov A.Yu., Kleimenova N.E. Istoria relațiilor internaționale, 1918-1939, Moscova, 2006, p. 66.

independența tuturor teritoriilor care până la 1 august 1914 făceau parte din fostul Imperiu Rus și se angajează să recunoască această independență pentru totdeauna și inviolabilă. Conform definițiilor art. 259 și 292 din partea XI (definiții financiare) și partea X (definiții economice) din acest tratat, Germania recunoaște în mod irevocabil desființarea tratatelor încheiate la Brest-Litovsk, precum și a tuturor celorlalte tratate, acorduri și convenții încheiate cu rusul bolșevic. guvern.

Puterile aliate și prietene își rezervă pentru Rusia dreptul de a primi din partea Germaniei orice restaurări și compensații care corespund principiilor de bază ale acestui tratat.

Analiștii Comisariatului Poporului pentru Afaceri Externe, care au pregătit materiale pentru Conferința de la Genova din 1922, au scris că scopul primului paragraf al acestui articol, care la prima vedere părea să protejeze interesele Rusiei, a fost de fapt dorința Puterile Antantei să facă imposibil ca Germania să obțină vreun beneficiu din împărțirea teritoriului fostului Imperiu Rus într-un număr de state individuale și să o împiedice de la încercările sale de a subjuga oricare dintre statele nou formate în termeni economici sau politici. Punând astfel obstacole pur externe în calea apropierii statelor de frontieră formate pe teritoriul fostului Imperiu cu Germania, spre care gravitează în mod firesc, puterile Antantei, în primul rând Franța și Anglia, îi fac pe acești tineri, slabi din punct de vedere economic, neindependenți. stări dependente de mine însumi9. Astfel, sensul ascuns al primului alineat al art. 116 din Tratatul de Pace de la Versailles a fost văzută în dominația economică a Angliei și Franței asupra statelor nou apărute pe fostul teritoriu al Rusiei.

Recunoașterea independenței statelor care au apărut pe teritoriul fostului Imperiu Rus, potrivit analiștilor NKID, ar trebui înțeleasă nu ca o recunoaștere a independenței lor în ansamblu, ci doar ca independență față de Germania. „Alineatul 1 al art. 116 din Tratatul de Pace de la Versailles nu poate fi interpretat în sensul că Germania s-a angajat să recunoască aceste noi state ca independente, „veșnic și indestructibil", și de orice autoritate centrală rusă. Acest lucru se vede din faptul că la momentul compilării

8 WUA al Federației Ruse. F. 418. Op. 4. D. 19. P. 27. L. 3, 3 vol.

9 Ibid. L. 3 vol.

243

Artă. 116 și chiar până la momentul semnării Tratatului de la Versailles, Puterile Antantei încă nu îndrăzneau să recunoască independența statelor de frontieră, cu excepția Poloniei și Finlandei, deoarece, în opinia lor, posibilitatea recreării unui „Unit și Rusia indivizibilă” în granițele fostului Imperiu nu a fost exclusă”. Comparând toate articolele Tratatului de la Versailles legate de Rusia, analiștii au concluzionat că puterile Antantei încurajează cel mai probabil dezintegrarea Rusiei într-un număr de state separate, mai slabe, deși această idee nu a fost exprimată în tratatul în sine. Expresii și termeni separati ai articolelor tratatului (de exemplu, articolele 117, 292, 433) au indicat că problema limitelor conceptului geografic de „Rusia” a rămas deschisă în mod deliberat. Prin urmare, conceptul de „independență” din art. 116 din Tratatul de la Versailles ar trebui înțeles doar ca independență față de Germania, în timp ce articolul în sine nu putea servi drept obstacol pentru ca Germania să recunoască intrarea în Federația Rusă a oricăruia dintre statele care erau independente la momentul semnării Tratatului. de Versailles în sensul indicat în art. 116, dar a pierdut unele elemente ale acestei independențe din cauza aderării la Federația Rusă (de exemplu, Georgia).

Al doilea paragraf al art. 116 nu a introdus nimic nou în relațiile ruso-germane, deoarece cu mult înainte de semnarea Tratatului de pace, la 13 noiembrie 1918, Comitetul executiv central al RSFSR a anunțat încetarea Tratatului de la Brest și a acordurilor adiționale ale acestuia, informarea tuturor statelor lumii despre aceasta prin radio. Textul acestui alineat ar avea sens doar dacă Germania ar începe să conteste legalitatea rezoluției Comitetului Executiv Central al Rusiei privind anularea Tratatelor de la Brest și a tratatelor adiționale, referindu-se la faptul că tratatele internaționale nu pot fi reziliate din cauza vointa unilaterala a uneia dintre parti contrapartide. În acest caz, se face referire la paragraful 2 al art. 116 din Tratatul de pace de la Versailles, deși voința Germaniei, exprimată în acest articol, a fost făcută nu în raport cu contrapartea sa de la Brest, ci în raport cu terții, contrapartidele de la Versailles.

De o anumită importanță ar putea fi problema termenului de încetare a tratatelor de la Brest și suplimentare: ar trebui să fie atribuită momentului rezoluției Comitetului executiv central al întregii Rusii sau momentului intrării în vigoare a art. 116 din Tratatul de la Versailles.

Potrivit art. 259 din Tratatul de la Versailles, Germania s-a angajat să transfere puterilor aliate și prietene toate numerarul, obiectele de valoare, documentele comerciale negociabile și mărfurile pe care le

244

primite sub formă de plăți în conformitate cu acordurile București, Brest și adiționale. Întrucât puterile aliate și prietene în perioada de după încheierea armistițiului cu Germania, prin intervenția lor în războiul civil rusesc, au creat de fapt statutul de belli între ele și Rusia, îndeplinirea în continuare de către Rusia a obligațiilor sale în baza Brest și suplimentar tratatele, potrivit analiștilor ruși, ar

însemna, în virtutea definițiilor art. 15 din acordul de armistițiu dintre Germania și adversarii ei și art. 259 din Tratatul de la Versailles, sprijinul Rusiei pentru inamicii săi10. O astfel de concluzie a subliniat, fără îndoială, absurditatea poziției inițiale cu privire la posibilitatea recunoașterii tratatelor de la Brest și a altor tratate în perioada dintre adoptarea rezoluției Comitetului Executiv Central al Rusiei și momentul în care art. 116 din Tratatul de la Versailles. Punctul de vedere rus cu privire la momentul încetării Tratatelor de la Brest și al tratatelor suplimentare a fost simplu: în ziua în care a fost adoptată rezoluția menționată mai sus a Comitetului Executiv Central All-Rusian, adică 13 noiembrie 1918. Cu toate acestea, „Dacă Germania, referindu-se la caracterul unilateral al rezoluției, ar dori să atribuie momentul încetării acestor tratate la o dată mai târzie, atunci un astfel de punct de vedere ar fi în conflict cu obligațiile asumate de aceasta în baza acordului de armistițiu al 11 noiembrie 1918 și în temeiul Tratatului de la Versailles, precum și cu principiile general acceptate ale dreptului internațional.

În conformitate cu acordul de armistițiu dintre Germania și adversarii ei și în conformitate cu art. 259 (paragraful 3) din Tratatul de la Versailles, Germania s-a angajat să transfere și efectiv transferat puterilor Antantei toate plățile în aur, monedă de hârtie și bunuri primite de la Rusia în temeiul tratatelor de la Brest și suplimentare.

În acest sens, s-a pus întrebarea: ar putea Rusia, în viitoarele sale așezări cu foștii săi aliați, să țină cont de valorile rusești primite de cei din urmă din Germania? Din punct de vedere formal, proprietatea acestor valori la momentul tranziției lor din Germania la puterile Antantei nu mai aparținea Rusiei, ci Germaniei. Dar, pe de altă parte, baza cererii pentru aceste valori din partea țărilor Antantei nu au fost principiile generale ale obligațiilor Germaniei față de „compensații și restaurări”, care au stat la baza părții economice a Antantei. Tratatul de la Versailles, dar punctul de vedere, care a fost reflectat în tratat, pe o specială

10 Ibid. L. 5.

11 Ibid. L. 5 despre.

decizie între Rusia şi Germania în virtutea încheierii Tratatului de la Versailles.

Conform definițiilor generale ale Tratatului de la Versailles, expuse în partea sa VIP, Germania era obligată să restabilească distrugerea și să compenseze pierderile cauzate de trupele sale în Belgia, Franța și alte state. Suma plăților nu a fost stabilită prin contract. Această îndatorire, după cum s-a raportat mai sus, a fost încredințată unei Comisii speciale, care în mai 1921, adică la aproape 2 ani de la semnarea Tratatului de la Versailles, a prezentat Germaniei o factură, excluzând diverse plăți în bani și în natură (cai ferate). proprietăți, avioane, nave etc.). .), pe care Germania le-a furnizat statelor Antantei, dar în același timp nici aurul rusesc și nici banii contribuți de Rusia Germaniei în temeiul Tratatului de la Brest și transferați de aceasta din urmă adversarilor săi nu au fost numărat. Pe

ce „titlu legal” au primit aliații de la Germania aurul transferat de Rusia în conformitate cu tratatele de la Brest și Berlin din 1918?

Poziția stabilită în Tratatul de pace de la Versailles cu privire la relația dintre Rusia și Germania, care este reflectată în art. 116 (paragraful 3), rezumat la faptul că Rusia, ca țară care a suferit mari pierderi în războiul mondial și a contribuit la victoria generală a aliaților, nu numai că nu ar trebui să dea nimic Germaniei, ci are și dreptul de a compensa pierderile sale. În acest sens, plățile primite de Rusia de la Germania în temeiul Tratatului de la Brest-Litovsk, primite de Aliați din Germania, „nu sunt compensate cu obligațiile de datorie ale Germaniei, ci ar putea fi primite doar pentru Rusia și creditate în contul acesteia. În consecință, problema regularității compensării acestor valori în viitoarele reglementări între Rusia și foștii săi aliați a fost rezolvată de la sine în sens pozitiv ”, conform experților NKID12. Aceștia au recunoscut ca pozitivă teza care decurgea de la alin.2 al art. 116 că anularea tratatelor de la Brest și suplimentare nu a însemnat reluarea stării de război între contrapărțile acestor tratate. Proclamarea art. 1 din Tratatul de la Brest, încetarea stării de război între Germania, Austro-Ungaria, Bulgaria și Turcia, pe de o parte, și Rusia, pe de altă parte, nu putea fi considerată anulată nici prin rezoluția Pantorusească. Comitetul Executiv Central pentru abolirea Tratatului de la Brest, sau prin paragraful 2 al art. 116 din Tratatul de la Versailles. Ambele situații au dus doar la stăpânire

12 Ibid. L. 7.

scutirea tuturor participanților la Tratatul de la Brest și la acordurile sale suplimentare de la drepturile și obligațiile stabilite prin prezentul acord și acorduri13.

De reținut că art. 116 nu a lipsit Germaniei de dreptul, după intrarea în vigoare a Tratatului de la Versailles, de a încheia cu Rusia și cu statele apărute pe teritoriul fostului Imperiu Rus, noi tratate politice și comerciale. Ulterior, aceste prevederi au fost confirmate de acordul ruso-german din 5 mai 1921, care era în principal de natură comercială, dar nu lipsită de una politică. Acesta a menționat că, chiar înainte de 19 martie 1920, a fost încheiat un acord între Rusia și Germania privind schimbul de prizonieri (nepublicat oficial în Rusia). Cu toate acestea, aceste tratate nu spuneau nimic despre restabilirea păcii între Rusia și Germania și despre recunoașterea de jure de către Germania a guvernului sovietic. Atât încetarea stării de război între ei, cât și recunoașterea de jure a guvernului sovietic se presupunea că ar fi avut loc în virtutea Tratatului de la Brest-Litovsk; ruptura relaţiilor diplomatice dintre cele două state la 5 noiembrie 1918 nu a oprit nici starea de pace, nici recunoaşterea guvernului sovietic rus de către Germania.

Presa oficială, analizând articolele Tratatului de la Versailles, a revenit asupra Tratatului de la Brest-Litovsk, arătând că ceea ce era exprimat în art. 116 Voința Germaniei de a renunța la Brest și tratatele suplimentare au urmat doar în raport cu puterile aliate, dar nu și în raport cu Rusia, adică Rusia nu se putea referi la voința

Germaniei până când nu a aderat oficial la Tratatul de la Versailles. Aderarea Rusiei la Tratatul de la Versailles ar putea avea loc doar printr-un tratat oficial între Rusia și foștii săi aliați. Până atunci, dacă Germania ar fi cerut Rusiei drepturile sale în temeiul Tratatului de la Brest-Litovsk, numai puterile Antantei puteau obiecta la acest lucru, dar nu și Rusia, față de care Germania nu și-a renunțat niciodată la drepturile sale. Dar dacă puterile Antantei nu s-au opus pretențiilor Germaniei și au renunțat tacit sau în virtutea unui acord special la drepturile lor care decurg din art. 116, și Tratatul de la Versailles, atunci Rusia nu putea renunța legal la obligațiile care îi revin în temeiul Tratatului de la Brest-Litovsk, al cărui efect a fost suspendat abia la 5 noiembrie 1918, dar nu a fost anulat.

13 Ibid.

Alineatul 3 al art. 116, potrivit căreia Rusia ar putea primi despăgubiri din partea Germaniei, „este un acord în favoarea unui terț la care acest terț, în favoarea căruia sunt stabilite drepturile, nu a participat. Conform naturii juridice a acestui tratat, anumite drepturi sunt stabilite numai în favoarea Rusiei, și nu în favoarea oponenților Germaniei în temeiul Tratatului de la Versailles, prin urmare, numai Rusia, și nu Puterile aliate și prietene, pot cere și realiza punerea în aplicare. a acestor drepturi.

Care este semnificația politică a acestui tratat și ce obiective a urmărit?

Guvernul sovietic și-a exprimat în mod repetat atitudinea negativă față de Tratatul de la Versailles, caracterizându-l drept violență brutală împotriva Germaniei, care avea ca scop să-și înrobească masele în favoarea dorințelor capitaliste ale țărilor Antantei. Numai din aceste motive, liderii sovietici nu ar face niciodată cereri Germaniei pe baza Tratatului de la Versailles, credeau experții. Dar, indiferent de aceasta, o condiție pentru inițierea cererilor întemeiate pe paragraful 3 al art. 116 din Tratatul de la Versailles, a fost aderarea preliminară a Rusiei la acesta, sau cel puțin la art. 116 din prezentul acord.

O astfel de aderare ar putea avea loc nu cu ajutorul unei declarații unilaterale din partea Rusiei, ci exclusiv printr-un acord cu participanții la Tratatul de la Versailles. Prin urmare, „gândul călăuzitor al puterilor aliate și prietene atunci când include paragraful 3 al art. 116 urma să încheie ulterior un acord cu Rusia și să o invite să se alăture art. 116 din Tratatul de la Versailles”15. În același timp, era firesc ca pentru acele beneficii semnificative pe care Rusia le-ar fi primit de la Germania în virtutea paragrafului 3 al art. 116 puteri aliate și prietene ar cere compensații adecvate pentru ele însele.

Franța și Marea Britanie sensul practic al paragrafului 3 al art. 116 din tratat părea importantă, dată fiind situația militaro-politică din primăvara anului 1919: ofensiva armatelor albe din sud și est, cu sprijinul aliaților, a fost aproape de succes. Aparent, cercurile

politice ale emigrației ruse la Paris, precum și reprezentarea oficială a armatei ruse de sud

14 Ibid. L. 8.

15 Ibid. L. 8 despre.

a favorizat includerea art. 116 la Tratatul de la Versailles. Dar mai târziu art. 116 și-a pierdut semnificația practică nu numai din cauza schimbării situației politice , ci și din cauza faptului că Germaniei i s-a prezentat un raport de pierderi, iar experții care s-au întâlnit în toamna anului 1920 la Bruxelles și în primăvara lui 1921. la Paris și Londra a ajuns la concluzia că dimensiunea pierderilor cauzate de război este atât de mare încât depășește semnificativ solvabilitatea maximă a Germaniei. Prin urmare, pentru a determina cuantumul despăgubirii care i-a fost atribuită în temeiul Tratatului de la Versailles, a fost necesar să se procedeze nu de la valoarea pierderilor efective, ci de la posibilitatea reală a Germaniei de a le plăti. În același timp, despre Rusia și pretențiile sale bazate pe paragraful 3 al art. 116 din Tratat, nu a existat niciun discurs. În acest sens, experții au tras o concluzie complet logică: dacă contul de pierderi propus de Aliați și acceptat de Germania epuizează maximul pe care Germania îl poate plăti, atunci această sumă ar trebui să includă și cota Rusiei, la care aceasta avea dreptul, potrivit la recunoașterea Aliaților, exprimată în paragraful 3 al art. 116 din Tratatul de la Versailles. Dacă Rusia, care a respins în mod fundamental Tratatul de la Versailles, „nu face nicio pretenție pentru o deducere a cotei din plățile venite din Germania, atunci are încă o bază necondiționată pentru a cere recunoașterea rambursării acelor datorii către foștii săi aliați care au apărut în timpul războiului şi în scopul războiului”16 . Distincția clară între datoriile de dinainte de război și cele de război ale Rusiei, care a fost făcută ulterior în nota lui Chicherin privind recunoașterea datoriilor, bazată pe premise pur politice, a fost justificată și din punct de vedere juridic în relațiile dintre Rusia și Antanta create de Tratatul de la Versailles și evenimentele ulterioare. Alineatul 3 al art. 116 a oferit un temei legal pentru cererea politică, întrucât, împreună cu definițiile Conferinței de la Londra privind despăgubirea, trebuia să-i oblige pe foștii aliați să admită că „contul de pierderi acceptat de Germania conține o cotă care, prin propriile lor admiterea, se datorează Rusiei”17.

Problema plății datoriilor guvernului țarist care a apărut în acei ani a avut o istorie lungă. La sfârșitul lunii noiembrie 1996, guvernul rus a semnat un acord pentru a plăti Franței datoriile guvernului țarist. Experții au făcut acest pas ca

16 Ibid. L. 9.

17 Ibid. L. 9 despre.

ignorând istoria problemei. Franța, într-o măsură sau alta, a ridicat-o atât la Versailles, cât și la Conferința de pace de la Paris, iar în

1922, la Conferința de la Genova, împreună cu alți aliați, a făcut revendicări direct delegației sovietice. Șeful delegației sovietice G.V. Chicherin a afirmat apoi că, întrucât guvernul RSFSR a refuzat să aplice art. 116 din Tratatul de Pace de la Versailles, care dădea dreptul la despăgubiri de 16,1 miliarde de ruble aur, apoi datoriile militare, prin însăși natura lor, ar trebui considerate rambursate (datoriile militare ale Rusiei - 8,846 miliarde de ruble aur)18. În ceea ce privește datoriile de dinainte de război, guvernul sovietic a fost de acord să accepte plata acestora, cu condiția să fie recunoscute cererile reconvenționale de intervenție și blocaj. După cum se știe, aceste probleme nu au fost rezolvate la Genova.

Ce fel de „recuperare și compensare” Art. 116 din Tratatul de Pace de la Versailles corespundea obiectivelor sale principale, se vede din art. 232 (partea a doua) din Tratat: „Puterile Aliate și Prietene cer și Germania se obligă să compenseze toate pierderile cauzate populației civile a Puterilor Aliate și Prietene și proprietăților acestora - în perioada ostilităților fiecărei Puteri Aliate sau Prietene. împotriva Germaniei - printr-o invazie de pe uscat, pe mare sau din aer, și, în general, orice daune definite în Anexa I 19, care se referă la despăgubiri pentru daune personale și materiale, precum și despăgubiri pentru costurile de întreținere și rații pentru familii întocmite în rândurile armatei, precum și cuantumul cererilor și subvențiilor în caz de rănire sau deces.

Pe aceasta baza au fost depuse cereri la comisia de reparatii:

„Franța pentru pagubele cauzate diferitelor tipuri de proprietate 122 miliarde boom. fr. iar la pensii și rații 72 miliarde, alte pierderi - 24 miliarde, și un boom total de 218 miliarde. fr.;

Anglia pentru pierderi în marina comercială 763 m.f. Art., pensii 1706 m. f. Art., altele 73 m. f. Art., iar numai 2542 m. f. Artă.;

Italia pentru prejudiciu proprietății 20 miliarde lire, pensii și rații 38 miliarde franci, alte 12 miliarde lire;

Belgia pentru daune materiale 30 de miliarde de franci, pensii și rații 2,3 miliarde de lire sterline, alte 4 miliarde de franci.

18 Vorontsov A.V. Calcule postbelice ale puterilor Antantei // Moscow Journal. 1997. Nr 1. S. 2.

19 WUA RF. F. 418. Op. 4. D. 19. P. 27. L. 1.

Dacă aceste sume au fost convertite în mărci de aur, atunci s-au obținut următoarele cifre de creanțe: Franța 99 miliarde, mărci, Anglia 34 miliarde, Italia - 27, Belgia - 16 Și și alte țări pentru 27 miliarde; un total de aproximativ 225 de miliarde de mărci de aur, inclusiv 95 de miliarde pentru pensii și rații și 130 din alte motive. Comisia de reparații a stabilit suma care urmează să fie plătită de Germania la 132 de miliarde de mărci de aur. Această sumă, se pare, a fost determinată pentru că nu s-a putut obține mai mult din Germania.

Dacă Rusia și-ar prezenta și pretențiile, atunci suma totală a despăgubirilor plătibile de Germania ar rămâne aceeași, dar cotele tuturor celorlalte state aliate ar fi reduse. Astfel, sumele cererilor depuse de statele individuale au fost reduse semnificativ cu un total de 40%.

Determinând cotele fiecărui stat în sumă de 80 de miliarde, a fost necesară repartizarea acestei sume proporțional cu pierderile în oameni suferite de fiecare stat.

Cifrele relevante (conform State Man Book) sunt după cum urmează (în mii):

FranțaAngliaItaliaRusiaAltele
Ucis și murit din cauza rănilor și bolilor 14588725002500*450
Persoane dispărute 80120—1300—
Ranit 2700200010003750250
Total cu rotunjire 40003000150075001000

Potrivit lui V.G. Mihailovski (Rezultatele preliminare ale recensământului populației din 28 august 1920, M 1920-1921. 5 vol. (Procedurile Biroului Central de Statistică; vol. 1; numărul 1-5)).

Rusia a reprezentat 7.500 mii din 17, ceea ce „da dreptul la o sumă de 35 miliarde din 80. În ceea ce privește participarea Rusiei la distribuirea sumei de 52 miliarde mar. compensarea daunelor materiale, trebuie avut în vedere că ostilitățile de pe Frontul de Est au avut loc aproape exclusiv în regiunile care au mers în Polonia, Letonia, Lituania, drept urmare nu RSFSR, ci statele menționate mai sus puteau avea dreptul la o despăgubire corespunzătoare. Totuși, nu trebuie uitat că situația internațională nefavorabilă, și în special blocada, „a dus la concluzia

20 Ibid. L. 1–1 vol.

251

state nou formate cu tratate de pace extrem de nefavorabile, în care, de altfel, diferite obligații i-au fost impuse RSFSR din cauza faptului că Polonia, Lituania și altele se aflau în zona de război, în urma cărora cetățenii acestor state au suferit daune semnificative. Astfel, RSFSR, la rândul său, a plătit acest prejudiciu, ceea ce i-ar conferi drept de regres în temeiul art. Artă. 116 și 232 din Tratatul de la Versailles, iar neprezentarea cererilor corespunzătoare indică doar disponibilitatea RSFSR de a face concesii pentru a facilita acordul”21.

În art. 117 din Tratatul de la Versailles, Germania s-a angajat să recunoască valabilitatea tuturor tratatelor și acordurilor pe care „puterile aliate și prietene le încheie cu state care s-au format sau se pot forma în viitor pe teritoriul sau o parte a teritoriului fostului Imperiu Rus și frontierele din 1 august 1914. Germania se obligă în continuare să recunoască granițele acestor state, întrucât acestea sunt stabilite prin obligațiile impuse Germaniei prin art. 117 din Tratatul de la Versailles, puterile Antantei au dorit să prevină orice obiecție din partea germană împotriva oricărui fel de acorduri, fără a exclude problema granițelor care se vor încheia în viitor între

Rusia și statele formate pe teritoriu. ale Rusiei, pe de o parte, și puterile Antantei, pe de altă parte”. Acest tip de cerere adresată Germaniei - să recunoască acorduri încă neîncheiate, al căror conținut nu numai că putea fi stabilit, ci chiar prevăzut - era contrară principiilor dreptului internațional. Potrivit experților Comisariatului Poporului pentru Afaceri Externe, această cerință nu era din domeniul dreptului, ci era o definiție forțată datorită folosirii forței elementare22. Pentru experții ruși era evident că Germania putea recunoaște tratatele și acordurile dintre Rusia și statele formate pe teritoriul fostului Imperiu Rus, pe de o parte, și țările Concord, pe de altă parte, numai dacă conținutul lor nu contravine. interesele vitale ale Germaniei însăși... Era absurd să-i cerem să recunoască „în prealabil” posibile tratate viitoare, mai ales având în vedere încercarea făcută în acestea de a exclude însăși Germania de la orice comunicare de afaceri cu Rusia și statele care apar pe teritoriul său. Datorită faptului că art. 117 însemna acorduri între

21 Ibid. L. 2.

22 Ibid. L. 9.

între Rusia și țările Antantei, care nu a afectat interesele Germaniei, acest articol părea de prisos, deoarece „acordurile încheiate între state suverane nu au nevoie de recunoașterea statelor terțe dezinteresate”23.

Germania în temeiul art. 292 a recunoscut că toate tratatele, acordurile și tranzacțiile încheiate cu Rusia sau cu orice stat sau guvern al cărui teritoriu făcea anterior parte din Rusia, precum și toate astfel de tratate, acorduri și tranzacții încheiate de România înainte de 1 august 1914, „sau de la această ultimă dată. până la intrarea în vigoare a acestui tratat, sunt acum abolite și sunt abolite pentru totdeauna”. Această definiție impunea Germaniei obligația de a considera anulate fără excepție toate acordurile pe care aceasta le-a încheiat cu Rusia sau cu statele care au apărut pe teritoriul fostului Imperiu Rus, până în momentul intrării în vigoare a Tratatului de la Versailles. Odată cu desființarea tratatelor de la Brest-Litovsk și a tratatelor adiționale, obligațiile reciproce de a restabili, cu modificările corespunzătoare, tratatele care erau în vigoare înainte de 1 august 1914, au dispărut, așadar, în vederea realizării rezultatelor juridice prevăzute la art. 292, s-ar putea limita art. 116, care a făcut art. 292 redundant.

Artă. 293 spune: „Dacă, după 1 august 1914, oricare dintre puterile aliate și prietene, sau Rusia, precum și statul și guvernul, al căror teritoriu făcea anterior parte din Rusia, au fost forțate să ofere Germaniei sau un cetățean german prin orice autoritate publică reprezentativă orice concesii, privilegii sau avantaje, a căror reprezentare a fost forțată prin ocupație militară sau prin alte mijloace ori din alte motive, atunci aceste concesii, privilegii și avantaje se consideră a fi distruse fără alte și alte definiții în virtutea prezentului tratat. Acest articol a avut în vedere doar acele privilegii și avantaje care au apărut de la izbucnirea războiului dintre Rusia și Germania și nu se referea la drepturi și privilegii

care au apărut înainte de război. Semnificația sa practică nu era mare, întrucât, potrivit experților Comisariatului Poporului pentru Afaceri Externe, în raport cu Rusia, nu putea vorbi decât despre privilegiile și avantajele acordate cetățenilor germani într-o perioadă scurtă de acțiune.

23 Ibid. L. 10.

24 Ibid. L. 11.

253

Tratatul de la Brest. La acea vreme, ei nu știau încă dacă astfel de granturi existau într-adevăr. În orice caz, drepturile și privilegiile care se bazau pe Tratatul de la Brest au fost anulate odată cu încetarea valabilității acestuia. Dar, deoarece drepturile individuale ale cetățenilor germani în perioada acestui tratat sau după încetarea acestuia s-au bazat pe acte legislative sau administrative speciale ale guvernului sovietic, ei nu au fost afectați de acest articol și de interzicerea cetățenilor germani de către puterile aliate și prietene. a se bucura de aceste privilegii și avantaje pe teritoriul Rusiei ar însemna amestec în treburile interne ale Rusiei, inacceptabil din punctul de vedere al dreptului internațional. Se pare că art. 293 nu s-a referit la astfel de cazuri, întrucât ea a vorbit de astfel de privilegii care au fost forțate ca urmare a ocupației militare, adică de astfel de relații contractuale în care una dintre contrapărți (Germania) prin folosirea forței fizice, amenințări sau alte măsuri similare , posibil doar în timp de război, a forțat cealaltă parte (Rusia) să încheie un tratat. Dar, indiferent de faptul că libertatea de acțiune a Rusiei în ceea ce privește acordarea de concesii și orice avantaje Germaniei sau cetățenilor săi individuali nu ar putea fi afectată de acest articol din cauza neparticipării Rusiei la Tratatul de la Versailles, rezultă din textul articolului. că contrapărțile Tratatului de la Versailles nici măcar nu au avut în vedere, la stabilirea relațiilor pașnice, să pună problema libertății depline a guvernului sovietic de a acorda concesii și privilegii la propria discreție oricui, fără a exclude cetățenii germani.

Artă. 433 din Tratatul de la Versailles urmărea curățarea rapidă a teritoriilor statelor ruse periferice de forțele de ocupație germane pentru a opri orice influență germană în acestea. În legătură cu finalizarea în decembrie 1919 a „curățării” acestor teritorii, articolul a păstrat doar semnificația istorică: „Pentru a asigura punerea în aplicare a regulilor acestui tratat, conform cărora Germania a recunoscut irevocabil anularea Brest-ului. Tratatul de la Litovsk, precum și tratatele, acordurile și tranzacțiile încheiate între ea și guvernul bolșevic rus, precum și pentru a asigura restabilirea păcii și a unui guvern bun în statele baltice și în Lituania, toate trupele germane care se află în prezent în teritoriile menționate trebuie retrase din Germania în momentul în care guvernele marilor puteri aliate și prietene consideră că este necesar.

254

Putem face acest lucru, ținând cont de poziția internă a acestor regiuni. Aceste trupe sunt obligate să se abțină de la orice

rechiziții, arestări și alte măsuri coercitive pentru a obține provizii destinate Germaniei și sunt obligate să nu se amestece în nicio măsură de apărare a țării, care sunt luate de guvernele provizorii ale Curlandei, Estoniei și Lituania.

Ce lecție, după ce a trecut prin „școala de la Versailles”, a luat Rusia pentru ea însăși? Capacitate și în același timp emoțional, acest lucru este afirmat în „Brief Review of Political Trends in Western Europe. Până la 1 mai 1919, în perioada de după semnarea armistițiului”, datată vara anului 1919: „Rusia nu are prieteni externi pe al căror... sprijin altruist să poată conta în vremuri dificile. Toți – atât prietenii cât și dușmanii – privesc la Patria noastră doar ca pe un mijloc de îmbogățire. Orientarea și politica noastră trebuie să fie exclusiv rusești”26. La aceleași concluzii au ajuns și savantul militar rus A.E. Snesarev: „Ca urmare a Războiului Mondial, Rusia în domeniul victimelor umane a suferit mult mai mult decât aliații săi și, din această cauză, a pierdut o sumă incomensurabil de mai mare de valori, determinată din punct de vedere economic de 40 de miliarde de ruble. ” Această sumă nu numai că nu poate dispărea în comparație cu toate tipurile de obligații antebelice și postbelice ale Rusiei, dar trebuie să le domine. Neavând niciun echivalent economic pentru această pierdere, Rusia a ajuns să fie ocolită și jefuită. „Anglia și Franța, cerându-ne răzbunare pentru fiecare mitralieră și pentru fiecare rublă care a dispărut în creuzetul războiului, nu pot șterge din memoria lor cele 12 milioane de energii și forțe de muncă pe care le-am adus la altarul războiului”27. Snesarev a scris cu durere că mai mult de jumătate din pierderile umane totale ale Aliaților în războiul mondial au căzut asupra Rusiei: „Ea a pierdut de două ori mai mult Franța și mai mult de trei ori mai mult decât Anglia. Poate această diferență fatală să fie considerată ștearsă pentru totdeauna din memoria Antantei și nu supusă vreunei compensații în situația în care aliații așteaptă pedeapsă pentru fiecare avion învechit și o pereche de cizme blocate în Arhangelsk?

25 Tamzhe.L. 12.

26 Op. Citat din: Listikov S.V. Decret. op. S. 165.

27 Snesarev A.E. Calcule postbelice ale puterilor Antantei // Moscow Journal.

1997. Nr 1.S. 12-13.

"Acolo. S. 8.

capitolul 4

Rusia Sovietică și Puterile Concordiei în 1919 - începutul anului 1920

Rusia și aliații după război

Rusia sovietică a întâlnit anul 1919 în condiții de tensiune extremă în situația internă și internațională. Lenin și alți lideri sovietici erau convinși că odată ce luptele din Occident se vor termina, va începe o „cruciada” împotriva regimului bolșevic, atât de la învingători, cât și de la învinși. Comandamentul Armatei Roșii se aștepta la o intervenție

masivă a forțelor militare aliate în sprijinul albilor. Cu toate acestea, aliații nu plănuiau să efectueze o invazie masivă. Marea Britanie, în special, nu și-a putut permite, potrivit lui Balfour, „să urmărească forțele sale armate, după 4 ani de lupte intense, dizolvându-se în vastele întinderi ale Rusiei pentru a realiza reforme politice într-o țară care nu-i mai este. aliat militar" 1. Și Franța a aderat la această poziție.

La 9 ianuarie 1919, Reuters a publicat decizia Cabinetului de război britanic „de a nu mai trimite trupe în Rusia, cu excepția unităților tehnice în cantitatea considerată necesară”2. Dar acestea au fost doar încercări de a calma acele secțiuni ale populației țărilor occidentale care s-au opus intervenției în Rusia sovietică. În ianuarie 1919, la Londra a avut loc o conferință națională a organizațiilor muncitorești, care a prezentat sloganul „Mâinile de la Rusia sovietică!” Ulterior, în septembrie, a fost creat un comitet național cu același nume. Între timp, guvernele britanice și alte guverne aliate nu urmau să pună în aplicare decizia de a nu trimite trupe în Rusia. Întrebarea cât vor dura operațiunile aliate în Rusia nu poate fi răspunsă, scria The Manchester Guardian la 10 ianuarie 1919, dar este clar că aceasta va fi una dintre primele

1 Ullman RH Marea Britanie și Războiul civil rusesc, noiembrie 1918 - februarie 1920. Princeton, 1968. P. 15.

2 DVP URSS. M., 1958. T. 2. C. 733.

vyh subiecte la Conferința de pace. Între timp, numărul total al trupelor aliate din nordul Rusiei a ajuns la 20 de mii de oameni, aproximativ jumătate dintre ei erau britanici; numarul trupelor aliate din Siberia, aflate sub comanda japoneza sau franceza, a ajuns la 72 mii, dintre care 2 sau 3 mii britanici.

Anul 1919 a adus stăpânirea în interiorul țării Rusiei Sovietice, dar aceasta a fost pusă în față cu sarcina propriei supraviețuiri, deoarece a pierdut sprijinul maselor proletare din Europa Centrală și de Vest: revoluția de la Berlin, Bavaria și Ungaria a fost înfrântă; s-a încheiat cu eșecul grevelor din Franța și Italia. De la începutul anului, legăturile interstatale și contactele dintre Rusia și Germania practic au încetat. Eforturile Comisariatului Poporului pentru Afaceri Externe al RSFSR au vizat salvarea noului sistem de stat din țară. Mai mult, mulți dintre angajații săi au fost nevoiți să o facă literalmente cu armele în mână: au fost mobilizați în armată și trimiși pe front. Dificultăţile cu personalul cu experienţă în activitatea diplomatică au fost enorme.

La 25 aprilie 1919, la o ședință a Colegiului Comisariatului Poporului pentru Afaceri Externe, înființat în septembrie 1918, s-a luat decizia de repartizare a lucrărilor între membrii Colegiului. S-a decis ca comisarul poporului G.V. Chicherin se va ocupa de treburile puterilor central-europene și ale Poloniei, M.M. Litvinov a primit ordin să se ocupe de Marea Britanie, Franța, Italia, America, țările scandinave, Finlanda3. În repetate rânduri, Chicherin, în numele guvernului sovietic, s-a adresat guvernelor Marii Britanii, Franței, Italiei,

Japoniei și Statelor Unite cu note privind începerea negocierilor pentru soluționarea tuturor chestiunilor în litigiu (note pe 17 ianuarie, 4 și 18 februarie, 7 mai 1919)4. Deci, într-o notă către guvernele Marii Britanii, Franței, Italiei, Japoniei și SUA din 17 ianuarie 1919, se spunea că guvernul Republicii Sovietice Ruse nu a văzut că până acum refuzul de a trimite trupe în Rusia ar fi exprimat în acțiuni. „Ca și până acum, forțele militare ale puterilor Antantei încearcă să pătrundă în inima Rusiei dinspre nord, ca și până acum, susțin rebelii care atacă Rusia din Siberia și în regiunea Don. Ele invadează în vest și în sud tinerele republici sovietice, nou formate și unite cu Republica Sovietică Rusă prin identitatea politicii.

3 Eseuri despre istoria Ministerului Afacerilor Externe al Rusiei, 1802-2002: în 3 vol. M., 2002. Vol. 2. P. 47.

4 DVP URSS. T. 2. S. 57-60, 78-79,154-160, 739.

forma și structura socială și furnizează material de război tuturor rebelilor împotriva puterii sovietice. Au fost puse întrebări în nota către guvernele țărilor occidentale: vor fi urmate în curând declarațiile menționate mai sus de acțiuni corespunzătoare acestora, care vor fi aceste acțiuni și când vor începe negocierile între guvernele puterilor Antantei și guvern? a Republicii Sovietice Ruse? Răspunsul la aceste întrebări, precum și la alte note sovietice, nu a fost primit.

Atitudinea Marii Britanii față de guvernul Rusiei Sovietice a fost inconsecventă. Procesele-verbale ale ședințelor, fixând dezbaterea în Cabinetul de miniștri britanic, mărturiseau direcții foarte diferite ale acțiunilor sale. Aceleași surse au confirmat că nici măcar rapoartele publicate în presa britanică despre atrocitățile bolșevicilor , în special despre uciderea familiei regale, care au provocat indignare generală, nu au avut un impact semnificativ asupra politicii britanice. La începutul anului 1919, prim-ministrul britanic D. Lloyd George a înaintat un plan general de acţiune împotriva Rusiei, din care rezultă că era imposibil să se încerce cucerirea Rusiei sovietice prin forţa armelor; sprijinul mișcării albe ar trebui acordat în măsura în care în teritoriile controlate de Denikin și Kolchak, populația manifestă sentimente anti-bolșevice; forțele militare nu ar trebui folosite pentru a restabili regimul țarist din Rusia. Ideea implicării militare britanice a fost aprobată și au fost alese mai multe forme ale acesteia: aprovizionarea forțelor antibolșevice cu muniție militară, uniforme și arme, până la tancuri și avioane, în principal din cele rămase în depozite din Primul Război Mondial. ; menținerea pe teritoriul rus a contingentului militar și naval al Marii Britanii, a cărui sarcină principală era numită serviciu de pază și asigurarea blocadei, cu dreptul de a conduce bătălii defensive în cazul unei amenințări imediate; instruirea ofițerilor pentru armatele albe; evacuarea rămășițelor unităților albe sparte.

Franța a fost mai consecventă în anticomunismul său decât celelalte mari puteri. Cu toate acestea, sprijinul ei pentru mișcarea White părea mai degrabă simbolic. Liderii Franței nu prea credeau în succesul albilor și deja în martie 1919, potrivit

5 Ibid. S. 33.

6 Lloyd George D.. Adevărul despre tratatele de pace. Londra, 1938. \bl. 1. P. 382-383.

i-a îndemnat pe Aliați să lase mișcarea anti-bolșevică în voia soartei sale și să transforme Polonia și România în „garduri de sârmă ghimpată” pentru a controla comunismul. Polonia trebuia să fie baza barierei, trebuia să joace rolul de izolator între Rusia și Germania. În septembrie 1919, francezii au anunțat că vor opri toate livrările către albi pe credit și vor fi de acord să le continue doar pentru bani sau în schimbul mărfurilor.

Statele Unite au fost de părere că, după semnarea armistițiului, Aliații nu ar fi trebuit să lase trupe pe teritoriul Rusiei: acestea ar fi trebuit să fie retrase, lăsând rușilor posibilitatea de a soluționa disputele interne. Pe lângă neamestec, V. Wilson a aderat la principiul nerecunoașterii guvernului sovietic și al păstrării integrității teritoriale a Rusiei9. De remarcat că americanii considerau B.A. Bakhmetev ca ambasador rus până în 1922, deși în ianuarie 1919 L.K. a fost numit reprezentant în această țară de către guvernul sovietic. Martens.

Politica Japoniei față de Rusia era consecventă și nedissimulata: urma să profite de frământările rusești pentru a pune mâna pe Primorye și a-l anexa.

Armatele albe s-au simțit abandonate mai ales când Aliații au părăsit porturile din nord: la sfârșitul lunii septembrie, 23 de mii de oameni din trupele aliate și 6500 de ruși au fost scoși din Arhangelsk; contingentul staționat la Murmansk a plecat la 12 octombrie 1919. Locul lor a fost luat de 4.000 de voluntari britanici. Pentru a-și proteja oamenii în timpul evacuării, generalul Ironside a ordonat o ofensivă la care au participat voluntari britanici și ruși; această operaţiune a fost efectuată pe 10 august şi a costat britanicilor 120 de vieţi10. În total, pierderile Marii Britanii în timpul ocupării Nordului Rusiei de către aceasta s-au ridicat la 327 de persoane; America a pierdut 139 de soldați și ofițeri (toți din cauza rănilor și accidentelor)11.

Aliații se temeau de victoria albilor. Nu a fost o coincidență că Lloyd George și-a amintit adesea de Disraeli, care a avertizat împotriva unui uriaș

7 Thompson JH Rusia, bolșevismul și pacea de la Versailles. Princeton, 1966 [©1967]. P. 200-203.

8 Ibid.P.46.

9 Ibid.

10 Churchill W Criza mondială. Următoarele. Londra, 1929. P. 242.

11 Ibid. p. 244; Kennan GF Rusia și Occidentul sub Lenin și Stalin. Boston; Toronto, 1960-1961. p. 90.

259

Rusia în ascensiune, alunecând ca un ghețar spre Persia, granițele Afganistanului și Indiei, față de cel mai mare pericol cu care s-ar putea confrunta Imperiul Britanic. Lupta pentru o Rusia reunificată nu era așadar în interesul Marii Britanii. În martie 1920, ea l-a prezentat pe noul comandant șef al Armatei Albe din Rusia, general-locotenent baron P.N. Wrangel cere oprirea tuturor ostilităților, privându-l de ajutor. În aprilie 1920, șeful misiunii britanice la Sevastopol, generalul Percy, i-a înmânat baronului o notă primită de Înaltul Comisar britanic, amiralul de Robeck, de la ministrul de externe Lord Curzon, în care albii erau chemați să oprească imediat " luptă inegală": la rândul său, guvernul regal a propus să se alăture negocierilor cu Moscova în speranța obținerii unei amnistii generale pentru albi. Generalului i s-a promis că va oferi azil în Marea Britanie. Dacă albii refuzau propunerea, britanicii amenințau că nu vor mai oferi orice fel de asistență. În răspunsul său, Wrangel, realizând că este imposibil să se bazeze pe victorie în condițiile actuale, și-a confirmat disponibilitatea de a accepta o încetare a focului și de a evacua din Crimeea, cu condiția ca aliații să garanteze azil nu numai pentru el și pentru personalul de comandă, ci și de asemenea, pentru toți cei care ar prefera să părăsească Patria „în loc să accepte milă de la inamic". Nu a existat niciun răspuns din partea Regatului Unit la această cerere.

La 20 octombrie 1920, Armata Roșie a lansat un atac asupra Crimeei; Pe 14 noiembrie, Războiul Civil s-a încheiat oficial: 83 de mii de refugiați militari și civili s-au îmbarcat pe 126 de nave britanice, ruse și franceze și au plecat spre Constantinopol. Cu toate acestea, înainte de a se întâmpla acest lucru, cele mai importante evenimente pentru destinele lor au avut loc în Rusia sovietică și în Europa.

„Misterul Insulelor Prinților"

Până la jumătatea lui ianuarie 1919, militarii, serviciile de informații și diplomații britanici i-au prezentat lui D. Lloyd George o evaluare a situației din Rusia sovietică, conform căreia poziția acesteia din urmă era destul de puternică, iar bolșevicii, realizând imposibilitatea ridicării unui revoluționari din țările vecine și-au exprimat disponibilitatea de a participa la negocierile internaționale. Pe 19 ianuarie, premierul britanic a propus convocarea unei conferințe generale a reprezentanților în război

260

lei a fracţiunilor politice din Rusia. Guvernul britanic a abordat guvernul sovietic, Kolchak, Denikin, Ceaikovski și „guvernele fostelor state ruse" cu o propunere de a se abține de la alte agresiuni, ostilități și represiuni ca o condiție a unei invitații la Paris pentru a discuta cu marile puteri. despre negocierile privind termenii unui acord de pace permanent. Ministrul francez de externe S. Pichon era gata să asculte doar acei ruși care și-au găsit refugiu în Occident. Spre deosebire de Lloyd George, care la începutul anului 1919 era din

ce în ce mai înclinat să creadă că în rezolvarea „chestiunii ruse” cel mai bine ar fi să-i lase pe ruși înșiși să-și elimine contradicțiile. Prim-ministrul britanic și președintele SUA au fost aproape de a trata bolșevicii ca guvern de facto al Rusiei. Francezii și italienii (Clemenceau, Pichon și Sonnino) au negat în această etapă orice posibilitate de contact cu guvernul bolșevic. Poziția lui Pichon, care a declarat că guvernul francez nu a cooperat cu criminalii, a fost susținută de italieni și japonezi.

Diplomația britanică a făcut eforturi mari pentru a-și câștiga Italia de partea ei, care a decis încă de la începutul Conferinței de la Paris să nu adere la „mari scheme” și să se gândească mai mult la propriile interese naționale: teritoriul austriac, obținerea de noi orașe-port pe Adriatica, întărindu-se în propria lor regiune. Italienii practic nu erau interesați de proiectul unei organizații internaționale; nu aveau nevoie decât de granițe favorabile pentru ei în nord și nord-est. Au manifestat un interes deosebit pentru portul Fiume. Erau mai puțin interesați de principiul autodeterminării naționale: Roma dorea să obțină pământuri în care majoritatea populației nu era italieni. La 22 aprilie 1919, delegația italiană a părăsit negocierile.

Britanicii s-au gândit să întărească unitatea imperiului, să obțină colonii germane, dar mai ales au fost interesați să creeze un puternic echilibru de putere în Europa, în care nici Germania, nici Franța să nu fie hegemoni regionali. Marea Britanie era interesată și de faptul că în estul Europei nu exista un stat puternic, ale cărui interese ar trebui să fie luate în considerare. Cei mai activi partizani politici

12 FRU-uri. 1919, Rusia. R. 2-3.

în relaţie cu Rusia sovietică erau W. Churchill, ministrul coloniilor A. Milner şi J. Curzon. Franța dorea să recupereze investițiile de capital pe care le pierduse ca urmare a exproprierii bolșevice și a refuzului Republicii Sovietice de la obligații financiare și, de asemenea, să o împiedice pe aceasta din urmă să se apropie de Germania.

Cu toate acestea, oamenii de stat care s-au adunat la Paris la începutul anului 1919 erau foarte îngrijorați dacă va exista un singur guvern în Rusia. Datorită faptului că partidele ruse aflate în război nu au putut rezolva lucrurile între ele, aliații au decis să negocieze cu Moscova.

Franța a refuzat să acorde ospitalitate la Paris conferinței propuse de Lloyd George (cu acordul lui W. Wilson) cu participarea forțelor care se opun războiului civil din Rusia; exploatația sa a fost numită pe Insulele Prinților, nu departe de Constantinopol. O notă interesantă: L. Troţki, expulzat din URSS în ianuarie 1929, locuia tocmai pe Insulele Prinţilor.

Moscova, după cum știți, a acceptat invitația, dar din cauza refuzului liderilor mișcării Albe, conferința nu a avut loc. Se pare că albii, care depindeau de Aliați, nu au făcut acest lucru fără ajutorul lor, mai ales având în vedere poziția guvernului francez, care s-a opus întâlnirii de pe Insulele Prinților. Churchill, pe atunci ministru de

război, a promis sprijin militar dacă albii au venit sau nu la discuții. Wilson, cu ajutorul tacit al lui Lloyd George, a încercat să stabilească un contact direct cu Moscova, trimițându-l într-o misiune secretă pe William Bullitt, pe atunci oficial al serviciului american de informații la Paris, care în 1933 a devenit primul ambasador american în URSS. La 14 martie 1919, lui Bullitt i s-a înmânat o listă de condiții în care guvernul sovietic era gata să facă pace cu albii; cea mai semnificativă a fost condiția de a înceta imediat să mai ajute mișcarea White. Dar misiunea lui Bullitt a fost distrusă de eforturile opoziției franceze și de temerile lui Lloyd George.

Într-o scrisoare trimisă la 31 ianuarie 1919, G.V. Chicherin către S. Pișon într-un mesaj13 privind convocarea unei conferințe a reprezentanților „tuturor guvernelor ruse” pe Insulele Prinților a menționat un rezumat al conversației primite la 29 ianuarie de către V.A. Maklakov cu reprezentanți ai presei americane, în care s-a remarcat că, ca răspuns la o invitație la conferința de pace, Cicherin a solicitat

15 WUA RF. F. 136. Op. 3. D. 16. P. 2. L. 13.

forţe de „garanţie şi clarificare”. Comisarul Poporului și-a exprimat surprinderea față de o astfel de declarație, deoarece cunoștea un singur document semnat de el pe această temă - o radiogramă trimisă pe 24 ianuarie reprezentantului diplomatic rus la Stockholm V.V. Vorovsky și transferată la ziarul parizian Le Populaire. În ea, Cicherin i-a cerut lui Vorovsky să-i furnizeze informații exacte despre „așa-zisa invitație”, despre care nu a fost informat și despre care știa doar din știrile din presă; Chicherin i-a cerut și lui Le Populaire să-i trimită informații în acest sens. „Nu știu”, a scris Chicherin, „cum, prin ziarul Populaire sau din orice alte surse, domnul Maklakov a aflat despre acest document, care nu era destinat nici lui, nici guvernului francez. În orice caz, a interpretat-o prea liber, întrucât cererea de „garanții și clarificări” nu putea fi transmisă de mine decât guvernului francez și numai în legătură cu un document diplomatic pe care l-aș fi primit de la el. „Între timp, până astăzi, 31 ianuarie, nu am primit niciun document oficial de la acest guvern”, a continuat Chicherin. „Aș putea nu numai să fac orice cerere, ci și să răspund la orice în legătură cu invitația către „tuturor guvernelor ruse”, pe care nu am primit-o”14 15.

În GW menționat mai sus. Chicherin la o telegramă către V.V. La 24 ianuarie 1919, Vorovsky a fost rugat să trimită toate informațiile despre conferința despre Insulele Prinților din Marea Marmara. Între timp, în această telegramă s-a raportat că alegerea unei insule izolate, îndepărtată de centrele politice europene, ca loc pentru o conferință, ar putea avea drept scop doar să o înconjoare cu un secret de nepătruns sau să creeze publicitate artificială și părtinitoare pentru aceasta, deoarece alegerea partidelor care li sa permis să participe la această conferință, era în întregime în mâinile puterilor Antantei. „O conferință ținută în astfel de condiții nu poate duce în niciun caz la calm nici în Rusia, nici în partea conștientă a clasei muncitoare din alte țări; în consecință, mesajul despre o astfel de decizie a puterilor Antantei ni se pare de neplauzibil”15.

Obiectivele convocării acestei conferințe păreau, de asemenea, neclare: „Dacă puterile Antantei vor liniște, atunci singurul

14 Ibid.

15 DVP URSS. T. 2. S. 43.

mijloacele pentru a realiza acest lucru ar fi neamestecul lor în lupta internă, iar acesta este singurul lucru pe care ni-l dorim. Arbitrajul de către terțe puteri pentru a pune capăt luptei este imposibil atunci când această luptă este purtată împotriva reacției extreme și împotriva monarhiștilor”, a menționat Chicherin16. Oferta de bune oficii în scopul arbitrajului, venită de la guvernele care au luat parte la lupta împotriva Rusiei sovietice și au ocupat o parte a teritoriului acesteia, părea destul de ciudată. Condițiile de convocare a conferinței i s-au părut neplauzibile și șefului departamentului de politică externă sovietică: „Propunerea de încetare a ostilităților, care nu a fost în niciun caz prezentată într-un moment în care ne confruntam cu serioase dificultăți, este înaintată la chiar momentul în care forţele de reacţie slăbesc din ce în ce mai mult”17. Comisarul Poporului i-a cerut lui Vorovsky să-l informeze dacă se crează impresia că puterile Antantei urmăresc obiective anexioniste cu privire la Arhangelsk, Siberia, Baku, Ashkhabad, Rostov-pe-Don - sau dacă „sprijinul lor în prezent face ca posibilă continuarea stăpânirii grupărilor reacţionare la putere, dominaţie, pe care propunerile cuprinse în radiograma de la Paris ar fi menite să o perpetueze”18.

Era vorba despre declarația puterilor Concordului, adoptată de postul de radio Țarskoie Selo la 23 ianuarie 1919, că în ajunul Conferinței Interaliate s-a ajuns la o decizie importantă cu privire la Rusia. La sugestia președintelui Wilson, ea a trimis o invitație prin telegraf fără fir: „Tuturor grupurilor organizate care se bucură acum de putere politică sau care încearcă să exercite controlul militar oriunde în Siberia sau în Rusia europeană, așa cum era înainte de război, cu excepția Finlandei, să ajungă la un armistițiu între ei; retrage toate forțele militare îndreptate împotriva oricărui popor sau teritoriu în afara acestor limite; trimiteți reprezentanți, nu mai mult de trei din fiecare grup, pentru a se întâlni cu delegații Puterilor Aliate în Insulele Prinților din Marea Marmara. Aici toate părțile sunt invitate să facă schimb de opinii destul de liber și cu scopul de a elabora un fel de acord care să permită Rusiei să-și depășească boala și să stabilească o relație solidă.

16 Ibid.

17 Ibid. S. 44.

18 Ibid. pp. 44-45.

legătura cu restul lumii. Conform propunerii lui Wilson, singurul scop urmărit de reprezentanții Puterilor Aliate era să ajute Rusia.

Președintele a asigurat că întâlnirea va recunoaște fără rezerve revoluția rusă și în niciun caz nu va face încercări de contrarevoluție. Wilson a afirmat că mișcarea bolșevică s-a schimbat în ultima vreme: „Pretins pacifist, este aproape singura forță imperialistă și agresivă din lume, iar în ultima sa fază pornește din tendințe direct opuse celor cu care a ajuns la putere”20. În acest sens, conferința s-a confruntat cu sarcina de a combate politica imperialistă a bolșevismului.

În același timp, a fost adoptat un alt text al aceleiași declarații a puterilor Antantei asupra Rusiei, transmis de radioul francez:

Lyon. 23 ianuarie. La propunerea președintelui Wilson, șefii guvernelor aliate au adoptat următoarea decizie cu privire la Rusia.

Singura sarcină a reprezentanților puterilor care au luat parte la discuția acelor măsuri care ar trebui urmate cu privire la Rusia este dorința de a ajuta poporul rus, dar în niciun caz să nu le creeze obstacole sau să interfereze cu dreptul său de a aranja treburile lor la discreția lor. Reprezentanții Puterilor Aliate tratează poporul rus ca pe un prieten, nu ca pe un inamic, se spune în declarație, doresc sincer să-l ajute în forma care va fi cea mai dezirabilă pentru poporul rus și să nu exploateze Rusia sau să o folosească în oricum.nu existau „tipuri”. Aliații recunosc revoluția fără rezerve și în nici un fel și sub nicio formă nu sprijină sau recunosc acțiunile contrarevoluționare. Nu este intenția lor să susțină sau să favorizeze unul sau altul dintre grupurile sociale care contestă reciproc dreptul de a conduce Rusia. Singurul scop secret al aliaților, se menționa în document, era să facă tot posibilul pentru a aduce pacea în Rusia și să îi ofere toate mijloacele pentru a scăpa de dificultățile pe care le întâmpina în prezent. „Cu o atenție deosebită”, aliații au subliniat „împrejurarea că pacea este imposibilă în Europa și în lume dacă nu este

19 Ibid. S. 45.

20 Ibid.

21 Ibid. S. 46.

va fi în Rusia...”22. În acest sens și cu această intenție, Aliații, după cum sa menționat deja, au decis să invite toate „grupurile organizate care exercită efectiv sau se străduiesc să exercite o dominație politică sau control militar, oriunde s-ar afla aceste grupuri, fie în Siberia, fie în interiorul Europei . Rusia, așa cum a fost în perioada premergătoare războiului acum încheiat, cu excepția Finlandei și a Poloniei, să-și trimită reprezentanții, cel mult trei din fiecare grup, pentru negocieri preliminare în Insulele Prinților din Marea Marmara. , unde vor fi primiti de reprezentanti ai Puterilor Aliate »23. În același timp, așa cum era preconizat de Aliați, ar trebui încheiat un armistițiu între toate grupurile invitate, în timpul căruia toate forțele militare să se îndrepte împotriva popoarelor acelor teritorii care se aflau în afara granițelor Rusiei europene înainte de război, precum și împotriva Finlandei. sau acele popoare si teritorii, vor fi retrase.a caror autonomie era prevazuta in cele 14

puncte care au stat la baza acestor negocieri de pace; toate operațiunile militare ofensive trebuie oprite.

Acești reprezentanți au fost invitați să negocieze cu Puterile Aliate pentru a constata dorințele tuturor „părților" poporului rus și pentru a realiza, dacă este posibil, orice înțelegere sau reconciliere între ele, precum și pentru a stabili o cooperare benefică între rusi. oameni și alte popoare ale lumii. Aliații au promis reprezentanților ruși să le asiste în călătoria lor, inclusiv în traversarea Mării Negre. Sosirea reprezentanților la locul indicat pentru întâlnire era așteptată până la 15 februarie 1919.

În răspunsul său la solicitarea lui G. Chicherin, redactorii ziarului Le Populaire au relatat și alte câteva împrejurări care ar putea ajuta RSFSR să-și determine poziția față de conferință, în special, refuzul de a participa la conferința fostului ministru țarist S.D. Sazonov (ministrul de Externe al guvernelor Omsk și Kuban), care a anunțat presei că guvernele sale nu vor sta la aceeași masă cu bolșevicii. Declarații similare au fost făcute de toate grupurile ruse emigrate; reprezentanții guvernelor burgheze din provinciile baltice și ale Republicii Georgia, la rândul lor, au precizat că problema conferinței nu îi privea, deoarece ei

22 Ibid.

23 Ibid.

se consideră independenți de Rusia; în general, toate grupurile ostile bolșevicilor au refuzat să participe la conferință24.

28 ianuarie 1919 Comisarul Poporului G.V. Chicherin a trimis o radiogramă președintelui american Wilson la Paris, informându-l că Guvernul Republicii Sovietice Ruse nu a primit o invitație la o conferință pe Marea Marmara, făcută în conformitate cu propunerea sa de către Puterile Aliate către diferite guverne. existent efectiv în Rusia. „Suntem obligați să vă atragem atenția asupra acestui fapt în ordine", a scris Chicherin, „pentru ca absența unui răspuns din partea noastră să nu fie un motiv de interpretare greșită"25.

Nota Guvernului RSFSR către Guvernele Marii Britanii, Franței, Italiei, SUA și Japoniei din 4 februarie 191926 a rămas fără răspuns, în care se precizează că nu au primit nicio invitație la conferința despre Insulele Prinților, adresată către personal, și a aflat dintr-o telegramă radio care a concluzionat în trecerea în revistă a presei despre invitația pretinsă emisă de puterile Acordului tuturor guvernelor existente efectiv în Rusia de a trimite delegați acolo și, de asemenea, ținând cont de faptul că presa străină își prezintă sistematic acțiunile într-o lumină greșită, guvernul sovietic rus folosește această ocazie pentru a-și dezvălui poziția în această problemă.

În ciuda poziției din ce în ce mai favorabile a Rusiei sovietice atât din punct de vedere militar (dați să vă reamintesc: la 4 februarie 1919, Armata Roșie a ocupat Kievul. - N.B.), cât și în raport cu starea

sa internă, Guvernul sovietic rus a considerat că este atât de de dorit să încheie un acord care punea capăt ostilităților, care era gata să înceapă imediat negocierile chiar și cu prețul unor concesii serioase, care însă nu amenințau dezvoltarea ulterioară a țării. Ținând cont de faptul că inamicii, împotriva cărora trebuia să lupte, și-au extras puterea exclusiv din ajutorul oferit de puterile Antantei (de aceea erau singurul dușman real al guvernului sovietic rus), acesta din urmă. s-a îndreptat în mod special către puterile Antantei cu o declarație de puncte, asupra căreia astfel de concesii ar considera posibil să pună capăt oricărui conflict cu aceste puteri.

24 Ibid. S. 47.

25 Ibid. S. 52.

26 Ibid. pp. 57-60.

Având în vedere importanța deosebită acordată problemei împrumuturilor rusești, guvernul sovietic și-a declarat disponibilitatea de a face o concesiune la cerințele puterilor Antantei, fără a refuza să-și recunoască obligațiile financiare în raport cu creditorii aparținând puterilor Antantei. Antanta și determinarea modului în care acest lucru va fi realizat în viață ar fi trebuit să conțină tratate, a căror dezvoltare ar fi devenit sarcina negocierilor propuse. De asemenea, guvernul sovietic s-a oferit să garanteze plata dobânzilor la împrumuturile sale cu o anumită cantitate de materii prime, despre care urma să se încheie un acord special. Era gata să acorde concesiuni miniere, silvice și alte subiecților puterilor Antantei, în condiții care să fie precis determinate, pentru ca sistemul economic și social al Rusiei sovietice să nu fie afectat de „regulamentele interne ale acestor concesiuni. ." Și, în sfârșit, punctul la care, în opinia guvernului sovietic, se puteau referi negocierile propuse, se referea la concesiuni teritoriale, întrucât „nu înseamnă cu orice preț a exclude din negocierile sale luarea în considerare a chestiunii oricăror anexări de către puteri Consimțământul teritoriilor ruse. Guvernul sovietic rus adaugă că, în opinia sa, anexările ar trebui să însemne păstrarea într-una sau alta parte a teritoriului fostului Imperiu Rus, minus Polonia și Finlanda, a forțelor militare ale Antantei sau a celor menținute de guvernele Antantei sau folosind sprijinul lor financiar, tehnic, militar sau de altă natură. Mai mult, dimensiunea concesiunilor pe care le-ar face guvernul sovietic ar trebui să depindă de poziția militară a Rusiei în raport cu puterile Acordului. În ceea ce privește plângerile des exprimate în presa țărilor occidentale cu privire la propaganda revoluționară internațională, guvernul sovietic, subliniind imposibilitatea de a restrânge libertatea presei revoluționare, și-a declarat disponibilitatea de a include în acordul general cu puterile Antanta obligatia de a nu se amesteca in treburile lor interne .

În astfel de condiții, guvernul sovietic era gata să înceapă imediat negocierile pe Insulele Prinților sau oriunde altundeva cu toate puterile Antantei, atât în comun, cât și cu țări individuale, sau cu orice grupare politică rusă, în conformitate cu dorințele aliaților. .

27 Ibid. pp. 59-60.

Guvernul bolșevic avea mare nevoie de recunoaștere diplomatică și, prin urmare, a cerut o invitație oficială la conferință, dar invitația nu a venit, iar apoi guvernul lui Lenin, a cărui strategie a fost să excludă rolul inițiatorului reformelor în afacerile rusești pentru Occidentul, a declarat că este „gata să cumpere” o astfel de invitație prin recunoașterea datoriilor Rusiei, acordând aliaților occidentali concesii importante și avantaje economice în Rusia. Însă Conferința Politică Rusă, opusă negocierilor dintre Occident și sovietici de la Paris, a văzut în invitația bolșevicilor un tratament egal cu facțiunile aliate occidentale și a refuzat să accepte oferta lui Wilson și Lloyd George. Liderii mișcării albe din Rusia însăși au refuzat să participe la conferință. Nu a fost niciun răspuns de la ei. Apoi a fost pusă în joc diplomația personală. Bullitt a fost cel care a trebuit să afle posibilitățile Occidentului de a împiedica Rusia să intre în izolare internațională.

La 24 septembrie 1919, The Times a publicat un articol intitulat „Clarificarea unui mister”, care se referea în mare parte la conferința eșuată din Insulele Prinților. Potrivit ziarului, ziarul liberal englez Thè Manchester Guardian a exprimat pentru prima dată ideea convocării sale pe 15 ianuarie 1919. Lloyd George, apucând de această idee, a introdus-o într-un cerc restrâns de cei mai înalți reprezentanți ai celor cinci lideri victorioși. puteri - Consiliul celor Zece din 25 ianuarie; Clemenceau s-a pronunțat împotrivă, dar a reușit doar că s-a decis îndepărtarea acestei conferințe în Insulele Prinților. Nota lui Chicherin, trimisă ca răspuns la această propunere, vorbea despre „unele concesii economice și financiare făcute Antantei ca răspuns la recunoașterea oficială a bolșevicilor”. Oricum, aliații, invitându-i pe cei din urmă la conferință, nu au menționat nicio concesiune sau garanție. Se pare că Chicherin și-a imaginat, scrie ziarul, că cu această momeală va reuși să prindă diplomați aliați și, în același timp, să-i discrediteze, sau a primit o promisiune de la consilierii săi financiari europeni că, dacă s-ar oferi aceste garanții, vor influența aliații. și să obțină recunoașterea puterii bolșevicilor. Această conferință a eșuat, aducând unele roade celor care au dat naștere la ideea ei: i-a stârnit împotriva Antantei pe patrioții ruși care până atunci i-au fost adepții. Ziarul a cerut ajutor moral și material lui Denikin și acelor ruși care au încercat să-și salveze țara prin răsturnarea

bolșevism; abia atunci a fost posibil să se creeze un guvern solid care să poată restabili Rusia, dar deocamdată nu ar trebui să fie vorba de un acord cu bolșevicii.

Misiunea lui William K. Bullitt în Rusia

Într-un raport adresat celui de-al VII-lea Congres al Sovietelor din întreaga Rusie pentru perioada din noiembrie 1918 până în decembrie 1919, Comisariatul Poporului pentru Afaceri Externe a raportat că, în primele zile ale lunii martie 1919, șeful departamentului de informații

politice al delegației americane de la Conferința de la Versailles, Marea Britanie Bullitt cu o propunere de acord venită de la președintele W. Wilson și întocmită cu cunoștințele lui Lloyd George. Această propunere a fost analizată cu atenție de guvernul sovietic, iar pe 12 martie, după ce Bullitt a acceptat amendamentele, pe care le-a considerat destul de acceptabile, a fost în cele din urmă elaborat un proiect de acord cu el, pe care guvernul sovietic s-a angajat să îl accepte dacă este propus înainte de aprilie. 10. Potrivit acestui proiect, urma să fie convocată o conferință specială pentru a încheia un acord pe baza unor principii prestabilite: beligeranții din Rusia ar înceta să caute să se răstoarne între ei prin forță, păstrând teritoriile pe care le ocupau, cu cu excepția mișcărilor teritoriale pe care le-ar face această conferință, în plus, însăși populația acestor teritorii și-ar putea schimba sistemul politic; blocada ar fi ridicată, iar Rusiei sovietice ar avea libertate de comerț și legături cu alte țări; Antanta se va angaja să înceteze să ofere orice fel de asistență grupurilor politice care luptă împotriva guvernului sovietic; toți beligeranții ar găzdui o amnistie politică; dintre republicile sovietice şi statele Antantei vor fi restabilite relaţiile diplomatice28.

După cum s-a cunoscut mai târziu din „revelațiile” lui Bullitt, planul său după întoarcerea la Paris a fost primit mai întâi cu aprobare de Lloyd George, dar apoi au avut loc unele schimbări politice „în culise” și proiectul de acord cu Rusia părea să fie uitat. 16 aprilie 1919, în Camera Comunelor, Lloyd George a refuzat să admită că știe ceva despre călătorie.

28 Ibid. pp. 602-603.

Bullitt în Rusia. Poziția primului ministru nu a putut să nu fie afectată atât de influența tot mai mare în Marea Britanie a oponenților puterii sovietice, în frunte cu Churchill, cât și de succesele dobândite în Rusia pe frontul de Est de către Kolchak, în care presa oficială aliată a văzut dictatorul întreg rusesc. Un alt factor de luat în considerare este formarea la mijlocul lunii martie 1919 a Republicii Sovietice Ungare. Mai târziu G.V. Chicherin a scris că acordul Bullitt s-a prăbușit pentru că în acel moment a avut loc revoluția maghiară și a speriat guvernele. Salutând cu căldură evenimente precum Revoluția Maghiară, Comisarul Poporului a cerut o analiză sobră a rezultatelor lor pentru poziția internațională a țării: „Întorsătura bruscă a guvernului american împotriva noastră a avut loc după marea grevă din America, când cercurile conducătoare americane erau mai întâi convins că comunismul era un pericol și pentru ei”, a scris Chicherin. „Atunci, în locul politicii anterioare de înțelegere cu noi, s-au îndreptat către politica de a lupta până la capăt împotriva guvernului comunist.”29

Lloyd George și-a retractat participarea la misiunea lui Bullitt la Moscova; Wilson nu numai că a interzis publicarea proiectului de acord transmis de Bullitt, dar i-a refuzat și cererea de a declara public că Lloyd George a făcut un raport fals.

La 27 mai 1919, ziarele de la Moscova și Kiev au publicat materiale ale Comisariatului Poporului pentru Afaceri Externe RSFSR, dovedind, după cum scriau analiștii departamentului de politică externă, „falsitatea declarațiilor presei aliate că negocierile preliminare privind un acord între guvernul sovietic și coaliția antisovietică au fost supărate din vina guvernului sovietic”30. Din nota lui Chicherin, s-a notat în recenzii, este clar că un anume Bullitt, expert în afacerile rusești al delegației americane la Conferința de la Versailles, însoțit de căpitanul american W. Pettit și jurnalistul L. Steffens, a venit în Rusia. în martie 1919, cu un ordin semi-oficial de la președintele Wilson. Propunerea lui Wilson, făcută pe baza asigurărilor lui Bullitt și cu cunoștințele lui Lloyd George, avea drept scop stabilirea unui armistițiu și elaborarea bazei unui acord temporar între guvernul sovietic și coaliția antisovietică. Conform proiectului american, guvernele aliate urmau să ofere guvernelor diferitelor state

29 WUA al Federației Ruse. F. 0418. Op. 1.D.2. P. 1.L. 108.

30 Ibid. F. 56-6. op. 1. D. 62. P. 10. L. 163.

Rusia, atât sovietică, cât și antisovietică, să încheie un armistițiu și să se adune pentru o conferință pentru încheierea păcii, cu condiția să păstreze puterea la locul lor și să se abțină de la încercarea de a se răsturna reciproc. Aliații urmau să pună capăt blocadei Rusiei și să reia relațiile comerciale și diplomatice. Criminalii politici au fost amnistiați reciproc. Guvernele fostului Imperiu Rus își vor asuma toate obligațiile financiare. Aurul rusesc, capturat de cehi la Kazan, și luat tot de Aliați în Germania, ar merge la plata datoriilor. Trupele aliate și alte trupe non-ruse au fost retrase de pe teritoriul Rusiei; asistența acordată guvernelor antisovietice a fost oprită.

Guvernul sovietic a fost de acord să accepte oferta. Conferința de la Versailles urma să invite beligeranții la conferință pentru a stabili detaliile conducerii acesteia. Încercarea lui Bullitt și, poate, a lui Wilson, aparent, s-au prăbușit împotriva încăpățânării „sângerului” Clemenceau, scriau ziarele rusești, invitația la conferință nu a fost urmată. În schimb, „grupurile de reacție” de la Versailles au prezentat un plan „sprețuitor” asociat cu numele de Nansen de a aduce o anumită cantitate de hrană în Rusia, cu condiția ca Rusia „muncitorilor și țăranilor” să fie dezarmată și predată în mila lui. Kolchaks-Denikins. Prin urmare, războiul aliaților împotriva Rusiei a căzut în întregime pe primul.

La 3 aprilie 1919, cunoscutul călător norvegian F. Nansen a propus Consiliului celor Patru ca Rusia să organizeze aprovizionarea cu alimente și medicamente, ambele urmate să fie distribuite de o comisie din țări neutre. Pe 17 aprilie, Consiliul a răspuns prin acordul, cu condiția ca ostilitățile în zonele în care va funcționa comisia neutră să fie suspendate. Pe 4 mai, guvernul sovietic a primit un mesaj despre acest lucru de la misiunea norvegiană de la Berlin. Planul Nansen nu dădea nicio garanție că suspendarea ostilităților nu va fi folosită de „generalii țariști contrarevoluționari pentru a se întări și pentru a pregăti o lovitură decisivă împotriva Rusiei sovietice”, raportul NKID către cel de-al VII-lea Congres al Sovietelor din întreaga Rusie. a

raportat, „de dragul autoconservării, Rusia sovietică nu putea face acest lucru decât cu condiția unor garanții care puteau fi stabilite doar cu guvernele în cauză. 7 mai Chicherin a răspuns

31 DVP URSS. T. 2. S. 603-604.

Nansen că guvernul sovietic acceptă planul său și cere să indice locul și ora pentru întâlnirea comisiei sale cu delegații ruși, dar s-a indicat că negocierile privind suspendarea ostilităților ar putea fi purtate doar cu guvernele Antantei. Guvernul sovietic dorea să conducă astfel de negocieri și lui Nansen i sa spus că va începe astfel de negocieri cu cea mai mare bucurie. Prin Nansen, guvernelor țărilor Antantei li s-a dat o propunere de negocieri în vederea încheierii ostilităților. Cu toate acestea, nu a fost primit niciun răspuns. „În ansamblu, programul elaborat de Bullitt și de mine”, spunea raportul NKID, „a păstrat forța pentru noi și apoi pentru ceva timp, desigur, cu acele schimbări care ar putea fi cauzate de o schimbare a circumstanțelor”32.

„Chestiunea rusă” a stat în centrul raportului lui Bullitt, prezentat de acesta Comisiei pentru Afaceri Externe a Senatului SUA în septembrie 1919. „Revelațiile” făcute de Bullitt, în calitate de șef al secției de informare a delegației SUA la Conferința de la Paris, despre „Considerații secrete pentru elaborarea unui tratat de pace”, au făcut furori în America. Presa s-a întrebat dacă aceste dezvăluiri vor avea un impact direct asupra Congresului SUA atunci când a luat în considerare problema ratificării tratatului de pace. Partidul Republican a intenționat să dea declarațiilor lui Bullitt o largă publicitate pentru a excita opinia publică americană împotriva Ligii Națiunilor, pe baza cuvintelor lui Bullitt că delegații Statelor Unite au jucat un rol foarte mic în încheierea tratatului de pace și, de asemenea, au făcut-o. împotriva convingerilor lor.

Buletinele Departamentului de Presă al Comisariatului Poporului pentru Afaceri Externe al RSFSR, în special în nr. 36 din 15/X, 1919, au publicat materiale despre William K. Bullitt (un tânăr american, originar din Philadelphia, aparținea unuia dintre cele mai vechi familii din țară; jurnalist plin de duh, și-a câștigat faima, a intrat în serviciul departamentului de externe și a fost dus la Paris cu delegația pentru pace a Statelor Unite) și „bomba” sa. La conferință, Bullitt a menținut relații cu radicalii și socialiștii; unul dintre ei, Lincoln Steffens, l-a urmat în martie 1919 în Rusia. Steffens și a acoperit istoria mis

32 Ibid. S. 604.

33 Buletinul Departamentului de Presă al NKID. 1919. 23.X (Nr. 43) Central AVP RF. F. 56-6; The Daily Telegraph. 1919. 15.09.

aceşti Bullitt. Dezvăluirile sale au produs, după cum scriau în presă, efectul unui glonț exploziv și s-au bazat pe următoarele fapte: după cum se știe, în ianuarie 1919, Lloyd George a propus să convoace la

Paris reprezentanți ai tuturor guvernelor rusești; Wilson a propus să convoace această conferință în Est; în ciuda opoziției lui Clemenceau, alegerea a căzut pe Insulele Prinților. Totuși, din cauza intrigilor sutelor negre ruși și ale francezilor, conferința nu a avut loc. În secret de alții, dar cu cunoștințele deputaților britanici, Bullitt a fost trimis în Rusia cu un proiect de tratat de pace cu bolșevicii, care a fost elaborat de secretarul lui Lloyd George F. Kerr cu ajutorul colonelului House. Tratatul de pace urma să fie încheiat pe aceste temeiuri: ostilitățile au încetat imediat, iar fiecare guvern a rămas la putere în propria sa zonă; supușii puterilor aliate aveau dreptul liber de a intra în Rusia; a fost avută în vedere o amnistie politică reciprocă; au fost reluate relațiile comerciale regulate între Rusia și țările străine; trupele puterilor aliate au fost retrase din Rusia odată cu demobilizarea armatelor ruse. Lenin a trimis un răspuns prin care Bullitt și-a exprimat consimțământul pentru negocierile de pace din motivele de mai sus. Colonelul House a susținut energic încheierea păcii în acești termeni, care, desigur, nu au fost publicate la Paris. A vorbit despre asta cu Lloyd George și cu generalul Smuts, care au considerat planul nerealizabil. Forțat să țină seama de opinia publică engleză, Lloyd George a crezut că acest plan ar putea fi realizat dacă oricare dintre figurile influente ale Partidului Conservator ar putea fi convinsă să viziteze Rusia, de exemplu, Lordul Cecil, Generalul Smuts sau Lordul Salisbury. Lloyd George i-a recomandat lui Bullitt să-și publice propunerea, dar aceasta a eșuat, iar câteva zile mai târziu Lloyd George a declarat în camera inferioară a Parlamentului englez că „a citit așa ceva în ziare despre propunerile de pace ale Rusiei Sovietice”34. După aceea, Kerr a venit cu scuze lui Bullitt și a explicat că atunci când Lloyd George s-a întors în Anglia, intenționând să apere pacea cu Rusia Sovietică, Lord Northcliffe (regele ziarului, proprietarul The Times, Daily Mail etc.) și Churchill au adunat un majoritate conservatoare să-și exprime neîncrederea în prim-ministru. La o reuniune a comisiei Senatului, Bullitt

34 WUA RF. F. 56-6. Pe. 1. D. 30. P. 4. L. 117.

a spus: „În relația cu Lloyd George, trebuie să ne amintim că nu se poate baza pe nicio opinie exprimată de el în public.”35 După raportul lui Bullitt, Partidul Republican a considerat că a dobândit jetoane excelente împotriva lui Wilson.

Procesul-verbal oficial al raportului dat de Bullitt Comisiei de Relații Externe al Senatului SUA la 12 septembrie 1919, cu ocazia șederii sale în Rusia, a fost publicat în The Times la 13 noiembrie 1919 și plasat de Departamentul de presă al NKID. în Buletinul nr. 61 din 18 noiembrie 1919. Raportul conținea observațiile lui Bullitt, completate de impresiile asistentului său, căpitanul Pettit de la informațiile militare, precum și informații primite de la Steffens și alții care se aflau la acea vreme în Rusia sovietică. Bullitt a petrecut doar o săptămână în Rusia, dar a reușit să stabilească că „perioada distructivă a revoluției a trecut”, „teroarea a încetat”, „condamnările la moarte sunt extrem de rare”, „execuțiile au încetat, sunt puține jafuri, prostituția a a dispărut, viața de familie nu s-a schimbat, respectul pentru o femeie nu a stat niciodată atât de sus, mii de școli noi s-au deschis. Pettit a fost de acord cu aprecierile

sale, scriind că informațiile venite din Rusia despre cruzimea și imoralitatea care domneau acolo sunt fictive, locuirea la Petrograd este mult mai sigură decât la Paris: de fapt, nu există jafuri, mulțimile de prostituate au dispărut, teroarea s-a terminat. Potrivit lui Steffens, Rusia ajunsese într-o stare de echilibru intern, în orice caz, el credea că faza distructivă a revoluției a trecut: ordinea era vizibilă, nu se auzea tulburări; jaful și prostituția au dispărut, interzicerea băuturilor alcoolice era respectată peste tot; spiritul distructiv al revoluției și-a făcut treaba; conducătorii bolşevismului au devenit conducătorii întregului popor.

Bullitt și tovarășii săi au fost unanimi în opinia lor că forma sovietică de guvernare în țară era ferm stabilită și se bucura de sprijinul poporului; opoziția față de comuniști a venit doar din partea partidelor mai radicale - social-revoluționarii de stânga și anarhiștii, care cereau exterminarea întregii burghezii și declararea imediată a războiului guvernelor nerevoluționare. Pettit a fost totuși mai moderat în aprecierile sale, considerând că guvernul bolșevic nu este mai puțin puternic decât cel țarist, el a remarcat creșterea abuzurilor, lipsa de educație și dorința fără speranță de a interveni în ideile urmărite de guvern din partea multor oameni. .

35 Ibid.

dey. În Petrograd, a remarcat el, cel puțin jumătate din populație era membri ai Partidului Comunist.

Toți trei au remarcat prestigiul ridicat al liderului bolșevic. În opinia lui Bullitt, Lenin era pe jumătate pregătit să întâlnească puterile occidentale la jumătate, aflându-se pe aripa dreaptă a vieții politice rusești; era gata să facă compromisuri, în ciuda faptului că, din punctul de vedere al socialiștilor, acestea erau indezirabile. A refuzat să anuleze complet datorii externe; concesiuni autorizate. Dacă Troțki și generalii, în opinia americanilor, au urmat o politică militară ofensivă, atunci Lenin și susținătorii săi au apărat acordul cu Statele Unite, încheiat „cu prețul unui compromis cu principiile comuniștilor” și au recunoscut trebuie să plătească datorii externe și să ofere străinilor concesii pentru a obține împrumuturi. „Flexibilitatea și receptivitatea” lui Lenin a fost lovită și de Steffens, care credea că forma sovietică de guvernare a fost stabilită în țară, dar nu era democratică. În opinia sa, acesta a fost cel mai autocratic guvern pe care l-a întâlnit vreodată; Lenin era mai îndepărtat de oameni decât țarul în vremuri, dar a recunoscut sincer acest lucru. Nici un singur muncitor sovietic, așa cum credea Steffens, nu a fost un susținător al sovieticilor în forma în care existau la acea vreme. Această viziune a fost împărtășită, potrivit americanului, de însuși Lenin, care credea că „acum este o dictatură”.

„Poziția lui Lenin aproape corespunde poziției unui dictator”, a mai spus Bullitt, „s-au creat legende despre el, se uită la el aproape ca pe un profet, considerându-l de neatins; Pe de altă parte, Troțki este considerat ca aparținând celei mai inferioare categorii de muritori. În opinia lui Steffens, opoziţia faţă de guvernul comunist nu a mai existat: influenţa SR de stânga era neglijabilă; menșevicii și SR-ul de

dreapta sperau în metode parlamentare și de altă natură de a scăpa de comuniști, dar atâta timp cât a existat amenințarea de amestec străin, ei i-au ajutat pe bolșevici. Potrivit lui Steffens, liderii acestuia din urmă au regretat și s-au rușinat de Teroarea Roșie, luată ca răspuns la metodele teroriste folosite de oponenții lui Lenin. Bullitt și Pettit au dat un număr diferit de victime ale Terorii Roșii. Astfel, Bullitt a scris că pe toată durata domniei Comisiei Extraordinare pentru Combaterea Contrarevoluției, aproximativ 1.500 de persoane au fost supuse pedepsei cu moartea la Petrograd, 500 la Moscova și 300 în restul Rusiei; în general - 5000 de persoane. mic, bază

pe baza informațiilor primite de la autoritățile din Petrograd, el a sunat numărul total de victime - 3200 de persoane.

Spunând ce este cu adevărat marxismul, Bullitt a remarcat că fiecare bărbat, femeie și copil din Moscova și Petrograd suferea de malnutriție, medicamentele lipseau cu desăvârșire în orașe, epidemiile de tifoidă și variola au făcut furori. Pettit a mai susținut că dintr-un milion de oameni din Petrograd, conform Comisariatului pentru Sănătate, 200.000 de oameni erau bolnavi, dintre care 100.000 erau în spitale și acasă, în timp ce ceilalți 100.000 cu membrele degerate mai puteau merge la cantinele publice. Dar, în același timp, teatrele, opera și baletul au înflorit, ca pe timp de pace. Mii de școli noi s-au deschis în toate părțile Rusiei. Copiii, ca și adulții, urmăreau piese de teatru, opere, balete „însoțiți de instructori”. Steffens a scris despre ceea ce a văzut: „Între oameni, evident din necugetare, uneori par să regrete căderea autocrației, deoarece oamenii sunt deja obișnuiți să lucreze și să trăiască sub vechiul regim și ar putea naviga în el; oamenii bogați îl plâng, dar până și un sărac înfometat se gândește cât de bine ar fi să mergi la piață și să iei din nou tot ce ai nevoie acolo la același preț. Apoi au mâncat, acum s-a terminat”. Clasele privilegiate, angajații guvernamentali, soldații Armatei Roșii, actorii etc., primeau de trei ori mai mult decât „clasa paraziților”, a cărei porție era insuficientă pentru subzistență, a remarcat Steffens, această clasă nefericită avea voie să cumpere mâncare pe ascuns și în mare măsură. preţurilor în calcul, că capitalul său va fi în curând epuizat. Totul a fost atât de greu încât țăranii s-au răzvrătit și, împreună cu muncitorii, au început să mustre noul guvern. Totuși, potrivit americanului, această situație tragică a fost „prevăzută” de liderii revoluției. Deci, Lenin, pe care l-a numit fie idealist și om de știință, fie realist sumbru, a prevăzut viitorul societății sub sistemul socialist. Liderul bolșevic a folosit controlul monopol al presei de către stat și vechea armată de propagandiști revoluționari pentru a transfera vina pentru suferința Rusiei din cauza guvernului revoluționar asupra războiului, a blocadei. Steffens a scris că rușii își imaginează că, dacă Rusia prosperă, atunci întreaga lume va prospera, chiar dacă Rusia este înfundată în sărăcie. Bullitt a fost, de asemenea, de acord cu el, argumentând că, deși femeile sunt gata să moară de foame, iar tinerii să moară pentru puterea sovietică, cu toate acestea, bolșevismul este o formă de guvernare în care sunt posibile cele mai mari abuzuri și tiranie.

Deși Lenin și cercurile moderate ale guvernului comunist au cerut pace, dar, potrivit lui Steffens, au făcut-o nu pentru că ei personal aveau nevoie de pace, țara avea atât de mult nevoie de pace la acea vreme, încât bolșevicii și-au exprimat disponibilitatea de a abandona propaganda. Bullitt și Steffens li s-a spus: „Lasă-ne pe noi, rușii, să facem experiența noastră, apoi oamenii tăi ne pot urmări dacă vor să aibă ceea ce avem"; în același timp, s-a exprimat disponibilitatea de a „răspândi un război civil revoluționar în toată Europa și în întreaga lume". În ciuda a tot ceea ce văzuse în Rusia sovietică, Steffens (precum Bullitt și Pettit) nu avea nicio îndoială că bolșevicii ar trebui să fie „îngăduiți să experimenteze"; este necesar să facem pace cu ei, dar nu din frica de ei, ci dintr-un sentiment de compasiune față de poporul rus.

În Franța, Le Populaire a fost primul ziar care a publicat „revelațiile" lui Bullitt despre „chestiunea rusă" în Senatul SUA. Ministerul francez de Externe le-a considerat „exagerate"36. Aceasta era deja o semi-mărturisire (deoarece au fost refuzate); nici discuţia de către Consiliul Aliat asupra „chestiunii ruse" nu a fost ascunsă. Ziarele relatau că s-a hotărât să nu se amestece cu revoluționarii ruși în lupta lor pentru binele țării; dar autorii publicaţiilor au recunoscut că au rămas încă multe nespuse în comportamentul guvernelor aliate faţă de Rusia.

Al treilea - comunist

O încercare de a preveni crearea unei „noui ordini mondiale" care a fost elaborată la Conferința de pace de la Paris de către reprezentanții țărilor occidentale fără participarea Rusiei a fost crearea de către Lenin în martie 1919 a Internaționalei Comuniste - a treia, ca răspuns. la a II-a - Internațională Socialistă recreată în Elveția. Din 2 martie până în 6 martie 1919 a avut loc primul congres al Internaționalei Comuniste. Franța a fost reprezentată de Jacques Sadoul (membru al misiunii militare franceze la Moscova în 1918). În discursul său despre situația internațională, Nikolai Osinsky (V.V. Obolensky), primul președinte al Consiliului Economic Suprem al RSFSR, a făcut o declarație care ar putea fi numită un atac la adresa conferinței imperialiste de la Paris: conferința calcă în picioare.

„Buletinul Departamentului de Presă al NK.ID. 1919. 24.X (Nr. 43) //AVP RF. F. 56-6.

„principii de autodeterminare națională exprimate în constituția federației sovietice"; ideea Ligii Națiunilor prezentată la Paris este o schemă prin care Statele Unite contestă interesele coloniale britanice și franceze; „capitalismul imperialist" domnește la Paris și face inevitabilă o nouă cursă înarmărilor. Lenin a vorbit la congres despre victoria revoluției proletare în întreaga lume, propunând sarcina creării unei republici sovietice internaționale.

Comintern-ul și-a văzut principala sarcină în răsturnarea ordinii mondiale burgheze „și ridicarea în locul ei a edificiului sistemului socialist"38. Ulterior, Komintern a devenit un instrument eficient al Moscovei în influența sa asupra mișcării comuniste internaționale. Cel

de-al 8-lea Congres al Partidului, desfășurat în aceeași lună, a adoptat un nou Program și o rezoluție specială în care s-a alăturat pe deplin platformei Comintern. L.N. Nejinski a ajuns la concluzia că „în paralel cu formarea Comintern-ului, a început un proces care a devenit timp de mulți ani parte integrantă a activităților internaționale ale statului sovietic - neanunțat, dar desfășurat în volume tot mai mari, alocare necontrolată de către bolșevic. elita de resurse materiale semnificative Comitetului Executiv al Komintern pentru organizarea acţiunilor revoluţionare în alte ţări »39. Așadar, la 26 martie 1919, președintele Comitetului Executiv al Comintern (ECCI) G.E. Zinoviev a anunțat la o ședință a Comitetului Executiv despre decizia Comitetului Central al PCR (b) de a aloca 1 milion de ruble Comintern. pentru a-și acoperi nevoile. Cu toate acestea, acești bani nu au fost suficienți și s-a mărit suma alocată pentru nevoile Cominternului, inclusiv prin bijuteriile expropriate de la burghezia și aristocrația rusă. După cum scria Nejinski, „încă de la început, întreaga structură organizatorică a Comintern-ului a fost luată cu sprijinul financiar deplin al Comitetului Central al PCR (b) (adică, de fapt, în detrimentul fondurilor de stat ale Rusiei Sovietice).), până la punctul în care toate estimările anuale de cheltuieli ale Comintern au fost luate în considerare și aprobate la ședințele Biroului Politic al Comitetului Central.

37 Vezi: Utkin A.I. Umilirea Rusiei: Brest, Versailles, Munchen. M., 2004. S. 396.

38 Internaționala comunistă în documente, 1919-1932. M., 1933. S. 60.

39 Nejinski L.N. În interesul poporului sau în ciuda lor?: Politica externă sovietică în 1917-1933. M., 2004. S. 67.

40 Internația comună și ideea revoluției mondiale: documente. M., 1998. S. 118.

41 Nejinski L.N. Decret. op. S. 68.

Un rol major în funcționarea întregului mecanism de stat pentru dezvoltarea și adoptarea principalelor decizii de politică externă ale țării l-a avut crearea Biroului Politic al Comitetului Central la Primul Congres al PCR (b) din martie 1919. . Nici o decizie importantă nu a fost luată atât în domeniul politicii interne, cât și al politicii externe fără sancțiunea sa. În ciuda faptului că problemele de politică externă au ocupat o mare atenție a Biroului Politic, nici Chicherin, nici cei mai apropiați colegi ai săi nu au fost în componența sa. Mai mult, nici măcar nu s-a gândit la „apropierea” lor de Biroul Politic, din moment ce printre cele mai înalte elite de partid nu erau considerați, din diverse motive, „bolșevici sută la sută”42. Desigur, Chicherin sau adjuncții săi au fost invitați la acele ședințe ale Biroului Politic la care s-au discutat chestiuni de politică externă, dar atunci când s-a luat decizia finală, opinia lor nu a fost întotdeauna luată în considerare. Cu toate acestea, Chicherin și toți angajații Comisariatului Poporului pentru Afaceri Externe au fost

nevoiți să se supună tuturor instrucțiunilor venite de la Biroul Politic.

Nu exista o imagine clară a ceea ce se întâmpla în Rusia la acea vreme în Occident. În Rusia, între timp, au avut loc bătălii sângeroase ale Războiului Civil, care au cuprins un teritoriu vast. La 3 martie 1919, „corpul liber” german sub comanda generalului R. von der Goltz a lansat o ofensivă împotriva detașamentelor Armatei Roșii, cucerind Letonia și Lituania în zece zile. Rusia sovietică, ca urmare a creării de către germani a așa-numitului „zid” defensiv-ofensiv german în Europa de Est (întinsă din Lituania până la Grodno, mai departe până la Brest-Litovsk și Kovel, apoi din Carpați aproape până la Kiev) era complet izolat de Occident.

În Europa, în plinul martie 1919, au fost proclamate republicile sovietice maghiară și bavareză. Dar pentru a-i susține, în Rusia sovietică nu era nicio armată necesară ca mărime: toate forțele au fost aruncate în lupta împotriva inamicilor interni de pe fronturile Războiului Civil. Prin urmare, în opoziție cu Troțki și susținătorii săi, în „topul” bolșevic a apărut un grup care, deși nu respingea deschis lozincile unui război revoluționar, credea totuși că un război în afara Rusiei nu era o chestiune de viitor apropiat, deoarece un ar putea și ar trebui creată armata de masă, inclusiv în țăranii de mijloc, care nu au acceptat încă această idee43. Mai târziu, la 5 august 1919, după căderea Vienei

42 Ibid. S. 69.

43 Ibid. S. 76.

al Republicii Sovietice, Troțki a trimis un memorandum secret Comitetului Central, în care punea problema necesității reorientării activității revoluționare externe a Rusiei Sovietice spre Est, deoarece, în opinia sa, marile evenimente din Occident ar putea să nu izbucnește în curând, deoarece „perioada pregătitoare de incubație pentru revoluția din Occident poate continua foarte mult timp”. Ținând cont de situația internațională schimbată și considerând că Armata Roșie este o forță incomparabil mai semnificativă în domeniile asiatice ale politicii mondiale decât în domeniile politicii europene, el a cerut conducerii de partid și de stat a republicii „să înfrunte Estul. „, pentru că „drumul spre India s-ar putea dovedi pentru noi în acest moment mai practicabil și mai scurt decât drumul spre Ungaria Sovietică”, de aceea este necesar să se susțină planul „de a crea un corp de cavalerie (30-40 de mii de călăreți).) cu așteptarea de a-l arunca în India”, care, potrivit acestuia, a fost propus de „un singur muncitor militar serios.

În noiembrie 1919, Lenin a declarat la cel de-al doilea Congres al organizațiilor comuniste ale popoarelor din Est că „mișcarea revoluționară a popoarelor din Est poate fi acum dezvoltată cu succes”, în legătură cu care „acum Republica noastră sovietică va trebui să grupeze toate popoarele trezite ale Orientului în jurul său, astfel încât, împreună cu ele, să lupte împotriva imperialismului internațional. După cum știți, Armata Roșie nu a mers în India.

Între timp, la conferința de la Paris, dezacordurile dintre câștigători au escaladat: Marea Britanie și stăpâniile au căutat să împartă moștenirea germană și cea turcească, Franța - să demobilizeze Germania, să-și neutralizeze industria militară și să exercite controlul asupra acesteia; ţările mici au cerut pentru sine definiţii cu creşterea maximă a teritoriului lor. În ciuda acestui fapt, la conferință s-a născut o nouă organizație internațională. Ignorând cele mai mari puteri mondiale - Rusia sovietică și Germania, Liga Națiunilor nu putea fi numită în sensul deplin al organizației mondiale, dar cu siguranță era un cuvânt nou în practica diplomatică. La 14 februarie 1919, președintele Wilson a prezentat charta Societății Națiunilor în sesiunea plenară a conferinței. A fost condus de un consiliu de reprezentanți

44 Op. de: Acolo. S. 77.

45 Ibid. S. 78.

cinci mari puteri (SUA, Marea Britanie, Franța, Italia, Japonia) și patru reprezentanți aleși ai țărilor mici. Britanicii, care au aprobat Carta, nesimțind simpatie pentru ideea unei organizații mondiale, nu au vrut să se opună celei mai puternice țări industriale din lume - Statele Unite.

„Chestiunea rusă” a rămas în fruntea discuțiilor conferinței de pace. J. Clemenceau a susținut construirea unei bariere în jurul Rusiei. W. Churchill, care l-a înlocuit pe Lloyd George la Paris, a fost un susținător al intervenției militare în afacerile rusești. Din punctul său de vedere, Rusia de pe harta Europei era contraponderea est-europeană. Dacă Rusia ar fi lăsată în voia sa, atunci în cinci-zece ani Germania ar exercita o influență predominantă asupra Rusiei, schimbând situația din toată Europa în favoarea ei. Dacă, însă, Rusia nu este făcută parte din Europa în general și prietenă cu aliații occidentali, atunci „nu va fi nici pace, nici victorie în lume”46. Churchill a propus crearea unui singur consiliu aliat pentru afacerile rusești, care să fie format din secții politice, militare și economice. Secția militară urma să pregătească un plan de acțiune comună împotriva bolșevicilor. Dar nimeni nu a susținut ideea creării unui astfel de consiliu, deși Wilson a început să ceară și intervenția comună în Rusia. Faptul că contradicţiile imperialiste i-au împiedicat pe intervenţionişti să creeze un front unit a făcut mai uşor Rusiei sovietice „spărgerea inelului sufocant al intervenţiei”47.

Pe frontul „revoluției mondiale”

În februarie 1919, Armata Roșie a ajuns la granițele Prusiei prin Vilna. „Cercul este închis”, a declarat K. Radek la începutul lunii februarie, „numai Germania, cea mai importantă verigă, încă lipsește.”48 La 26 ianuarie 1919, V. Markovsky scria de la Berlin că, având în vedere toată starea de spirit din Germania, „Consider că este de datoria mea să avertizez împotriva oricăror încercări ale Armatei Roșii de a invada efectiv teritoriul Prusiei. Acest lucru ar juca doar

în mâinile partidelor reacţionare şi ar dăuna foarte mult comuniştilor şi independenţilor

46 Utkin A.I. Decret. op. S. 365.

47 Ibid. S. 401.

48 Op. de: Felyitinsky Yu.G. Prăbușirea revoluției mondiale. Pacea de la Brest, octombrie 1917 - noiembrie 1918. M., 1992. S. 529.

acest partid în rândul proletariatului german revoluționar. Momentul psihologic al intervenției cu succes a proletariatului revoluționar rus în lupta proletariatului german împotriva propriei burghezii nu a sosit încă - toate acțiunile care pot fi folosite de reacționari și generali pentru o agitație de succes în favoarea aderării la armata de frontieră ar trebui a fi evitat. Orice acțiune a Armatei Roșii față de Prusia de Est nu ar face decât să sporească sentimentul de patriotism în Germania, a continuat Markovsky. Populația mic-burgheză și o parte din muncitori erau convinși că Armata Roșie intenționează cu adevărat să invadeze Germania pentru a oferi asistență armată Partidului Comunist. Numai aceasta explica succesul de care s-a bucurat sloganul apărării frontierei est-germane. Acest slogan a câștigat o popularitate deosebită după răscoala muncitorilor revoluționari, care a fost prezentată peste tot în Germania de către Scheidemann și burghezie ca opera agitatorilor ruși. În zilele răscoalei din Germania, s-a vehiculat intens un zvon: detașamentele rusești invadaseră Prusia de Est și mergeau la Berlin. Oamenii păreau să creadă asta.

Persecuția a tot ceea ce este rusesc, a relatat Markovsky, este de nedescris. Într-o astfel de atmosferă, doar prudență extremă și o explicație clară a guvernului rus ar putea ajuta cauza revoluției pe care nu s-a gândit niciodată și nu se gândește să ocupe nici măcar un centimetru din teritoriul german. Ar servi drept contrabalansare la agitația pangermană. „Dacă este posibil să se realizeze o încetinire a formării armatei de frontieră din cauza scăderii afluxului de voluntari”, a sfătuit Markovsky, „atunci se va face un mare serviciu proletariatului revoluționar”50.

Scrisoarea conținea și informații importante despre Biroul Prizonierilor de Război din Germania, ale cărui sedii au fost distruse la 16 ianuarie 1919 de Garda Albă. Clădirea ambasadei a fost ocupată de aceasta încă din 10 ianuarie, iar comisia pentru prizonierii de război a puterilor Concordului, cu sediul la Berlin, a preluat trimiterea prizonierilor de război ruși. Când la Trier a fost semnat un nou acord pentru extinderea armistițiului dintre Germania și puterile Antantei, aceasta din urmă a introdus următoarea clauză în acord: „Comisia Puterilor Antantei, situată la Berlin, pentru prizonierii de război.

49 WUA al Federației Ruse. F. 04. Op. 13. D. 1035. P. 73. L. 10.

50 Ibid. L. 11-12.

al puterilor Concord, formează o comisie pentru controlul prizonierilor de război ruși în Germania. Această comisie, cu sediul la Berlin, este autorizată, în conformitate cu instrucțiunile guvernelor puterilor Antantei, să rezolve toate problemele referitoare la prizonierii de război ruși direct cu guvernul german. Scopul acestei măsuri, conform autorului depeșei, era clar: nici un singur prizonier de război rus nu va fi trimis în Rusia până când nu i se va oferi garanția că nu va cădea sub influența bolșevică. Markovsky a propus să declare un protest puternic împotriva unei astfel de uzurpare a drepturilor guvernului legal al altui popor de către puterile Antantei și să ceară Germaniei garanții de securitate pentru biroul rus al prizonierilor de război și dreptul acestuia de a trimite prizonieri de război la propria sa ordine.

Între timp, au existat tot mai multe rapoarte despre prizonierii de război ruși în Germania. Nefericiții prizonieri militari și civili sosiți la Gare de l'Est din Paris, se menționează unul dintre rapoarte, erau dovada vie a unei crime împotriva umanității pentru care Germania trebuie să răspundă în fața lumii întregi. Cei mai mulți dintre ei au suferit teribil de foame. Au cerut un singur lucru și și-au exprimat o singură dorință - să mănânce. Timp de luni de zile au avut o foame severă, iar stomacul le-a fost atât de strâns încât a trebuit să li se pună pe rații. Cei mai mulți dintre ei păreau să fi căzut într-o disperare profundă, unii păreau nebuni; mulți erau în zdrențe, în pantofi de lemn; prizonierii de război din lagăre au vorbit cu groază despre cei care lucrau în mine sub amenințarea constantă a biciului: germanii au manifestat o cruzime subtilă și constantă față de ei și față de prizonierii Aliați. Mulți au murit de foame și de privațiuni ca martiri, a spus un alt raport, iar acest lucru nu trebuie uitat, dar mulți, după cum s-a dovedit, erau înclinați spre îngăduință.

Nu trebuie să uităm de soldații ruși care au rămas în Franța. A existat o corespondență de note între guvernele sovietic și francez cu privire la schimbul de ruși care se aflau în Franța cu francezii care se aflau în Rusia. O delegație a Crucii Roșii Ruse condusă de D.Z. a fost trimisă la Paris pentru a organiza întoarcerea soldaților ruși în patria lor. Manuilsky.

51 Ibid. L. 12,

52 Ibid. L. 15.

Repatrierea prizonierilor de război și misiunea DZ. Manuilsky

Încă din 7 februarie 1918, guvernul sovietic a semnat un Acord cu Germania și aliații săi privind întoarcerea în patria lor a prizonierilor lor de război răniți și bolnavi53. Pentru a pune în aplicare acest acord, după semnarea păcii de la Brest în primăvara - vara anului 1918, au fost create comisiile ruso-germane și ruso-austriece pentru schimbul de prizonieri de război. Dar în noiembrie, Acordul de schimb de prizonieri a fost anulat. În timpul participării Rusiei la Primul Război Mondial, armata rusă a capturat aproximativ 2 milioane de soldați și ofițeri inamici. Până la sfârșitul anului 1918, majoritatea lor fie s-au dispersat de-a lungul fronturilor Războiului

Civil, luptând atât pentru roșii, cât și pentru albi, fie s-au întors independent în patria lor, ocolind liniile de demarcație și cordoanele militare. Mulți au murit în captivitate din cauza rănilor și bolilor sau au fost repatriați anterior din cauza handicapului lor, atât în patria lor, cât și în țările neutre sau aliate. Cu toate acestea, mii de prizonieri de război au rămas pe teritoriul Rusiei Sovietice, cerând să fie înapoiați acasă. Prin urmare, în aprilie 1920, Moscova și Berlinul au semnat un alt acord privind prizonierii de război, completat de un document din 7 iulie 1920, conform acestor acorduri, la Moscova a fost înființată o misiune germană pentru prizonierii de război militari și civili și o misiune corespunzătoare. Misiune rusă la Berlin54. După 1 martie 1922, livrarea gratuită a repatriaților germani în patria lor a încetat.

Un acord cu Austria, similar cu cel cu Germania, a fost semnat la Copenhaga la 5 iulie 1920. Acesta prevedea în mod expres că guvernul austriac va rămâne neutru într-un posibil război împotriva Rusiei, va interzice furnizarea și transportul tuturor tipurilor de arme, muniţie şi echipament militar pe teritoriul său.proprietate. În plus, Austria a acordat dreptul de liberă circulație comisarilor poporului din fostul guvern sovietic maghiar care se aflau în țară. Livrarea gratuită a foștilor prizonieri de război austrieci la graniță a încetat începând cu 31 august 192255. Tipul predominant de reevacuare a fost plecarea independentă a prizonierilor de război. În total, la începutul anului 1920, erau aproximativ 19 mii de foști

53 DVP URSS. Moscova, 1957, vol. 1, p. 174-177.

54 Belova I.B. Drum lung spre casă // Revista de istorie militară. 2013. Nr 1. P. 68.

55 Ibid. S. 69.

prizonieri de război inamici. Conform datelor incomplete de la Tsentroplenbezh, culese în ianuarie 1920, numărul prizonierilor de război în Siberia era de 5 ori mai mare decât în Rusia europeană; încă aproximativ 10.000 de oameni se aflau în Turkestan56. Până în 1920, peste 90% dintre foștii prizonieri de război din Primul Război Mondial fie părăsiseră Rusia sovietică, fie muriseră în 1918-1919. din epidemii și pe câmpurile de luptă ale Războiului Civil. Principala formă a repatrierii lor legale a fost plecarea pe cheltuiala lor, iar din 1922 până în 1924 această formă de întoarcere în patria lor a fost singura. Transporturile programate de grupe de eșalon gratuit s-au încheiat imediat ce au început, astfel încât procesul de returnare a celor 130.000 de prizonieri de război rămași în Rusia sovietică a continuat timp de 5 ani57.

Guvernul francez a acceptat condițiile schimbului de soldați ruși care se aflau în Franța (pe baza acordului franco-rus din 1916 „vândut pentru obuze” și a luat parte la luptele de pe cele mai critice sectoare ale Frontului de Vest și mai târziu s-au dovedit a fi ostatici ai evenimentelor politice) - pentru francezi - în Rusia. Cu toate acestea, acest proces s-a dovedit a fi foarte dificil, la fel ca și

munca misiunii lui D.Z. Manuilsky, creat pentru a controla repatrierea soldaților ruși.

Războiul civil din Rusia a avut un efect tragic asupra soartei a mii de soldați ruși tăiați din patria lor. În Franța, ei erau percepuți ca reprezentanți ai Rusiei bolșevice și ei înșiși se simțeau din ce în ce mai mult prizonieri de război58. Guvernul britanic s-a opus întoarcerii contingentelor militare în Rusia. La insistențele sale, repatrierea a fost suspendată în mod repetat. Cu toate acestea, primul lot de repatriați din Franța - invalizi și scutiți de serviciul militar, format din 711 soldați și ofițeri, completați în Anglia de civili și echipajul navelor rusești rechiziționate de Anglia - a fost pregătit cu asistența Biroului de Război Britanic în martie 1918 și livrat la Murmansk pe 20 aprilie cu vaporul englez Hartsend59.

Problema repatrierii soldaților ruși din Franța a fost ridicată în iulie 1918 în cadrul unei reuniuni a diplomelor franceze și engleze.

56 Ibid. S. 71.

57 Ibid.

58 Pentru mai multe detalii, a se vedea: Popova S.S. Soarta corpului expediționar rus în Franța după revoluția din Rusia // Rusia și Franța, secolele XVII–XX. M., 1995. Issue. 1.C. 196-216.

59 Ibid. S. 202.

tovarăș cu GV Chicherin în legătură cu plecarea misiunilor lor militare din Rusia. Pe 13 august, consulul general francez în Rusia, Grenar, prin reprezentantul suedez în Rusia, a transmis Ministerului francez de Externe un mesaj că Chicherin și-a dat angajamentul scris de a asigura plecarea personalului francez dacă guvernul francez ar fi de acord să participe la repatrierea rușilor de la Crucea Roșie Internațională și a trei reprezentanți ai Crucii Roșii Sovietice. Ministerul francez de Externe a dat un astfel de acord60. Guvernul sovietic a căutat întoarcerea soldaților ruși prin Elveția, dar Franța a respins această cale, deoarece aceasta necesita acordul Germaniei. Singura posibilitate părea să fie repatrierea prin porturile nordice ale Rusiei cu ajutorul Marii Britanii. În august 1918, după arestarea lui B. Lockhart, întoarcerea diplomaților britanici și francezi a fost făcută direct dependentă de eliberarea și întoarcerea în patria lor a plenipotențiarului din Marea Britanie M.M. Litvinov și personalul ambasadei sovietice, și fosta misiune militară franceză - de la repatrierea forței expediționare ruse, în special - de când delegația Crucii Roșii sovietice în Franța raportează că primul tren cu soldați ruși a sosit în Elveţia.

În octombrie 1918, întregul personal al consulatului francez și atașat militar din Rusia s-a întors în patria lor, cu excepția a trei persoane nerecunoscute de partea sovietică ca diplomați (E. du Castel, Darcy și A. Mazon). Nu vă întoarceți în Franța și câteva zeci de francezi arestați sub acuzația de complot împotriva regimului sovietic. Acest

lucru a pus sub semnul întrebării repatrierea a aproape 40 de mii de soldați ruși.

Între timp, au continuat negocierile privind repatrierea soldaților ruși. Pe 8 octombrie 1918, trei reprezentanți ai Crucii Roșii sovietice au fost trimiși din Rusia în Franța pentru a controla evacuarea soldaților ruși, dar nu au fost lăsați să intre în Franța din cauza temerilor de răspândire a propagandei bolșevice. De asemenea, Elveția a refuzat să participe la negocierile cu guvernul sovietic privind repatrierea soldaților ruși pe teritoriul său. Guvernul sovietic a apelat din nou la guvernul francez cu o cerere de a permite o nouă misiune a Crucii Roșii condusă de D.Z. Manuilsky.

Din moment ce primul lot de militari și civili ruși fusese deja format și la începutul lunii ianuarie 1919 a fost numit

60 DVP URSS. T. 1. S. 422.

Întrucât data plecării ei este fixată, părțile au convenit ca, după sosirea ei în Rusia, vaporul cu aburi Megallas Gellas să ia unii dintre ostaticii francezi și misiunea lui Manuilsky. Pe 16 ianuarie 1919, primul lot de repatriați ruși a părăsit portul Dunkerque pe această navă, iar pe 22 februarie, vaporul Rus a ajuns acolo cu o nouă misiune sovietică și cetățeni francezi.

Într-o telegramă primită la 26 ianuarie 1919 de la Paris, ministrul francez de externe S. Pichon către comisarii poporului61 se raporta că informațiile despre soldații ruși de pe nava „Megallas Gellas” în calitate de prizonieri de război care s-au întors din Germania nu erau exacte. Cei 1.150 de ruși care se aflau pe el aparțineau fostului contingent de soldați ruși care au luptat în Franța. Întoarcerea lor în patrie trebuia să aibă loc „în timpul verii trecute până la sfârșitul lunii noiembrie”. Guvernul francez studia, după cum reiese din textul telegramei, posibilitatea de a debarca rușii în Libau și de a-i transporta pe calea ferată până la gara finală accesibilă trenurilor sovietice. În acest scop, ministrului francez la Copenhaga i s-au dat instrucțiuni, dar întrucât traseul putea prezenta dificultăți, guvernul francez a continuat să considere Reval un port de schimb, cu condiția ca comisarii poporului să folosească spărgătoarele de gheață ale Nodului Petrograd. „Ermak”, de exemplu, ar putea face un zbor Petrograd - Revel.

Ca răspuns la o radiogramă de la Moscova din 27 ianuarie 1919, guvernul francez a anunțat pe 29 ianuarie că au fost solicitate toate garanțiile statelor baltice și guvernelor aliate pentru a asigura siguranța navelor rusești care urmau să sosească la Revel, iar siguranța soldaților ruși schimbați. Negocierile în acest scop au fost inițiate de către trimisul francez la Copenhaga, care a fost însărcinat să rezolve probleme specifice legate de schimb. Guvernul francez a reafirmat, de asemenea, asigurările pe care le-a dat deja cu privire la integritatea personală a reprezentanților Crucii Roșii Ruse care urmau să sosească în Franța, dar a reamintit că acești reprezentanți ar putea fi expulzați dacă, sub pretextul misiunii lor umanitare, își permit orice acte de propagandă în timpul Franţei62.

În ceea ce privește acordarea delegaților Crucii Roșii Ruse a dreptului de a folosi cifrul pentru corespondența cu rusul

61 WUA RF. F. 136. Op. 3. D. 16. P. 2. L. 23.

62 Ibid. L. 28-30.

Comitetul Central și dreptul de a primi corespondență nevizibilă, în telegrama lui Pichon se afirma că guvernul francez nu se poate angaja să ofere garanții delegaților Crucii Roșii naționale, pe care nici delegații Comitetului Internațional de la Geneva nu le aveau, care nu se bucurau de nicio imunitate specială și erau supuse tuturor prevederilor extinse cetățenilor puterilor străine. Dacă un asemenea drept ar fi acordat altora, după cum s-a spus, ar însemna că li s-a acordat un caracter diplomatic pe care nu l-au avut niciodată într-un astfel de caz.

La 3 martie 1919, Chicherin l-a informat pe Pichon că „pe baza cererii puternice trimise guvernului rus de către Misiunea Crucii Roșii Ruse la momentul plecării ei în Franța și acordând o importanță excepțională și o importanță deosebită dorinței exprimate de ea”, au fost eliberați din arest personalul militar francez care se afla în închisoare. Ca răspuns la cererea lui Pichon de clarificare cu privire la aplicarea taxei revoluționare extraordinare cetățenilor statelor străine63, Chicherin a asigurat că încheierea unui acord cu guvernul francez privind repatrierea sau eliberarea supușilor săi nu va fi schimbată sau încălcată în niciun caz. cale din cauza neplatei acesteia. „În ceea ce privește impunerea acestei taxe în cazurile în care acordurile menționate mai sus nu sunt afectate, nu putem considera relațiile noastre cu guvernul francez drept relații pe bază legală, în timp ce acesta ne atacă și ne pune stăpânire pe teritoriul și, prin urmare, nu ne putem conforma. comportament faţă de tratatele care existau înainte de agresiunea Franţei”64.

Într-o notă către ministrul de externe al Franței din 11 martie 191965 deputat. Comisarul Poporului pentru Afaceri Externe L.M. Karakhan a declarat că Guvernul Sovietic Rus a eliberat din locurile de detenție pe toți cetățenii Republicii Franceze care se aflau acolo, fără a exclude spionii arestați la locul crimei. Acest

63 Decretul Consiliului Comisarilor Poporului „Cu privire la aplicarea unui impozit revoluționar de urgență unic de 10 miliarde cetățenilor statelor străine”, 25 ianuarie 1919 // Culegerea de legalizări și ordine ale Guvernului Muncitoresc și Țăran. 30 ianuarie 1919 (Nr. 2). S. 27 (Art. 27). Publicat în Izvestia al Comitetului Executiv Central al Sovietelor Nr. 21 din 30 ianuarie 1919.

64 WUA RF. F. 136. Op. 3. D. 16. P. 2. L. 16.

65 Ibid. L. 20.

actul a fost rezultatul unei petiții inițiate de reprezentanții Franței în fața șefului Misiunii Crucii Roșii Ruse în Franța, Manuilsky. Între timp, potrivit unui grup de soldați ruși sosiți din Franța, cetățenii ruși au fost încă supuși unui tratament inuman, care a dus la îmbolnăvire, răni și chiar moarte. „Suferința grea adusă soldaților ruși în Franța are singurul motiv pentru faptul că aceștia nu au vrut să lupte pe frontul francez și au căutat dreptul cel mai legitim – de a se întoarce în patria lor”. Mai mult, Karakhan a enumerat chinurile incredibile trăite de soldații ruși pe teritoriul Franței: „Până la 300 de oameni lâncevesc de la mână la gură în celulele solitare, lipsite de lumină, cu ferestre strâns cu scânduri din cazemata din Besancon. soldaților ruși. Chinuiti de suferinte crude, oamenii ajung pana acolo incat isi pun mainile si picioarele pe sinele de sub roabe pentru a fi taiati, si in felul acesta spera sa ajunga la spital si cu un asemenea pret incearca sa scape. de chinuri morale şi fizice insuportabile măcar pentru o vreme. În aceleași condiții, 100 de persoane pierd la Marsilia, 20 la Bordeaux, 15 persoane la Brest și 150 de cetățeni ruși nevinovați în închisorile Leval, Rennes, Nevarre, Clermont-Ferrand. O imagine uimitoare este prezentată de viața prizonierilor ruși de pe insula Aix. Aici sunt peste 300 de oameni, printre care principalii susținători ai ideii de a se întoarce în patria lor J. Baltais, M. Volkov, Kidyaev și Globa. Ei sunt închiși în camerele vechiului castel al lui Henric al IV-lea, care se află sub nivelul mării. Lipsa luminii și a îngrijirii medicale, umezeala și foamea iau viața a 5-6 bolnavi în fiecare zi. Cetăţenii ruşi exilaţi în Africa sunt condamnaţi la o moarte sigură inevitabilă. Tortura lor este agravată de faptul că cu 50 de grade căldură și nutriție, constând din 200 gr. pâine și cafea, dăruite o dată pe zi, acești nenorociți sunt învățați punând pe umeri un sac de nisip de 70 de kilograme. O consecință necesară a acestui regim este hemoptizia. Bolnavii sunt duși și abandonați fără ajutor. Locurile acestor torturi sunt Alger, Oran, Afriville, Kreyder”66.

Pe baza acordului dintre Rusia și Franța, guvernul sovietic a insistat cu tărie asupra îndeplinirii obligației asumate de guvernul francez, care consta în eliberarea imediată a tuturor soldaților ruși care se aflau pe teritoriul francez.

"Acolo. L. 20 despre.

La 17 martie 1919, s-a primit un răspuns de la Ministerul de Externe francez cu privire la tratamentul soldaților ruși în Franța. Textul telegramei semnat de ministrul de externe Pichon spunea: „Informația dată comisarilor poporului de un grup de soldați ruși care s-au întors recent din Franța nu se bazează pe nimic și sunt prea absurde pentru a merita discuții. Reprezentarea fantastică a chinului lor este inspirată de soarta anumitor clase sociale din Rusia sub regimul sovietic, și nu de situația soldaților ruși din Franța, dintre care niciunul nu a fost niciodată rău tratat. Nu s-au luat măsuri dure împotriva lor pentru refuzul lor de a lupta pe frontul francez, iar regimul aplicat anumitor necazuri sau tulburători pe care îi vom trimite cu cea mai mare plăcere înapoi în Rusia nu diferă cu nimic de cel aplicat francezilor din aceeași categorie. , și departe de orice cruzime, care, însă, este bine cunoscută de foștii revoluționari ruși, acum Comisari ai Poporului, care în trecut și-au găsit cel mai generos refugiu pe teritoriul

republicii. Nu au fost comise niciodată acte de violență împotriva soldaților ruși, nu au fost niciodată lipsiți de hrană. Guvernul francez rămâne în condițiile stabilite de oferte de schimb și întoarcere în patria lor a soldaților ruși și a cetățenilor francezi.

Componența misiunii Crucii Roșii Ruse, pe lângă șeful acesteia - D.Z. Manuilsky, inclusiv I.F. Armand și Ya.Kh. Davtyan. Într-o telegramă radio primită la 28 martie 1919, aceștia au relatat condițiile în care se afla misiunea: din momentul în care au ajuns în Franța, au fost internați la Maleu-Bains (lângă Dunkerque), au fost păziți și însoțiți de ofițeri. în timpul ieșirilor; Toată corespondența era supusă controlului. Neputând să intre în contact direct cu compatrioții lor, nu au putut primi nici măcar un vizitator; radiotelegramele erau supuse restricțiilor; cererile lor de a avea un consilier juridic și un loc fix de reședință la Paris, precum și de a vorbi fără martori cu compatrioții, au fost respinse. Măsuri atât de dure în raport cu reprezentanții ruși ai Crucii Roșii au fost cauzate de temerile inspirate de telegramele de panică ale reprezentanților diplomatici francezi din țările europene că scopul sosirii misiunii a fost organizarea de acte teroriste împotriva membrilor guvernului francez.

67 Ibid. L. 40.

țiune și alte țări aliate și desfășurarea propagandei bolșevice. În acest sens, misiunea Manuilsky sosită în Franța s-a trezit în poziția celor arestați.

„Într-un cuvânt, până acum am fost complet în imposibilitatea de a face nimic pentru a ne ajuta compatrioții și pentru a le organiza întoarcerea în patria lor și cu atât mai mult pentru a afla dacă există prizonieri ruși în închisori din motive politice”, misiunea a declarat68 . Au enumerat apoi cele mai importante propuneri făcute misiunii de către autoritățile franceze: vor fi trimise radiotelegrame pentru misiune; va putea vizita locurile în care se aflau cetățenii ruși și va putea vorbi cu aceștia în prezența autorităților franceze; rușii vor fi informați prin presă despre șederea misiunii, îi vor putea scrie prin Crucea Roșie Franceză, misiunea va putea vorbi fără martori acelor ruși care vor fi deja urcați pe navă. După plecarea misiunii, s-a propus să se încredințeze protecția intereselor cetățenilor ruși unui reprezentant al Crucii Roșii neutre. De asemenea, misiunii i s-a cerut să-și prelungească șederea în Franța, dacă este necesar; anterior, guvernul francez credea că misiunea va fi finalizată odată cu plecarea celui de-al doilea lot de soldați în patria lor, la 7 aprilie 1919, pe vaporul Dumont d'Urville. Guvernul francez s-a angajat să returneze restul soldaților ruși în patria lor „în limita tonajului de care dispune, cât mai curând posibil”, cu condiția ca francezilor să li se acorde dreptul de a părăsi liber Rusia de îndată ce prizonierii ruși pentru motive politice au fost eliberate în Franţa69. Aceste condiții au fost transmise conducerii NKID și Consiliului Central al Crucii Roșii Ruse pentru instrucțiuni. Totodată, misiunea a raportat câteva informații despre situația civililor și militarilor, dintre care unii se aflau în închisori și lagăre de concentrare pentru infracțiuni, sau „delicte, politice, militare, criminale sau ca străini nedoriți”. Misiunii i s-au dat liste (conform francezilor, complete) cu toți

cetățenii ruși care se aflau în închisori și lagăre de concentrare. Guvernul francez a declarat că este gata să-i elibereze pe toți cei care au fost

68 Ibid. L. 51.

și acolo. L. 52.

în închisori din motive politice, cazurile îndoielnice urmau să facă obiectul discuţiilor. Potrivit unor relatări din ziare, soldații ruși au fost forțați să se înscrie în armata lui Denikin; 150 de soldați ruși au fost pedepsiți pentru că au refuzat să lupte împotriva guvernului sovietic. Aceste fapte au fost citate în Camera Deputaților a Franței în timpul interpolării deputaților socialiști cu privire la intervenția militară în Rusia.

Au supraviețuit multe dovezi ale trimiterii forțate a soldaților și ofițerilor în armata lui Denikin, unde au fost împușcați cei care au refuzat să participe la lupte. În legătură cu repatrierea soldaților ruși în porturile aflate sub controlul trupelor albe, G. V. Chicherin a trimis în mod repetat guvernului francez note de protest71.

Guvernul francez a raportat că întârzierea lucrărilor comisiei de Cruce Roșie s-a datorat, în primul rând, problemei ridicate de o telegramă radio a guvernului francez din 13 martie 1919, privind taxa revoluționară de urgență aplicată francezilor la Moscova, și, în al doilea rând, pretențiile misiunii Manuilsky, care i-au depășit puterile, precum cererile pentru asistența unui avocat, reședința la Paris (nu existau formațiuni rusești la Paris), pretențiile de a nu fi supus regulilor de cenzură. și alte reguli cărora li s-au supus francezii și toate societățile străine, chiar și Crucea Roșie Internațională. Aceste afirmații au întărit temerile franceze că misiunea lui Manuilsky ar încerca să iasă din rolul său pur umanitar, forțându-i să ia măsuri de precauție inacceptabile pentru dezbatere. Guvernul francez nu a recunoscut prezența prizonierilor politici ruși în Franța și a considerat informații false despre forțarea soldaților ruși să se alăture armatei lui Denikin; a refuzat de asemenea să ofere beneficii suplimentare misiunii ruse.

Ca răspuns la telegrama lui Pichon, primită (pe părți) la 28 martie și 3 aprilie 1919, privind situația misiunii Crucii Roșii Ruse în Franța și condițiile de întoarcere a militarilor francezi care au rămas în Rusia în patria lor, Chicherin. i-a transmis pe 4 aprilie un mesaj în care îi amintea de scopul din care a fost trimisă misiunea. Deci, la 18 august 1918, când au fost stabilite condițiile

70 Vezi: Popova S.S. Decret. op. S. 211.

71 DVP URSS. T. 2. S. 218-219, 223-224.

72 WUA RF. F. 136. Op. 3. D. 16. P. 2. L. 53.

schimb de cetățeni de ambele părți prin negocieri între Comisariatul Poporului pentru Afaceri Externe și trimisul olandez Oudendyk, comisarul poporului într-o telegramă trimisă acestuia din urmă a indicat că armata franceză va avea voie să părăsească Rusia atunci când armata rusă, cu participarea ai Crucii Roșii Internaționale și a trei membri ai Crucii Roșii Ruse, li se va permite să se întoarcă din Franța acasă. Declarația oficială a NKID din 6 septembrie 1918 afirma că armata franceză va putea părăsi Rusia atunci când soldații ruși, cu participarea Crucii Roșii Internaționale și Ruse, „vor fi returnați din Franța”73. În baza acestui acord, la 17 decembrie, comisarul poporului, într-o telegramă adresată trimisului danez Scavenius, ca răspuns la apelurile repetate ale guvernului francez, a declarat că guvernul rus este pe deplin de acord cu implementarea planului, care a implicat trimiterea unei misiuni a Crucii Roșii cu trei membri ruși pentru a organiza întoarcerea soldaților ruși în patrie. Ca răspuns la o solicitare din partea guvernului francez, la 12 ianuarie 1919, Chicherin l-a informat prin telegramă pe însărcinatul danez Nordling că Manuilsky, Armand și Davtyan vor fi delegați ai Crucii Roșii și că vor fi instruiți să organizeze întoarcerea. a rușilor din Franţa în patria lor. Misiunea lor era să elaboreze un plan de repartizare a rușilor întorși între diverse nave, să stabilească datele plecării acestora, rutele lor maritime și terestre și, astfel, să elaboreze, împreună cu autoritățile franceze, întregul plan de transport al acestora; pe de altă parte, ei trebuiau să realizeze o întoarcere nestingherită în Rusia pentru toți rușii care doreau să se întoarcă și să se asigure personal că acest lucru nu a fost refuzat niciunuia dintre ei74. Delegații misiunii urmau să participe la pregătirea listelor rușilor care urmau să fie returnați în patria lor, pe baza dorinței exprimate de fiecare dintre ei, și să le ofere toată asistența necesară.

Între timp, după cum se spune în mesajul lui Chicherin, misiunea Crucii Roșii Ruse în Franța a fost „imposibilă” să ducă la îndeplinire sarcina pentru care a fost trimisă acolo: nu s-a vorbit de niciun beneficiu, au existat doar obstacole de netrecut. În afară de cele pur umanitare, nu există alte directive ale Ma-

73 Ibid. L. 28.

74 Ibid. L. 28-29.

Nuil nu a fost dat. Guvernul francez a împiedicat-o să îndeplinească această misiune umanitară, creându-i o situație care ar putea fi caracterizată drept închisoare. Ce muncă serioasă ar putea face când i s-a cerut să marcheze cetățenii ruși pentru a fi returnați în listele întocmite de alte persoane, nepermițând nicio relație cu persoanele interesate înșiși? În Rusia, pe de altă parte, domnul Rosset era în permanent contact direct cu toți francezii și putea întocmi liste cu cei plecați conform dorințelor persoanelor în cauză.

Misiunea, neconștientă suficient de legislația franceză, avea nevoie de asistența unui consilier juridic. Potrivit NKID, în Rusia toate misiunile de Cruci Roșii străine s-au bucurat de asistența constantă a consilierilor juridici. Obstacolele din calea întoarcerii cetățenilor ruși acasă, precum și orice acte de arbitrar a căror victimă au fost

victime, puteau fi aduse la cunoștința misiunii numai în absența martorilor oficiali francezi. Declarația guvernului francez că nici un rus nu a fost forțat să se înroleze în armata lui Denikin și că în Franța nu există nici un rus întemnițat din motive politice, nu putea fi considerată de încredere fără confirmarea persoanelor în cauză. „Considerăm o persecuție politică îndreptată împotriva celor care au refuzat să continue lupta după semnarea păcii dintre Rusia și Germania, care au refuzat să se alăture armatelor care luptă împotriva guvernului sovietic rus sau care au refuzat să facă muncă forțată sau să plece în Africa. ”75 .

Potrivit NKID, înregistrarea soldaților ruși în trupele care luptă împotriva Republicii Sovietice a continuat, iar cei care au refuzat au fost pedepsiți. În toate negocierile din august 1918, s-a indicat că eliberarea armatei franceze în Rusia era condiționată de eliberarea rușilor din Franța; într-o convorbire cu consulul francez Ch. Duchen la 9 ianuarie 1919 deputat. comisarul L.M. Karakhan a subliniat că soldații francezi care au fost întemnițați vor fi eliberați atunci când delegații ruși au raportat din Franța că nici un rus nu a fost privat de libertate acolo. Armata franceză a fost eliberată la cerere

75 Ibid. L. 30.

Misiunea lui Manuilsky, care a promis că imediat după sosirea ei în Franța, toți rușii întemnițați vor fi eliberați. „Având în vedere faptul că această condiție nu este îndeplinită și că însăși misiunea Manuilsky se găsește cu desăvârșire în imposibilitatea de a contribui la implementarea ei, guvernul rus, dacă această stare de lucruri va continua, se va vedea în nevoia tristă de a pune francezii militari din nou în poziţia din care au plecat numai la cererea misiunii Manuilsky. Condițiile necesare pentru plecarea francezilor rămași din Rusia pot fi considerate îndeplinite numai atunci când, cu participarea misiunii Crucii Roșii Ruse, se elaborează nu numai un plan detaliat pentru transportul rușilor în țara lor natală, ci și întoarcerea lor acasă. de asemenea să fie de fapt în plină desfășurare”76.

Guvernul francez nu a putut lăsa astfel de acuzații fără răspuns și, în raportul său din 7 aprilie 191977, a informat că are loc întoarcerea soldaților ruși în patria lor și chiar în acest moment vaporul Dumont d'Urville era gata să transporte aproape o mie. soldați în Rusia. Șeful misiunii franceze, detașat la delegații Crucii Roșii Ruse, după cum se spune în continuare, a fost și membru al comisiei interministeriale, care a fost încredințată cu organizarea și executarea procedurii de întoarcere a soldaților ruși în patria lor. . Niciodată în acordurile anterioare nu s-a vorbit despre misiunea lui Manuilsky, de comun acord cu autoritățile franceze, să elaboreze un plan de transport. Cu toate acestea, la acel moment părea imposibil să se elaboreze un plan general cuprinzător din cauza numărului limitat de nave, a numărului insuficient de material rulant și a lipsei de hrană în Europa Centrală. Nu a fost vorba de conversații între delegația Crucii Roșii Ruse și concetățenii săi fără martori: aceleași misiuni ruse din alte țări se bucurau de beneficii similare pe care le-au fost oferite de guverne pentru a conduce propagandă revoluționară activă, guvernul francez putea nu permite acest lucru. A urmat o reamintire că, atunci când

francezii au fost arestați fără explicații în Rusia, autoritățile sovietice au permis vizitele surorilor Crucii Roșii doar în prezența martorilor, iar prezența

76 Ibid. L. 59.

77 Ibid.

Soldații ruși care au fost prezenți în același timp în multe cazuri au cerut ca conversația să fie purtată în limba rusă; între timp, cei arestați nu au jucat niciodată vreun rol politic, ceea ce nu se poate spune despre membrii delegației lui Manuilsky. Cerința unui consilier juridic, potrivit autorităților franceze, a fost, de asemenea, nejustificată pentru Crucea Roșie Rusă.

Cererea de eliberare a „cetățenilor ruși arestați sau condamnați legal” prezentată de misiunea Manuilsky a vizat nu numai infracțiunile de natură politică, ci și toate crimele de natură militară (dezertare, furt militar etc.), precum și guvernul francez. a luat măsuri de grațiere și eliberare a deținuților. Întârzierea punerii în aplicare a acestei măsuri „depinde exclusiv de refuzul guvernului sovietic de a returna în patria lor membrii fostei misiuni militare franceze în Rusia”. Dezbaterea din Camera Deputaților a Franței a arătat că niciun rus nu a fost forțat împotriva voinței sale să se înroleze în armata franceză sau într-una dintre armatele care luptau împotriva guvernului sovietic și că, dimpotrivă, șeful francezului Guvernul a emis ordinul cel mai precis și strict în acest sens. În plus, s-a raportat că guvernul francez a păstrat și hrănit „un anumit număr de soldați ruși care refuză complet să muncească, care, totuși, nu sunt supuși niciunui tratament inuman”.

Tonul telegramelor radio schimbate între Franța și Rusia Sovietică a devenit din ce în ce mai dur: „Guvernul sovietic va elibera pe toți francezii fără excepție care vor să părăsească Rusia... În acest caz, guvernul francez va elibera imediat persoanele indicate. de misiunea Manuilsky și să-i transfere imediat în Rusia, împreună cu un mare număr de soldați și voluntari ruși pe Dumont d'Urville, care este deja gata să navigheze. În plus, delegației ruse i se va oferi posibilitatea de a-și continua șederea în Franța și de a îndeplini sarcina care i-a fost încredințată în condițiile de mai sus. Sau Guvernul sovietic va reține toți sau o parte din cetățenii noștri în Rusia, caz în care misiunea Manuilsky va fi trimisă în Rusia pe Dumont d'Urville, care va lua apoi numai soldați ruși, cu excepția celor arestați și condamnați. Guvernul francez își va rezerva cuvântul

78 Tam sau. L. 60.

libertatea de acțiune privind întoarcerea soldaților ruși în patria lor, precum și dreptul de a lua măsuri de represalii ca răspuns la actele pe care le vor suferi cetățenii noștri din Rusia”79. În legătură cu plecarea iminentă a navei cu aburi Dumont d'Urville, guvernul francez aştepta un răspuns urgent din partea guvernului sovietic, care

a fost primit a doua zi, 8 aprilie 1919. Se spunea că a trecut un an de când NKID a început să apelează la francezi la guvern cu cereri urgente pentru întoarcerea acasă a soldaților ruși care au rămas în Franța și, deși ruta prin Elveția și Germania putea fi folosită în acest scop o anumită perioadă de timp, guvernul francez nu a dat niciodată nimic ca răspuns. dar promisiuni vagi. Abia după ce ofițerii francezi și unii civili au fost privați de libertate, guvernul francez a decis rapid să înceapă implementarea cerințelor. Pe lângă tot ce se știa deja despre soarta soldaților ruși exilați în Africa, radiograma lui Chicherin din 8 aprilie relata că de multe ori, pentru a-i pedepsi pe cei care nu erau în stare să facă suprasolicitare, erau nevoiți să meargă toată ziua pe sub tropical. soare cu o pungă grea umplută cu nisip sau cu pietre pe spate, dușându-i cu lovituri dacă cădeau la pământ de epuizare, sau legând un arab de cal, târându-i de-a lungul nisipului. Unii au stat 4 zile fără niciun ajutor; situația acelor soldați care au fost închiși în închisorile de pe insula Aix, la Marsilia, Brest, Bordeaux, Rene, Nover, Clermont-Ferrand, putea fi caracterizată ca o execuție lentă și dureroasă. Comisarul poporului a relatat și despre numeroase fapte de tratament inuman al persoanelor cu handicap, care au cerut insistent să se întoarcă în patria lor. „În ceea ce privește munca forțată la care sunt supuși soldații ruși în Franța, știm despre ei că în companiile muncitoare împrăștiate în toată Franța, flămânzi, lipsiți de asistență medicală, având ca unică locuință hambare și pivnițe umede, sunt nevoiți să presteze depășind oamenii forțați să muncească sub amenințarea celor mai barbare pedepse, până la exilul în Africa sau în companii disciplinare, în care sunt nevoiți să lucreze înlănțuiți de roabe. Refuzul autorităților franceze de a permite verificarea acestor fapte de către misiunea Crucii Roșii Ruse în condiții care asigurau

79 Ibid. L. 35.

sinceritatea din partea tuturor celor care au depus mărturie ar putea fi văzută ca o recunoaștere ascunsă a corectitudinii acestor acuzații. În conversațiile NKID cu reprezentanții străini ai Franței, s-a spus întotdeauna că membrii Crucii Roșii Ruse care au plecat în Franța vor participa la elaborarea unui plan pentru transportul rușilor în patria lor și vor supraveghea implementarea acestuia. „Este cu atât mai de neînțeles pentru noi să facem o analogie între misiunea Manuilsky, admisă oficial în Franța ca misiune a Crucii Roșii, și acele persoane care au fost private de libertate în Rusia din anumite motive”, a scris Chicherin, amintind. că mai multe procese stabiliseră faptul participării militarilor străini în Rusia la conspirații pentru răsturnarea guvernului. Soldații ruși, care au fost supuși unei persecuții severe în Franța, nu au fost niciodată suspectați că ar fi comis astfel de acte. Prizonierii de război ai puterilor Concord, care se aflau în RSFSR, se bucurau de o largă libertate, se puteau plimba prin oraș, mergeau la cluburi și teatre. În ciuda faptului că întâlnirile misiunii Crucii Roșii Ruse, chiar și cu civili care nu au fost supuși niciunei acuzații, nu puteau avea loc decât în prezența reprezentantului francez al Crucii Roșii, cu toate acestea, Guvernul Sovietic Rus la astfel de o măsură a plasat dorința sa de a obține rezultate reale în întoarcerea compatrioților acasă mai presus de orice, care era gata să accepte chiar și cerințe atât de exagerate, se

arată în raport. Așadar, „Guvernul Sovietic Rus și-a exprimat disponibilitatea” de a permite întoarcerea acasă a tuturor militarilor și civililor francezi care doreau să plece în Franța, după ce misiunea Manuilsky a vizitat toate închisorile, lagărele de concentrare, comisiile de disciplină și alte locuri de detenție a rușilor. soldați și civili, în plus, li s-ar oferi posibilitatea de a vorbi cu toți prizonierii, chiar și în prezența unui reprezentant al Crucii Roșii Franceze, iar după ce misiunea Manuilsky a avut timp să elaboreze un plan general pentru transportul rușilor din Franța (guvernele Statelor Unite ale Americii de Nord și ale Marii Britanii urmau să garanteze implementarea acesteia). Pentru a declanșa problema, Cicherin a raportat că „Guvernul sovietic rus este gata să returneze treptat cetățenii francezi care doresc să se întoarcă în Franța în patria lor, pe măsură ce cetățenii ruși se întorc din Franța în conformitate cu fiecare

din nou aceeași proporție între numărul celor reîntorși în patria și numărul total al cetățenilor ambelor țări care se află în Rusia și Franța”80.

Ministrul francez de externe Pichon, într-o telegramă din 12 aprilie 191981, a raportat că guvernul francez consideră că este epuizată controversa privind „afirmațiile lipsite de scrupule și lipsite de bun simț cu privire la relele tratamente la care se presupune că sunt supuși cetățenii ruși în Franța. Se afirmă că sovieticii nu fac nicio propunere care ar putea duce la un acord. O ocolire a închisorilor franceze și a altor locuri de detenție, potrivit lui Pichon, nu a fost cauzată de nicio nevoie, întrucât guvernul francez a fost de acord să trimită în Rusia pe toți rușii care au fost întemnițați, a căror întoarcere ar fi cerută de misiunea lui Manuilsky. Cererea formulată de Rusia avea să permită misiunii să rămână în Franța atât timp cât își dorea ea însăși, în plus, garanția altor țări aliate era ofensivă, iar Franța nu avea de gând să discute despre asta. Propunerea lui Chicherin pentru o întoarcere proporțională în patria lor „a unui număr extrem de mic de francezi, pe de o parte, și a numeroase contingente de ruși, pe de altă parte, cu alte cuvinte, un schimb în proporție de 1:1000 ia foarte puțin în considerare. contează valoarea francezilor care au fost reţinuţi în Rusia”82. În consecință, guvernul francez plănuia să continue întoarcerea „autonomă” a cetățenilor ruși în patria lor, cu excepția cazului în care „sovieticii fac practic imposibil acest lucru din cauza lipsei unui paradis de schimb asupra căruia ambele părți să fie de acord”. În cele din urmă, guvernul francez a decis ca misiunea Manuilsky să-i însoțească pe a doua mie de ruși, pe care i-a trimis înapoi, „ținând cont de încăpățânarea refuzului sovieticilor de a respecta condițiile stabilite”; sperând că în schimbul cetățenilor ruși, sovieticii vor trimite, la rândul lor, francezi acasă.

Într-un mesaj de răspuns către S. Pishon din 15 aprilie 191983, NKID a numit plecarea prematură forțată a misiunii Crucii Roșii Ruse o încălcare a unui acord anterior între

80 Ibid.

81 Ibid. L. 67.

82 Ibid. L. 68.

83 Ibid. L. 45.

guvernul sovietic și guvernele puterilor Acordului privind schimbul și întoarcerea în patria lor a cetățenilor ambelor părți și, în special, procedura dezvoltată pe această problemă între Rusia și Franța, subliniind în special că prin această măsură francezii Guvernul a cauzat prejudicii serioase intereselor a zeci de mii de cetățeni ruși care au rămas în Franța, cei mai mulți dintre aceștia au luptat în rândurile armatei pe teritoriul francez. Guvernul francez a lipsit misiunea Crucii Roșii Ruse, trimisă în Franța în scop pur umanitar, de orice oportunitate de a-i ajuta pe rușii care au rămas în Franța extrem de nevoiași, iar misiunea nici măcar nu a putut oferi sprijin material cetățenilor care au luptat. multă vreme cu armata franceză. Datorită faptului că autoritățile franceze și-au exprimat dorința de a afla locul cel mai potrivit pentru debarcarea cetățenilor ruși care se întorc, Comisariatul Poporului pentru Afaceri Externe, considerând situația de la Marea Neagră mai favorabilă, a numit Odesa.

Dumont d'Urville a părăsit Dunkirk la 17 aprilie 1919, luând cu el 1.000 de pasageri ruși, 110 civili, 947 de militari și Misiunea Manuilsky84. Cu toate acestea, odată cu plecarea navei cu delegația sovietică, care nu și-a îndeplinit niciodată misiunea, și cetățenii ruși în Rusia, problema nu a fost soluționată: mari dificultăți au apărut la aterizarea lor pe țărmul natal.

La 9 mai 1919, Cicherin a scris la Paris că guvernul sovietic protestează împotriva reținerii misiunii în Finlanda (timp de trei săptămâni în portul Gange) și a insistat să îi ofere imediat posibilitatea de a ajunge în Rusia; alegerea portului finlandez pentru debarcarea pasagerilor din Dumont d'Urville s-a făcut împotriva voinţei şi consimţământului guvernului sovietic, care a indicat în acest scop alte porturi mai sigure pentru cetăţenii ruşi85. Guvernul sovietic, din cauza faptului că guvernul francez a ignorat protestele sale, a fost nevoit să „supune membrii fostei misiuni militare franceze, care se bucuraseră recent de libertate de mișcare nelimitată și deplină, arestului la domiciliu”. Aceasta a fost urmată de un avertisment: „În caz de nesosire a cetățenilor ruși de mai sus la granițele Rusiei în următoarele 5 zile, guvernul sovietic va fi reticent și împotriva sa va fi obligat să aplice mai multe

84 Tamzhe.L. 69.

85 Ibid. L. 54.

măsuri energice de represiune împotriva membrilor Misiunii Franceze și a altor cetățeni francezi din Rusia.

Ministerul francez de Externe a răspuns prin telegrafie86 că debarcarea cetățenilor ruși în Finlanda a întâmpinat dificultăți „din motive

locale care nu existau la momentul plecării vaporului” și a cerut un punct în Marea Baltică unde vasul cu aburi Dumont d’ Urville își putea debarca pasagerii. O schimbare a cursului la Marea Neagră era exclusă, iar un alt vapor cu aburi, pe care urmau să plece 2.000 de oameni, putea fi trimis în jurul datei de 15 mai în vreun port al Mării Negre, de preferință Odesa. Navele trimise în Rusia erau, de regulă, însoțite de una sau două nave ușoare de război.

La 16 iunie 1919, sosea de la Paris un mesaj semnat de A. Millerand87 în care se spunea că „nabul cu aburi Batavia, care transportă ruși din Franța și francezi din Rusia în patria lor, se îmbarcă în Marsilia 2.400 de soldați ruși și 100 de cetățeni, printre care se află sunt aproximativ toți cei care au fost închiși în închisorile franceze și a căror întoarcere în patria lor a fost solicitată în primul rând de Litvinov. Batavia urma să părăsească Marsilia pe 25 iunie pentru a-și debarca pasagerii la Odesa; în schimb, 100 de cetățeni francezi, arestați sau internați în diferite lagăre din Rusia, urmau să fie returnați pe partea franceză și trimiși la granița finlandeză. Mesajul menționa că cetățenii ruși nu vor fi debarcați la țărm dacă francezilor nu li se va oferi o întoarcere cu următorul eșalon.

Franța a promis că va grăbi repatrierea soldaților și civililor ruși, dar numai cu condiția ca cetățenii francezi să fie imediat eliberați din închisori și evacuați, în caz contrar ea ar fi obligată „împotriva voinței ei să ia alte măsuri în legătură cu rușii din Franța”88. .

La 21 iulie, telegrama lui Chicherin trimisă Ministerului francez de Externe89 sublinia că nu au avut loc arestări în masă ale francezilor în Rusia; în legătură cu conspirațiile militare descoperite la Petrograd, au fost arestați o serie de cetățeni ruși și străini, printre care francezii, unul dintre ei chiar a găsit un raport secret despre desfășurare.

"Acolo. L. 73.

87 Ibid. L. 74.

88 DVP URSS. T. 2. S. 219.

” WUA RF. F. 136. Op. 3. D. 16. P. 2. L. 69.

Trupele sovietice și materialele militare. Comisarul Poporului și-a anunțat propunerea către guvernul britanic de a oferi Rusiei posibilitatea de a trimite comisii sau reprezentanți într-o țară neutră pentru a rezolva problemele legate de situația rușilor din străinătate și a străinilor din Rusia, sugerând că un răspuns pozitiv la această propunere ar fi în interesele atât ale cetățenilor francezi, cât și ale cetățenilor englezi din Rusia.

Schimbul de note, și mai ales procesul de luare și implementare a deciziilor de trimitere a prizonierilor de război în patria lor, a fost extrem de dificil. La 29 iulie 1919, într-o radiogramă comună a lui G.V.Chicherin și Kh.G. Rakovsky (Președintele Consiliului Comisarilor Poporului și Comisarului Poporului pentru Afaceri Externe al Ucrainei)

s-a raportat că, după ce i-a livrat pe ruși în „Austria” și alte transporturi în portul Odesa, comandamentul francez a condiționat aterizarea lor pe țărm de către extrădarea prizonierilor de război francezi luați de trupele roșii în luptele de pe teritoriul Ucrainei, precum și a tuturor străinilor, inclusiv cetățenii țărilor neutre, și amenințarea, în cazul neîndeplinirii acestei condiții, cu trimiterea soldaților ruși la Denikin , întărirea blocadei de pe litoralul Mării Negre, confiscarea tuturor navelor cu vele întârziate și chiar bombardarea Odesei. Autoritățile locale au extrădat 375 de străini și au refuzat să se supună cerințelor ulterioare ale comandamentului francez, apoi transporturile franceze i-au luat pe soldații ruși care nu aterizaseră în mare și, numai din cauza incapacității de a-i hrăni, i-au debarcat lângă Ochakov. Soldații ruși, care mergeau de la Ochakov la Nikolaev, au fost împușcați din navele de război franceze90. Guvernele RSFSR și Republica Socialistă Ucraineană au declarat că, în cazul repetarii unor astfel de cazuri, vor fi nevoite să recurgă la cele mai severe represiuni în raport cu „cetățenii burghezi francezi care se aflau în mâinile lor și, în primul rând, toate, membrilor fostei misiuni militare. De acum înainte, acești cetățeni vor fi considerați ostatici cu toate consecințele care decurg din viața soldaților ruși care rămân în mâinile autorităților franceze. Amenințarea cu trimiterea soldaților ruși la Denikin, se spunea în telegramă, era o amenințare cu trimiterea lor la o anumită execuție, deoarece de obicei refuzau să lupte în armată pentru restabilirea puterii moșier-monarhiste și erau împușcați. Desigur, au existat și excepții.

90 Ibid. D. 24. P. 3. L. 73-74.

" Chiar acolo. L. 74.

Soldații din Franța erau și ei în pericol de moarte, aruncând în aer câmpuri de sârmă. „Să știe guvernul francez că, punând în pericol viața soldaților ruși, pune în pericol viața propriilor cetățeni”, au scris în încheiere comisarii poporului, „proletariatul Franței va aprecia metodele de șantaj și de negociere slabă pentru care francezii. autoritățile încearcă să folosească soldați ruși”.

O telegramă de la fostul ambasador francez în Rusia M. Paleolog a fost primită de la Paris: „Două nave Alexandru al III-lea și Nicolae I au părăsit Marsilia la 26 august cu 2228 de soldați ruși și vor ajunge la Odesa până la 5 septembrie” 92.19 septembrie a spus: „The navele „Allegret” și „Batavia” care transportau 4325 de soldați ruși au părăsit Marsilia și Alger pe 15 septembrie spre Odesa și vor ajunge acolo până la 25 septembrie”93.

Deci, delegația condusă de Manuilsky a fost nevoită să părăsească Franța fără a-și îndeplini misiunea. Soarta soldaților ruși depindea în mare măsură de planurile militar-strategice ale țărilor Concordului din Rusia, care se temeau de „infectarea” cu bolșevism și începeau sau suspendau repatrierea, în funcție de situația de pe fronturile Războiului Civil. Așadar, în august 1919, la cererea Marii Britanii, repatrierea rușilor la Odesa a fost suspendată, în legătură cu operațiunile militare ale lui Denikin. Cu toate acestea, la 20 aprilie

1920 la Copenhaga, M.M. Litvinov și consulul francez C. Duchenne au semnat un acord privind schimbul tuturor francezilor din Rusia (aproximativ 900 de persoane) cu rușii aflați în Franța (aproximativ 22 de mii de persoane)94. Schimbul urma să fie efectuat în cantități proporționale: 100 de francezi pentru 2.500 de ruși. Cu toate acestea, repatrierea soldaților ruși a rămas o problemă insolubilă pentru o lungă perioadă de timp.

„Frontul diplomatic” al Aliaților

La mijlocul anului 1919 a fost revizuit vectorul principalelor acțiuni ale țărilor occidentale în Rusia. La 18 iunie 1919, la o reuniune a Cabinetului de Război Britanic, s-a decis transferarea centrului eforturilor aliate pe frontul Denikin. Trupele lui Kolchak au fost înfrânte; operaţiunea britanică nu s-a concretizat, pe

'2 Ibid. D. 16. P. 2. L. 92.

" Chiar acolo. L. 96.

94 DVP URSS. T. 2. S. 462-467.

a vizat Kotlas pentru a se conecta cu flancul nordic al armatelor lui Kolchak. Dacă până în martie 1919 Occidentul trimisese până la un milion de soldați în Rusia (200.000 de greci, 190.000 de români, 140.000 de francezi, 140.000 de britanici, 140.000 de sârbi, 40.000 de italieni)95, acum chiar C Piponde este considerată o pătrundere pur militară în Rusia trimiterea unei mari trupe expeditionare) rezolvarea problemei rusesti imposibila.

La 1 iulie 1919, Chicherin a primit un mesaj telefonic despre cantitatea de proprietate militară trimisă de aliați către Denikin: 45 de mii de oameni au fost livrate la Novorossiysk. Uniforme engleze, 60 de tunuri britanice grele și 150 ușoare, aproximativ 125 de tancuri, precum și avioane, obuze și cartușe. În ceea ce privește aprovizionarea cu Kolchak de către aliați, sa raportat că britanicii au livrat Vladivostok 30 de tunuri ușoare, iar 300 de mii de seturi de uniforme au fost livrate de canadieni96. Participarea activă a britanicilor la intervenție este evidențiată de o telegramă secretă de la însărcinatul cu afaceri din Londra E.V. Sablina (octombrie 1919) despre împrumuturi pentru armata lui A.I. Denikin: „Am aflat de la o sursă de încredere că Churchill a reușit să aloce împrumuturi în Parlament pentru a-i furniza generalului Denikin toate tipurile de provizii, până la un total de 14 milioane de lire sterline, cu dreptul, totuși, să aloce o parte generalului Yudenich” 97. Cu cinci luni înainte, generalul locotenent N.N. Golovin în raportul său din 6 mai 1919 către S.D. Sazonov și generalul D.G. Şcerbaciov a fost informat despre întâlnirea cu ministrul britanic de război W. Churchill. Conversația a durat aproximativ o oră. Churchill, în exterior foarte amabil, a spus că nu s-ar putea întâlni înainte cu cei mai înalți reprezentanți ai armatei ruse pentru că „situația politică din acest moment îl obligă, numai în interesul cauzei, să păstreze secretul”98. Circumstanțele s-au schimbat, dar a continuat să insiste „în numele cauzei comune, să păstrăm relațiile și mai ales conversația noastră în cea mai strictă

încredere”. După ce Golovin i-a descris starea generală a armatelor albe și nevoile lor militare, Churchill a remarcat că problema asistenței armate era dificilă pentru el; motive – opoziția muncitorilor britanici față de intervenția armată. Nu a făcut nicio promisiune în acest sens, dar a spus că va încerca să ajute. Militar

95 Decretul Utkin A. I.. op. S. 437.

96 WUA RF. F. 0528. Op. 1. D. 20. P. 3. L. 22.

" Chiar acolo. F. 069. Op. 3. D. 2. P. 3. L. 7.

" Chiar acolo. L. 4.

ministrul a spus în parlament că sunt necesare forțe noi pentru a efectua evacuarea din nordul Rusiei. Sub acest pretext, va trimite 10.000 de voluntari pentru a înlocui trupele obosite, în special pe cele demoralizate americane și franceze. Va amâna începerea evacuării la nesfârșit (dar nu va vorbi despre asta); este de acord să folosească trupele britanice care vin pentru operațiuni active. În cazul unei noi ofensive a amiralului Kolchak, Churchill a acceptat chiar să sprijine activ flancul stâng, fără a nega posibilitatea de a-l ajuta pe Iudenich pe flancul drept; ar face tot posibilul, dar a repetat că succesul cauzei comune necesita secret absolut. Churchill îi este greu să trimită asistență armată generalului Denikin, din moment ce acesta acționează în Nord sub pretextul sprijinirii trupelor britanice staționate acolo; dar avea să ducă la bun sfârșit ideea de a-l sprijini pe Denikin cu voluntari, cel puțin ar trimite 2.500 de voluntari sub masca de instructori la detașamentele de inginerie, a relatat Golovin.

Churchill și-a exprimat, de asemenea, disponibilitatea de a continua să ofere sprijin material pe scară largă, spunând că va solicita un împrumut de 24 de milioane de lire sterline. Artă. pentru a sprijini toate fronturile albe, precum și un împrumut în sprijinul prizonierilor de război - pentru a trimite 500 de ofițeri la Arhangelsk și „cheltuielile complete (instruire, costuri de transport, salarii)”. În încheiere, Churchill i-a spus lui Golovin: „Vezi în mine cel mai hotărât luptător pentru marea Rusie unită și prietenul tău apropiat, mă bucur să te salut ca unul dintre reprezentanții puternicei armate ruse, care a făcut atât de mult în lupta noastră comună împotriva Germaniei.”99 După întâlnirea cu Churchill, generalul Golovin a rezumat: „În Churchill avem nu doar un prieten simpatic, ci și un prieten energic și activ”. Cu toate acestea, o conversație cu ministrul britanic l-a condus pe Golovin la o altă concluzie: Aliații cred că forțele albe nu au atins încă o unitate completă.

Aliații și-au dat seama de imposibilitatea intervenției militare în afacerile rusești. Ziarele moscovite (în special, Pravda și Izvestia din 8 mai) au oferit informații despre starea de spirit în acest sens din țările aliate. Astfel, jurnalistul italian Arnoldo Chicolo, care a vizitat „lagărul revoluției ruse”, a scris că în Rusia nu există forțe active care să lupte împotriva bolșevicilor: majoritatea clasei de mijloc și vechea aristocrație „nu vor ridica niciun deget.

99 Ibid.

să-și salveze patria; se bazează pe aliați, nedorind să facă nici măcar un mic sacrificiu. Armata lui Denikin este formată din jumătate ofițeri care toți vor să fie comandanți și nimeni nu vrea să fie soldat.

Ziarul berlinez Golos Rossii a dat o relatare detaliată a textului discursului lui Churchill în Camera Comunelor pe tema „chestiunii ruse”. Potrivit ministrului britanic de război, aliații au oferit și vor continua să ofere tot felul de sprijin lui Kolchak și Denikin, dar consideră că este imposibil să creeze o nouă armată în Rusia și, fără ea, forțele aliate sunt neputincioase, în plus, nu există un acord în tabăra oponenților ruși ai bolșevicilor. Churchill a numit trei modalități posibile de restabilire a ordinii în Rusia: intervenția forțelor aliate, recunoașterea guvernului bolșevic și instrucțiunea Germaniei de a stabili ordinea în Rusia; cu toate acestea, nici prima, nici ultima cale nu era de neconceput; a rămas doar al doilea.

„Independenții” germani au insistat pe o atitudine mai calmă față de bolșevism, au propus trimiterea unei comisii speciale în Rusia pentru a investiga starea de fapt.

Dar un spirit războinic a prevalat în puterile Antantei. La o ședință a grupului parlamentar socialist italian, s-a propus în legătură cu aceasta convocarea unei reuniuni a deputaților socialiști ai Italiei, Franței, Angliei și a reprezentanților muncitorilor din aceste țări pentru a se opune împreună unei expediții militare în Ungaria și Rusia. Între timp, Lloyd George, în discursul său din Camera Comunelor, a declarat că Rusia nu mai există, pentru că Rusia sovietică nu este Rusia, pentru că este haos și anarhie; recunoașterea lui este exclusă. Cu toate acestea, intervenția militară în Rusia aduce dificultăți enorme, iar aplicarea lor asupra Angliei ar însemna pentru ea faliment și facilitarea răspândirii bolșevismului în țara ei. Marea Britanie vrea doar să împiedice bolșevismul să intre în țările Antantei și să împace părțile care luptă în Rusia.

Izvestia de la Moscova din 9 mai 1919, în discursurile ministrului și prim-ministrului britanic, a văzut atât disponibilitatea nesfârșită a „imperialismului aliat” de a ajuta contrarevoluția rusă, cât și recunoașterea puterii Republicii Sovietice și, la în același timp, slăbiciunea dușmanilor săi. Politica evazivă a țărilor aliate explica flirtul reprezentanților lor cu autoritățile bolșevice. khar

,00Ibid. F. 56-6. Pe. 1. D. 62. P. 10. L. 58.

101 Ibid. L. 66.

Pe 9 mai, Izvestiya a publicat detaliile negocierilor dintre comandamentul grec iubitor de pace și autoritățile sovietice din Crimeea. Cu toate acestea, acțiunile și dispozițiile care au domnit în forțele aliate înseși, în special, printre marinarii englezi, care s-au declarat prieteni ai guvernului sovietic, și infanteriștii francezi

care au fost trimiși la Simferopol pe 17 mai împotriva trupelor roșii, dar au cerut să se întoarcă înapoi după ce au participat la un miting anti-război, au fost îndemnați la liniște, precum și marinarii francezi care au provocat o revoltă în Odesa, cerând să fie trimiși acasă; și marinarii italieni care au împiedicat trimiterea în Rusia a navelor cu provizii pentru armatele albe.

Moscova nu avea încredere în flirturile „imperialismului aliat”, încercând să-și avanseze și mai mult avanposturile către Occident. Rolul unor astfel de avanposturi a fost atribuit și Crimeei și Basarabiei. Interceptat la un post de radio din Kiev, un mesaj de la Londra, primit la 20 mai 1919 de Departamentul de Informații al Comisariatului Poporului pentru Afaceri Externe, conținea informații despre o solicitare a unui membru al camerei inferioare a parlamentului englez, Wejud: „ Potrivit rapoartelor de la Stockholm, Antanta pregătește operațiuni militare împotriva Petrogradului cu o bază la Helsingfors. Există într-adevăr negocieri cu autoritățile din Finlanda sau din alte țări cu privire la un plan militar comun împotriva Rusiei sovietice? Secretarul britanic de externe Bonar-Low a răspuns că, deși escadrila engleză se afla la Eno și stătea pregătită (pentru orice eventualitate), nu se pune problema de astfel de planuri. La următoarea întrebare a lui Wejud, guvernul britanic, împreună cu guvernul Mannerheim, intenționează să atace Petrogradul fără știrea Parlamentului britanic? – Bonar-Low a răspuns că nu există planuri ca cele de mai sus102.

Comparând răspunsurile ministrului britanic despre pregătirea unei ofensive împotriva Petrogradului cu faptele, Moskovskaya Pravda a scris pe 23 mai: Bonar-Low nu a dat garanții Camerei Comunelor că guvernul britanic, împreună cu guvernul finlandez, va nu se opune Petrogradului și, prin urmare, „concluzia este clară - trupele noastre din Golful Finlandez sunt trase asupra navelor engleze.

Întors din Franța D.Z. Manuilsky, la rândul său, a mărturisit despre o schimbare a atitudinii față de Rusia sovietică din partea Franței, în special, în presa franceză a început să

stau. L. 112.

fii informații mai sigure despre el. După un discurs în Camera Deputaților a lui M. Cachin, care a spus că după Revoluția Franceză, bolșevismul a fost cea mai mare mișcare care a unit forțele vii ale tuturor secțiunilor populației, ziarul Temps a scris că invitația lui Lenin la Insulele Prinților îşi pierduse tot sensul de acum înainte: voiau să vorbească cu el ca cu un învins, dar vor trebui să vorbească ca cu un cuceritor.

La 4 iunie 1919, la Paris, într-un interviu cu reprezentanţii ziarului Epoch, A.I. Guchkov a declarat că ideea de intervenție armată în afacerile Rusiei, din păcate, a avut foarte puțini adepți în Franța; chiar și în Rusia, recent a prevalat opinia că salvarea ei revine în întregime rușilor înșiși. O forță serioasă de combatere a pericolului bolșevic poate fi creată cu sprijinul altor slavi, dar nu al

străinilor. Rușii așteaptă doar asistență financiară de la puterile aliate.

Două zile mai târziu, H.G. Rakovsky, care a declarat că Liga Națiunilor a eșuat. O atenţie deosebită a jurnaliştilor a fost atrasă asupra faptului că 9 membri ai delegaţiei americane conduse de Bullitt au părăsit conferinţa; Wilson era neputincios să facă orice: propunerea sa de a pune capăt blocadei Rusiei și Ucrainei a fost acceptată de italieni și britanici, francezii, vorbind împotriva, i-au eșuat; dar, în același timp, și propunerea franceză de acțiune militară împotriva Rusiei a eșuat.

La 14 iunie 1919, la o ședință a Comitetului Executiv Central al Rusiei, Rakovsky a prezentat un raport asupra situației internaționale, în care a remarcat că a început perioada în care imperialismul aliat trebuie cumva să pună capăt problemei Rusiei sovietice. : fie prin război, fie printr-un acord sau altul, cu În același timp, vorbitorul nu a permis intervenția directă a Aliaților în treburile Rusiei și a considerat posibilitatea recunoașterii de către conferința de pace a guvernului Kolchak ca fiind reprezentantul oficial al Rusiei ca o eliminare completă a negocierilor cu guvernul sovietic. Pericolul mai real, potrivit lui Rakovsky, era o alianță între România, Polonia și Cehoslovacia, care să creeze un front contrarevoluționar unit de la Marea Neagră până la Marea Baltică.

103 Tamje. L. 130.

104 Tamje. L. 213.

105 Iadul. L. 286.

Încă din 27 mai au venit mesaje din America că Franța era gata să recunoască A.V. Kolchak, desigur, Marea Britanie - în mod condiționat, Statele Unite - nu este încă pregătit să-l recunoască. La Conferința de la Paris, țările aliate au luat în considerare problema recunoașterii oficiale a guvernului Kolchak. Pe 26 mai, Marea Britanie, Franța, SUA și Italia l-au informat pe Kolchak printr-o notă că sunt gata să-l recunoască, punând totuși o serie de condiții. Consiliul celor Patru i-a fost transmisă o notă în care se subliniază condițiile pentru recunoaștere (convocarea unei Adunări Constituante, plata datoriilor externe, intrarea Rusiei în Liga Naţiunilor etc.) . Kolchak a acceptat condițiile. Cu toate acestea, au apărut dezacorduri cu privire la cererea Angliei și Franței de a recunoaște independența statelor baltice. Statele Unite nu și-au susținut aliații în această chestiune. În răspunsul lui Kolchak, s-a subliniat că această cerere nu poate fi satisfăcută decât de Adunarea Constituantă.

„Izvestia” pentru 15 iunie 1919 a publicat un mesaj de la Radio Lyon că Consiliul celor Patru, luând în considerare problema recunoașterii lui Kolchak, a lăsat-o deschisă din cauza înfrângerii trupelor Kolchak de către Armata Roșie și a informațiilor „despre decădere a puterii amiralului”. Textul integral al răspunsului lui Kolchak către aliați a fost citat la 1 iulie de Petrogradskaya Pravda: „Guvernul în fruntea căruia mă aflu”, scria amiralul, „este bucuros să afirme că politica

puterilor aliate față de Rusia este în deplin acord cu sarcina pe care și-a pus-o însuși guvernul rus.Un guvern dorind în primul rând să redea poporului rus posibilitatea de a-și exercita dreptul de a-și determina liber soarta prin intermediul Adunării Constituante. Sancțiunea finală pentru determinarea granițelor Poloniei și Rusiei și soluționarea întrebărilor despre soarta Finlandei, Letoniei, Lituaniei, Estoniei și a altor „grupuri naționale” a dat-o Kolchak Adunării Constituante. Nu putea exista nicio revenire la regimul care exista în Rusia înainte de februarie 1917; guvernul „declară egalitatea în fața legii a tuturor claselor și a tuturor cetățenilor fără niciun privilegiu special: toată lumea, fără distincție de origine și religie, se va bucura de protecția statului”. În ceea ce privește datoriile de stat, Kolchak și-a confirmat afirmația că guvernul rus a acceptat toate obligațiile privind datoriile de stat ruse.

Puterile Antantei au salutat tonul răspunsului amiralului Kolchak, care „sunt de acord în principal cu propunerile lor și conține în

106Ibid. L. 190.

promisiunile față de ei înșiși care asigură libertatea, autoguvernarea și pacea poporului rus și vecinilor săi. Prin urmare, ei îi vor oferi amiralului Kolchak și susținătorilor săi asistența promisă. Semnat de: Lloyd George, W. Wilson, J. Clemenceau, Vittorio E. Orlando, N. Mackinac. Citând această corespondență, Izvestia a concluzionat: aliații i-au promis ajutor lui Kolchak doar pentru că, având datorii de stat recunoscute, el „promite aliaților că va înrobiza Rusia, plătind dobânzi pe deplin cămătătoare la datorii, iar aceasta, și nu „democratismul” lui, a determinat chiar și pe ipocritul Wilson să-și pună semnătura.”

Raspunde A.V. Kolchak a fost primit favorabil de Consiliul celor Patru. Cu toate acestea, cercurile oficiale franceze au remarcat că acordarea de sprijin nu înseamnă necesitatea recunoașterii lui Kolchak. Guvernele aliate se temeau, de asemenea, că declarațiile despre acordarea de asistență lui Kolchak vor duce la o neliniște sporită în rândul lucrătorilor din propriile țări. Muncitorii din Franța, Italia și Marea Britanie s-au opus în mod deosebit unei astfel de soluții a „chestiunii ruse”. La 21 iunie 1919, ziarul danez Politiken a relatat că în Anglia au loc mitinguri și demonstrații în masă împotriva intervenției, a Tratatului de la Versailles și a recrutării universale. Liderii Partidului Laburist au înaintat Parlamentului cereri pentru o circulară secretă de la W. Churchill, în care acesta a întrebat soldații și ofițerii despre dorința lor de a lupta împotriva Rusiei Sovietice. În același timp, pentru prima dată în Camera Comunelor, a fost discutată deschis chestiunea cheltuielilor de 6 miliarde de lire sterline. Artă. la război cu Rusia sovietică; dar nu a fost posibil să se obțină acordul Parlamentului englez în acest sens.

În armata britanică s-a observat o „iritare” puternică. Așadar, la începutul lunii mai, 200 de marinari au fost arestați pentru că au refuzat să vorbească împotriva „roșului” Astrahan; mai mulți soldați au fost chiar împușcați pentru promovarea bolșevismului; La 1 mai, comandamentul britanic a interzis soldaților să iasă în stradă, dar

aceștia au luat totuși parte la procesiune, întâlnind cu entuziasm discursurile vorbitorilor comuniști în limba engleză. În legătură cu această comandă, s-a hotărât, „pentru a evita infectarea ulterioară cu bolșevismul”, înlocuirea britanicilor cu italieni.

La 24 iunie 1919, ziarele de la Moscova și Kiev au publicat un apel al Comitetului Central al Internaționalei Comuniste către muncitorii din întreaga lume, în care se afirma că guvernele britanic și francez nu îndrăznesc să declare război deschis.

107Ibid. D. 63. P. 10. L. 102.

Republicile Sovietice Ruse. Aceste guverne se temeau să trimită câteva milioane, chiar câteva zeci de mii de soldați ai armatei regulate împotriva Rusiei sovietice. Dar asta nu înseamnă că au abandonat războiul împotriva Rusiei sovietice. Aceste guverne au ales o altă formă, mai ascunsă, de amestec în treburile rusești și „aprovizionează generalilor țariști cu arme, hrană, personal de comandă, voluntari, spioni, incendiari, tot ceea ce au nevoie tăiatorii pentru lupta lor ticăloasă împotriva muncitorilor și țăranilor. „Rusia”108. Soarta mișcării proletare, așa cum se indică mai jos, depindea de muncitorii din Anglia, Franța, Italia și America; li sa cerut să ridice steagul insurecției, să creeze sovietici, să se înarmeze și să se pregătească pentru ultima bătălie decisivă.

În aceeași zi, 24 iunie, s-a primit de la Baku109 informații că britanicii care au ocupat orașul, urmând directivele de subminare a Rusiei sovietice și privarea acesteia de combustibil, nu au permis exportul petrolului cu ajutorul forței militare; a distrus sistematic industria petrolului; interzicerea lor asupra exportului de petrol a dus la faptul că producția acestuia a încetat, pericolul de incendiu sau explozie a crescut. În acest sens, la Baku a început o grevă a muncitorilor, cerând restabilirea relațiilor comerciale cu Astrahanul și exportul de petrol în Rusia sovietică; aceleași cereri au fost înaintate de antreprenori, care erau conștienți de caracterul dezastruos al unei asemenea stări de fapt pentru regiune.

La Conferința de la Paris, printre participanții ei din acele zile, s-a crezut larg că următorul pas în afacerile rusești va fi trimiterea japonezilor în Siberia, care au fost împinși la acest pas de situația politică internă instabilă din propria lor țară.

La 28 iunie 1919, ziua în care a fost semnat în cadrul conferinței tratatul de pace cu Germania, ziarele ruse relatau că, deși pacea tocmai fusese semnată, „Franța își dezvăluie dinții în Anglia, Serbia în România, Italia și România în general aliați. . Serbia mobilizează din nou soldați cu vârsta de peste 38 de ani pentru a continua măcelul; guvernul Angliei își mărește flota la proporții nemaiauzite. Pacea a fost încheiată, iar Japonia și America, care nu rămân în urma Angliei, nu sunt în măsură să stabilească pacea între popoare. Niciuna dintre țările învingătoare nu s-a simțit complet încrezătoare

108Ibid. L. 43.

,09Ibid. F. 0528. Pe. 1. D. 20. P. 3. L. 6.

,,0Ibid. L. 101.

ness în victoria lor; ameninţarea cu noi războaie atârna peste Europa. Presa vest-europeană a apreciat Tratatul de la Versailles astfel: „Aceasta este pace, și nu pace”, „pace dubioasă”, „pace rușinoasă”, „aerul miroase a nou război”, „pace prădătoare”. H. Rakovsky a apreciat-o, de asemenea, în același mod, sugerând că Tratatul de la Versailles nu va dura mai mult decât Tratatul de la Brest-Litovsk, iar încheierea lui va „dizolva” iluzia dăunătoare din mediul de lucru că, odată cu sfârșitul războiului, totul va avea loc. mergi imediat spre bine. „După încheierea păcii, clasa muncitoare din țările învingătorilor se va găsi față în față cu burghezia sa și va trebui să o răstoarne.”111 Totuși, Rakovsky credea că Aliații vor putea cu greu să trimită împotriva Republicii Sovietice acele forțe care vor fi eliberate ca urmare a încheierii păcii cu Germania; dar vor lua toate măsurile pentru a organiza noi forțe ostile bolșevicilor, mai ales dacă vor reuși să stabilească o pace durabilă între polonezi și germani.

Rakovsky a considerat „semi-recunoașterea” lui Kolchak de către aliați, armistițiul dintre Petlyura și polonezi, unificarea fronturilor Gărzii Albe de la Kolchak cu Denikin și semnarea unui tratat de pace între Germania și Antanta ca dovadă a „ofensiva diplomatică a imperialiștilor aliați” împotriva republicilor sovietice. „Acum”, a spus Rakovsky, „aliatii își vor putea folosi timpul liber pentru a intrigă împotriva Rusiei sovietice, iar acesta este cel mai periculos lucru — echipamentul lor pentru trupele generalului Haller și Kolchak”112. Dar în recunoașterea lui Kolchak, Rakovsky a observat și un punct pozitiv: Kolchak a fost de acord să recunoască doar independența Poloniei, în timp ce restul „provințiilor” se puteau bucura doar de autonomie. O astfel de decizie nu putea decât să provoace complicații, dar aliații nu doreau să restabilească o Rusie unită, deoarece aceasta avea să devină concurenta lor pe piața mondială. Politica Aliaților, potrivit președintelui Consiliului Comisarilor Poporului din Ucraina, a urmărit scopul „balcanizării” fostului Imperiu Rus, iar acordul lor cu Kolchak a fost doar o înșelăciune politică inteligentă, deoarece prin răsturnarea puterii sovietice , Aliații ar lua Rusia în propriile mâini și i-ar prezenta o socoteală nerezonabilă.

Tratatul de la Versailles a fost văzut ca un semnal pentru ofensiva muncitorilor din țările occidentale împotriva cetăților capitalismului pe jumătate distruse de război și începutul unei ascensiuni rapide a revoluționarii lor.

„Ibid. L. 66.

„2Imzhe. L. 122.

potenţial, remarcându-se instaurarea puterii sovietice în Republica Ungaria, greva căilor ferate din România, mişcarea bolşevică din Bulgaria, lupta dintre comunişti şi trupele guvernamentale pe străzile

Vienei, grevele din Italia, Anglia şi Franţa. O atenție deosebită pe „frontul revoluției mondiale” a meritat propunerea socialiștilor italieni de a declara o grevă politică generală și cererea sindicatelor britanice de ridicare a blocadei Rusiei sovietice. În ziare engleze au fost publicate materiale care povesteau despre confiscarea de către flota aliată a semințelor pe care guvernul sovietic le cumpărase din Danemarca, obstrucționarea exportului de vagoane și locomotive cu abur din Suedia în Rusia; s-a mai raportat că blocada Europei revoluționare a antrenat consecințe teribile pentru Anglia însăși, care trecea printr-o criză industrială severă din cauza lipsei de materii prime exportate anterior din Rusia. Cu toate acestea, Aliații nu puteau vorbi cu Rusia sovietică decât despre ridicarea blocadei, despre pace, despre crearea unor relații semi-normale, atunci când câștigaseră o victorie asupra lui Denikin - „ultima lor miză” în lupta împotriva „noului Napoleon”, ca bolșevism. a fost dublat în Occident. „Dacă acest pariu se dovedește a fi inutil”, a spus Rakovsky, „atunci nu mai mult de 2-3 luni vom vedea că revoluția va cuprinde întreaga Europă. Capitaliștii occidentali, știind acest lucru, vor fi forțați să intre în negocieri de pace cu noi. Opera inamicilor externi Rakovsky a numit o astfel de metodă de luptă împotriva sovieticilor revolte kulak, care, în opinia sa, au dezorganizat spatele, au împiedicat mobilizarea și au creat dificultăți alimentare în interiorul țării. Cu un apel la victorie asupra lui Denikin ca fiind cea mai bună modalitate de a ajuta atât revoluția italiană, cât și cea mondială, s-a încheiat articolul său „Salutări Italiei Roșii”, publicat la Kiev „Izvestia” la 11 iulie 1919. El a scris despre situația din Italia în aceeași zi în ziarul „Armata Roșie” comunistul italian J. Castro, explicând motivele creșterii mișcării revoluționare în țara sa prin costul ridicat al bunurilor de bază și situația disperată a oamenilor care au fost nevoiți să părăsesc țara în căutarea unui loc de muncă.

La 12 iulie 1919, Aliații au ridicat blocada Germaniei. Franța nu a putut să-i convingă de necesitatea unei slăbiri complete a statului german. Marea Britanie a mers în mod deliberat să păstreze baza pentru restaurarea sa ca mare putere; La 1 septembrie, ea a reluat relațiile comerciale cu Germania.

„Acolo. L. 205.

(Germania dezarmată a fost sub controlul direct al învingătorilor până în 1926.) Chiar și după semnarea Tratatului de la Versailles, Germania a rămas o putere majoră în Europa.

A existat o scindare în rândurile comandamentului aliat în problema interferenței în afacerile Rusiei. Francezii, „răcindu-se” la Denikin, i-au refuzat sprijinul activ; britanicii erau înclinaţi să-i ofere acest sprijin. Comandamentul aliat a jucat un joc diplomatic cu generalii albi, promițând sprijin în cazul în care ei înșiși obțin succes în lupta împotriva regimului sovietic. Nu întâmplător, pe 22 iulie, ziarele din Moscova au publicat o scrisoare a lui V.A. Maklakov, din 7 martie 1919, fostului ministru al guvernului din Crimeea M.M. Winaver de la Paris că ideea de intervenție în afacerile Rusiei este extrem de nepopulară acolo; aliații sunt obligați să ofere asistență care nu este legată de participarea „materialului uman” la acesta.

Răspunzând plângerilor potrivit cărora guvernele antibolșevice din Rusia nu ar putea exista fără ajutorul aliaților, Maklakov a scris că tocmai acest fapt i-a înspăimântat pe aliați, deoarece indica prea clar slăbiciunea și nepopularitatea celor care au cerut acest ajutor; pe de altă parte, „guvernul francez este obligat să facă din ce în ce mai multe concesii democrației extreme, ale cărei idei câștigă din ce în ce mai multă popularitate în rândul muncitorilor. Bolșevicii de aici sunt încă considerați democrați, deși nebuni. Prezența în mijlocul nostru a figurilor regimului pre-revoluționar ne dă o reputație de restauratori. Nimeni de aici nu vrea să creadă că generalul Denikin și amiralul Kolchak sunt participanți activi la lovitura de stat din martie."114

Nu a existat unanimitate între reprezentanții aliați cu privire la politica răsăriteană: francezii și grecii erau susținători ai ocupației Turciei, britanicii căutau să susțină guvernul turc, subordonându-l influenței lor. Abandonarea Odessei a fost folosită de aceștia în lupta împotriva reprezentanților francezi din Est, drept urmare, poziția Marii Britanii la Constantinopol a fost întărită. Pe 21 iulie a ajuns acolo ministrul „voluntar" al Comerțului și Industriei V.A. Lebedev și o comisie de comerț internațional din reprezentanți ai țărilor aliate pentru dezvoltarea preliminară a termenilor unui acord comercial între Rusia lui Kolchak și Antanta. Anglia s-a oferit să cumpere flota comercială a Rusiei, Japonia era gata să accepte comenzi pentru nave cu aburi, americane

114Ibid. L. 278.

reprezentanţii erau însărcinaţi cu „slujirea Rusiei în materie de cale ferată şi de transport"115. În acel moment, în regiunea Mării Negre erau 44.000 de trupe britanice, 22.000 în Caucaz, 1.400 în Siberia și 6.000 în Rusia de Nord116.

La 21 iulie 1919, vorbind la Clubul britanic-rus din Londra, W. Churchill a remarcat că Rusia este un factor decisiv în istoria mondială a prezentului: fie va continua să sufere, iar suferința ei va duce la convulsii în întreaga lume. , sau ea ar trebui să fie salvată. Soluția problemei ruse este un test pentru Liga Națiunilor. „Dacă nu poate salva Rusia, va zdrobi Liga Națiunilor în agonia ei. Este imposibil să refacem lumea fără participarea Rusiei"117. Guvernul britanic a trimis o notă adresată Comisarului Poporului pentru Afaceri Externe G.V. Chicherin cu o propunere de a începe negocierile privind schimbul de prizonieri de război între Marea Britanie și Rusia. Nota respingea propunerea NKID de a trimite o comisie specială sovietică pentru a contacta prizonierii de război din Anglia, sugerând trimiterea unei delegații „din subiecți neutri". Ca răspuns, Cicherin a refuzat să trimită o delegație decât dacă aceasta era compusă din oameni loiali Rusiei sovietice118.

În Rusia sovietică, din a doua jumătate a anului 1919, în articolele și discursurile liderilor bolșevici, în documentele de partid și guvern, o îndepărtare treptată de la ideea că era imposibil să se consolideze succesul revoluției din Rusia fără răsturnarea puterii. a capitalului într-un număr de țări capitaliste au început să fie observate; convingerea în dezirabilitatea și posibilitatea existenței Rusiei

sovietice cu un mediu capitalist a devenit mai puternică. O condiție prealabilă importantă pentru o astfel de regândire a fost respingerea cu succes a intervenției externe și consolidarea treptată a pozițiilor noului guvern din Rusia. Ulterior, pe 23 septembrie 1919, Lenin a scris o scrisoare „Muncitorilor americani” în care sublinia dorința de a stabili relații normale cu Statele Unite, de a relua și dezvolta comerțul. Scrisoarea a fost unul dintre primele documente care au înaintat ideea acordării de concesii întreprinzătorilor străini, care și-au asumat deja anumite forme de cooperare cu țările capitaliste119.

| 15 Ibid. F. 56-6. Pe. 1. D. 63. P. 10. L. 278.

1|6Ibid. L. 273.

||7Cit. Citat din: Utkin A.I. Decret. op. S. 506.

118 WUA RF. F. 56-6. Pe. 1. D. 63. P. 10. L. 273.

119Nezhinskiy L.N. Decret. op. S. 76.

La 12 septembrie 1919, de la Paris a venit un mesaj că România a insistat asupra recunoașterii de către puterile Acordului de independență a Ucrainei, în așteptarea ca aceasta să dea greutate înțelegerii lor cu S.V. Petliura despre Basarabia. Ministrul român Antonescu a spus că România preferă să aibă drept vecin o Ucraina independentă, decât Rusia, care ar putea cere întoarcerea Basarabiei. Polonia a susținut cererea României din cauza refuzului lui Petliura de orice pretenții în Galiția de Est, în timp ce Rusia nu ar permite niciodată să fie lăsată Galiția de Est în seama Poloniei. România, a spus Antonescu, ar ceda mai uşor în alte probleme dacă aliaţii ar recunoaşte independenţa Ucrainei, ceea ce i-ar permite să încheie acorduri internaţionale. Delegația României la conferință a negat informațiile conform cărora trupele române se alătură trupelor lui Denikin.

Și la Londra în acele zile campania împotriva lui Winston Churchill a continuat. Astfel, Daily Express din 13 septembrie i-a cerut demisia, ca om lipsit de încrederea națiunii. Generalul Morris în Daily News a insistat să oprească intervenția britanică în Rusia și să interzică trimiterea de materiale militare în Finlanda, Estonia și Arhangelsk, era sigur că încercările de a ataca Petrogradul sunt sortite eșecului, deoarece bolșevicii erau înarmați și organizați mult mai bine. decât în primăvară121 .

De fiecare dată când la Conferința de la Paris s-a ridicat „chestiunea rusă”, inevitabil au fost menționate țările baltice, care erau destinate fie unui „cordon sanitar” împotriva răspândirii bolșevismului, fie o trambulină pentru combaterea acestuia.

La 20 august 1919, puterile aliate au publicat o declarație de recunoaștere a independenței țărilor baltice, cu condiția ca această problemă să fie în cele din urmă rezolvată după reglementarea relațiilor cu Rusia sau după decizia de arbitraj a Societății Națiunilor. După ce la 31 august 1919, Rusia sovietică a propus

Estoniei să facă pace, recunoscându-și independența națională, iar pe 11 septembrie a făcut aceleași propuneri Letoniei, Lituaniei și Finlandei, a început o luptă acerbă între diplomații sovietici și occidentali pentru a câștiga Marea Baltică. și alte state mici. La 10 octombrie 1919, J. Clemenceau s-a adresat guvernelor acestor țări cu o notă despre aderarea la blocada durerii.

120 de AUA din Federația Rusă. F. 56-6. op. 1. D. 29. P. 4. L. 71.

121 Ibid. L. 73.

Rusia şevistă. Aceeași notă a fost trimisă guvernului german. La rândul său, guvernul sovietic, într-o notă din 20 octombrie, a informat guvernul german că va considera aderarea Germaniei la blocada drept un act ostil și va lua măsurile de represalii corespunzătoare122. Aceeași notă a fost trimisă în Suedia, Norvegia, Danemarca, Olanda și Elveția. Consiliul Federal al Elveției, ca răspuns la propunerea Antantei de a lua parte la blocada Rusiei, a declarat că ruptura relațiilor diplomatice cu Rusia a urmat după ce aceasta a intervenit prin propaganda sa în afacerile interne ale Elveției, iar supușii săi erau persecutat în Rusia. În urma acesteia, au fost suspendate și relațiile comerciale, astfel că Elveția a declarat deja parțial blocada Rusiei, iar oferta aliaților este de prisos. Consiliul Federal a declarat în continuare că, în solidaritate cu Antanta, blocada a fost declarată numai Rusiei Sovietice.

Elveția a fost solidară cu țările Antantei în acuzațiile sale împotriva Rusiei sovietice, în timp ce alte țări neutre, în special cele scandinave, au încercat să atenueze sentința pronunțată asupra Rusiei: relațiile comerciale dintre Rusia și țările scandinave nu au fost întrerupte.

Germania a răspuns Franței că se îndoiește de succesul blocadei, alte țări au rămas tăcute. Presa germană din acele vremuri a scris că Germania ar trebui să respingă propunerea de blocare a Rusiei, dar aceasta nu trebuie considerată o dorință de a ajuta guvernul sovietic, deoarece întreaga lume știe că guvernul rus este ostil fanatic guvernului german. Între Germania și Rusia sovietică, relațiile pe care le-au cerut Aliații au fost practic stabilite. În presa occidentală, ziarul Beríiner Tageblatt a luat o poziție mai moderată, considerând că Germania nu poate refuza direct aliații, trebuie să fii realist și să facem o propunere concretă. Se pare că această opinie a fost susținută de guvernul german. În raportul său semi-oficial, s-a remarcat că, dacă Germania a refuzat complet să ia parte la lupta împotriva bolșevismului, atunci își va pierde încrederea burgheziei ruse, între timp, moartea bolșevismului nu era departe.

| 22Sm.: DVP URSS. | T. 2. S. 265.

123AVP RF. F. 56-6. Pe. 1. D. 31. P. 4. L. 160.

124 Ibid. L. 6.

La 5 decembrie 1919, la Iuriev (Tartu), diplomații ruși, printre care A.A. Ioffe, a început negocierile cu Estonia, care s-au dovedit a fi foarte lungi și dificile. La 31 decembrie s-a putut semna un acord privind suspendarea ostilităților dintre Rusia Sovietică și Estonia, iar la 30 ianuarie 1920, între Rusia și Letonia; și abia la 2 februarie 1920 - un tratat de pace între RSFSR și Estonia, primul tratat de pace cu un stat european, care a dus la stabilirea de relații diplomatice. Dacă guvernul sovietic este de acord să recunoască independența statelor baltice, atunci nu mai există niciun motiv pentru a duce război, - a spus ministrul de Externe al Estoniei - „Estonia nu dorește răsturnarea guvernului sovietic, mai ales că există un amenințare constantă din partea guvernului rus de vest și a kolceaciților la adresa independenței statelor de graniță »125. Stabilirea relațiilor diplomatice cu Finlanda la 31 decembrie ca urmare a încheierii unui tratat de pace (după negocieri de la Tartu din 14 octombrie 1920) s-a încheiat anul 1920.

Țările Antantei au început să-și retragă trupele din Rusia înainte ca armatele albe să înceapă să sufere înfrângere. În iulie 1919, Marea Britanie a anunțat evacuarea trupelor. Președintele Wilson, după cum știți, a anunțat în luna mai intenția Statelor Unite de a retrage trupele din Rusia. În toamna anului 1919, unitățile britanice, americane și franceze au părăsit regiunile din nordul european (Arkhangelsk și Murmansk). Trupele britanice au părăsit și regiunea transcaspică și Transcaucazia (cu excepția regiunii Batum, unde s-au aflat până în 1921). Până în primăvara anului 1920, doar trupele japoneze care ocupaseră regiunea Amur, Primorye și Sahalinul de Nord au rămas pe teritoriul Rusiei.

Totuși, decizia aliaților de a pune capăt intervenției nu a însemnat că aceștia erau gata să îmbunătățească relațiile cu Rusia sovietică. În octombrie 1919, Sovietul Suprem al Antantei a anunțat instituirea unei blocade economice a Rusiei Sovietice.

Un pas spre rezolvarea „chestiunii ruse”

Ideea nu poate fi contracarată cu baionetă, spunea în mai 1919 fostul șef al misiunii Crucii Roșii Americane în Rusia, Raymond Robins, care a cerut o atitudine imparțială față de Rusia.

1 Și la fel. L. 30.

dar las-o sa traiasca. Adevărul incontestabil conținut în aceste cuvinte părea să fi ajuns în sfârșit la destinatar - aliații, ale căror trupe părăseau Rusia sovietică.

Pe 17 septembrie 1919, în presa din Helsingfors au apărut știri senzaționale, prevestind o întorsătură în politica mondială. Cea mai importantă a fost vestea că Consiliul Suprem al Statelor Aliate s-a opus amestecului în treburile Rusiei și le dădea posibilitatea popoarelor să-și decidă soarta. De asemenea, s-a raportat că prim-miniștrii și miniștrii de externe ai Finlandei, Estoniei, Letoniei și Lituaniei au avut o întâlnire la Reval, la care au discutat problema

atitudinii lor față de Rusia și posibilitatea încheierii păcii cu aceasta. Totodată, la Riga s-au întâlnit reprezentanți ai partidelor social-democrate din aceste țări, discutând aceeași chestiune, dar „ținând cont de interesele clasei muncitoare”126; în ciuda faptului că aceste partide s-au opus răspândirii bolșevismului în țările lor, ele au cerut ca clasei muncitoare din Rusia să i se acorde dreptul de a decide însăși soarta revoluției, deși revoluția rusă, în opinia lor, „a dat deoparte” ca de îndată ce comuniștii și-au stabilit dictatura. La acel moment, Estonia conducea deja negocieri de pace. Aceste mesaje indicau că a existat o întorsătură în atitudinea lor față de guvernul sovietic: dacă mai devreme statele aliate au făcut tot felul de planuri pentru distrugerea Rusiei sovietice, gândindu-se să mărșăluiască pe teritoriul său și să forțeze statele de la graniță să intre în război cu Rusia, acum refuzul de a întreprinde acțiuni militare a devenit evident împotriva Rusiei. Ziarele germane au publicat o telegramă de la Paris în care confirma că Consiliul Suprem a decis să retragă din Curlanda nu numai trupele germane ale generalului Goltz, ci și unitățile militare ruse care operează cu acestea.

Între timp, The Times din 12 septembrie 1919 a scris într-un editorial că adevăratele planuri ale guvernului britanic erau încă necunoscute; indecizia țărilor Antantei a fost cea care a determinat Estonia să negocieze cu guvernul bolșevic. Aceasta a explicat și contactul cercurilor monarhiști ruse cu germanii și teama finlandezilor de a-și pierde independența dacă aceste cercuri au preluat din nou puterea în Rusia. Potrivit autorilor articolului, Estonia ar fi mai dispusă să meargă cu albii dacă aliații ar lua parte la ostilități, garantându-și independența.

126Ibid. D. 30. P. 4. L. 13.

noet. „Churchill știe”, a scris ziarul, „că în cazul evacuării Arhangelskului și Murmanului, vom lăsa fără protecție un număr mare de ruși din toate straturile societății, trădându-i astfel în mâinile bolșevicilor răzbunători. Nu este posibil să scoți pe toată lumea și să dai azil în alte țări. Datoria noastră este să fim alături de prietenii noștri, așa cum a spus Lloyd George. Și dacă este necesar să lansăm o ofensivă împotriva Petrogradului, atunci trebuie lansată acum, și nu așteptați iarna, când vor veni nemții sau sutele negre. Avem puterea să fim primii acolo”.

Rapoartele semi-oficiale despre evacuarea trupelor din Arhangelsk în septembrie 1919 au fost primite foarte favorabil de societatea britanică, doar conștientizarea că Rusia de Nord a fost mai întâi convinsă să reziste bolșevicilor și apoi abandonată, lăsându-i pe ruși să se descurce singuri. The Manchester Guardian din 5 septembrie a amintit că „nu suntem cu adevărat în război cu bolșevicii. Am mers în sudul Rusiei și Siberiei pentru a restabili Frontul de Est împotriva Germaniei; am ocupat Murmansk pentru a împiedica Germania să stabilească acolo o bază subacvatică. Legal, nu am luat parte la războiul împotriva bolșevicilor pe niciun front al războiului civil. De fapt, am susținut un partid foarte slab și nepopular în Rusia, care nu ar putea exista fără ajutorul nostru, iar acum avem motive să ne temem că se va destrama. Desigur, acest lucru nu s-ar fi întâmplat dacă nici

măcar o zecime din ceea ce scriu despre slăbiciunea și nepopularitatea bolșevicilor s-ar fi dovedit a fi adevărată. Ziarul a cerut guvernului britanic să se gândească nu numai la situația din nordul Rusiei după retragerea unităților militare britanice de acolo, ci și la situația de pe celelalte fronturi rusești: „Se poate spune cu încredere că opinia publică, care a protestat deja împotriva sacrificiilor nesimțite ale soldaților englezi din Rusia, va face acest lucru și în legătură cu marinarii englezi, va insista pe viitor să nu cheltuiască milioane pentru aprovizionarea cu arme unor astfel de politicieni care nu sunt recunoscuți de țară. Guvernul britanic și-a imaginat clar ce s-ar întâmpla fără sprijinul său din partea „protejatului”. A rezolva această întrebare înseamnă a face pace în Rusia și cu Rusia. Ziarul a recunoscut că în multe chestiuni importante bolșevicii și-au înmuiat în mod semnificativ principiile inițiale dure, exprimând dorința de a negocia pacea cu aliații, dar nu a existat nicio dorință din partea acestora din urmă de a le întâlni la jumătatea drumului. O astfel de politică, pentru mine

ziar, ar fi destul de corect, deoarece aliații vor trebui totuși să o îndeplinească, așa că este mai bine mai devreme decât mai târziu.

Potrivit informațiilor primite la sfârșitul lunii septembrie de la Reuters, guvernul britanic a informat delegația lituaniană care se afla în țara sa că este de acord să recunoască temporar guvernul Lituaniei de facto pe aceeași bază ca Estonia și Letonia.

Anglia a încercat să-și înlocuiască trupele care se întorceau din nordul Rusiei cu voluntari: 3.000 de oameni erau trimiși pe Frontul de Nord în fiecare zi; dar s-a luat toate măsurile posibile pentru a mări mijloacele de transport pentru a le aduce numărul până la 6 000. au dat dovadă de mult mai multă activitate decât fostele trupe regulate128. Aventura rusă va costa încă scump Anglia, scria Vossische Zeitung din 5 septembrie 1919, „în urmă cu o lună s-au investit în ea 70 de milioane de lire. Art., iar acum Anglia s-a angajat și ea să ofere îmbrăcăminte, echipament și hrană letonilor, finlandezilor și estoniilor care luptă pe Frontul de Nord, care nu își exprimă nicio dorință de a lupta pentru Anglia, preferând să se certe între ei. Realitatea este că bolșevismul înflorește mai mult decât înainte, iar finalul acestei aventuri militare este greu de prevăzut.

De remarcat că în august 1919, comandamentul aliat a spus guvernului din nordul Rusiei că, cel mai probabil, în octombrie toate trupele aliate vor fi evacuate din Arhangelsk. Guvernul Nordului a decis să se apere - cu sau fără aliați, dar avea să spună tuturor cât de supărată era decizia aliaților, atrăgând totuși atenția acestora din urmă asupra a ceea ce avea nevoie pentru această luptă. O delegație de zemstvo și orașe din regiunea de nord a fost trimisă la Londra pentru a le spune europenilor că democrația din regiunea Arhangelsk nu se va supune bolșevicilor. Timp de o lună, membrii delegației au încercat în toate modurile să-i notifice pe britanici că au fost instruiți de locuitorii regiunii. Deși nu a primit în mod oficial niciun refuz nicăieri, delegația nu a reușit să transmită informațiile

127Ibid. L. 72.

|2'Ibid. L. 73.

322

presa, sau la mitinguri. Scopul delegației și cel mai probabil sosirea ei au rămas necunoscute de majoritatea britanicilor.

Într-un interviu cu un corespondent Reuters publicat în The Daily Telegraph la 13 septembrie 1919, șeful guvernului Arhangelsk, N.V. Ceaikovski a declarat că singura rută corectă pentru evacuarea aliaților din nordul Rusiei a fost prin Petrograd. „Afirm”, a spus el, „că propunerea de plecare a tuturor trupelor britanice din Arhangelsk și Murman amenință nordul Rusiei cu cele mai teribile evenimente. Odată cu plecarea armatei britanice, trupele noastre locale sunt lipsite de principalul factor de rezistență față de bolșevici, și anume de sprijinul moral și material, care a contribuit în mare măsură la rezistența lor. Ceaikovski a descris consecințele teribile ale retragerii trupelor britanice din nordul Rusiei: „Va fi panică în rândul populației și autoritățile noastre cu greu vor putea face față acesteia. Atunci bolșevicii, care au primit recent întăriri din sud, vor merge înainte pe două rute paralele de la Vologda și Petrozavodsk, iar rezistența pe care trupele noastre le-ar putea oferi, după toate probabilitățile, va fi slăbită de încercările de fraternizare; va veni domnia terorii și bolșevicii vor fi liberi să comită atrocități împotriva populației civile, care a oferit asistență aliaților. În opinia sa, singurul lucru care poate salva oameni nevinovați de oroarea bolșevismului este înaintarea aliaților la Zvanka pentru a se uni cu forțele lui Iudenich pentru a lua împreună Petrogradul. În acest fel, prestigiul Aliaților va fi păstrat și o lovitură grea adusă dușmanului comun al Europei. Ceaikovski a remarcat cu amărăciune că era imposibil să nu recunoaștem întreaga nepotrivire a politicii Aliaților, care i-au abandonat într-un moment în care bolșevicii erau, parcă, pe ultimele lor etape; chiar dacă trupele britanice ar fi rămas la locul lor până la Crăciun (Arkhangelsk, cu ajutorul spărgătoarelor de gheață, a fost deschis pentru navigație până în ianuarie), s-ar fi făcut mult pentru a salva situația, iar bolșevicii nu ar fi primit impulsul moral pe care Evacuarea engleză a fost. Operațiunile militare trebuie continuate, credea el, - dacă aliații părăsesc Rusia, aceasta va cădea complet sub stăpânirea Germaniei, iar regiunea sa de nord se va confrunta cu aceeași vărsare de sânge ca în alte părți ale Rusiei.

Kenworthy, membru al Camerei Inferioare a Parlamentului Britanic, în Daily News din 3 septembrie, citându-l pe Ministrul Războiului, a numit cifra pentru costul Marii Britanii pentru războiul cu Rusia Sovietică: în afară de

323

de pierderi comerciale irecuperabile de la armistițiu, au fost cheltuite sume mari de bani - 70 de milioane de lire sterline. Artă.

„Cartea Albă” engleză oferă detalii despre costul menținerii trupelor și flotei britanice care operează împotriva bolșevicilor, precum și alte cheltuieli britanice în Rusia:

- Ocuparea și evacuarea Arhangelsk și Murman - 17.910.000 f. Artă.

- Întreținerea armatei caucaziene - 2.860.000 f. Artă.

— Operațiuni maritime în Marea Baltică și Marea Neagră — 5.200.000 f. Artă.

- Asistență pentru Amiralul Kolchak - 14.430.000 f. Artă.

- Asistenta generalului Denikin - 25.050.000 f. Artă.

- Asistenta Republicilor Baltice si Armatei de Nord-Vest - 2.835.000 f. Artă.

Total - 70 de milioane de lire sterline. Artă. sau aproximativ 2 miliarde de franci.

La 5 noiembrie 1919, Daily Chronicle, într-un articol despre costul sprijinului britanic pentru armatele albe, scria că asemănarea dintre „Cartea Albă" a lui O. Chamberlain și Cartea Albă, care arăta cheltuielile Marii Britanii în Rusia din timpul armistițiului până la 31 octombrie 1919, a constat în faptul că sensul ambelor a fost ușor de interpretat greșit. „Dacă ne oprim la cifre simple, vom vedea că suma totală este de 79.830.000 de lire sterline. Art., la care trebuie adăugate circa 15.000.000 p. Art., promisă generalului Denikin ca ultima tranșă. Dar la o examinare mai atentă, imaginea arată diferit: costurile operațiunilor Arhangelsk și Murmansk „ating 17% milioane (ambele operațiuni aparțineau încă războiului cu Germania și aveau puține în comun cu campania împotriva bolșevicilor). Scopul nostru în nordul Rusiei a fost doar să ne retragem detașamentele de acolo, fără a-i lăsa pe aliații ruși într-un impas. Prețul cheltuit pentru atingerea acestui obiectiv nu poate fi considerat mare și doar subliniază prejudecata opoziției, care a strigat că expediția în Rusia de Nord a fost un abis care a înghițit finanțele britanice. 3 și un sfert de milion au mers la întreținerea armatei britanice din Transcaucazia, care îndeplinea funcții de poliție și apăra interesele puterilor aliate. Alte 6.350.000 au fost cheltuite pentru operațiuni maritime în Marea Baltică și Marea Neagră; dacă nu ar fi ei, popoarele care trăiesc pe coasta mărilor ar fi renunțate

|2'Tamje. D. 31.P.4.L. 5.

zannye din Europa aliată și sortit haosului. Un articol mare, și anume 46.935.000 de lire sterline, a fost costul sprijinirii țărilor baltice, Yudenich, Kolchak și Denikin. Cea mai mare parte din această sumă a mers către Denikin. 29.550.000 (circa 2/3 din această sumă) au fost investite în mărfuri care nu s-au vândut pe piaţa mondială, adică. tunuri, obuze, tancuri, avioane etc., care nu puteau fi folosite în alt mod, iar distrugerea lor este foarte costisitoare. Din cele 15.000.000 mentionate mai sus, nu mai putin de 12.000.000 au reprezentat valoarea bunurilor „necomercializabile". În afară de restul, toată această aprovizionare a fost emisă sub forma unui împrumut, care va fi achitat de îndată ce căderea sistemului bolșevic devine un fapt împlinit. În acest caz, nu numai că nu vom suferi pierderi, dar vom economisi 41 de

milioane și un sfert pe bunuri care nu pot fi vândute în alt mod”, a scris ziarul. Răspunsul la întrebarea la ce au dus aceste cheltuieli putea fi văzut pe harta Rusiei. În vara anului 1918, Denikin, începând să comandă un detașament de 5 mii de oameni, alungat în colțul Caucazului de Nord, și-a mărit armata la 400 de mii de oameni, 2/5 din populația Rusiei europene, inclusiv majoritatea orașelor mari, întreg districtul minier al cărbunelui și cele mai bune zone ale provinciilor fertile130.

Discutând problema evacuării din Arhangelsk, în special, The Times din 29 septembrie 1919, a scris într-un editorial că acest lucru nu ar trebui în niciun caz luat ca o renunțare la responsabilitate pentru ceea ce se va întâmpla în Rusia. Guvernul britanic este responsabil pentru protejarea intereselor sale în întreaga lume și, prin urmare, nu poate fi indiferent față de bunăstarea unei țări precum Rusia. Evacuarea nu a însemnat refuzul Angliei de a sprijini „elementele sănătoase” în Rusia, dimpotrivă, a devenit datoria ei să-și patroneze celelalte regiuni; plecarea din Arhangelsk ar trebui considerată doar ca plata unei datorii rămase după războiul cu Germania. Era datoria tuturor aliaților să îi împiedice pe bolșevici să-și asigure o poziție politică în partea de est a Mării Baltice; să acţioneze în aşa fel încât noul guvern care îi va înlocui pe bolşevici să fie recunoscător pentru ajutorul lor şi să spere în continuarea sprijinului în revigorarea statului rus. Altfel, s-ar putea îndrepta către Germania, iar pericolul împotriva căruia au luptat Aliații ar renaște într-o formă nouă, și mai înfricoșătoare.

130Ibid. D. 32. P.4.L. 127.

Între timp, un ofițer rus sosit de pe frontul de la Murmansk a spus că britanicii nu mai sunt acolo. Ultimele lor unități s-au întors în patria lor pe 26 septembrie; pe front, doar unități rusești conduse de generalul Skobelițin, care aveau câteva mii de oameni mai puțini decât bolșevicii (11 mii de oameni), dar din moment ce oamenii lui Skobelitsin sunt bine pregătiți, speră că și fără britanici vor putea rezista bolșevicilor131 . .

La 10 septembrie 1919, în suburbia Parisului, Saint-Germain-en-Lo, a fost semnat un tratat de pace cu Austria, prin care se angaja să recunoască toate schimbările teritoriale efectuate de puterile Antantei în Europa, precum și independența statele nou formate. Orice acțiuni menite să-și schimbe statutul independent fără acordul Societății Națiunilor i-au fost interzise Austriei (era vorba de unificarea cu Germania). Pentru punerea în aplicare a articolelor militare ale Tratatului de la Saint-Germain, care a limitat dimensiunea armatei austriece la 30 de mii de oameni. și interzicându-i să aibă arme grele, aviație și flotă, a fost introdus controlul strict al câștigătorilor. Asemănătoare prevederilor Tratatului de la Versailles au fost deciziile referitoare la reparații. De asemenea, au stipulat dreptul Rusiei la despăgubiri din partea Austriei.

La sfârșitul lunii septembrie 1919, Consiliul Suprem al Antantei a pus problema întăririi blocadei Rusiei Sovietice, în legătură cu care s-au discutat despre dificultățile care ar putea apărea din cauza faptului

că Germania, după intrarea în vigoare a păcii tratat, ar putea să încheie din nou o alianță cu acesta. De asemenea, a fost luat în considerare memorandumul comisiei pentru problemele țărilor baltice cu privire la revendicarea Finlandei în legătură cu Patsamia și Karelia. Cu toate acestea, membrii Consiliului, fiind de acord să studieze problema, au remarcat că comisia nu are dreptul de a schimba granițele teritoriilor aparținând Rusiei132. Între timp, la sfârșitul lunii octombrie, la Conferința de Pace de la Paris, Comisia Baltică, care a propus în iulie Consiliului Suprem să amâne încă una acută - chestiunea Åland până la momentul în care Rusia își va putea exprima opinia asupra ei, a decis să nu o amânăm mai mult și să o rezolvăm fără participarea Rusiei.

Șeful delegației americane pentru pace, F. Palk, a declarat la începutul lunii octombrie că „chestiunea rusă” nu a fost încă discutată în Consiliul celor Cinci133.

131 Ibid. L. 144 (Buletinul Departamentului de Presă al NKID. 1919. 20.X (Nr. 40)).

132 WUA RF. F. 56-6. op. 1. D. 32. P. 4. L. 97.

133 Ibid. L. 150.

Americanii au cerut intervenția activă în afacerile Rusiei sovietice, principalul oponent al unei astfel de ingerințe a fost numit Lloyd George, care și-a abandonat politica anterioară.

La 13 octombrie 1919, la Londra a avut loc o întâlnire în care s-a discutat problema înființării unei „societăți a Ligii Națiunilor”. La ea au participat G. Asquith și R. Cecile, deputați, diplomați străini, inclusiv reprezentanți ai Franței, Statelor Unite ale Americii, Belgiei, Norvegiei, Elveției, Japoniei și Greciei, precum și reprezentanți influenți ai lumii comerciale. Asquith a anunțat rezoluția, care a salutat înființarea „Societății Ligii Națiunilor” și a propus ca 11 noiembrie să fie celebrată ca zi a încheierii unui armistițiu. El a menționat că atunci când a fost semnat armistițiul, Liga Națiunilor era doar în proiect, dar acum acest concept a rezultat într-un acord specific semnat de 25 de state. Asquith și-a exprimat speranța că în curând acest acord va fi semnat și de Noua Rusie, care a triumfat asupra haosului134.

Perspectivele politice nefavorabile ale revoluției sociale în Occident și eșecul bolșevismului în Ungaria i-au obligat pe liderii Noii Rusii, bolșevicii, să acorde o atenție deosebită Orientului. Marea Britanie nu a trecut neobservată de seria de măsuri pe care le luase împotriva guvernelor britanic și japonez. Astfel, Pravda a publicat nota lui Chicherin, în care se afirma că guvernul sovietic nu a recunoscut tratatul anglo-persan; protestează împotriva subjugării Persiei și anulează toate fostele tratate ruso-persane. Comisariatul Poporului pentru Afaceri Externe a declarat toate porturile caspice neutre, promițând să anuleze toate concesiunile impuse de guvernul țarist poporului persan. Şeful Departamentului de Est în Comisariatul pentru Afaceri Externe A.N. Voznesensky, la un miting la Moscova în onoarea

independenței Chinei, a declarat că guvernul sovietic distribuie sute de mii de proclamații în limba chineză prin care informează poporul chinez despre înfrângerea lui Kolchak, despre anularea tuturor legilor vechi și despre marșul victorios al armata sovietică în Siberia pentru a elibera proletariatul chinez de sub jugul japonez; Proclamațiile au declarat recunoașterea independenței Chinei.

1 și acolo. L. 180.

135Ibid. L. 173 (Buletinul Departamentului de Presă al NK.ID. 1919.27.X (Nr. 45)).

Între timp, pregătirile au continuat pentru ofensiva albă împotriva Petrogradului. Armata rusă de nord-vest a primit arme de la aliați; a crescut semnificativ și numărul de trupe: de pe Frontul Arhangelsk a sosit o legiune de voluntari ruși care erau în slujba francezilor; trupele prințului Lieven, împreună cu această legiune, formau nucleul armatei care înainta; în fața Kronstadt-ului era parte a flotei aliate. Cu toate acestea, armata rusă de Vest a întâmpinat obstacole semnificative: bolșevicii nu aveau de gând să se retragă din Petrograd, Iudenich și comandantul Armatei Voluntari de Vest, Bermont-Avalov, erau ostili unul altuia; în plus, guvernul din Nord-Vestul Rusiei era „în dezacord evident” cu ruşii de la Paris.

La Paris s-au adunat un număr mare de diferite reprezentanțe oficiale, saloane politice și „organizații cerc” reprezentând interesele rusești. Printre aceștia: delegația rusă la conferința de pace (S.D. Sazonov, N.V. Ceaikovski, G.E. Lvov, V.A. Maklakov, B.V. Savinkov); Misiune militară rusă sub comandantul șef al forțelor aliate, mareșalul Foch (Șcerbaciov și Pogu-lyaev); ambasada cu V.A. Maklakov și consilierul său N.A. Basili la cap; Consulatul General; Biroul Conferinței Politice Speciale Abolite; Misiune de urgență ucraineană cu contele M.I. Tyshkevich în frunte și delegația belarusă, condusă de generalul Kondratiev și fost membru al Consiliului de Stat N.N. Oznobishin. Un rol deosebit la Paris l-au jucat cercurile monarhice, a căror activitate a împiedicat semnificativ activitățile reprezentanților ruși la conferință; totuși, doar V.A. Maklakov (pe problema basarabeană).

Într-o telegramă secretă către N.N. Yudenich 20 noiembrie 1919 S.D. Sazonov a raportat că ministrul francez de externe i-a spus personal că Franța, împreună cu Anglia, îi vor ajuta cu provizii, cel puțin până în primăvara anului viitor. Transferul Armatei pe alt front sau în Finlanda a fost considerat însă greu de fezabil. Anterior, la 19 septembrie 1919, E.V. Sablin, reprezentantul guvernelor albe de la Londra, a raportat că Churchill era sceptic cu privire la posibilitatea cooperării cu Finlanda, considerând că „în caz afirmativ, ea va cere despăgubiri prea mari, ceea ce nu ar fi în interesul Rusiei”137. .

136 WUA al Federației Ruse. F. 0528. Pe. 1. D. 20. P. 3. L. 56.

|37 Ibid.

În mesajul fostului ministru de război al Guvernului provizoriu A.I. Gucikov de la Londra la amiralul Kolchak, primit la 17 octombrie 1919, s-a menționat că la Conferința Militară Aliată de la Versailles a fost adoptată o rezoluție prin care se aprobă planul de aprovizionare a Frontului de Nord-Vest cu Anglia, Franța și America, și „aprovizionarea cu Armata Rusă de Nord-Vest a fost calculată semnificativ sub nevoile cele mai modeste, iar aprovizionarea Estoniei, Letoniei, Lituaniei și Finlandei depășește cu mult nevoile efective”138. Gucikov a citat mărturisirea sinceră a lui Churchill: reprezentanții aliaților de pe teren nu au nicio speranță că aceste armate vor lua parte la o luptă activă împotriva bolșevicilor, prin urmare armele lor sunt îndreptate nu împotriva bolșevicilor din prezent, ci împotriva viitoarei Rusii.

Franța a fost foarte activă în Orientul Îndepărtat. Potrivit raportului analitic disponibil în WUA139 rusesc, nefiind direct interesată de Orientul Îndepărtat rusesc, Franța a căutat să-l folosească pentru a organiza un „tampon negru” japonez ca instrument pentru restaurarea Siberiei și, eventual, a Rusiei în ansamblu. . Raportul conținea informații despre posibile negocieri între ambasada Franței la Beijing și comandamentul japonez cu privire la pregătirea unei acțiuni contrarevoluționare pentru primăvara anului 1920; s-a remarcat că monarhiștii japonezi la un moment dat nu au considerat posibil să-l recunoască pe Wrangel, deoarece erau interesați de Orientul Îndepărtat rus ca parte a Rusiei și nu în ansamblu, precum Franța, capabil să repare pierderile cauzate de revoluția proletară din Rusia prin guvernul central reacționar; dar odată cu lichidarea lui Wrangel, a devenit mai probabilă posibilitatea unui acord între Franța și Japonia privind acțiunile comune în Est. Poziția Marii Britanii în această regiune era „incertă”: ea nu avea niciun interes economic direct în Orientul Îndepărtat al Rusiei; interesele sale erau în conflict cu interesele Japoniei și Americii în alte zone ale Orientului Îndepărtat. China, obiectul jocului forțelor imperialiste din Orientul Îndepărtat, nu era capabilă să participe ca unitate independentă la o posibilă luptă între Japonia și America. Cercurile conducătoare chineze, potrivit autorului raportului, reprezentau agenții diverșilor imperialiști (japonezi, americani,

138Ibid. L. 57.

139Ibid. L. 84-101.

140Ibid. L. 93.

engleză), iar orice încercare de a realiza o contradicție între forțele imperialiste prin una sau alta relație contractuală cu China a fost sortită eșecului. „Centrul de greutate” din China ar fi trebuit transferat la antrenamentul maselor largi ale poporului chinez, care prezentau material foarte inflamabil. Lucrarea „de organizare a maselor chineze”, care era deja în derulare, urma să fie „aprofundată și extinsă prin pregătirea cadrelor de camarazi chinezi în domeniul muncii de partid, profesionale și militare”141. Dacă pornim de la faptul că Japonia evită războiul cu Rusia din cauza luptei viitoare cu America, iar conflictul cu America este amânat, atunci pericolul de a fi implicat în lupta cu Japonia (dacă sprijină avansul Gărzii Albe din

Est).) poate deveni reală, iar atunci mișcarea revoluționară din China va deveni „un factor care ne va multiplica forțele de rezistență înzecite".

Încă de la începutul politicii tampon în Orientul Îndepărtat, guvernul sovietic a făcut greșeala de a-și evidenția componentele politice mai degrabă decât pe cele economice. „Tamponul este stabil în măsura în care creează o oportunitate pentru imperialiștii străini, în primul rând pentru Japonia, de a-și consolida pașnic poziția economică în Orientul Îndepărtat, ca urmare a concesiunilor din partea noastră", se arată în raport. Autorul raportului a considerat nedovedită ipoteza că, datorită tamponului, greva japoneză a fost evitată, din moment ce hegemonia politică a Partidului Comunist în tampon, legătura sa organică cu Rusia sovietică și amploarea pericolului comunist, care a fost ascunsă. prin aspectul său democratic, nu erau un secret pentru japonezi. Japonia și-a retras trupele din Transbaikalia. S-a dovedit a fi incapabil să efectueze în mod material ocuparea regiunii din cauza presiunii din interiorul țării (ca urmare a crizei economice și financiare, cauzată, alături de motive de ordin diferit, de costurile ocupației) , precum și „sub presiunea altor forțe imperialiste care erau în conflict cu Japonia". Comandamentul militar japonez a încercat să obțină permisiunea Comitetului Interaliat pentru a înainta trupele japoneze până la granițele Manciuriei pentru a-i împinge pe partizanii care i-au învins pe Semenov și Kappeleviți și pentru a menține unitățile albe presate până la granițele lui. Manciuria din motive „umanitare", pentru transferul lor la Primorye. Nu primiți o ofertă de la comandamentul japonez

141 Ibid. L. 96.

sprijin: reprezentanții americani și chinezi au votat împotrivă. Cu toate acestea, acest lucru nu a însemnat că tamponul trebuia distrus. Având în vedere situația din Orientul Îndepărtat, distrugerea acestuia și stabilirea puterii sovietice ar însemna sprijinirea Japoniei în dorința ei de a obține un „mandat de ocupație". Tamponul, fără îndoială, ar trebui păstrat, se arată în raport, dar pentru a contura o anumită bază economică pentru negocierile cu Japonia. Există motive de a crede, a rezumat autorul raportului, că Franța, care pregătea o nouă presiune împotriva puterii sovietice în Occident, și-a găsit un adevărat aliat în persoana imperialismului japonez pentru presiunea simultană din Est. (Orientul Îndepărtat trebuia să joace rolul unui activator contrarevoluționar pentru Siberia, care era predispus la astfel de acțiuni.) Probabilitatea „presiunii" dinspre Est era determinată de existența și utilizarea de către oponenții sovieticilor armata rusă, zdrobită laolaltă de la kappeleviți, semenoviți, grodekoviți143.

Raportul Marelui Stat Major francez către A. Millerand, care l-a înlocuit pe J. Clemenceau ca prim-ministru al Franței în ianuarie 1920, conținea o recunoaștere elocventă că Armata Roșie nu era ca toți ceilalți, iar toată experiența de luptă din Est nu oferi francezilor cunoștințele necesare pentru înțelegerea evenimentelor acestui „ciudat război antibolșevic"144. În ceea ce privește Occidentul, după ce au studiat situația de pe fronturile Războiului Civil Rus, analiștii

militari francezi au raportat că sunt necesare măsuri urgente: pe de o parte, a fost necesar să se lucreze din greu pentru a întări armata poloneză și Wrangel și pentru a preveni crearea Armatei Roșii prin toate mijloacele; să nu retragă ofițerii francezi din Polonia și să nu oprească livrarea de echipamente și uniforme acolo. Pe de altă parte, a fost necesar, cu ajutorul unei propagande pricepute, „să obțină loialitatea mai multor lideri ai bandelor care operau în jurul lui Wrangel”. A fost necesară întărirea controlului interaliat în Marea Baltică, în Prusia de Est și în „semnul de legătură germano-bolșevic” - Lituania145.

Mai târziu, în noiembrie 1922, M.M. Litvinov a scris că guvernul francez a justificat și continuă să justifice intervenția în Rusia și alte acțiuni ostile împotriva acesteia prin faptul că de fapt

| 42 Ibid. L. 100.

„Tamzhe.L. 101.

| 44 Acolo. L. 102.

„Tamzhe.L. 105.

apără interesele poporului rus împotriva guvernului sovietic. În noiembrie 1919, presa occidentală nota că bolșevicii își datorau puterea naturii reacționare a lui Kolchak și Denikin, asupririi ucrainenilor de către acesta din urmă, discordiei reciproce a statelor baltice, ofensivei germane împotriva letonilor etc. . Bolșevicii au putut să profite de diferențele dintre marile puteri și să prevină o ofensivă generală împotriva lor, iar în aceasta au fost ajutați de natura reacționară a albilor. Bolșevicii au putut să explice oamenilor ce fel de situație s-ar apărea în Rusia dacă mișcarea albă ar câștiga. Presa a relatat și despre primirea de către Rusia sovietică a asistenței din partea Germaniei. Așadar, la 8 noiembrie 1919, ziarul finlandez Helsingin Sanomat a tipărit o telegramă interceptată de la Lenin către P.R. Bermont-Avalov: „Îți mulțumesc din suflet și ție și generalului von der Goltz pentru ajutorul pe care l-ai oferit Armatei mele roșii în lungul război împotriva contrarevoluționarilor. Întreaga lume a muncii poate mărturisi că amândoi sunteți eroii care au salvat Petrogradul.”

Până la jumătatea lunii noiembrie, de la Paris au fost primite informații că Marile Puteri au decis să lase „Chestiunea Rusă” la discreția Ligii Națiunilor; asupra acelor regiuni ale Rusiei la care puterea bolșevicilor nu se extindea, trebuia să înființeze un protectorat al marilor puteri.

Greutățile Războiului Civil, tensiunea în relațiile cu puterile occidentale în cursul intervenției lor militare în lupta politică internă din Rusia sovietică și încercările de a organiza blocarea economică a acesteia au sporit interesul bolșevicilor pentru dezvoltarea relațiilor comerciale cu Germania. Datorită înfrângerii sale în război și a termenilor dificili ai tratatului de pace, comerțul cu Germania a trebuit să ocupe un loc special în calculele politicii

externe ale conducerii sovietice. Ca să nu mai vorbim de faptul că „alfa și omega politicii externe sovietice a fost pariul pe incitarea la contradicții între alte puteri”146. Cu toate acestea, toate încercările Rusiei sovietice după ruperea relațiilor cu Germania de a stabili un dialog constructiv au fost eșuate. Situația s-a schimbat abia la mijlocul anului 1920 în timpul războiului sovieto-polonez, când Germania s-a bazat pe Rusia ca forță care se putea opune Antantei și putea să-și atenueze situația. Dar complicat de rezultatele războiului sovieto-polonez

„Vezi: Sluch S.Z. Germania și URSS în 1918-1939: motive și consecințe ale deciziilor de politică externă // Rusia și Germania în anii de război și pace (1941-1995). M „ 1995. S. 40.

iar activitățile de propagandă ale emisarilor bolșevici în Germania, dialogul sovieto-german în sfera comercială și economică a rămas practic la zero în toamna anului 1920.

Poziția „nerezolvată” a Angliei cu privire la „chestiunea rusă”

La 8 noiembrie 1919, la un banchet de la Guild Hall, Lordul Primar al Londrei a vorbit într-un discurs care a sperat că Liga Națiunilor va fi mijlocul pentru o pace durabilă. Lloyd George, în discursul său, a declarat că timpul teribilei amenințări, care aruncase o umbră asupra Europei timp de o jumătate de secol, s-a încheiat, dar pericolele cunoscute au rămas încă. Trebuie rezolvate o serie de probleme, în primul rând Marea Adriatică: în ciuda tuturor dificultăților, se va găsi o soluție echitabilă în raport cu interesele aliaților italienilor, dar ar trebui să fie corect și cu acele popoare care s-au eliberat de Jugul austriac pentru a lua partea aliaților, în primul rând, italienilor, a spus Lloyd George. În chestiunea turcească, aliații au avut o unanimitate de păreri: strâmtorile Mării Negre ar trebui să fie libere pentru toate popoarele și controlul asupra lor nu mai putea fi dat unei puteri care a înșelat încrederea pusă în ea și, la ordinul Prusia, a închis strâmtoarea aliaților. (De remarcat că la acea vreme Marea Britanie folosea strâmtorii în scopuri strategice proprii, stabilindu-le blocada.)

În ceea ce privește „chestiunea rusă”, a fost imposibil să se pretindă o decizie unanimă: „Nu ne putem bucura de nicio pace dacă nu există pace în Rusia, dar aici perspectivele sunt nefavorabile”, a spus Lloyd George. - Acum o săptămână existau speranțe pentru o rezolvare rapidă a problemei. Astăzi totul indică o luptă lungă și sângeroasă. Atacul asupra Petersburgului și înaintarea lui Denikin asupra Moscovei au fost suspendate; Vestea de la Omsk nu este prea reconfortantă. Lloyd George, care prezisese anterior că bolșevismul nu poate fi zdrobit de puterea sabiei, a spus că trebuie folosite alte metode pentru a restabili pacea și ordinea în Rusia. Lumea civilizată nu poate tolera haosul în Rusia, dar, desigur, nu se poate aștepta o revenire la o situație normală într-un an. Acest lucru necesită două condiții: muncă și încredere.

147AVP RF. F. 56-6. Pe. 1. D. 31. P. 4. L. 176 (Buletinul Departamentului de Presă al NKID. 1919. 28.XI (Nr. 69)).

333

După cum s-a relatat în presă, după discursul premierului britanic în cercurile politice de conducere europene, nu s-a mai discutat nimic altceva, cu excepția „chestiunii ruse”. Discursul lui Lloyd George a provocat un schimb viguros de opinii. Atât în Anglia, cât și în Franța, a fost percepută ca o intenție în viitorul apropiat de a începe negocierile între Rusia și adversarii ei. În timp ce blocada Rusiei sovietice se intensifica, o schimbare atât de bruscă a poziției unuia dintre liderii marilor puteri nu putea decât să provoace o „furtună” de ambele maluri ale Canalului Mânecii. Adevărat, câteva zile mai târziu, Lloyd George a încercat să atenueze impresia făcută de cuvintele sale, publicând o explicație oficială conform căreia Aliații ar trebui să facă primul pas, chemând partidele de luptă ruse la o nouă conferință, similară conferinței de la Prinți. Insulele. Lloyd George a vrut doar să spună că ar fi de dorit să se încheie un armistițiu între Rusia sovietică și inamicii ei. Abia după aceea se putea gândi la medierea de succes a Aliaților în afacerile rusești. Cu toate acestea, aceste explicații nu au avut efectul dorit, iar atât presa engleză conservatoare, cât și cea franceză au continuat să-l atace pe Lloyd George, subliniind instabilitatea politicii sale, care era înclinată să se schimbe sub influența „orice suflare de vânt”.

Este interesant, totuși, de urmărit cum, pe baza unor poziții diferite, ziarele engleze și franceze au convergit în critica lor față de politica rusă a lui Lloyd George. Ziarele conservatoare britanice au văzut pericolul ca pașii de conciliere față de Rusia sovietică să-i arunce pe toți rușii care au luptat împotriva bolșevicilor în brațele Germaniei, atunci influența politică a aliaților din Rusia să se piardă pentru totdeauna, Germania să subordoneze Rusia influenței sale și primesc despăgubiri multiple pentru pierderile suferite.ea în timpul războiului de pierderi.

Temerile au crescut în Franța că scopul politicii rusești „clintite” a lui Lloyd George era de a sprijini o stare permanentă de dezintegrare în Rusia și de a întări influența engleză în aceasta. Ziarul Temps, în special, a scris cu această ocazie că intențiile britanice față de Rusia contrazic puternic interesele vitale ale Franței, care urmărește crearea unei Mari Rusii Unite, în timp ce Anglia vrea să o împartă în bucăți148.

'Acolo. L. 178.

334

Tactica britanică de susținere a tuturor guvernelor ruse a fost comparată cu tactica Tratatului de la Brest-Litovsk, singura diferență fiind că, în locul Germaniei, o altă mare putere, Anglia, a fost numită apărătorul statelor autonome ale Mării Baltice și ale Marii Britanii. Caucaz, care ar servi ca un factor important în extinderea sferei de influență britanică în lume. Singura politică rezonabilă, din punctul de vedere al intereselor Franței, a fost sprijinul energic al lui Denikin, Kolchak și Yudenich în dorința lor de a recrea fosta Mare Rusie. Ajutorul acordat statelor de frontieră era incompatibil cu o astfel de politică, ca să nu mai vorbim de reconcilierea cu Republica Sovietică. Franța avea îndoieli cu privire la calculele politice ale

aliatului său, care, la rândul lor, a dat naștere unui răspuns nefavorabil nu numai în rândul adversarilor englezi ai lui Lloyd George, ci și în tabăra susținătorilor săi. Un mesaj care a apărut curând în presă că M.M. Litvinov a purtat discuții la Londra cu câțiva colegi ministeriali ai lui Lloyd George, doar a confirmat că politicianul a acționat pentru o lungă perioadă de timp sub două măști: declararea unei blocade intensificate a Rusiei sovietice cu aliații și ajutarea, în același timp, pe Kolchak, Denikin și Yudenich. el nu a respins propunerile trimiselor lui Lenin de a stabili contacte.

În cele din urmă, incertitudinea premierului englez cu privire la politica rusă a dus la dezbateri aprinse în camera inferioară a Parlamentului britanic. Solicitări au plouat asupra lui Lloyd George din dreapta și din stânga, cerând o acoperire clară a politicii ruse a guvernului său. Dând explicații îndelungate despre haosul care domnea în Rusia, situația militară a lui Kolchak și Denikin și asistența oferită acestora de aliați, premierul nu a dat un răspuns clar la întrebarea principală. Dar el a precizat că guvernul intenționează să ia fosta sa politică ca punct de plecare în afacerile rusești și a confirmat că scopul său final a fost întotdeauna obținerea păcii în Rusia. Prin urmare, „guvernul britanic a fost întotdeauna gata să folosească toate prevederile pentru a stabili un regim care să asigure cu adevărat pacea, ordinea și guvernarea constituțională în Rusia, în condițiile aprobate de poporul rus însuși”149. S-a sugerat deja ca înainte să fie convocată o conferință la care miniștrii puterilor aliate și prietene să discute problemele pe care lumea

,4'Tamje. L. 178.

Conferința naya de la Paris, din diverse motive, nu a putut să se rezolve. Una dintre aceste întrebări a fost „întrebarea rusă”. Lloyd George nu și-a negat disponibilitatea de a convoca o astfel de conferință, ci s-a acoperit cu argumente despre politica comună a aliaților, care la un moment dat au gândit la fel ca și el. Și, din moment ce Anglia aderase în mod constant la fosta ei politică, ce clarificare ar mai putea exista? Lloyd George a rostit doar câteva fraze specifice: negocierile cu trimișii lui Lenin s-au purtat fără știrea lui, nimeni, din știrea lui, nu a intrat în contact cu bolșevicii în legătură cu negocierile de pace; presupusele negocieri dintre reprezentanții britanici și M.M. Litvinov cu privire la problema eliberării prizonierilor de război nu trebuie privit ca negocieri politice cu bolșevicii. The Times din 14 noiembrie i-a numit singura consolare în toată explicația îndelungată a primului ministru, iar poziția lui Lloyd George cu privire la „chestiunea rusă” este încă foarte ezitant și nerezolvată.

Dorința de pace în cercurile guvernamentale britanice a fost rezultatul înfrângerii armatelor albe. Ceea ce nu se știa era cum să înceapă discuțiile de pace, scria The Times în acele zile. Lloyd George „a fost jenat să fie primul care a dat mâna cu Lenin, așa că dacă alți aliați s-ar alătura acestei strângeri de mână, atunci el ar fi gata să rezolve disputa și chiar să distribuie toată prada”150.

Liderul Partidului Liberal, H. Asquith, vorbind la Oxford pe 16 noiembrie 1919, a vorbit despre eroarea politicii Marii Britanii în „chestiunea rusă". În opinia sa, existau doar două opțiuni de politică în legătură cu Rusia: una dintre ele a fost să considere bolșevismul ca o amenințare atât de puternică pentru întreaga lume civilizată, încât era nevoie de acțiuni internaționale pentru a o distruge. The Manchester Guardian, care și-a publicat discursul a doua zi, a consemnat și reacția publicului la cuvintele sale: după exclamații de „rușine", Asquith a clarificat că nu vorbește despre o politică dezirabilă, ci despre o posibilă politică (strigăte de aprobare). . Singurul lucru care este posibil pentru realizarea acestui obiectiv este să intrați deschis într-o alianță cu Kolchak și alți lideri militari anti-bolșevici, să-i sprijiniți cu bani, echipamente și oameni cu orice preț și până la capăt. În opinia sa, aceasta este o politică (aprobare) fără valoare. O alta

|50 Tamje. L. 179.

politică - să considere chestiunea guvernului rus ca o chestiune a poporului rus însuși (aprobare). În opinia vorbitorului, aceasta nu ar fi trebuit privită ca simpatie pentru bolșevism, care a rămas o formă de tiranie; dar o astfel de politică nu ar face Puterile Concordiei responsabile pentru înlocuirea unor conducători ai Rusiei cu alții ale căror scopuri și metode ultime nu sunt cunoscute. Singura sarcină a Aliaților este să apere independența și dezvoltarea liberă a noilor țări împotriva atacurilor și amenințărilor atât din partea Germaniei, pe de o parte, cât și din partea bolșevicilor și antibolșevicilor ruși, pe de altă parte. Totuși, nici una, nici alta nu s-au făcut, s-au repetat doar asigurări solemne că viitorul Rusiei ar trebui să fie decis chiar de Rusia și, în același timp, porturile ei au fost blocate, cetăți au fost bombardate și generali anti-bolșevici au fost aprovizionați cu tot ce era necesar. . Singurul lucru sigur era că ocuparea promisă a Petrogradului și Moscovei era departe de a fi realizată ca niciodată. Dacă viitorul lumii se bazează pe o fundație solidă și solidă, a subliniat Asquith, atunci nu poate exista nicio repetare a acestei ezitari și a zvârcolirii dintr-o parte în alta151.

Omul de stat și politicianul britanic John Simon a făcut apel la toți liberalii și liber-cugeatorii să susțină refuzul primului ministru de la politica aventurilor din Rusia, amintind de mesajul luminos adresat poporului britanic de un membru al cabinetului militar, generalul Smete: „ Am serioase îndoieli cu privire la soarta politicii pe care am persecutat-o în Rusia. Rusia poate fi salvată din interior doar prin eforturile rușilor înșiși, acționând în conformitate cu metodele și ideile rusești. Forțele noastre militare, sprijinul extins cu tancuri și alte materiale militare, pot întări temporar o parte, dar dificultatea rezolvării problemei depășește cu mult acest tip de influență. Lăsați Rusia în pace, ridicați blocada, urmați o politică de neutralitate prietenească și imparțialitate față de toate grupurile de luptă. Aveți răbdare cu Rusia bolnavă, acordați-i timp și împărtășiți-i simpatia voastră și așteptați rezultatul recuperării ei.

Exprimându-și regretul că guvernul britanic a făcut un pas față de bolșevici, lordul Cecil, în timpul unei dezbateri în Parlament pe

„chestiunea rusă”, a recunoscut totuși că intervenția militară în treburile ruse este imposibilă. Dar nu pentru că Marea Britanie

151 Ibid. L. Sh-112.

1 și acolo. L. 112.

nu ar fi suficientă forță de muncă sau bani pentru asta: este inacceptabil să acționezi împotriva voinței națiunii. Suprimarea bolșevismului în Rusia prin forța armată ar duce Marea Britanie la ruină, ceea ce, la rândul său, ar putea trezi în ea sentimente bolșevice nedorite153. Politica de intervenție eșuase, a spus domnul, dar ar fi o mare greșeală să fii tentat de ușurința de implementare și de ieftinitatea jumătăților de măsură. Subvențiile, aprovizionarea cu materiale militare, instructorii au târât doar războiul civil din Rusia și agonia țării. Între timp, spectrul foametei se apropia de pretutindeni, iar marile puteri ar fi trebuit să-și îndrepte toate eforturile spre rezolvarea unei probleme mult mai importante: iarna care urma aducea pericol pentru toată Europa. „Încă ținem Rusia sub blocada și blocada parțial Germania, iar în aceste țări a apărut deja spectrul foametei. Cu mult înainte ca recolta de anul viitor să fie vândută, victimele în timp de pace vor depăși numărul celor din războiul de cinci ani: proviziile de hrană ale Europei sunt inadecvate, cea mai mare parte a populației sale trebuie fie să emigreze, fie să moară de foame. Rusia are nevoie cel mai mult de pace și lumea are nevoie de pace mai presus de toate în Rusia: un aflux de rezerve mari de cereale de acolo ar fi foarte favorabil pentru situația alimentară din Europa.

Liderii sovietici erau familiarizați cu aproape toate ziarele engleze din 18 și 19 noiembrie 1919, care conțineau o descriere negativă a dezbaterii privind „chestiunea rusă” din Camera Comunelor din 17 noiembrie. Astfel, The Times a scris că este rușinos să comentezi dezbaterile de politică externă, în special despre „chestiunea rusă”, pentru că analogiile greșite, polemicile ciudate, schimbul de opinii fără scop nu dădeau nicio idee despre ce este necesar pentru a asigura pacea Rusiei și succesul acelui caz.pentru care a sângerat. Singurul vorbitor care a vorbit clar, dar nu a fost înțeles de colegi, ziarul numit Colonel Ward. După ce a vizitat Rusia, Ward a subliniat că tot ce a văzut acolo i-a făcut o impresie teribilă și că nu va ezita să-i răspundă adversarului: „Dacă izbucnește o revoluție, vom trăi ca și cum trăiesc ei în junglă. Dacă stimatul meu coleg ar dori să facă din Anglia scena activităților unei astfel de bande care operează în Rusia, nu aș ezita să-l ucid cu prima ocazie.

1 Ibid. L. 126 (Buletinul Departamentului de Presă al NK.ID. 1919.19.KhP (Nr. 81)).

154Ibid.

155 Ibid. L. 132 (Buletinul Departamentului de Presă al NKID. 1919.24.XII (Nr. 82)).

Nici un singur membru al Camerei Comunelor nu a avut o viziune sobră asupra problemei ruse, considerând-o prin prisma zvonurilor contradictorii, a scris ziarul, iar între timp întrebarea este foarte serioasă: poate poporul rus prietenos să fie lăsat în durere după ce au făcut-o pentru Anglia în timpul războiului sau l-au ajutat să se elibereze de tirania sângeroasă. Cu toate acestea, din cauza faptului că fondurile aliaților sunt limitate și că intervenția armată pentru distrugerea bolșevismului este imposibilă, a fost necesară întărirea poziției prietenilor ruși, oferindu-le cel mai mare sprijin moral și material. În caz contrar, va trebui să ținem cont de faptul că armatele combinate ale bolșevicilor și ale Germaniei vor lupta împotriva aliaților.

Daily News din 18 noiembrie a remarcat că declarația lui R. Cecil că prezența trupelor străine în Rusia ar duce la continuarea agoniei războiului civil nu trebuie apărat: odată cu încetarea ingerinței străine în afacerile ruse, războiul se va încheia, după toate indicațiile, cu o victorie bolșevică. Constatând dezacordurile cu privire la „chestiunea rusă” între membrii cabinetului și caracterul contradictoriu al politicii britanice față de Rusia, ziarul a scris că declarația premierului nu a rezolvat „chestiunea rusă”.

Realizarea păcii în Rusia a rămas una dintre principalele sarcini ale politicii mondiale. Pentru a o rezolva, Lloyd George a propus o altă conferință; Robert Cecil a susținut că Consiliul Ligii Națiunilor ar fi cel mai bun judecător în „chestiunea rusă”; Potrivit liderului Partidului Laburist Arthur Henderson, Liga Națiunilor ar trebui să trimită o comisie competentă în Rusia pentru a investiga problema.

În Rusia sovietică, ei au răspuns la declarația lui Lloyd George despre o reglementare pașnică a relațiilor. La 19 noiembrie 1919, G. V. Chicherin a acordat un interviu corespondentului Daily News Arthur Rensom. „Declarația lui Lloyd George conform căreia guvernul britanic nu mai caută să ne zdrobească cu armele generalilor contrarevoluționari”, a spus Comisarul Poporului, „ci încearcă să rezolve pașnic lupta care răzvrătește în Rusia și declarația sa ulterioară privind intenția de a convoca o conferință cu participarea tuturor guvernelor care luptă în Rusia, merită, fără îndoială, o atenție foarte serioasă și, în plus, într-un sens pozitiv. Văd în aceste declarații un semn consolator al întoarcerii guvernului britanic în raport cu Rusia către o politică solidă, voi spune mai mult, către o politică a intereselor reale ale Angliei. Acesta este primul pas spre stabilirea unor relații normale cu Rusia, relații destul de posibile chiar și în prezența unor profunde

la diferite regimuri din Anglia şi Rusia”156. La rândul său politicii engleze, Chicherin a văzut în mare măsură influența mișcării muncitorești organizate englezești. (Mișcarea muncitorească din Marea Britanie a fost cea care a oprit intervenția în Rusia în 1919 și a împiedicat declararea de război asupra acesteia în 1920, Walhead, președintele grupului politic al partidului muncitoresc al Comitetului parlamentar anglo-rus, declarată în septembrie 1925.)157 Acest pas a fost însă făcut de Lloyd George, după cum a remarcat șeful

Comisariatului Poporului pentru Afaceri Externe, nu numai sindicatele, ci și cercurile de afaceri britanice, care nu au vrut să-și sacrifice interesele. mai avea o influență. Chicherin a numit declarația lui Lloyd George o întorsătură către politica intereselor reale ale Angliei, precum și o încercare a premierului englez de a „se emancipa de sub ferula lui Clemenceau”. Oferind o evaluare extrem de înaltă a abilităților politice ale lui Lloyd George și mai ales a capacității sale de a naviga într-o situație internațională complexă, Chicherin și-a exprimat nedumerirea față de „pliabilitatea fără margini” a premierului britanic în raport cu guvernul francez. Potrivit comisarului poporului, politica Franței în acel moment era miop și „inspirată doar de frica” de renașterea Germaniei, grăbindu-se de la un sistem politic la altul: fie punând speranțe într-o Rusie monarhistă puternică restaurată ca germană. contrabalansare, sau impregnată de o nouă teamă că Rusia monarhistă va fi slujba Germaniei158. Chicherin a explicat „îngustia de minte provincială” a părerilor politice ale guvernului francez, „nivelul scăzut al politicii sale internaționale” prin dezvoltarea sa economică slabă, ca țară de cămătari, dependentă financiar de Anglia și America. „De ce, de dragul a ce, șeful politicii imperiului mondial britanic a sacrificat interesele acestuia din urmă în favoarea cererilor ridicole ale încăpățânatului și îngustului Clemenceau? Între timp, tocmai acesta este sensul întregii intervenții britanice în Rusia”, a spus Chicherin într-un interviu159. Este dificil să numim aceste declarații ale Comisarului Poporului diplomatice, iar scopul său, aparent, era altul: să pună o pană în relațiile dintre Franța și Anglia, să joace pe interesele lor uneori conflictuale.

156 Ibid. F. 69. Op. 4. D. 4. P. 4. L. 14.

157 Ibid. F. 56. Op. 7. D. 5. P. 68. L. 105.

158 Ibid. F. 69. Op. 4. D. 4. P. 4. L. 16.

159 Ibid. L. 16.

Remarcând întorsătura în limba engleză „Politica rusă”, Cicherin a spus că întorsătura înseamnă că guvernul britanic a început să privească sobru, într-o manieră de afaceri către Rusia – relațiile economice ar fi de folos atât Rusiei, cât și Angliei: „Cercurile de afaceri ale acesteia din urmă au de mult timp. am simțit nevoia în materiile noastre prime și în posibilitatea de a folosi piața noastră și avem nevoie de un client englez și un furnizor englez.” Cicherin a mai spus că, pe lângă nevoia din lume, Rusia are nevoie de asistență economică din partea celor mai dezvoltate țări avansate, în primul rând Anglia, exprimându-și disponibilitatea de a face chiar și sacrificii de dragul stabilirii de legături economice strânse cu ea. Comisarul Poporului a salutat declarația primului ministru britanic ca un prim pas către o politică reală sănătoasă, care să răspundă intereselor ambelor țări.

Marea Britanie și Franța erau cei mai mari creditori ai Rusiei, nu puteau uita de consecințele financiare ale revoluției ruse, dar existau diferențe între ei în interpretarea problemei ruse. În timp ce „Anglia se pare că a navigat în urma dogmelor social-revoluționare ale lui Kerensky, Franța a preluat cu încredere balastul mort al tuturor

„foștilor” oameni din Rusia care erau concentrați la Paris”160. Italia în „chestiunea rusă” a urmat drumul său, nealocand nici bani, nici arme pentru „treburile rusești”. Presa italiană a fost și ea foarte rezervată în interpretarea sa. Nici Statele Unite nu au navigat în urma Franței. Despre datoriile franceze față de America, despre consecințele primului război mondial în The Observer din 16 mai 1925, a fost publicat un articol de senatorul american Bohr. În acest articol, spre deosebire de afirmațiile unui număr de economiști britanici, în special, Keynes, că aceste datorii nu sunt comerciale, ci politice, că Franța a furnizat forță de muncă pe fronturile Războiului Mondial, Anglia - naval și America - monetare, Senatorul Bohr a susținut că Anglia și Franța au câștigat teritorii vaste ca urmare a războiului, în timp ce Statele Unite nu au primit nimic. Totuși, dacă se ține cont de mobilizarea forței de muncă, a scris Bohr, atunci Rusia și-ar putea acoperi astfel toate datoriile față de aliați: a „mobilizat 14 milioane de oameni care au luptat pe fronturi lungi de 3.500 de mile. Ea a pierdut 2.500.000 de morți și 3.000.000 de răniți, 2.000.000 capturați, din

160Dyakonova I.A. 1917 în Rusia: moarte și renaștere: din arhiva elvețiană // Lumea și politică. 2009. Nr. 11. P. 84.

jumătate dintre ei au murit în captivitate. Soldații ei au fost, așa cum a spus Lloyd George, cei care au salvat civilizația într-o perioadă de criză.

RSFSR „dorește să trăiască în pace cu toate popoarele...”

Ideea instaurării păcii la granițele externe ale Rusiei sovietice și-a făcut treptat drum chiar și în mintea celor mai înverșunați susținători ai sloganului pe atunci răspândit în Rusia: „Vom avânta focul lumii pe munte tuturor burghezilor”162. . Liderii sovietici nu au putut să nu ia în considerare faptul că liderii țărilor occidentale începeau să se îndepărteze de la nerecunoașterea categorică a Rusiei sovietice și la dorința unei abordări mai realiste a contactelor cu Moscova în unele cercuri de afaceri, în special britanicul. La începutul lui decembrie 1919, la a VIII-a Conferință a PCR (b), G.V. Cicherin a subliniat că „o mare parte din cercurile conducătoare ale Antantei au ajuns la conștientizarea necesității reconcilierii cu Rusia sovietică”163. Pe baza raportului șefului Comisariatului Poporului pentru Afaceri Externe, a fost elaborat un proiect de rezoluție privind situația internațională, propus celui de-al VII-lea Congres al Sovietelor Panorus, care a afirmat că RSFSR „dorește să trăiască în pace cu toate popoarele. și își îndreaptă toate forțele către construcția internă pentru a stabili producția, transportul și administrația publică pe pământul sistemului sovietic, care până acum a fost îngreunat de intervenția Antantei și blocada de foame. În acest sens, Rusia sovietică a propus tuturor „puterilor Antantei, Angliei, Franței, Statelor Unite ale Americii, Italiei, Japoniei, toate împreună și separat, să înceapă imediat negocierile de pace”164.

În același timp, politica internațională a conducerii Rusiei sovietice era încă bazată pe dorința de a combina așteptările și asistența revoluției mondiale cu eforturile neîncetate de a crea o situație

pașnică în jurul statului sovietic. Presa străină a publicat o declarație a Comisarului Poporului pentru Afaceri Externe despre disponibilitatea Rusiei Sovietice de a face pace, dar cu condiția ca toate operațiunile militare de pe teritoriul fostului Imperiu Rus să fie imediat oprite și blocada Rusiei să fie ridicată. Principalele motive ale dorinței sovieticilor de pace

161 The Observer 1925.16.05.

162 Nejinski L.N. Decret. op. S. 78.

163 Conferința a opta a PCR(b). Decembrie 1919 Protocoale. M., 1961. S. 52.

1b4Ibid. S. 54.

au fost numite refuzul de a impune nimănui o formă comunistă de guvernare și prejudiciul grav cauzat de blocada.

La 13 decembrie 1919, Chicherin a primit o scrisoare de la N.A., fost membru al ambasadei Rusiei la Londra. Semenov165, în care „în vederea începerii negocierilor preliminare de pace cu Antanta și a posibilității unor negocieri reale în viitorul apropiat”, a propus să includă în delegația rusă de pace specialiști pe probleme militare, a căror opinie este necesară la stabilirea clauzele tratatului privind frontierele cu statele vecine și „posibile alte părți pur militare și navale la tratat”. Fost căpitan care cunoștea bine țările Antantei, Semenov a oferit atât serviciile sale, cât și ale fostului căpitan de prim rang V. Sagovsky, unul dintre cei mai buni specialiști ai Rusiei în probleme navale, comerciale, de transport și construcții navale. . Semenov a amintit că în arhiva ambasadei sovietice la Londra, adusă de M.M. Litvinov la Moscova, există o listă și materiale despre toate navele rusești capturate de Antanta. Autorul scrisorii a predat această listă de la Comisia de transport maritim a comitetului guvernamental rus din Londra, al cărui secretar era. În opinia sa, contractul ar trebui să includă o clauză privind returnarea navelor menționate în Rusia sovietică, compensarea pierderilor pentru navele scufundate și avariate și plata pentru timpul în care au fost utilizate, precum și pentru pierderile bănești asociate cu aceasta. În plus, ca o condiție a acordului, ar trebui propusă cerința de a transfera arhiva comitetului guvernamental rus din Londra, New York și Paris, care conține materiale valoroase pentru industria și comerțul rusesc.

Blocada Rusiei sovietice a stârnit indignare și protest în rândul socialiștilor din țările occidentale. Astfel, socialiștii din Italia au inclus în programul lor cereri pentru recunoașterea guvernului lui Lenin și stabilirea de relații politice și economice cu Moscova. Un apel înflăcărat intitulat „Acuzăm” a fost publicat în „Humanité” de Henri Barbusse. El a acuzat guvernele Antantei că sprijină „servitorii țarismului precum Kolchak și Denikin” și aprobă acțiunile detașamentelor armate germane pentru a apăra reacția din Rusia. „Alianța internațională a imperialiștilor, militariștilor și comercianților luptă împotriva socialistului

165 АВП RF. F. 69. Op. 4 D. 5. P. 4. L. 9.

construirea Rusiei pe principiul egalității. Este necesar să salvăm adevărul rus pentru ca adevărul uman universal să nu piară”, a scris Barbusse. „Oamenii trebuie să știe în sfârșit împotriva cui trebuie să se adreseze, trebuie să înțeleagă că, întărind reacția în Rusia, își fac cel mai mare rău.”166

Socialiștii francezi, italieni, scandinavi au protestat împotriva participării guvernelor lor la lupta împotriva Rusiei sovietice. Socialiștii Marii Britanii au cerut și ei încheierea imediată a păcii cu aceasta. După încheierea războiului și pacea de la Versailles, poziția Imperiului Britanic în comparație cu alte țări a fost întărită. Marea Britanie a realizat legalizarea sechestrării noilor posesiuni coloniale, atingând dimensiunea maximă a teritoriului pe toată durata existenței sale; a devenit unul dintre cei mai influenți membri ai Ligii Națiunilor, luând poziții puternice în organele sale de conducere; ea a reușit să împiedice dominația Franței în Europa și slăbirea excesivă a Germaniei, în urma cărora statul german ar putea juca rolul de „contrapondere” atât în raport cu Franța, cât și cu Rusia. Între timp, liderii Partidului Laburist al Marii Britanii, Snowden și J. Landsbury, au declarat că niciuna dintre cruzimile Armatei Roșii și Albe nu a fost la fel de îngrozitoare precum blocada declarată Rusiei Sovietice, au cerut guvernului lor retragerea imediată a britanicilor. trupe din Rusia; oprirea furnizării de arme către Armata Albă și încheierea păcii cu guvernul sovietic pe baza autodeterminarii tuturor naționalităților din Rusia.

Pe lângă problemele asociate cu eliminarea consecințelor războiului mondial și restabilirea vieții interne în propriile țări, pe lângă problemele relațiilor cu Rusia sovietică, elita politică a statelor din Europa postbelică s-a confruntat alte probleme. Relațiile între blocuri în Antanta nu s-au dezvoltat ușor. În decembrie 1918, Lordul D.N. Curzon, pe atunci subsecretar de stat britanic pentru Afaceri Externe, a scris că marea putere de care britanicii ar trebui să se teamă cel mai mult în viitor este Franța. Acesta din urmă era preocupat de căutarea unei combinații antigermane. Includerea factorului american în sistemul european a fost temporară.

166АВП RF. F. 56 b. Pe. 1. D. 32. P. 4. L. 51 (Buletinul Departamentului de Presă al NKID. 1919. 11.XII (Nr. 76)).

167Vezi: Magadeev I.E. Evaluările britanice ale amenințării franceze în anii 1920 // Revista de istorie militară. 2012. Nr 11. P. 25.

Cu toate acestea, Marea Britanie și Franța, care nu au vrut să piardă roadele victoriilor lor, au înțeles nevoia unei alianțe strânse ca o garanție a păcii universale; interesele coloniale nu trebuiau să aducă discordie între marile puteri. De la Paris a venit un mesaj care indică atitudinea prietenoasă a Franței și Angliei față de Italia: ambele puteri au decis să susțină guvernul italian în cererea sa de soluție la problemele Fiume și Adriatice.

Rusia sovietică și puterile Antantei la începutul anului 1920

La 9 ianuarie 1920, Conferința de Pace de la Paris și-a continuat activitatea. La cererea Marii Britanii, pe lângă conflictul italo-slav de la Marea Adriatică, problema estică (turcă) a fost inclusă pe ordinea de zi; în ciuda afirmațiilor, ei urmau să ia în considerare și cazurile rusești. Ziarele franceze scriau în acele vremuri că, dacă s-ar mai încerca convocarea unei conferințe în Insulele Prinților, atunci ar trebui să fie invitați la ea doar comisarii poporului, întrucât adversarii lor dispăruseră de pe arena politică.

Poziția țărilor vest-europene, în special a Marii Britanii, în „chestiunea rusă” a fost influențată de mișcarea „Hands off Russia Soviet!” care s-a desfășurat în vara anului 1920. La 17 ianuarie 1920, ziarul francez Temps a pus întrebarea: a existat un moment în care guvernele aliate au arătat o politică consecventă și logică față de Rusia? ^ Politică consecventă: francezii pierdeau Odesa și Crimeea, în timp ce britanicii își încordau toate forțele pentru a sprijini Denikin; Aliații au paralizat Polonia, au ținut Finlanda, au respins România într-un moment în care echipau armata lui Yudenich. Politică logică: proiectul Insulelor Prinților și promisiunile lui Kolchak, misiunea lui Bullitt și ajutorul lui Denikin; tratatul cu Persia și evacuarea Caucazului. Toate acestea erau foarte contradictorii. Abia în decembrie 1919, Clemenceau și Lloyd George au convenit să închidă un „cerc de sârmă ghimpată” în jurul bolșevismului, dar acum ideea unui „cordon sanitar” devenea neprofitabilă din punct de vedere economic, dar din punct de vedere politic continua să fie relevantă. În 1920, a intrat în uz expresia „cortina de fier”.

L'Humanité, la 18 ianuarie 1920, a întrebat retoric dacă Antanta a luat o decizie finală asupra „chestiunii ruse” înainte

publicarea unui mesaj privind încetarea parțială și condiționată a blocadei? Nu a fost elaborată nicio poziție comună; consilierii militari ai lui Lloyd George, rechemați brusc la Londra, nu au spus niciodată ultimul cuvânt. Textul ambiguu al mesajului oficial a provocat neîncredere; a fost privită ca o manevră care a avut un dublu efect: împotriva partidului muncitoresc, care cerea energic încetarea blocadei, și împotriva sovieticilor, care încercau să fie „ispititi” de reluarea comerțului.

Apelurile persistente ale Moscovei la pace, succesele Armatei Roșii, împreună cu conștientizarea de către liderii țărilor europene de vârf a necesității de a normaliza relațiile comerciale și economice cu Rusia sovietică, au început să dea roade. Astfel, la 16 ianuarie 1920, Consiliul Suprem al Antantei a adoptat o rezoluție conform căreia de acum înainte era permis schimbul de mărfuri între Rusia, țările aliate și neutre, eliminând astfel blocada economică. Este adevărat, rezoluția conținea o rezervă că linia politică generală a țărilor Antantei a rămas neschimbată. Urmau să stabilească relații comerciale cu poporul rus, ocolind guvernul sovietic, adică încercând să facă comerț numai cu cooperative private. Liderii RSFSR au perceput pozitiv pasul țărilor occidentale spre stabilirea legăturilor economice cu Noua Rusie. În

special, Lenin a numit decizia țărilor Antantei „un fapt major de importanță internațională”, ceea ce însemna că Rusia se afla „în sfera relațiilor interstatale mondiale”169. Această declarație a fost prea optimistă. Abia după înfrângerea armatei Wrangel și lichidarea Frontului de Sud la sfârșitul lunii noiembrie 1920, Lenin a putut spune că țara a intrat într-o nouă perioadă, când existența Republicii Sovietice în rețeaua statelor capitaliste a fost recâștigat, iar frontul economic a fost pus în prim-plan pentru a rezolva sarcinile creative ale revoluției socialiste, a construi noi relații economice. Potrivit lui Lenin, tranziția aici a fost „extrem de abruptă și dificilă – necesitând metode diferite, o distribuție diferită a utilizării forțelor, o concentrare diferită a atenției, psihologiei etc.”170.

Lloyd George, care în februarie 1920 a cerut stabilirea de relaţii comerciale cu Rusia Sovietică, şi-a exprimat speranţa că dacă

168 DVP URSS. T. 2. S. 748.

169Lenin V.I. Poli. col. op. T. 40. S. 88-89.

170Ibid. Or. 42. S. 28.

Ei nu au reușit să aducă Rusia în fire cu forța, poate că va fi posibil să facă acest lucru prin comerț. (Puterile europene de conducere stabiliseră deja relații comerciale cu Rusia sovietică până în primăvara anului 1921.) Această decizie a dus la alte acorduri. În special, la 12 februarie 1920, a fost adoptat un Acord între Guvernul Marii Britanii și Guvernul RSFSR privind schimbul de prizonieri. A avut o anumită semnificație politică, deoarece a stabilit pentru prima dată contacte oficiale între Rusia sovietică și una dintre principalele puteri capitaliste. Ulterior, au fost încheiate acorduri privind schimbul de prizonieri cu Germania, Franța, Belgia, Italia și Ungaria pe o bază politică mai largă, întrucât unele dintre ele includeau prevederi precum neamestecul în treburile interne etc.171 Recunoașterea diplomatică a urmat acordurilor.

În 1920, guvernul sovietic a încercat o ofensivă în direcția vestică: a purtat războiul cu Polonia în mare măsură ca un război revoluționar. Cu toate acestea, războiul revoluționar al proletariatului polonez împotriva propriului guvern nu a avut loc; factorul național a depășit factorul de clasă internațională. A fost o luptă definirea granițelor de vest ale Rusiei Sovietice, dar în același timp, aparent mai importantă, întrebarea dacă revoluția rusă va fi izolată cu ajutorul Poloniei ca tampon, sau cu sovietizarea Poloniei și înaintarea Armatei Roșii, distribuția ei va ajunge în Germania. Între timp, conform lui Yu.G. Felyptinsky, Lenin a considerat acest război nu din punctul de vedere al revoluției mondiale, ci din punctul de vedere al concurenței cu Germania: „Cel puțin, la început caută să desprindă Germania de Danzig, apoi încheie o pace, conform cărora le cede teritorii care se învecinează cu Prusia de Est (și creând astfel un spațiu tampon, privând Rusia sovietică și Germania de o graniță comună). Pentru susținătorii revoluției mondiale, o astfel de concesiune teritorială a însemnat imposibilitatea de a ataca direct Germania pentru a exporta

revoluția. Lenin, dimpotrivă, absența unei frontiere comune asigurată împotriva unei ciocniri militare directe între cele două state. După cum știți, la începutul anului 1920.

171DVP URSS. T. 2. S. 364. Vezi şi: Ibid. Doc. Nr. 309-313, 326, 357.

tFelshtinsky Yu.G. Decret. op. S. 543.

Liderii sovietici au luat poziția de concesii teritoriale către Polonia în schimbul unui tratat de pace. Consiliul Comisarilor Poporului a cerut reluarea negocierilor sovieto-polone173, oferind, în cuvintele lui Lenin, polonezilor „întreaga Bielorusie și o bucată decentă din Ucraina”174. Dar Polonia a respins aceste propuneri. Ulterior, diplomatul polonez generalul T. Makhalsky a scris despre tratatul de pace încheiat în martie 1921 la Riga, că „după cum s-a dovedit, de fapt nu era nevoie de război, înainte de campania de la Kiev am avut ocazia să obținem o frontieră mai bună fără a lupta. ... Dacă am fi acceptat în 1919 propunerea lui Lenin, ei nu numai că ar avea o graniță mult mai favorabilă pentru noi în est, dar, mai important, i-ar fi greu pentru Stalin să anuleze această graniță la Ialta”175.

În aprilie 1920, guvernul sovietic a decis să se pregătească pentru ostilități active, considerând-o ca contracarând pretențiile nefondate ale Poloniei asupra unui număr de țări primordiale rusești. Mai târziu, de la jumătatea lui iulie 1920, când Armata Roșie a obținut succese semnificative pe front, iar diplomația britanică a oferit termeni de pace Rusiei, a avut loc o întorsătură către ideea de a stabili puterea sovietică în mai multe țări. Țările Concord au ajutat Polonia, dar pericolul destabilizarii sistemului Versailles a forțat Marea Britanie să pledeze pentru o soluție pașnică a conflictului sovieto-polonez. Conducerea bolșevică, văzând în Polonia un obiect de politică al țărilor Concordiei, a apreciat acțiunile militare ale Poloniei drept „a treia campanie a Antantei”.

Războiul sovieto-polonez, la rândul său, a servit ca un catalizator pentru asistența sporită a Franței pentru Armata Albă din Crimeea. Franța a devenit singura țară care, la 10 august 1920, a recunoscut guvernul de facto din sudul Rusiei; dar nu putea ignora înfrângerea mișcării Albe și întărirea în legătură cu aceasta a pozițiilor internaționale ale guvernului RSFSR. Țările Antantei au fost nevoite să-și schimbe tactica, deși la reluarea relațiilor cu Rusia, chiar și a comerțului, mulți au văzut pericolul politic de a întări puterea bolșevicilor prin mâna europenilor înșiși. Dar pentru a face aceste obiecții mai convingătoare

173 DVP URSS. T 2. S. 312-313 (Doc. nr. 207), 331-332 (nr. 226).

Tlenin V.I. Documente necunoscute, 1891-1922. M., 1999. S. 371.

175 Op. de: Zubachevsky V.A. Războiul sovieto-polonez din 1920: aspect geopolitic // Jurnal de istorie militară. 2013. Nr 10. P. 22.

176 Ibid.

348

Ne lipsea, așa cum scria ziarul Temps la 18 ianuarie 1920, un singur lucru: o indicație clară a modului în care acum era posibil să se limiteze puterea bolșevicilor , dacă Kolchak, Iudenich și Denikin erau înfrânți în Rusia, ceea ce era în cea mai strictă măsură. blocada, neavând Siberia, nici Sudul cu grânarele sale de cereale, nici bazinul cărbunelui Donețk. Susținătorii blocadei au cerut aliaților „să stea fără speranță pe sicriul Rusiei, o vrem duminică”, a susținut ziarul. Materialele presei franceze urmăresc și sentimentele anti-britanice ale guvernului francez, în special, în legătură cu posibila reluare a relațiilor comerciale dintre Marea Britanie și cooperativele rusești. Aceasta a fost privită ca o chestiune de politică exclusiv internă engleză. Dar, în ansamblu, majoritatea rapoartelor din presa pariziană au subliniat neclaritatea politicii generale a țărilor Antantei față de Rusia sovietică.

În cele din urmă, statele Europei au ales o tactică, care a constat în recunoașterea bolșevicilor drept guvern de facto al Rusiei, în același timp fiind trasată o linie de discriminare a RSFSR și limitarea rolului acesteia în relațiile internaționale. În mai-iunie 1920, la Londra au avut loc discuții neoficiale între reprezentantul comercial sovietic L. B. Krasin și prim-ministrul britanic D. Lloyd George. Motivul începerii negocierilor au fost problemele economice dintre Rusia și țările vest-europene, dar partea britanică a legat rezoluția lor de restabilirea relațiilor normale. În general, această inițiativă a fost privită pozitiv în Occident. La ședința ordinară a Consiliului Suprem al Antantei, care a avut loc în perioada 21–22 iunie 1920, la Boulogne-sur-Mer, Franța, s-a decis continuarea negocierilor cu reprezentanții comerciali ai Rusiei177.

În 1920-1921. Primele negocieri economice dintre Rusia și partenerii occidentali au avut loc prin intermediul Consiliului Central al Societăților de Consumatori din Rusia, care a discutat, în primul rând, exportul de materii prime și aur rusești. Acordul exportatorilor suedezi cu Uniunea Centrală privind furnizarea de mărfuri din mai 1920 a însemnat recunoașterea de facto a Rusiei Sovietice. În urma suedezilor în septembrie 1921, norvegianul

177 Istoria sistematică a relaţiilor internaţionale: evenimente şi documente, 1918-2000: în 4 vol. M 2000. T. 1. P. 93.

349

În condiții mai onorabile pentru Rusia sovietică, rușii au încheiat Acordul temporar creștin178. În raport cu intervenția în Rusia, țările scandinave au menținut o neutralitate, binevoitoare față de țările Antantei. Danemarca și Norvegia au ajutat mișcarea albă cu arme și bani, au participat la blocada Rusiei, dar au scos-o printre primele din Occident. Danemarca a semnat un acord comercial temporar cu URSS în 1923, după doi ani de negocieri. Belgia, în politica sa oficială, s-a alăturat Franței, susținând în continuare ideea unui boicot economic al Rusiei, iar această idee a primit sprijin nu numai de la dreapta, ci și de la grupurile socialiste de stânga din parlament și presă. Mai mult, Belgia era mai interesată de afacerile rusești decât de cele ale altor țări: din zece cetățeni, șase aveau acte rusești; Dobânda belgiană a

fost exprimată în valoare de 3 și miliarde de franci în aur conform bilanțului din 1914; cu alte cuvinte, 500 de franci pe „cap” de populație, numărând femeile și copiii. Antreprenorii belgieni interesați de Rusia și toți deținătorii de valori mobiliare rusești uniți în „Uniunea pentru Protecția Intereselor Creditorilor Belgieni din Rusia”, făcând parte dintr-o uniune internațională a instituțiilor similare din Anglia, Franța, Italia, Elveția etc. Uniunea, care nu dorea să aibă nimic de-a face cu bolșevicii, includea atât figuri financiare și factori de decizie activi, cât și populația generală, deținători de obligațiuni mici și acțiuni ale întreprinderilor metalurgice și cărbunelui din sudul Rusiei.

La ședința de la Londra din februarie 1920, Consiliul Suprem al Antantei a propus Societății Națiunilor să numească o comisie care urma să meargă în Rusia și să colecteze informațiile necesare statelor Antantei pentru a-și clarifica linia de conduită în raport cu Moscova. guvernului în problema reluării relaţiilor comerciale. Pe 26 aprilie, premierul italian F. Nitti l-a trimis pe G.V. O telegramă către Chicherin în care se spunea că Liga Națiunilor și-a ales membrii acestei comisii, dar comisia încă nu a putut să plece, „din cauza faptului că nu a primit încă asigurări de la guvernul rus că i se va permite să intre. Rusia”180. Dacă guvernele de stat

tCanA.S. Istoria țărilor scandinave. M., 1971. S. 198.

,7'AVP RF. F. 0528. Pe. 1. D. 43. P. 6. L. 13.

„Ibid.F. 98. Op. 4. D. 4. P. 2. L. 14; Vezi și: DVP URSS. T. 2. S. 505-506.

Europa dorea să reia relațiile comerciale cu Rusia cu suficiente garanții, se spunea în mesaj, atunci guvernul de la Moscova ar trebui să fie și mai interesat să ofere guvernelor Antantei toate informațiile care ar putea demonstra popoarelor europene oportunitatea reluării comerțului dintre Rusia și Rusia. restul Europei cât mai curând posibil... Nitti a recunoscut că restabilirea vieții normale a continentului european și, în special, a Rusiei însăși, care a suferit astfel de încercări severe, depinde în parte de restabilirea rapidă a relațiilor comerciale dintre Rusia și alte state europene. Menționând că Italia nu dorește deloc să ridice întrebări cu privire la ordinea internă a Rusiei, el și-a exprimat speranța că activitățile guvernului de la Moscova nu vor constitui un obstacol în calea restabilirii relațiilor de prietenie și că politica sa externă va fi ghidată de principiile respectului internațional, care ar trebui să stea la baza Societății Națiunilor.

5 mai 1920 G.V. Chicherin, într-un mesaj de răspuns către F. Nitti, a mulțumit pentru telegrama din 26 aprilie și a dat asigurări că guvernul sovietic apreciază extrem de pașii prietenoși pe care Italia i-a făcut față de Rusia, exprimându-și speranța că „toate dificultățile pot fi depășite în viitorul apropiat. , iar între cele două Puterile vor stabili relații normale în folosul lor reciproc. În ceea ce privește deplasarea comisiei desemnate de Liga Națiunilor, comisarul poporului a spus că radiotelegrama corespunzătoare a fost transmisă la un moment

dat secretarului Comitetului Executiv Central, Yu.Kh. Lutovinov (Președintele Comitetului Executiv Central All-Rusian M.I. Kalinin era absent la acea vreme) și va fi discutat la următoarea sa sesiune.

La 7 februarie 1920 s-a încheiat un Acord între reprezentanții comandamentului Armatei Roșii și ai trupelor cehoslovace, care garanta plecarea liberă a trupelor cehoslovace din Siberia către patria lor prin Vladivostok. În condițiile acordului dintre trupele sovietice și cehoslovace, a fost stabilit un armistițiu183. Acordul a determinat procedura de deplasare a trupelor cehoslovace și asistența Armatei Roșii și a organismelor sovietice în timpul deplasării lor spre est (furnizarea de combustibil,

18, AVPRF. F. 98. Op. 4. D. 4. P. 2. L. 15.

182DVP URSS. T. 2. S. 504-505.

183Ibid. p. 752-753.

organizarea traficului feroviar etc.). Cehoslovacii urmau să urmeze ca parte a formațiunilor militare, care includeau și unități românești, letone și iugoslave, aflate sub comanda generală a cehilor; și-au luat asupra lor obligația de a rămâne neutri în raport cu detașamentele care operează împotriva regimului sovietic și de a nu le acorda niciun ajutor. Arestat de Comitetul Revoluționar din Irkutsk, A. V. Kolchak și susținătorii săi urmau să rămână sub protecția trupelor sovietice, cehoslovacii nu trebuiau să intervină în ordinele autorităților sovietice în raport cu cei arestați. Comandamentul cehoslovac s-a angajat să transfere în deplină siguranță Armatei Roșii și autorităților sovietice toate proprietățile feroviare (cu excepția locomotivelor cu abur, combustibilului și lubrifianților), proprietăților militare, gării și a altor dotări. Articolul 6 din Acord prevedea păstrarea rezervelor de aur ale RSFSR și transferul acestora către Comitetul Executiv de la Irkutsk atunci când ultimul eșalon ceh a părăsit Irkutsk. Reprezentanți speciali au fost numiți pentru a monitoriza îndeplinirea corectă a termenilor Acordului și pentru a elimina eventualele neînțelegeri din partea sovietică și cehă. Acordul a intrat în vigoare din momentul semnării sale.

La 25 februarie 1920, comisarul poporului G. V. Chicherin a trimis o telegramă radio184 ministrului de externe al Cehoslovaciei, E. Beneš, în care afirmă că influențele străine și presiunea din afară i-au determinat pe nativii maselor cehoslovace îmbrăcați în uniforme de soldat să atace muncitorii. „și revoluția țăranilor din Rusia și devin principalul suport al contrarevoluției militariste și țariste. Înșelați de intrigi insidioase, soldații cehoslovaci din Rusia, ca urmare a unei greșeli tragice, și-au întors armele împotriva fraților lor din masele Rusiei. După nenumărate sacrificii și suferințe, cei ai soldaților cehoslovaci care au supraviețuit în Siberia după toate procesele și-au dat seama că au devenit victimele unei teribile iluzii și au încheiat un acord cu luptătorii pentru libertatea muncitorilor ruși, garantându-le plecarea liberă”. ceea ce ar putea, totuși, să o realizeze în orice moment dacă propunerile noastre binevoitoare ar fi acceptate.” „Nu

putem decât să ne bucurăm de acest rezultat fericit”, a scris comisarul poporului, „the

184 AVP al Federației Ruse. F. 138. Op. 3. P. 1. D. 1. L. 5.

unul dintre principalele obstacole în calea unui acord complet cu partea ta, cu care Rusia sovietică dorește sincer să trăiască în prietenie. Guvernul sovietic rus s-a adresat guvernului și întregului popor al Republicii Cehoslovace cu o propunere de începere a negocierilor în scopul stabilirii de relații pașnice și încheierii de acorduri benefice ambelor părți. „Suntem convinși”, spunea telegrama, „că relațiile comerciale dintre ambele țări pot duce la cel mai mare beneficiu pentru ambele și că pot fi stabilite relații de prietenie puternice între cele două republici ale noastre pentru cel mai mare beneficiu pentru fiecare dintre ele.”185

La 15 februarie 1920, K. Radek i-a transmis lui Chicherin un raport privind reluarea relațiilor economice și diplomatice cu Germania, întocmit pe baza rapoartelor de negocieri pe care el și W. Kopp, autorizat de NKID în Germania, le-au avut cu reprezentanții guvernul german şi industriaşii germani186. Dintre toate țările, Germania a fost cea mai interesată de concesiunile rusești. Întrebată de Kopp, când guvernul german se gândea să reia relațiile diplomatice și economice cu Rusia, partea germană a răspuns la început că acest lucru poate fi discutat doar după ratificarea Tratatului de la Versailles; când tratatul a fost ratificat, Kopp urma să predea guvernului german o notă oficială, care conținea cereri pentru reluarea relațiilor diplomatice. Radek și Litvinov l-au sfătuit pe Kopp să aștepte cu asta până când se va primi o garanție din partea Germaniei că cerințele Rusiei vor fi îndeplinite. Refuzul germanilor i-ar fi slăbit poziția în negocierile cu țările Antantei. „Pentru Germania, problema atitudinii față de noi este problema viitoarelor relații economice ale ambelor țări, condiția prealabilă pentru aceste relații este restabilirea transportului”, a scris Radek. Germania ar putea furniza un număr semnificativ de locomotive, mașini și instrumente de reparații, ingineri și muncitori calificați. Doar Germania, în cazul în care ar primi concesii sau alte privilegii de la Rusia, ar fi obligată să plătească cu produsele muncii și muncii sale, și nu cu bani (sau rambursarea datoriilor, asupra cărora au insistat reprezentanții Antantei).

185Ibid. L. 6.

,86Ibid. F. 0528. Pe. 1. D. 43. P. 6. L. 31-33.

187 Ibid. L. 32.

K. Radek în raportul său către șeful Comisariatului Poporului pentru Afaceri Externe a raportat că Ministerul de Externe german a propus trimiterea mai multor persoane la negocieri economice „sub pretextul unei comisii de Cruce Roșie”; el însuși a insistat ca misiunea să aibă un caracter pur de afaceri și că ar trebui să fie strict interzisă amestecul în afacerile politice interne ale Germaniei. Faptul că

germanii au fost primii (într-o telegramă radio din 14 februarie 1920) care le-a amintit conducătorilor sovietici de necesitatea trimiterii unei astfel de misiuni a vorbit despre evaluarea lor cu privire la ridicarea blocadei Rusiei sovietice.

Înțelegând dificultățile de implementare a deciziei Conferinței de la Paris privind stabilirea de relații comerciale cu cooperativele rusești, liderii sovietici au dorit să o folosească ca pretext pentru crearea unei imagini pozitive a RSFSR în lume. În acest scop, în Rusia au fost invitați corespondenți străini. Pe toată durata șederii lor în țară, aceștia au fost sub supraveghere strictă. Observatorii au descris în detaliu toți pașii străinilor, declarațiile lor și evaluarea situației din Rusia Sovietică. Așadar, la 18 aprilie 1920, unul dintre acești observatori a prezentat un raport despre o vizită a unui corespondent al ziarului francez Le Petit Parisien la Catedrala Mântuitorului Hristos din Moscova: „Ce impresii am avut: mi-a plăcut splendoarea înăuntru, a comparat slujba cu slujba catolică. Observații generale: Își declară deschis nu numai simpatia, dar asigură că a înțeles și a acceptat mai mult sau mai puțin programul comunist, care a fost influențat în principal în acest sens de 4 ani de război, pe care i-a petrecut ca simplu soldat în tranșee. Dar programul nu va putea fi realizat - cultivarea socială a pământului este imposibilă; de asemenea, este imposibil să schimbi psihologia țăranului într-o țară atât de înapoiată, nici armata de muncă nu va ajuta în acest sens”188. După mesaj s-a făcut o notă cu creion roșu: „Șederea jurnaliștilor este prost folosită. Este necesar să scrieți comanda în avans și să o arătați cu tact. Au încercat să urmeze instrucțiunile. La 19 aprilie 1920, jurnalistul Lampert a petrecut două ore intervievându-l pe A.I. Rykov. Observatorul Kushinsky a raportat: „Din cuvintele cetățeanului Lampert, putem concluziona că a fost complet mulțumit de interviul care a avut loc. A fost impresionat de optimismul tovarășului Rykov și de afirmația sa că există rezerve mari de materii prime în Rusia, dar că

'Acolo. F. 136. Op. 4. D. 54. P. 4. L. 1.

Rusia sovietică este pregătită să facă schimb cu Occidentul pe picior de egalitate, adică. ca egali." Observaţii generale: „Consider că este necesară familiarizarea străinilor cu viaţa industrială a ţării: gospodăriile de stat etc., ceea ce îi interesează mult, după impresiile mele făcute în comunicarea cu ei”189.

Toate comentariile făcute de oaspeții străini au fost înregistrate. Astfel, corespondentul Le Petit Parisien s-a arătat interesat de propunerea de strămutare a 50 de mii de muncitori calificați din Germania în Rusia și și-a exprimat obiecțiile în acest sens: „1) Dominația germană, chiar dacă sunt distribuite în toată Rusia, vor avea suficiente legături. să devină stăpâni. 2) Germania va trimite cei mai rai muncitori necalificati de care nu are nevoie; în ciuda acestei dominaţii va fi. Toți acești germani sunt foști patrioți la suflet, 3) pentru a hrăni cei 50.000 de oameni în plus. Comentariile observatorului: atitudine șovină tipică franceză față de Germania.

La 19 aprilie 1920, corespondentul Excelsior Londr l-a vizitat pe Yu.M. Steklov în Kremlin. „Am admirat Kremlinul, priveliștea din el și mai

ales vechile colțuri ale Kremlinului. El regretă că vechile trăsături caracteristice sunt ascunse de timp și, în special, de bolșevism, a relatat observatorul. - Un intelectual rafinat care își declară deschis disimpatia față de comunism și puterea sovietică. Principala piatră de poticnire este respingerea gusturilor personale, obiceiurile în îmbrăcăminte, alimentație, întregul mod de viață, obligația militaristă a muncii și a vieții într-o comună, izolarea completă și independența vieții este de dorit. Îl interesează mai mult problemele de educaţie, de educaţie, de agitaţie etc.”191.

Trebuie remarcat faptul că în acest moment în Rusia sovietică a început să prindă contur mecanismul și practica de a primi oaspeți străini. Cu toate acestea, luarea în considerare a acestor probleme depășește scopul studiului nostru.

Deci, înconjurată de state capitaliste, Rusia sovietică a dezvoltat o linie de conduită destul de flexibilă. Oportunitatea de a pune picior în cel puțin o țară (iluziile despre iminentele revolte revoluționare ale clasei muncitoare din cele mai mari țări europene s-au risipit de-a lungul timpului) a dat conducerii sovietice tactica de „a aștepta și a folosi conflictele și contradicțiile dintre imperialiști”. 192. Imaginea proletarului mondial

189Ibid. L. 2

190Ibid. L. 3.

191 Ibid. L. 4.

192Lenin V.I. Poli. col. op. T. 36. S. 341.

Revoluția sovietică și-a pierdut treptat forma, în același timp, politica conducerii sovietice a devenit din ce în ce mai pragmatică. Apelurile insistente la dialog ale Moscovei adresate conducătorilor marilor puteri au început să dea roade: la sfârșitul anului 1919, țările Antantei au decis să oprească intervenția care nu reușise să distrugă bolșevismul; în ianuarie 1920, blocada economică a Rusiei sovietice a fost efectiv ridicată; au început să se stabilească relaţii comerciale şi economice. Ca A.A. Ioffe, o revoluție este o revoluție, iar benzina este benzină. Chiar și în ani atât de critici pentru soarta ei, cum a fost perioada dintre 1917 și începutul anului 1920, Rusia a rămas o țară care nu putea fi neglijată. Acest lucru a fost înțeles atât în Rusia sovietică, cât și în Occident.

Concluzie

În perioada inițială a existenței statului sovietic, caracterul ideologic înalt al activității de politică externă a conducătorilor săi pentru a asigura supraviețuirea țării nu a exclus utilizarea diferitelor metode diplomatice, precum folosirea contradicțiilor dintre marile puteri. Flirtând acum cu unul, acum cu alt bloc de state, făcându-le să-și pună presiune unul asupra celuilalt, liderii bolșevici au încercat să creeze oportunități pentru afirmarea geopolitică a Rusiei sovietice.

În politica ideologică a guvernului sovietic, potrivit Comisarului Poporului pentru Afaceri Externe G.V. Chicherin, cererea de securitate „tăiată în pană”, complicând încercările de a îmbina ideologia revoluționară în ideologie cu nevoia de normalizare a relațiilor cu țările lumii exterioare.

În efortul de a extinde baza socio-politică de acțiune în Rusia, Puterile Aliate au menținut contacte atât cu guvernul bolșevic, cât și cu oponenții săi. Liderii sovietici, pentru a menține neutralitatea Rusiei în războiul mondial de după Brest, au fost de acord cu ocuparea Sevastopolului de către Germania și a Murmanskului de către Marea Britanie. Fiecare parte și-a jucat propriul joc politic. Cu toate acestea, politica de manevră a guvernului sovietic nu putea dura mult. Cererile Germaniei, care era interesată de menținerea regimului bolșevic pe durata războiului, de a respecta termenii Tratatului de la Brest-Litovsk, pe care țările aliate l-au perceput ca o capitulare unilaterală a Rusiei, s-au dovedit a fi mai mult mai greu decât dorințele țărilor Acordului de a-și extinde prezența militară în țară. În țările Antantei, intransigenții în relațiile cu Rusia sovietică au preluat în cele din urmă controlul, bazându-se pe forțele antisovietice. Armata cehoslovacă, atrasă de aliați pe orbita Războiului civil rus, a devenit un instrument deosebit al politicii internaționale.

Dacă în timpul războiului mondial obiectivul militar-strategic al Aliaților - menținerea Rusiei în război - a fost combinat cu tactica de contact cu sovieticii, atunci după încheierea războiului, relațiile dintre

357

puterile și Rusia sovietică erau în afara normelor general acceptate și contrare legilor logicii. Puterile au subvenţionat duşmanii revoluţiei ruse, iar revoluţionarii au ajutat duşmanii sistemului existent în aceste puteri.

Politica guvernului bolșevic a fost construită în speranța unei revoluții sociale în ambele tabere: în anglo-franceză și germană. La Berlin, așa cum credea Lenin, se afla cheia noului sistem de relații internaționale. Reprezentanța sovietică de acolo nu numai că a îndeplinit funcții diplomatice și de propagandă, ci a acționat și ca coordonator al forțelor revoluționare, care nu a putut decât să dăuneze muncii diplomaților ruși. Dar speranțele bolșevicilor pentru o revoluție proletară în Germania și în alte țări europene s-au dovedit a fi zadarnice.

Timpul manevrelor dintre cele două coaliții beligerante s-a încheiat cu sfârșitul războiului mondial – pentru Rusia sovietică s-a deschis oportunitatea de a ieși din izolarea internațională și de a reveni în cercul marilor puteri. Dar puterile Acordului au primit și libertate de acțiune în raport cu Rusia. La cumpăna anilor 1918-1919. Rusia s-a aflat într-o izolare diplomatică completă. Odată cu sfârșitul Primului Război Mondial, scopul comun care îi ajutase pe Aliați să câștige războiul a dispărut. Ocuparea teritoriului rus de către aliați odată cu

apariția păcii s-a transformat în amestec direct în treburile Rusiei, exacerbând extrem de diferențele dintre „chestiunea rusă”.

Căutarea unei soluții la „chestiunea rusă” în haosul Războiului Civil din Rusia nu a fost ușoară. Dificultăţi au apărut atât din cauza relaţiilor dificile intra-bloc dintre marile puteri (Marea Britanie şi Statele Unite au „zdrobit” Italia şi Franţa), cât şi din cauza dificultăţilor cauzate de confruntarea dintre mişcările politice de stânga şi dreapta din ţările occidentale.

Realizarea păcii în Rusia a rămas una dintre principalele sarcini ale politicii internaționale. Pentru a o rezolva, țările aliate și-au propus convocarea unei conferințe asemănătoare celei care nu s-a putut ține în 1919 pe Insulele Prinților; S-a propus să se trimită „chestiunea rusă” Societății Națiunilor, Consiliul acesteia și, de asemenea, să se trimită o comisie internațională specială în Rusia pentru a o studia. În niciun caz ultimul rol în rezolvarea „chestiunii ruse” nu l-au jucat Statele Unite. Multă vreme, ei au preferat metode diplomatice de rezolvare, spre deosebire de aliații lor europeni care susțin intervenția militară.

kov și Japonia. Dar până la urmă, intervenția a fost sancționată și de Statele Unite.

Spre deosebire de cele americane, britanice, franceze și italiene, intervenția japoneză în Orientul Îndepărtat a fost destul de reală și prelungită, iar Republica din Orientul Îndepărtat, care a existat până în 1922, a servit drept tampon împotriva războiului Rusiei Sovietice cu Japonia. Franța a ocupat cea mai dură poziție în „chestiunea rusă”, alegând Polonia drept bastion în confruntarea strategică cu Germania și ca barieră în calea restabilirii influenței germane în Rusia, întrucât Rusia pierduse rolul de contrapondere față de Germania.

Considerând intervenția țărilor Antantei, care s-a intensificat după armistițiul de la Compiègne, al cărui motiv principal nu a fost crearea Frontului de Est, ci lupta împotriva bolșevicilor, ca un război nedeclarat, liderii sovietici au sugerat în mod repetat că foștii aliați începe negocierile de pace. Nu au existat măsuri de răzbunare din partea marilor puteri. Între timp, tactica Franței de blocare economică a Rusiei sovietice a primit un sprijin larg.

Marea Britanie a preluat conducerea în intervenția țărilor occidentale în afacerile rusești. În general, istoria participării militare a aliaților la Războiul Civil Rus este istoria participării Marii Britanii la acesta, cheltuielile sale pentru susținerea mișcării albe au fost principalele. Cu toate acestea, generalii albi au supraestimat dorința aliaților de a ajuta Rusia. Deja la începutul anului 1919, a devenit evident că nu s-a concretizat așteptarea ca forțele aliate ca factor organizator și sursă de sprijin material și spiritual pentru oponenții bolșevicilor în scopul răsturnării lor. În toamna anului 1919, tendința de a reduce ajutorul acordat mișcării White a început să domine în Occident. Reînvierea unei Rusii puternice, indiferent de sistemul ei politic, era contrară intereselor marilor puteri. În cele

din urmă, au ajuns la concluzia că utilizarea forței pentru a rezolva „chestiunea rusă” este inacceptabilă.

Politicienii occidentali au văzut o alternativă firească la soluționarea cu forță a „chestiunii ruse” într-un dialog cu bolșevicii. Aceasta a dus la o conferință propusă de președintele american W. Wilson și de prim-ministrul britanic D. Lloyd George pe Insulele Prinților în ianuarie-februarie 1919 și o misiune secretă a lui W. Bullitt, membru al delegației americane la Paris, pentru a Moscova o lună mai târziu.

O încercare de a preveni crearea unei noi ordini mondiale, dezvoltată la Conferința de pace de la Paris de către reprezentanții țărilor învingătoare fără participarea Rusiei, a fost crearea lui V.I. Lenin în martie 1919 a Internaționalei Comuniste, care mai târziu a devenit un instrument eficient pentru Moscova în influența sa asupra mișcării comuniste internaționale.

Un rol major în funcționarea întregului mecanism de stat de elaborare și adoptare a principalelor decizii de politică externă ale țării l-a avut în același timp și crearea, în martie 1919, a Biroului Politic al Comitetului Central al PCR (b), fără a căror sancțiune nu s-a luat o singură decizie importantă, nu numai în domeniul politicii interne, ci și al politicii externe. Politica internațională a conducerii sovietice s-a bazat pe dorința de a combina așteptările și asistența revoluției mondiale cu eforturile constante de a crea o situație pașnică în jurul statului sovietic.

Rusia sovietică, neinvitată la Conferința de Pace de la Paris, nu a recunoscut Tratatul de la Versailles ca fiind obligatoriu, arătând o atitudine puternic negativă față de acesta. Fără participarea Rusiei, au fost stabilite noi granițe postbelice, aprobate prin deciziile conferinței de pace. Cu toate acestea, marile puteri erau conștiente de imposibilitatea creării unei ordini internaționale stabile, cu desconsiderare completă a intereselor ruse. Aliații nu au negat contribuția Rusiei la victoria în războiul mondial, dându-i dreptul la reparații. „Chestiunea rusă” a rămas în fruntea discuțiilor conferinței. Era evident că așezarea definitivă teritorial-statală europeană a fost posibilă numai după stabilizarea situației din Rusia și sfârșitul Războiului Civil de acolo, rezultatul căruia a fost să-i determine locul în sistemul postbelic al relațiilor internaționale.

Bolșevicii au reușit să profite de diferențele dintre marile puteri și să prevină o ofensivă generală împotriva lor, în aceasta au fost ajutați de dezbinarea și natura reacționară a mișcării Albe. Pentru a proteja Europa de bolșevism, țările din Occident, după înfrângerile militare ale Albilor și retragerea trupelor aliate de pe teritoriul Rusiei (până în primăvara anului 1920, doar trupele japoneze care au ocupat Regiunea Amur, Primorye și Nordul Sakhalin a rămas în Rusia) a avut alte metode: blocarea economică și diplomatică a Rusiei sovietice, „cordon sanitaire” și speranța pentru evoluția regimului sovietic.

În același timp, ideea unui cordon sanitar, deși rămânea relevantă din punct de vedere politic, devenea din ce în ce mai puțin profitabilă din punct de vedere economic. În ianuarie 1920, Consiliul Suprem al Antantei a adoptat o rezoluție conform căreia era permis schimbul de mărfuri între Rusia, țările aliate și neutre, adică blocada economică a fost efectiv desființată.

Liderii sovietici nu s-au putut abține să nu ia în considerare apariția abaterii de la nerecunoașterea categorică a Rusiei sovietice în rândul liderilor țărilor occidentale și dorința cercurilor de afaceri occidentale pentru o abordare mai realistă a contactelor cu Moscova. Acordul dintre RSFSR și Marea Britanie privind schimbul de prizonieri, adoptat în februarie 1920, avea deja o anumită semnificație politică, întrucât a stabilit pentru prima dată contacte oficiale între Rusia sovietică și una dintre principalele puteri occidentale. În general, tactica puterilor occidentale a constat în recunoașterea bolșevicilor drept guvern de facto al Rusiei, urmărind simultan o linie de discriminare împotriva RSFSR și limitarea rolului acesteia în relațiile internaționale.

Întrebarea despre modul în care conducătorii marilor puteri europene își imaginează Noua Rusie a rămas deschisă, dar au avut dorința de a se asigura că Rusia va reintra în concertul mondial al popoarelor și a început să-și restabilească economia. Pentru acesta din urmă, care s-a regăsit în sfera celor mai complicate relații interstatale, a început o perioadă de semiblocadă, semipace. Victoria bolșevicilor în Războiul Civil a forțat țările din Occident să ia în considerare noua realitate: puterea lor în Rusia a fost înrădăcinată de mult timp, iar în astfel de condiții politica de nerecunoaștere părea zadarnică.

Estonia a fost primul stat european care a recunoscut Rusia sovietică. La 2 februarie 1920, la Iuriev (Tartu) a fost semnat un tratat de pace sovieto-eston, conform căruia Rusia, la rândul ei, a recunoscut independența Estoniei. Curând, au fost semnate tratate de pace cu alte state baltice. În martie 1921, odată cu semnarea acordului comercial anglo-sovietic, care a depășit relațiile economice, întrucât prevedea și stabilirea de legături politice între cele două state, Marea Britanie a recunoscut de facto Rusia sovietică. Ea a fost prima dintre puterile Antantei care a recunoscut Uniunea Sovietică de jure în 1924. Recunoașterea internațională a puterii bolșevicilor a fost adusă mai aproape de formarea URSS, devenind

primul nostru pas major spre renașterea Rusiei în interiorul granițelor sale istorice stabilite pe o nouă bază socială.

Rusia sovietică a reușit să-și refacă pozițiile după prăbușirea geopolitică din 1918. Pentru a face acest lucru, a trebuit să treacă printr-un drum anevoios, plin de greutăți, de la blocada la semiblocada-semi-pace, de la acte izolate și foarte specifice de jure. recunoaşterea anilor 1920-1922. la o largă „bandă de recunoaștere” în 1924-1925, când 13 state au stabilit relații diplomatice cu Uniunea Sovietică, printre care Marea Britanie, Italia, Franța, Austria, Japonia etc. Dacă în primul an de existență a statului sovietic , aliații au adoptat „formule de nerecunoaștere” comune ale acesteia,

apoi până la mijlocul anilor 1920, fiecare țară și-a dezvoltat propria „formulă de recunoaștere”, ținând cont de caracteristicile ei geopolitice, iar Rusia sovietică a căutat să se asigure că toate acestea nu contravin interesele sale naţional-state.

Index de nume

A

B

Publicație științifică

Bystrova Nina Evgenevna

„Chestiunea rusă” în 1917 - începutul anului 1920: Rusia sovietică și marile puteri

Editor: O.A. Prutskova Aspect și design Yu.V. Balabanov

Semnat pentru tipărire 12.05.16 Format 60x90/16. Ordinul nr. 176.

Tiraj 500 de exemplare. 23 p.l. 24.2 ed. l.

Centrul de editare al Institutului de Istorie Rusă al Academiei Ruse de Științe

117036, Moscova, st. Dm. Ulianova, 19 ani

Beneficiu fiscal - clasificator integral rusesc al produselor OK-005-93, volumul 2; 953000 - carti, brosuri

Tipărit în deplină conformitate

cu calitatea aspectului original furnizat

într-o societate pe acţiuni

„T8 Publishing Technologies”

109316 Moscova, prospect Volgogradsky, 42, clădirea 5

Tel.: 8 (495) 221-89-80

Pentru întrebări despre publicare, vă rugăm să contactați: „Centrul pentru inițiative umanitare” e-mail: unikniga@yandex.ru. Șeful centrului P.V. Sosnov

Achiziția de biblioteci, en-gros în Rusia și țările CSI LLC „Universitetskaya kniga-SPb”.

„Universitetskaya kniga-SPb” oferă organizațiilor de vânzări de cărți, biblioteci și cititorilor obișnuiți o gamă largă de cărți din întregul spectru al științelor umaniste - filozofie, filologie, lingvistică, istorie, sociologie și științe politice. Puteți achiziționa de la noi la prețuri de publicare produsele celor mai importante edituri științifice și umanitare din Rusia.

Contacte:

la Sankt Petersburg'. Tel. (812)640-08-71, e-mail: uknigal@westcall.net în Moscova”. SRL „Cartea universitară-SPb”. Tel. (495) 915-32-84, e-mail: ukniga-m@libfl.ru

Noutățile de carte ale editurii sunt întotdeauna prezentate la chioșcul Institutului de Stat de Studii de Artă: Moscova, strada Bolshoi Kozitsky, 5 (stația de metrou „Cekhovskaya”, ieșire spre Teatrul Muzical numit după K.S. Stanislavsky și V.I. Nemirovich-Danchenko).

Telefon/fax: (495) 692-29-39, e-mail: kiosk_jii@sias.ru

Buletin informativ în Rusia:

Magazin online Labyrinth.ru: http://www.labirint.ru/

Bystrov

Nina Evgenievna, absolventă a Facultății de Istorie a Universității de Stat din Moscova. M.V. Lomonosov.

„Întrebare rusă”

în G917-începutul anului 1920: Rusia sovietică

și mari puteri

Doctor în științe istorice, cercetător principal la Centrul „Rusia în relații internaționale” al Institutului de Istorie Rusă al Academiei Ruse de Științe, specialist în istoria politicii externe ruse și a relațiilor internaționale în secolul XX. Autor a peste 40 de lucrări științifice, inclusiv două monografii: „URSS și problema creării zonelor libere nucleare în Europa (mijlocul anilor 50 – sfârșitul anilor 80)” (M., 1995): „URSS și formarea